

วารสาร
ชัยภูมิปริทรรศน์
Journal of Chaiyaphum Review

ISSN: 3027 - 818X (Online)

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2568

Vol. 8, No. 1 January - April 2025

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist College

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

082 134 1049, 082 443 9987

tawanyen2558@gmail.com

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์

Journal of Chaiyaphum Review

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2568)
Vol. 8 No. 1 (January – April 2025)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือและบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานุชนตามหลักการศึกษาเชิงพุทธศาสนาและศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

กองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 099-103-4935, 082-443-9987

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	ราชบัณฑิตกิตติมศักดิ์, กรรมการมหาเถรสมาคม
พระเทพภาวนาวิกรม	เจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ
พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระราชสีมาภรณ์	รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา
พระราชปริยัติมุนี, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระราชสีมาภรณ์	รองอธิการบดีวิทยาเขตนครราชสีมา
พระโสภณรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตขอนแก่น
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์
พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.	คณบดีคณะสังคมศาสตร์
พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์

บรรณาธิการ

พระศรีสังฆญาณมุนี, ผศ.ดร.

บรรณาธิการผู้ช่วย

ดร.พูนศักดิ์ กมล

กองบรรณาธิการ

พระเมธีสุตาภรณ์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังวรวิริยรักษ์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูใบฎีกาหัสดี กิตติธนนฺโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาปัญญาวรรณ สิริภทฺโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศ.ดร.วัชร งามจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ดร.กนกกรส ผลากรกุล	ประธานกรรมการมูลนิธินายแพทย์สุจินต์ ผลากรกุล.
ผศ.ดร.ตามใจ อริสุทธิโยธิน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ดร.อัญชลี ยุคล ณ อยุธยา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

พิมพ์ที่

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลื่อม
ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

บทบรรณาธิการ

ความเจริญเติบโตของวารสารนั้นต้องพิจารณาในหลายเรื่อง ทั้งในเรื่องคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือเรื่องคุณภาพนั้น ทุกบทความล้วนได้รับการพิจารณาตรวจสอบบทความอย่างละเอียดรอบคอบ ส่วนเชิงปริมาณนั้นก็ไม่รับบทความในจำนวนที่มากเกินไปเพื่อสะดวกกับการบริหารจัดการวารสาร โดยฉบับนี้มีจำนวน ๒๐ เรื่องดังนี้

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) มีดังนี้ 1) “พระพุทธศาสนาในประเทศไทย: เอกภาพในความหลากหลาย” เขียนโดย พระมหาชาญ อชิโต, ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม เขียนโดย สรวิชญ์ วงษ์สะอาด และคณะ 2) ปรากฏการณ์ข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19) ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้เท่าทันข่าวของผู้สูงอายุ เขียนโดย บงกชกร ทองสุก 3) การศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ เขียนโดย กาญจนพงศ์ สุวรรณ และคณะ 4) กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวทฤษฎี 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เขียนโดย พระครูโสภาสราธิคุณ (ชาติรี อาสโภ) และคณะ 5) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน เขียนโดย นฤพันธ์ สมเจริญ และคณะ 6) ผลกระทบของทุนทางจิตวิทยาต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ไฮเทคชัยภูมิ แอปพารเอล จำกัด เขียนโดย ศศินันท์ ประสานศักดิ์ทวี และคณะ 7) การตลาดสำหรับธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปัน กรณีศึกษา : ธุรกิจอัญมณีบางแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร เขียนโดย มณสิวิ กล้าหาญ และคณะ 8) การจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เขียนโดย สรรค์ชัย ไชยสกุลวงศ์ 9) แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม เขียนโดย ชนิษฐา ใจเป็ง และคณะ 10) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัย เขียนโดย บงกชกร ทองสุก 11) การประยุกต์ใช้เมทริกซ์การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจของบริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมนเนจเม้นท์ จำกัด เขียนโดย Zhou Beijia และคณะ 12) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 เขียนโดย หนึ่งฤทัย พาณิชยศิริไพบูรณ์ และคณะ 13) ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เขียนโดย หนึ่งฤทัย พาณิชยศิริไพบูรณ์ และคณะ 14) การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบเปิดตลอดปีงบประมาณการณจําลองเขียนโดย สาธนี การะเกตุ และคณะ

บทความวิชาการมีดังนี้ 1) อคติ 4 กับความขัดแย้ง เขียนโดย พระมหานិพนธ์ ลัทธคุโณ (ป็น
ระดับ) และคณะ 2) วิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในยุคสังคมปัจจุบัน เขียน
โดย บัณฑิต สิงห์แก้ว และคณะ 3) แนวคิดการป้องกันการถูกล่อลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุ
ตามหลักพระพุทธศาสนา เขียนโดย พระอารักษ์ ญาณธมโม (สัมปยุตโคตร) และคณะ 4) แนวคิด
พระพุทธศาสนากับสังคมที่ปรากฏในสังคาลสูตร เขียนโดย พระฐิติ กิตติปัญญา (จันทน์สุข) 5) การ
แก้ไขความรุนแรงทางสังคมตามหลักขรรยาวาธรรม 4 เขียนโดย ฉัตรสุภาวค์ สารมาศ และคณะ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้
ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์
ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระศรีสังญาณมุนี, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	ง
สารบัญ	ช

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม

A MODEL FOR STRENGTHENING MORALITY FOR STUDENTS ACCORDING TO THE
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF THE SUNDAY BUDDHIST STUDY CENTER IN
NAKHON PATHOM PROVINCE

สรวิชัย วงษ์สอาด, และคณะ

1

อคติ 4 กับความขัดแย้ง

PREJUDICE 4 AND CONFLICT

พระมหานิพนธ์ ลัทธคุโณ (เป็นประด๊าบ) และคณะ

17

ปรากฏการณ์ข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรค
โควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19) ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกเท่าทันข่าวของ
ผู้สูงอายุ

THE PHENOMENON OF FAKE NEWS FROM THE COVID 19 SITUATION THAT
AFFECTS THE PERCEPTION OF NEWS AMONG THE ELDERLY

บงกชกร ทองสุก, และคณะ

27

การศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระ
และปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

AN ANALYSIS OF THE BODY KNOWLEDGE AND GUIDELINES FOR DEVELOPMENT OF
ELDER MONKS AND LOCAL LEADER IN CHAIYAPHUM PROVINCE

กาญจนาพงศ์ สุวรรณ, และคณะ

42

กระบวนการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวภavana 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมือง
ฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

THE PROCESS OF ENHANCING THE HEALTH OF THE ELDERLY ACCORDING TO THE 4
BHAVANA OF THE SUTTHAWAT TEMPLE COMMUNITY, MUEANG CHACHOENGSAO
DISTRICT CHACHOENGSAO PROVINCE

พระครูโสภาสราธิคุณ (ชาตรี อาสโภ), และคณะ 55

วิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในยุคสังคมปัจจุบัน

AN ANALYZE THE ROLE OF UPASAKAS AND UPASIKAS IN BUDDHISM IN
CONTEMPORARY SOCIETY

บัวผืน สิงห์แก้ว, และคณะ 70

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน
DEVELOPMENT OF LONGAN PRODUCTS PROCESSED BY OCCUPATIONAL GROUPS
TOWARDS THE STABILITY OF THE FOUNDATION ECONOMY IN LAMPHUN PROVINCE

นฤพันธ์ สมเจริญ, และคณะ 84

ผลกระทบของทุนทางจิตวิทยาต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ไฮเทคชัยภูมิ แอพ
พาเรล จำกัด

THE EFFECT OF PSYCHOLOGICAL CAPITAL ON WORK EFFICIENCY OF EMPLOYEES IN
HI-TECH CHAIYAPHUM APPAREL COMPANY LIMITED

ศศินันท์ ประสานศักดิ์ทวี, และคณะ 98

แนวคิดการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา
CONCEPTS FOR PREVENTING ONLINE SCAMS AMONG THE ELDERLY BASED ON
BUDDHIST PRINCIPLES

พระอารักษ์ ญาณธมโม (สัมปยุตฺโต), และคณะ 113

การตลาดสำหรับธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปัน กรณีศึกษา :
ธุรกิจอัญมณีบางแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร

MARKETING FOR JEWELRY RENTAL BUSINESS UNDER SHARING ECONOMY CONCEPT:
A CASE STUDY OF SOME JEWELRY BUSINESSES IN BANGKOK

มนัสวี กล้าหาญ, และคณะ 125

การจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์จังหวัดชัยภูมิ

ORGANIZING MUSIC THERAPY AND PRAYER ACTIVITIES TO CREATE A MOOD OF
CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS BAAN RIEN CHAIPREEYA, HUAI RAI SUB-DISTRICT,
KHON SAWAN DISTRICT CHAIYAPHUM PROVINCE

พระวัฒนา อดุลกาโม 139

แนวคิดพระพุทธรูปศาสนากับสังคมที่ปรากฏในสังคาลกสูตร

CONCEPTS AND SOCIETY THAT RESULT IN THE SINGHALAKA SUTTA

พระจิตติ กิตติปัญญา (จำนงค์สุข) 150

แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอน
ยายหอม จังหวัดนครปฐม

GUIDELINES FOR THE CONSERVATION OF THAI SONG DAM LOCAL WISDOM FOR
TOURISM PROMOTION IN TALAT CHINDA SUBDISTRICT AND DON YAI HOM
SUBDISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

ชนิษฐา ใจเป็ง 161

การแก้ไขความรุนแรงทางสังคมตามหลักขรวาธรรม 4

CORRECTING SOCIAL VIOLENCE ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF KHRĀWĀS
DHAMMA 4

ณัฐกานต์ สารมาศ, และคณะ 181

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร
จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัย

PROMOTING HEALTH TOURISM IN CULTURAL TOURISM AREAS IN KAMPHAENG PHET,
LAMPANG AND SUKHOTHAI PROVINCES

บงกชกร ทองสุก

195

การประยุกต์ใช้เมทริกซ์การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจของบริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมนเนจเม้นท์ จำกัด

APPLYING QUANTITATIVE STRATEGIC PLANNING MATRIX TO FORMULATE BUSINESS STRATEGY FOR SEW CATERING MANAGEMENT COMPANY LIMITED

Zhou Beijia

208

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

FACTORS AFFECTING ADMINISTRATIVE SUCCESS OF MORAL SCHOOL UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

หนึ่งฤทัย พาณิชนิธิไพบูรณ์, และคณะ

225

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

FACTORS AFFECTING INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE JURISDICTION FO CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สิริกร เขตกิจ, และคณะ

254

การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่น เกมเบ็ดเตล็ดประกอบ สถานการณ์จำลอง

THE DEVELOPMENT OF SOCIAL BEHAVIOR OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN WHO RECEIVED ACTIVITIES TO PLAY MISCELLANEOUS GAMES WITH SIMULATION SITUATIONS

สาธนี การะเกตุ, และคณะ

269

การปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดเพื่อรักษาลูกค้าและเพิ่มการซื้อซ้ำกรณีศึกษา : ห้างค้าปลีกท้องถิ่น แห่งหนึ่งในจังหวัดสิงห์บุรี

IMPROVING MARKETING PROMOTION TO RETAIN CUSTOMER BASE AND INCREASE REPEAT PURCHASES: A CASE STUDY: A LOCAL RETAIL STORE IN SINGBURI PROVINCE

สายฝน แซ่จู้, และคณะ

283

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์	295
การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์	297

รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์
ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม

A MODEL FOR STRENGTHENING MORALITY FOT STUDENTS ACCORDING
TO THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF TH SUNDAY
BUDDHIST STUDY CENTER IN NAKHON PATHOM PROVINCE

สรวิษฐ์ วงษ์สอาด

Sorawit Wongsaaad

พระมหาถนอม พิมพ์สุวรรณ

Phra Maha Thanom Banwaro

พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนโต

Phramaha Narongsak Sudanto

วันชัย กิ่งแก้ว

Wanchai Kingkaew,

พระเจริญพงษ์ วิชัย

Phrajaroenphong Dhamma treepo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Buddhapanya Sri Thawarawadee Buddhist College,

E-mail : sorawit062231@Gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 1 ตุลาคม 267

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 5 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการเสริมสร้างคุณธรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครปฐม และ เพื่อถอดบทเรียนและเสนอรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง จำนวน 31 คน คิดเป็น ร้อยละ 59.6 อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9 มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ 3.1-4.0 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 63.5 ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดนครปฐม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 2) ด้านครูสอน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 3) ด้านอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 4) ด้านการ บริการนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 และ 5) ด้านความสัมพันธ์ ระหว่างศูนย์ศึกษากับผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23

นอกจากนี้ จากการทดสอบสมมติฐานทั้ง 3 ข้อ พบว่า ข้อที่ 1 นักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มี ปัจจัยการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโพรงมะเดื่อ ไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อที่ 2 นักเรียนที่มีระดับชั้น การศึกษา ต่างกัน มีปัจจัยการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโพรงมะเดื่อ ไม่แตกต่างกัน และข้อที่ 3 นักเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่างกัน มีปัจจัยการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียนตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโพรงมะเดื่อ แตกต่างกัน ด้าน อาคารสถานที่สภาพแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพราะนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน 3.1-4.0 มีพฤติกรรมการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมมากกว่า กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน 1.0-2.0

คำสำคัญ: รูปแบบการเสริมสร้าง, คุณธรรมแก่ผู้เรียน, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ADSTRACT

This is a research article on “A model for enhancing morality in students based on the philosophy of sufficiency economy in the Sunday Buddhist Study Center in Nakhon Pathom Province”. The objectives are to study the potential of enhancing morality in the Sunday Buddhist Study Center in Nakhon Pathom Province, to develop activities to improve morality based on the philosophy of sufficiency economy in students in the Sunday Buddhist Study Center in Nakhon Pathom Province and to extract lessons and propose a model for enhancing morality in students based on the philosophy of sufficiency economy in the Sunday Buddhist Study Center in Nakhon Pathom Province. It was found that most of them were female, 31 people or 59.6 percent, 27 people or 51.9 percent were in Grade 6, and 33 people or 63.5 percent had academic achievement of 3.1-4.0 based on the

philosophy of sufficiency economy in the Sunday Buddhist Study Center in Nakhon Pathom Province in all 5 aspects: 1) Academic aspect, overall at the highest level, with an average of 4.41; 2) Teacher aspect, overall at the high level, with an average of 3.87; 3) Building and environment aspect, overall at the highest level, with an average of 4.29; and 4) Student services aspect. Overall, it was at the highest level with an average of 4.33, and 5) regarding the relationship between the educational center and parents, it was at the highest level with an average of 4.23. In addition, testing all 3 hypotheses found that: 1) students with different genders had no different factors for developing morality in students according to the sufficiency economy philosophy at the Wat Phorng Maduea Sunday Buddhist Study Center. 2) students with different educational levels had no different factors for developing morality in students according to the sufficiency economy philosophy at the Wat Phorng Maduea Sunday Buddhist Study Center. 3) students with different academic achievements had different factors for developing morality in students according to the sufficiency economy philosophy at the Wat Phorng Maduea Sunday Buddhist Study Center. In terms of buildings, locations, and environment, it was statistically significant at the 0.05 level because students with academic achievements of 3.1-4.0 had more behaviors for developing morality than the 1.0-2.0 academic achievement group.

Keywords : Model of development, Virtue of learners, Sufficiency Economy Philosophy, Sunday Buddhist Study Center

บทนำ

จากสภาพแวดล้อมในสังคมไทยในปัจจุบันกำลังได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านของสังคม โดยส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความมั่นคงของประเทศชาติ ซึ่งในอดีตเคยเจริญทางด้านศิลปวัฒนธรรมคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม ซึ่งเป็นเครื่องชี้ถึงความเป็นชนชาติไทยที่ไม่มีชนชาติใดเหมือน แต่ในปัจจุบันสังคมนั้นค่อย ๆ จางหายไปเพราะคนในชาติเกิดการแก่งแย่งแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันในเอาประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้งและมีการหันเหออกจากจารีตประเพณีอันดีงาม ที่บรรพบุรุษเคยสร้างและดำรงรักษาไว้ จากปัญหาดังกล่าวนี้ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นที่เราทุกคนจะต้องยอมรับและมีความจำเป็นที่เราทุกคนควรจะต้องดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนเป็นจริงเป็นจังอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็วที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่มีการจัดการศึกษาที่จะต้องดำเนินการปฏิรูปการศึกษาโดยเน้นการจัดการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ให้มีการพัฒนาที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ และสติปัญญา ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้ที่มี

ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่ยึดหลักคุณธรรมนำความรู้เสริมสร้างตระหนักรู้ในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตยพัฒนาโดยใช้คุณธรรมจริยธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา โดยมีจุดเน้นเพื่อการพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนเก่ง เป็นคนดี และมีความสุข โดยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนมากกว่า 30 ปี ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์ นับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาหลักของการพึ่งตนเอง เพื่อให้เกิดความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ของคนส่วนใหญ่ โดยใช้หลักการของความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนไม่ให้ประมาท ตระหนักถึง การพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้นตอนที่ใช้ความรู้ คุณธรรม และความเพียรในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต ซึ่งภายหลังวิกฤตทางเศรษฐกิจเป็นที่รู้จักกันดีภายใต้ชื่อว่าเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระองค์ได้ทรงยึดเป็นแนวทางการพัฒนาตามพระราชดำริเสมอมา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, : ฉ)

โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้นำพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับเป็นกระบวนการทรงสนับตุนในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ก็ได้นำแนวพระราชดำริมาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการกำหนดแผนเพื่อพัฒนาประเทศ ซึ่งมีพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายในการเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบัน ทางศาสนาและสถาบันการศึกษา ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ถือเอาแนวพระราชดำริ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องขับเคลื่อนไปสู่สถานศึกษาเพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ต่อผู้เรียน ตลอดจนผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษาและเชื่อมโยงความรู้สู่ชุมชนท้องถิ่น แต่การที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งยังมีความเป็นนามธรรมไปบูรณาการสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะสิ่งเหล่านี้คือ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลสู่ความสำเร็จของการดำเนินการ ดังที่ Michael Hill (1990 : 21) กล่าวว่า ความสำเร็จของนโยบายใดๆ มิได้ขึ้นอยู่กับแนวความคิดที่ดีเลิศ และการมีองค์คณะบุคคลและหน่วยงานเฉพาะด้านนโยบายและแผนเพียงประการเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการที่เกี่ยวข้องในกระบวนการนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำเร็จดังกล่าวขึ้นอยู่กับขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการแปลงสาระของนโยบายที่ได้กำหนดขึ้นไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับความเชื่อของ Walter Williams (1979 : 531) ซึ่งเห็นว่าการศึกษารื่องการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นจุดอ่อนที่สุดในกระบวนการศึกษานโยบายสาธารณะในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์นโยบายให้ถ่องแท้ ไม่ว่าจะเป็น

เป็นเรื่องความหมาย ความชัดเจน ความเจาะจง และความสมเหตุสมผล ทั้งนี้ เพื่อขจัดความคลุมเครือหรือความกำกวมอันจะเป็นที่มาของปัญหาในการปฏิบัติ

เพราะเหตุนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่สำคัญในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งในการดำเนินงานที่ผ่านมาพบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นประการหนึ่ง คือ เมื่อมีการกำหนดนโยบายแล้ว หน่วยปฏิบัติตามนโยบายไม่สามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผลอย่างเต็มที่ อันเนื่องมาจากขาดกระบวนการในการส่งต่อ เชื่อมต่อ หรือ การสร้างความเข้าใจในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะในแนวนโยบายที่มีความเป็นนามธรรม ดังนั้น ในการผลักดันนโยบาย เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีความเป็นปรัชญา และแนวคิดในภาพทั่วไปไปสู่การจัดการศึกษาของสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดกรอบแนวคิด แนวทางในการดำเนินการที่ชัดเจน เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้ได้ตรงตามหลักปรัชญา แนวคิด และเจตนารมณ์ที่แท้จริงของแนวพระราชดำรินี้ จากความสำคัญของกระบวนการเชื่อมต่อเพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางให้ผู้รับนโยบายไปสู่การปฏิบัติสามารถดำเนินการได้ตรงตามเจตนารมณ์อย่างแท้จริง ที่ให้ความสำคัญกับสังคมแห่งการเรียนรู้ด้านการศึกษายกระดับความรู้ ทักษะ และสมรรถภาพของประชากรอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและตลาดแรงงาน การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นกลยุทธ์ในเชิงรุกเพื่อช่วยให้คนในสังคมพร้อมที่จะเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เพราะมนุษย์มีการเจริญเติบโตและต้องเรียนรู้นับตั้งแต่ปฏิสนธิตรารบจนสิ้นชีวิต การเรียนรู้ก่อคุณสมบัตินี้ที่พึงประสงค์และบางครั้งเกิดผลในทางเสื่อมและความเสี่ยง (สุนน อมรวิวัฒน์, 2546) ในช่วงวัยต้นๆ เด็กและเยาวชนได้รับการฝึกหัดอบรมช่วยเหลือดูแลจากผู้ใหญ่ เช่น พ่อแม่ ครู และสังคมที่แวดล้อม รวมไปถึงการเรียนรู้แบบลองผิดลองถูกด้วยตนเอง อีกทั้งสื่อต่างๆ และกิจกรรมในชีวิตได้ช่วยสร้างประสบการณ์ขั้นพื้นฐานเพื่อพร้อมที่จะแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อเติบโตใหญ่ขึ้นเป็นเยาวชนคนหนุ่มสาว พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546 : 2) พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติให้วัดมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการศึกษา รัฐบาลควรจัดให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน เพราะในกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้ทางศาสนา ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และวัดเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมาหลายยุคหลายสมัย ให้บุคคลเกิดความรู้คู่คุณธรรมตลอดชีวิต ซึ่งปัจจุบันวัดจำนวนมากจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในมาตรา 15 ตรี วงเล็บ 3 กำหนดให้ มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ (กนก แสนประเสริฐ, 2549 : 5)

ซึ่งวัดในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลัก คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจและแหล่งเรียนรู้ทางศาสนา พระสงฆ์ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดขึ้นแก่คนในชุมชน สอนให้คนเป็นคนดี ระบบการศึกษา

สมัยใหม่และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมไทย ทำให้คนไทยห่างไกลออกไปจากวัดมากขึ้นทุกที ทั้ง ๆ ที่วัดยังคงมีภาพของความเป็นผู้ให้อยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง แต่การที่วัดได้ มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในสายตาของคนในสังคม ก่อให้เกิดผลกระทบเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมชาวพุทธแบบดั้งเดิมของคนไทย หากเรานำวัดกลับมาเป็นที่กล่อมเกล่าปลูกฝังจริยธรรมความดีงามต่าง ๆ ดังเช่นอดีต เราจะสามารถทำได้หรือไม่วัดมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและวิถีชีวิตของคนไทย ทั้งในอดีตและปัจจุบันเพราะนอกจากจะเป็นสถานที่พำนักของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นสถานที่สำหรับศึกษาเล่าเรียนและเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามประเพณีดั้งเดิมมาช้านานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของตะวันตก วัดหลายแห่งทั้งในเมืองหลวงและหัวเมือง ได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาตามวิธีการสมัยใหม่ แต่เมื่อการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการขยายตัวมากขึ้น มีระดับการศึกษาสูงขึ้น และเนื้อหาวิชาที่สอนในโรงเรียนมีเรื่องราวที่ไม่เกี่ยวข้องกับพระศาสนามากขึ้น วัดกับโรงเรียนก็แยกออกจากกันจนเกือบสิ้นเชิง พระสงฆ์ไม่เกี่ยวข้องกับวิชาที่มากับความเจริญสมัยใหม่ทำให้ขาดสื่อกลางในการรับรู้ร่วมกัน ความเชื่อถือของประชาชนต่อพระสงฆ์ที่เคยนับถือว่าเป็นผู้นำทางปัญญา คำแนะนำสั่งสอนของพระสงฆ์ที่เคยมีค่ายิ่งกลับแปรเปลี่ยนไป บทบาทของวัดและพระสงฆ์ห่างเหินกับสภาพสังคมและความเจริญที่นับวันจะมีมากขึ้นทุกวัน การที่จะชักนำคนเหล่านั้นให้เข้าหาหลักธรรมทางศาสนาที่เขายังไม่รู้นั้น เกิดเป็นความไม่เข้าใจกันมากขึ้น (พระราชวรมุณี (ประยูร ปยุตโต), 2530: 16-18)

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จึงเป็นสถานศึกษาในด้านองค์กรสงเคราะห์การศึกษา ตามภารกิจของคณะสงฆ์หนึ่ง ที่เปิดการเรียนการสอนในวันอาทิตย์ การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์นั้น กรมการศาสนาได้กำหนดแนวทางการปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของคน ในชุมชน โดยจะปรับเปลี่ยนกระบวนการดำเนินงาน/โครงการในรูปแบบของการบูรณาการ ปฏิบัติการในลักษณะพื้นที่และการมีส่วนร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยมีมติมหาเถรสมาคม ระเบียบและประกาศกรมศาสนาที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ 1) มติมหาเถรสมาคม เรื่องการขยายศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ของกรมการศาสนา 2) มติมหาเถรสมาคม เรื่อง รายงานผลการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ของนักเรียนนักศึกษาที่สอบได้ บันทึกลงในหลักฐานการศึกษา 3) ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. 2550 และ 4) ประกาศกรมการศาสนา เรื่อง การจัดชั้นเรียนและหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (สุจินตนิท หนูชู, 2556) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการขอจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แบ่งได้ 2 ส่วน (กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554 : 89) ดังนี้ 1) ในกรุงเทพมหานคร ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมศาสนา โดยได้รับความเห็นชอบจากเจ้าคณะแขวง เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะจังหวัด 2) ในส่วนภูมิภาค ให้ยื่นคำขอจดทะเบียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัด โดยได้รับความเห็นชอบของเจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ

นายอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด โดยให้วัฒนธรรมจังหวัดเป็นนายทะเบียน และเมื่อจดทะเบียนแล้วให้รายงานไปยังกรมศาสนา จากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่ละโรงเรียนขาดความชัดเจนในเรื่องบทบาทหน้าที่ว่าตนเองจะทำอะไร ทำอย่างไร และทำเพื่อใคร ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องสร้างความตระหนักในการปฏิรูปการศึกษาและการจัดการศึกษาศูนยศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เปิดทำการเรียนการสอนทั่วประเทศ จำนวน 3,830 ศูนย์ จำนวนนักเรียนทั่วประเทศที่สามารถรวบรวมได้ มีจำนวน 1,098,740 คน (นางศรีนวล ลักกิตโร, 2559 : อัดสำเนา) และจำนวนครูประจำแต่ละศูนย์ทั่วประเทศ มีจำนวน 26,522 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2546 : 2) จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาอีกช่องทางหนึ่งที่มีพระสงฆ์บริหารจัดการศึกษาเพื่อบริการสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เปิดกว้างให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 (6) ว่า “การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น” (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2542 : 20-21) คณะสงฆ์จึงมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระสงฆ์จะต้องมีส่วนในการสอนศีลธรรม จริยธรรม แก่เด็กและเยาวชน คือ จัดตั้งโรงเรียนหรือจัดตั้งศูนย์การเรียนการสอนในวัด ต่อจากนี้ไป วัดของพระพุทธศาสนาจะกลับมามีบทบาทในฐานะเป็นแหล่งการศึกษาของชุมชนเหมือนที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีต ดังนั้น พระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปฏิรูปบทบาทใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ผศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปู, 2554 : 337) จะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนช่วยชาติมากขึ้น

จากสภาพปัญหาที่กล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังนั้นในระยะที่ผ่านมาจะพบว่า วิกฤตการณ์ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เรื่องคุณภาพของศูนย์ฯ ที่ไม่เท่าเทียมกัน คนส่วนใหญ่อาจไม่มีสิทธิที่จะเลือก ต้องยอมให้ลูกหลานเรียนในศูนย์ฯ ที่ไม่แน่ใจในคุณภาพ การพัฒนาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มีคุณภาพเพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจที่จะส่งลูกหลานไปเรียนนั้น จะต้องมีการกำหนดมาตรฐานของศูนย์ฯ และทำให้การบริหารจัดการศูนย์ฯ มีประสิทธิภาพ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด การมีมาตรฐาน คือ การดำเนินกิจกรรมและภารกิจต่างๆ ทั้งด้านวิชาการและการบริการ และการจัดการได้สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการ ทั้งผู้รับบริการโดยตรง คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม คือ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ การมีมาตรฐานเป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และเกิดผลผลิตที่ไม่มี

คุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน (กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2554 : 48) ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในการบริหารจัดการศึกษาจำเป็นอาศัยผู้มีความรู้ที่จะต้องวางแผนให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมที่ได้พาบุตรหลานมาศึกษาเล่าเรียนหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหนทางเลือกของผู้ปกครองที่คาดหวังว่าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดีตามหลักพระพุทธศาสนา

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ “รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม” ผ่านกระบวนการใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทความรับผิดชอบได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ด้านทางครอบครัว และสังคม ให้มีจิตสำนึกทางศีลธรรมและคุณธรรมจากทุกฝ่ายในการดำเนินการ โดยต้องเริ่มจากสถาบันครอบครัวสานต่อยังสถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องการปลูกฝังศีลธรรมและคุณธรรมอันดีงามให้กับนักเรียน และพัฒนาให้เด็กและเยาวชนของชาติให้มีคุณธรรมจริยธรรมในสังคม ดังนั้น พระสงฆ์จึงต้องมีบทบาทสำคัญเพิ่มมากขึ้นแก่เด็กและเยาวชน ในรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการเสริมสร้างคุณธรรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม
- 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เรียนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จังหวัดนครปฐม
- 3) เพื่อถอดบทเรียนและเสนอรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม” ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

- 1) ด้านพื้นที่ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม
- 2) ด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ครอบคลุมเนื้อหา คือ ผู้ศึกษาจะทำการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน และปัจจัยในรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม

3) ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม ในช่วงระยะเวลาที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาในครั้งนี้

4) ขอบเขตด้านเวลา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาประมาณระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2567

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 59.6 อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 51.9 มีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ 3.1-4.0 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 63.5

ตอนที่ 2 จากการศึกษาข้อมูลรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม ทั้ง 4 ด้านพบว่า

ด้านวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้วพบว่า สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม และมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 รองลงมา มีการมุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.54 และมุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46

ด้านครูสอน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้วพบว่า พระอาจารย์ผู้สอนมีการอบรม สั่งสอน ฝึกฝน เสริมสร้างความรู้ ทักษะและนิสัยของนักเรียนให้รู้จักพอเพียง อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 รองลงมา พระอาจารย์ผู้สอนไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์จากนักเรียน อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 และพระอาจารย์ผู้สอนมีการประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและแบบอย่างที่ดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87

ด้านอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้วพบว่า ภายในห้องเรียน มีบรรยากาศเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 รองลงมา มีความสวยงาม สะอาด อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และมีสถานที่กว้างขวางในการฝึกปฏิบัติธรรม ฝึกสมาธิ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

ด้านการบริการนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ แล้วพบว่า มีกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมแก่นักเรียน เช่น การนั่งสมาธิ การปฏิบัติตนเป็นคนดี อยู่ใน ระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 รองลงมา สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายในศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาที่จัดขึ้นได้ อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 และมีการเปิดโอกาสให้ นักเรียนเรียนรู้กิจกรรมเสริมภาษาอังกฤษ กับเจ้าของภาษา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ศึกษากับผู้ปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.23 เมื่อจำแนกเป็นรายข้อแล้วพบว่า ผู้ปกครองและพระอาจารย์ผู้สอนมีการพบปะพูดคุย ประสานงานกันในการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รองลงมา พระอาจารย์ผู้สอนมีการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรับรู้ และแก้ไขปัญหาของ นักเรียน อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และพระอาจารย์ผู้สอนมีระบบการแจ้งผลการ เรียนให้กับผู้ปกครองทราบอย่างรวดเร็วและชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21

ตอนที่ 3 จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า

สมมติฐานข้อที่ 1 นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม ไม่ แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 นักเรียนที่มีระดับชั้นการศึกษา ต่างกัน มีรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรม แก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด นครปฐม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 3 นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ต่างกัน มีรูปแบบการเสริมสร้าง คุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ใน จังหวัดนครปฐมแตกต่างกัน ด้านอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพราะนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3.1-4.0 มีพฤติกรรมพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรม มากกว่า กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 1.0-2.0

การอภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม ทั้ง 4 ด้าน สามารถอภิปราย ผลได้ดังนี้

ด้านวิชาการ โดยรวมแล้ว พบว่า มีรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนว ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม มีการจัดทำ หลักสูตรให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหา

และความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม โดยมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้และที่สำคัญศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดโพรงมะเดื่อ มีการมุ่งส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาธีระวุฒิ ธีรธมโม (โสมเกษตรินทร์) (พระมหาธีระวุฒิ ธีรธมโม (โสมเกษตรินทร์), 2543) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในจังหวัดอุบลราชธานี ได้กล่าวว่า การสร้างสื่อเพื่อปลูกจิตสำนึกประชาชนให้อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จะต้องทำสื่อให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้ประชาชนทราบ เข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติตนเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพิน ชูชื่น (ระพิน ชูชื่น, 2533) ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้กล่าวว่า การแสดงธรรมเทศนา หรือแสดงปาฐกถาธรรม สั่งสอน อบรมนักเรียน จะต้องให้ ครู นักเรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้ได้ตามความต้องการของครู นักเรียน และผู้ปกครอง ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยว่า ด้านวิชาการในการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียนนั้นศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้มีการจัดทำหลักสูตรตามความต้องการของครู ผู้ปกครอง และนักเรียนอย่างแท้จริง

ด้านครูสอน โดยรวมแล้ว พบว่า มีการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ พระอาจารย์ผู้สอนมีการอบรม สั่งสอน ฝึกฝน เสริมสร้างความรู้ ทักษะและนิสัยของนักเรียนให้รู้จักพอเพียง อีกทั้งพระอาจารย์ผู้สอนยังมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และไม่มีการแสวงหาผลประโยชน์จากนักเรียนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพิน ชูชื่น (ระพิน ชูชื่น, 2533) ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้กล่าวว่า พระสงฆ์จะมีการอบรมสั่งสอนนักเรียนทางด้านจริยธรรม มากกว่าสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ซึ่งจะมีวิทยากรรับอาราธนา มาแสดงธรรมเทศนา หรือแสดงปาฐกถาธรรม ในเรื่องความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อให้นักเรียนเสริมสร้างทักษะและฝึกตนให้เป็นคนดี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณะผู้วิจัยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (คณะผู้วิจัยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นผู้นำด้านจิตใจในการเผยแผ่คุณธรรมจริยธรรม โดยการเทศนาอบรมสั่งสอนและเป็นตัวอย่างที่ดี การสอนศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา การนำหลักธรรมมากระตุ้นเตือนให้พุทธศาสนิกชนรู้จักพอเพียง มีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืน ปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักใช้ชีวิตแบบพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งคล้ายกับผลงานวิจัยที่กล่าว

ว่า ครูผู้สอนที่ดีจะต้องมีการอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีคุณธรรม อีกทั้งยังต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนด้วย

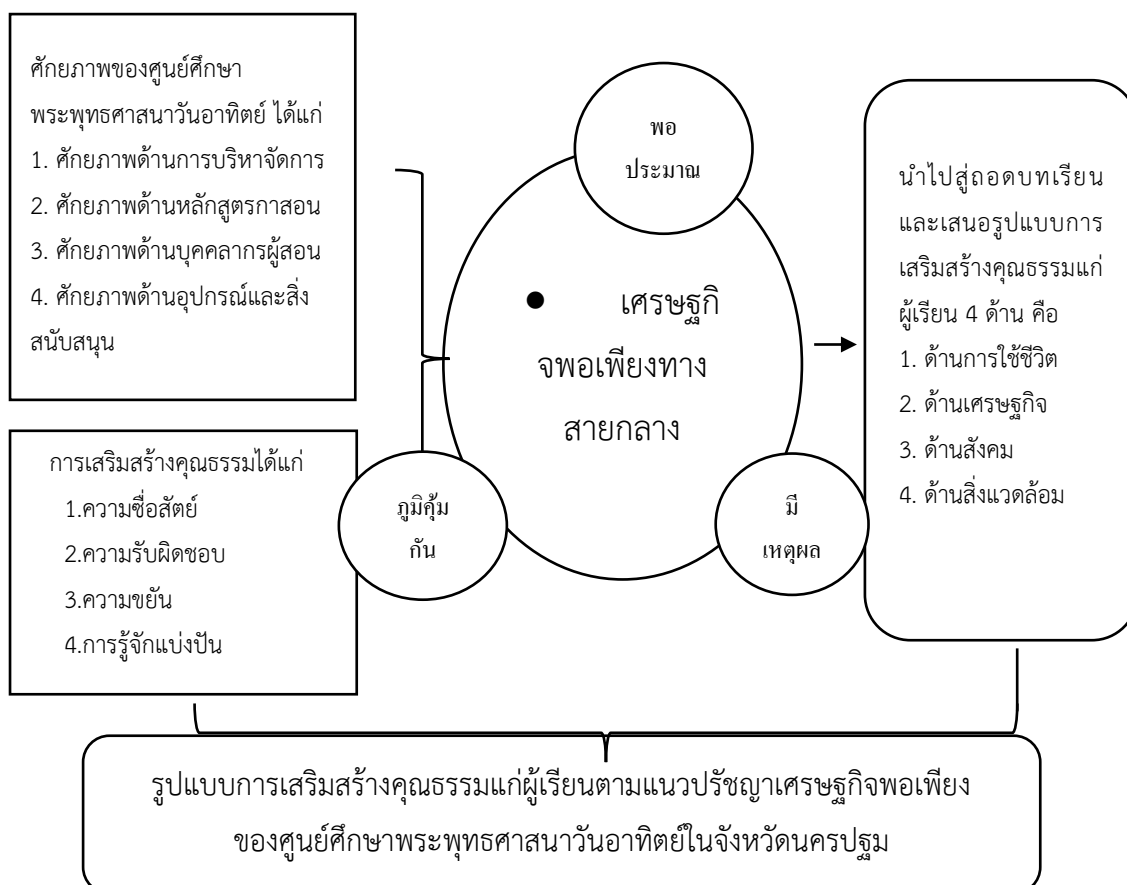
ด้านอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม ด้านครูสอน โดยรวมแล้ว พบว่า มีการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะภายในห้องเรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัด มีบรรยากาศเหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังมีความสวยงาม สะอาด กว้างขวางเหมาะแก่การฝึกปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณะผู้วิจัยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวว่า ทางวัดมีการจัดเตรียมสถานที่ในการฝึกปฏิบัติธรรมให้กับนักเรียน และประชาชน เป็นอย่างดี ถือว่าสะดวก สะอาด และปลอดภัย นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีโน ชูชื่น ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้กล่าวว่า พระสงฆ์ได้ทำการจัดเตรียมสถานที่ไว้อย่างกว้างขวางเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาธรรมะอย่างสะดวก สบาย เหมาะแก่การสอนการฝึกปฏิบัติธรรม ซึ่งคล้ายกับผลการศึกษาที่มีการจัดสถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สะอาด กว้างขวางเหมาะให้นักเรียนฝึกปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ (ระพีโน ชูชื่น, 2533)

ด้านการบริการนักเรียน โดยรวมแล้ว พบว่า มีการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะในการสอนการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียนพระอาจารย์ผู้สอนจะมีการเสริมกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมแก่นักเรียน เช่น การนั่งสมาธิก่อนเข้าเรียนเพื่อให้นักเรียนมีสมาธิในการเรียนมากขึ้น และมีการสอดแทรกเนื้อหาธรรมะในระหว่างเนื้อหาวิชาเรียนเพื่อให้นักเรียนรู้จักการฝึกการปฏิบัติตนเป็นคนดี ซึ่งกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ นักเรียนสามารถใช้บริการได้ทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิฑูรย์ ญาณสาโร (คัมภีร์) (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างให้ประชาชนเพื่อให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี พออยู่ พอกิน พอใช้ เช่น มีความขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ฝึกฝนให้มีความชำนาญและรู้จริง รู้จักใช้ปัญญาสอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี รู้จักคุ้มครอง เก็บ รักษาโภคทรัพย์ และผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน เป็นการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับประชาชนเป็นอย่างดี และสามารถใช้ได้ทุกคน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คณะผู้วิจัยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2550) ศึกษาวิจัยเรื่อง โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กล่าวว่า การอบรมสั่งสอนเยาวชนจะต้องปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักใช้ชีวิตแบบพอเพียงพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งคล้ายกับผลการสรุปผลการศึกษาที่พระอาจารย์ให้การบริการนักเรียนโดยการสอดแทรกเนื้อหาคุณธรรมเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี และปฏิบัติกับนักเรียนทุกคนไม่มีการแบ่งปฏิบัติกับนักเรียนคนใดคนหนึ่ง

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์ศึกษากับผู้ปกครอง โดยรวมแล้วพบว่าการพัฒนาเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะ ผู้ปกครองและพระอาจารย์ผู้สอนมีการประชุม พบปะพูดคุยประสานงานกันอยู่บ่อยครั้ง เพื่อเปิดโอกาสให้อาจารย์ผู้สอนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการรับรู้ และแก้ไขปัญหาของนักเรียน เมื่อนักเรียนมีปัญหาพระอาจารย์ผู้สอนจะมีระบบการแจ้งผลการเรียนให้กับผู้ปกครองทราบอย่างรวดเร็วและชัดเจน เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีปัญหาทันที ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพิน ชูชื่น (ระพิน ชูชื่น, 2533) ศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้กล่าวว่า พระจะเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ในการชักชวนสมาชิกในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางจริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้ผู้ปกครอง ครู และนักเรียนได้พบปะพูดคุยกับถึงปัญหาของเด็ก นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิทยา ญาณสาโร (คัมภีร์ราชวร), (2550). ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการปรับเปลี่ยนบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์นักพัฒนาในภาคอีสาน ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ทางศาสนาและสังคมระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้าน ในชุมชน เป็นบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์ในรูปแบบหนึ่งของวิถีปฏิบัติแบบพุทธศาสนา ซึ่งพระสงฆ์และชาวบ้านในท้องถิ่น จะร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งคล้ายกับผลการวิจัยที่พระอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างศูนย์ศึกษากับผู้ปกครอง เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของเด็กนักเรียน ที่มีปัญหาต่าง ๆ เช่น การไม่เข้าเรียน การไม่ตั้งใจเรียน เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ของการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม เพื่อนำมาสร้างในรูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมแก่ผู้เรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม พอสรุปได้ดังที่ปรากฏตามแผนภาพดังนี้

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1.1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดนครปฐม ควรทำการขยายสถานที่ที่การเรียนการสอนเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับนักเรียนที่เพิ่มขึ้นในปีต่อไปเนื่องจากอนาคตอาจมีนักเรียนชั้นอื่นมาร่วมเรียนพระพุทธศาสนาด้วย

1.2 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในจังหวัดนครปฐม ควรมุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรมุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่ายระหว่าง ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น

1.3 พระอาจารย์ผู้สอนควรให้การสนับสนุน คอยเอาใจใส่ ส่งเสริม และให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียน ให้เป็นอย่างดี เนื่องจากการศึกษาพระธรรมของนักเรียนนั้นสามารถกล่อมเกลากฎติกรรม และฝึกจิตใจของเด็กนักเรียน ให้ประพฤติปฏิบัติเป็นคนดีในสังคมได้

1.4 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม ควรมีกิจกรรมธรรมะเพื่อเสริมการพัฒนาผู้เรียน และสอนในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตสอดแทรกเข้าไปในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมให้มากขึ้น

2) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1) ควรศึกษาปัจจัยการพัฒนาการเสริมสร้างคุณธรรมให้กับนักเรียน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์ศึกษา กรณีศึกษาต่าง ๆ เพื่อนำข้อบกพร่องมาปรับแก้ไขและใช้กับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม ต่อไป

2.2) ควรศึกษาปัญหาในการส่งเสริมการเสริมสร้างคุณธรรม ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในจังหวัดนครปฐม ต่อไปเพื่อทราบปัญหาในการดำเนินงาน

บรรณานุกรม

กนก แสนประเสริฐ.(2549). ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ,

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2554). แนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ปีงบประมาณ กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,

คณะผู้วิจัยสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. โครงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผลการศึกษา. รายงานผลการวิจัย.

กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2550) ร่วมกับ สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต,

นางศรีนวล ลักกิตโร (2559) ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม. นายเอกสิทธิ์ คล้ายแดง

นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ. รวม ศพอ. ทั่วประเทศ ปี 2559. กรุงเทพมหานคร: กรมการ

ศาสนา ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ชั้น 15-16. ข้อมูลรวมสถิติจากเอกสาร วันที่ 11 เมษายน

2559.

พระเทพโสภณ ประยูร ธมมจิตโต. (2542). การคณะสงฆ์ กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ.

กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

พระมหาธีรธรรมโชติ ธีรธมโม โสภณเกษมธรรมา (2543). บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้แนะและปลูก

จิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ : ศึกษาเฉพาะ

กรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร

- มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมณี ประยุทธ์ ปยุตโต.(2530). บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน. หนังสือชุด
หลักธรรมเฉลิมพระเกียรติ เล่ม 54/60. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,
พระวิทยา ญาณสาโร คัมภีร์. (2550).กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการปรับเปลี่ยน
บทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์นักพัฒนาในภาคอีสาน. รายงานผลการวิจัย. สถาบันวิจัย
สังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
ระพีณ ชูชื่น. (2533).บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
สมศักดิ์ บุญปู. (2554). พระสงฆ์กับการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.(2545). พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงาน, 2546.
- สุจินตนิท หนูชู. (2556).“รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวัน
อาทิตย์ที่มีประสิทธิผล”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา.
วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต,
สุน อมรวิวัฒน์. (2546) วิธีการเรียนรู้ : คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย. กรุงเทพมหานคร : พริก
หวานกราฟฟิค จำกัด.,
- Michael Hill. (1990). The Policy Process A reader. Harvester Wheatsheaf,
Walter Williams (1979) “Implementation analysis and Assessment”. Policy Analysis.
Vol.1 No.3 summer,

อคติ 4 กับความขัดแย้ง PREJUDICE 4 AND CONFLICT

พระมหานิพนธ์ ลพคุณ (ปิ่นประดับ)

Phra Mahaniphon Pinpradap

สรวิชัย วงษ์สาอด

Sorawit Wongsaaod

วรารณ พูลสวัสดิ์

Warakorn Poolsawat

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University

E-mail : Niponpinpradab@gmail.com, Poolswatnpru@Gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 1 ตุลาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 5 ตุลาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “ความลำเอียงเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน” พบว่า สังคมปัจจุบันมีความขัดแย้งตั้งแต่อดีตตลอดมาจนปัจจุบันยังไม่ยุติลงได้ ต้องยอมรับประการหนึ่งว่า ความลำเอียง หรืออคติ 4 เป็นสาเหตุที่สามารถให้เกิดความแย้งขึ้นได้ในสังคมมนุษย์ ส่วนที่กล่าวมานี้ เป็นเหตุส่วนหนึ่งที่นำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคมมาถึงปัจจุบันนี้ การเอียงเอนของตราชั่งวัดบอกถึงความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้น การแบกหามของไม้คานที่อยู่บนบ่าในระยะที่ห่างเท่ากันสองข้าง แต่มีความเอนเอียงเกิดขึ้นแสดงถึงความไม่สมดุลปรากฏแล้ว การตัดสินความคดีต่างๆ ที่มีลำเอียงทั้ง 4 อย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏอยู่ในจิตใจ การวินิจฉัยคดีความย่อมขาดความยุติธรรม ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นในสังคมนั้นอย่างไม่ต้องสงสัย ความยุติธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ ไม่ว่าในครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน ในป่าเขา แม้แต่ในคุกตรระราง ก็ต้องการความยุติธรรมด้วยกันทั้งนั้น ฉะนั้นไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็กจะกระทำอะไรลงไป ต้องไม่มีความลำเอียง หรือมีอคติ 4 อยู่ในใจ

คำสำคัญ: ความลำเอียง, ความขัดแย้ง, อคติ 4

ADSTRACT

The purpose of this article is to investigate why bias leads to conflict in contemporary society. It was discovered that disputes have existed in society since antiquity. It also never ends. It is acknowledged that bias, or Akathi 4, is the root cause of social conflict. The balance's imbalance indicates injustice. In the same way, an unbalanced carrying pole on shoulders symbolizes unfairness. An unfair judgment is rendered in a case if the verdict reflects any one of the four mental prejudices. There will inevitably be conflict in the society. Justice must be served to all people, whether in a family, villages in the middle of a wilderness, or a prison. As a result, both adults and children must act impartially or with Akathi 4 in mind.

Keywords : bias, conflict, Akathi 4

บทนำ

สภาพสังคมในปัจจุบันนี้มีปัญหาทางด้านความขัดแย้งเกิดขึ้นจากสาเหตุหลายอย่างที่ยังไม่มีผู้ใดในปัจจุบันนี้หาสาเหตุของความขัดแย้งทั้งหลายได้และแก้ปัญหาเหล่านั้นได้จบสิ้นชนิดที่ว่า “เกาไม่ถูกที่คัน” อีกทั้งก็ไม่มีผู้ใดมากนักที่นำเอาหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาหาสาเหตุและปัญหานั้นได้ ทั้งที่กำหนดให้พระภิกษุและสามเณรผู้บวชใหม่ได้ศึกษาเล่าเรียนมานานแล้ว ในหนังสือชื่อว่า “นวโกวาท” ในที่นี้เห็นว่าหลักธรรมคือ อคติ 4 หรือความลำเอียง 4 อย่าง คือ 1.ลำเอียงเพราะรักชอบพอใจเรียกว่า ฉันทาคติ 2) ลำเอียงเพราะเกลียดชังเรียกว่า โทสาคติ 3) ลำเอียงเพราะไม่รู้ความเป็นจริงเรียกว่า โมหาคติ 4) ลำเอียงเพราะกลัวเรียกว่า ภยาคติ จากข้อที่กล่าวมานั้นทั้งหมดเกิดขึ้นภายในจิตใจก็จริง แต่ก็นำความเสียหายมาได้มากที่ไม่สามารถจะคาดการณ์ได้ เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาที่น่าจะนำมาวิเคราะห์หรือวิจัยศึกษาตามหลักอคติ 4 และเป็นหนทางหนึ่งที่น่ามาสู่ปัญหาทางสังคม วัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน ที่จะนำมาศึกษาพิจารณาหาเหตุผลว่าเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นเพราะอคติ 4 ในความหมายว่า ความลำเอียง ตามที่ท่านผู้รู้ทั้งหลายได้ให้ความตรงกันไว้ และนำเสนอการแก้ปัญหาทางสังคม

อคติมีความหมายหลายอย่างด้วยกัน แต่ในที่นี้ขอเอาความหมาย “ความลำเอียง” เป็นความหมายเดียวตามที่พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร,รศ.ดร. ได้กล่าวไว้ในเอกสาร “ การวิเคราะห์/ตีความพระไตรปิฎก ” ว่า อคติ คือ ความลำเอียง ในความหมายแบบนี้ก็ได้ ก็ต่อเมื่อเราเกี่ยวข้องกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในทางสังคม ถ้าเราไม่เกี่ยวข้อง เราก็ไม่รู้จักไปลำเอียงกับใคร (พระมหาสมบุรณ์ วุฑฺฒิกโร, 2566 : อัดสำเนา) ในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาได้กล่าวไว้ว่า “ถ้าบุคคลปราศจากอคติทั้ง 4 เหล่านี้ ยศ ตำแหน่งของบุคคลนั้นย่อมบริบูรณ์ ดุจดั่งพระจันทร์วันเพ็ญฉะนั้น บุคคลใดละอำนาจอคติ 4 ประการเหล่านั้น ยศ ตำแหน่งของบุคคลนั้นย่อมเสื่อม ดุจพระจันทร์ข้างแรมฉะนั้น (อง จตุกก. (ไทย) 21/19/30) ในภัตตพุทธคสูตร ยังได้กล่าวอีกว่า “พระภิกษุผู้แจกลากถัก

หรือภิกษุผู้นิมนต์พระภิกษุ ถ้าประกอบด้วยอคติ 4 ประการเหล่านี้ด้วยย่อมดำรงอยู่ในนรกเหมือนถูกนำไปฝังไว้ พระภิกษุนั้นไม่ประกอบด้วยอคติ 4 ประการ ย่อมดำรงอยู่ในสวรรค์ เหมือนได้รับอัญเชิญไปประดิษฐานไว้ (อง จตุกก. (ไทย) 21/20/31) จะเห็นได้ว่าความลำเอียงนั้น มีโทษมาก ถึงกับเอานรกสวรรค์มาเปรียบเทียบ เป็นสมัยโบราณถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ ชนิดเอาสวรรค์มาล่อ เอานรกมาขู่ ทำดีไปสวรรค์ ทำชั่วไปนรก กฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ท เลี้ยงพิบูลย์ได้เขียนเรื่องเหล่านี้ไว้มากมาย เป็นที่ชื่นชอบในยุคนั้นหนึ่ง เช่นเดียวกับคำว่า “อคติ” ที่คนไทยนำมาใช้จนเคยชินยิ่งกว่านั้นถ้าอคติ 4 ประการนั้นเป็นอารมณ์เกิดในจิตใจเหมือนผีเข้าสิง อารมณ์ชั่ววูบเกิดอุบัติเหตุที่ไม่คาดคิดคนไทยต้องรบราฆ่าฟันกันเอง ตลอดมาหลายเหตุการณ์ ความขัดแย้งเกิดขึ้นเพราะอคติและอกุศลมูล ตามที่พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ความเห็นในบทความเรื่อง การไกล่เกลี่ยแบบพุทธ ว่าความขัดแย้งมีสาเหตุมาจากอคติ และอกุศลมูล ทำให้ความขัดแย้งลุกลาม แล้วทำให้ปัญหาแก้ยาก (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ, 2552 : 253-254) มี 3 องค์ประกอบ ก็คือ องค์ประกอบที่หนึ่ง คือ ประเด็นหรือข้อเรียกร้อง เช่น เรื่องเชื่อน โรงไฟฟ้า ค่าชดเชย รัฐธรรมนูญ เป็นต้น นี่เป็นเรื่องเกี่ยวกับประเด็นปัญหา องค์ประกอบที่สอง คือ บุคคลหรือคู่ขัดแย้ง องค์ประกอบที่สาม คือกระบวนการ หรือปฏิสัมพันธ์ เช่น การตอบโต้กัน การเผชิญหน้ากัน การใช้ความรุนแรงต่อกัน หรือการเจรจาต่อกัน อันนี้เป็นเรื่องของปฏิสัมพันธ์

อคติ 4 กับความขัดแย้ง

1. สาเหตุที่เกิดอคติ 4

คำว่า “อคติ” หมายถึง การประพฤติดังที่ไม่ควรประพฤติด้วยความลำเอียง ซึ่งทำไปโดยการขาดความยุติธรรม อธิบายว่า บุคคลผู้กระทำอะไรที่ไม่ซื่อตรง ดำรงอยู่ในสิ่งที่ตนยึดถือ คดโกงเข้ากับตนและคนอื่นด้วยอำนาจ ความรักบ้าง ความชิงบ้าง ความเกลียดบ้าง ความกลัวบ้าง บุคคลนั้น ชื่อว่า ลุอำนาจแก่อคติ มี 4 อย่าง ดังนี้ (พระธรรมเจดีย์, 2552 : 36)

1) ฉันทาคติ เกิดขึ้นได้เพราะความรักใคร่ชอบพอกัน แล้วตัดสินด้วยความลำเอียงให้คนของตนได้ยศ ได้ตำแหน่ง ได้ความชนะ ให้พ้นความผิด ได้เปรียบ หรือเอาเปรียบอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่ใช่ฝ่ายตนเหล่านี้ เป็นอารมณ์ของความลำเอียงแห่งอคติอย่างหนึ่งในสิ่งที่เกิดขึ้นกับจิตใจ แล้วแสดงออกทางวาจาทางกาย

2) โทสาคติ เกิดขึ้นได้เพราะความเกลียดชัง ไม่ชอบชู้หน้า แล้วตัดสินด้วยความลำเอียงไม่ให้ยศ ตำแหน่ง ไม่ให้ลาภ ให้ความพ่ายแพ้ ให้รับโทษ โทษน้อยขยายมาก เป็นอารมณ์เช่นกับฉันทาคติ

3) โมหาคติ เกิดขึ้นได้เพราะความไม่รู้ ความโง่ พังความข้างเดียวแล้วตัดสินคดีความ ผิดไป

4) ภยาคติ เกิดขึ้นได้เพราะความกลัว ความเขลา ตัดสินด้วยลำเอียง กลัวผู้ที่มีอำนาจ อิทธิพลจึงตัดสินให้คนที่มีอำนาจอิทธิพลเป็นฝ่ายถูกต้องทั้งที่จริงๆ เป็นฝ่ายผิด

2. สาเหตุที่เกิดความขัดแย้ง

คำว่า “ความขัดแย้ง” หมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลมีความต้องการ ความคิดเห็น การสื่อสาร วัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม ชาติพันธุ์ หรือโครงสร้างที่แตกต่างกัน รวมไปถึงการทะเลาะ การโต้แย้ง ดิ้นรน และการต่อสู้กัน ในบริบทของคัมภีร์พระพุทธรูปศาสนาเถรวาท มีคำถามว่าความขัดแย้งในความหมายของพระพุทธรูปศาสนาคืออะไร (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ, 2547 : 42)

3. อคติ 4 กับความขัดแย้งในทางพระพุทธรูปศาสนา

อคติ 4 กับความขัดแย้งทางพระพุทธรูปศาสนา 2 หลัก ๆ คือ

1) ความขัดแย้งในทาง “ธรรม” หมายถึง “เรื่องที่เกี่ยวข้องกับชาวโลก หรือสิ่งที่คนยังมีกิเลสเข้าไปเกี่ยวข้อง และหมกมุ่น เช่น ทรัพย์สมบัติ ลาภ ยศ สรรเสริญ กามารมณ์ ผลประโยชน์ ความต้องการ เป็นต้น” (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ, 2547 : 42)

2) ความขัดแย้งในทาง “วินัย” หมายถึง “ระเบียบ แบบแผน ข้อปฏิบัติหรือสิกขาบทที่พระพุทธรูปเจ้าได้ทรงบัญญัติให้พระภิกษุ และภิกษุณี ใช้เป็นเครื่องมือในการประพฤติปฏิบัติ” ซึ่งจะป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น หรือกำลังจะเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ ความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้ว ก็จะระงับความขัดแย้งนั้นด้วยสันติวิธี เพื่อความเป็นอยู่อย่างผาสุกของตนเอง และหมู่คณะ เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นในหมู่สงฆ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความขัดแย้งดังกล่าวนี้เกี่ยวข้องกับวินัยด้วย เราเรียกความขัดแย้งในลักษณะดังกล่าวว่าอย่างไร และพระพุทธรูปเจ้าได้นำเสนอทางออกเชิงสันติอย่างไร (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ, 2547 : 42) ความขัดแย้งภาษาพระเรียกว่า “อธิกรณ์” คือ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วต้องรับระงับ มีอธิกรณ์สมณะ เป็นเครื่องมือระงับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมหมู่สงฆ์ ที่เมื่อโกสัมพีได้เกิดเหตุการณ์ระหว่างพระวินัยธรกับพระธรรมเถิก ปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น ที่พระธรรมเถิกได้เข้าไปในห้องส้วมแล้ว ทำการถ่ายแล้ว ลืมคว่ำขันน้ำมนต์เหลือในขัน พระวินัยธรเข้าไปเห็นเข้า ก็ต่อว่าพระธรรมเถิกๆ รูปนั้นว่า “ท่านก็ติแต่เทศน์ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอาบัติไม่เป็นอาบัติ พระธรรมเถิกยอมรับจะปลงอาบัติพระวินัยธรกลับว่า ไม่เป็นอาบัติ ท่านไม่เจตนา พระวินัยธรได้นำเรื่องนั้นมาบอกสหัชชีวาริการิกของตนว่า พระธรรมเถิกไม่รู้อาบัติของตน เป็นเหตุให้เกิดวิวาทะขึ้น ถึงแม้พระพุทธรูปเจ้าทรงกระทำไกล่เกลี่ยก็ไม่ยอม จนพระองค์ได้เสด็จหนีไปอยู่ป่าปาริโยกะ ภายหลังพระเถลานั้นสำนึกผิดเนื่องจากชาวบ้านไม่ถวายบิณฑบาต ไม่เชื่อเชิญ ไม่ทำความเคารพเป็นต้น ครั้นออกพรรษาแล้ว จึงชวนกันเดินทางไปเข้าเฝ้ากราบทูลขอขมาพระพุทธรูปเจ้า ตรัสให้สงฆ์ประกาศรับพระสอนธรรมกลับเข้าหมู่คณะเหมือนเดิม แล้วให้ทำสังฆสามัคคี ดังกรณีตัวอย่าง เช่น พระอุปัชฌาย์ทศกัณฐ์ผู้มั่งคั่งมั่งคั่งตัดสินความด้วยความโลภจึงตรัสขาดกว่า พระอุปัชฌาย์ทศกัณฐ์ในพระพุทธรูปศาสนาเป็นสมณศายบุตรและเป็นผู้ฉลาดในการแสดงธรรมแล้วยังกลับมีความอยากได้สูง ละทิ้งความมักน้อยสันโดษเสียสิ้นเชิง คราวหนึ่งตอนใกล้เข้าพรรษา ท่านเที่ยวหาวัดจำพรรษา วัดแรกท่านถามว่าพระที่จำพรรษาที่นี่ได้ผ้าจำนำพรรษากี่ผืน เมื่อได้รับคำตอบว่าผืนหนึ่งจึงว่างร่มและรองเท้าไว้แทนตัวแล้วไปถามวัดต่อไปเมื่อวัดบอกว่าจะได้ 2 ผืนจึงว่างรองเท้าและลักจั่นน้ำไว้ วัดต่อมาบอกว่าจะได้ 4 ผืนจึงตกลงจำพรรษาที่วัดนั้น ขณะเมื่อท่านจำพรรษาที่วัดนั้นก็ได้อธิบายธรรมเรื่องสันโดษมักน้อยให้พระภิกษุทั้งหลายฟัง

พระภิกษุทั้งหลายได้ฟังข้อธรรมของท่านแล้วก็เลื่อมใสพากันสละบาตรจีวรที่ดี ๆ บูชาธรรมท่าน แล้วใช้สอยเฉพาะบาตรและจีวรที่ปอน ๆ สมาทานธุดงค์วัตรกัน พระอุปนันทะก็รับบริหารเหล่านั้นไว้ทั้งหมดแล้วเก็บสะสมไว้ เมื่อออกพรรษาปวารณาแล้วท่านก็รวบรวมบริขารที่เก็บไว้ทั้งหมดบรรจุทุกยานพาหนะจนเต็มแล้วเดินทางไปวัดพระเชตะวัน เมืองสาวัตถี ในระหว่างทางท่านก็ส่งข่าวไปยังวัดที่ท่านวางร่วมนางรองเอาไว้ว่าท่านควรได้ส่วนแบ่งผ้าจำนำพรรษาในวัดนั้น ๆ ด้วย เพราะแม้จะไม่ได้อยู่จำพรรษาแต่ได้วางบริวารไว้แทนตัว พระวัดนั้นๆจึงจำต้องให้ส่วนแบ่งแก่ท่านด้วย ในระหว่างทางได้เข้าไปวัดแห่งหนึ่ง พอดีที่วัดนั้นมีพระหลวงตาสองรูป ได้รับผ้าจำนำพรรษาไว้คือผาเนื้อหยาบสองผืน และผ้าขนสัตว์เนื้อดีหนึ่งผืน เมื่อออกพรรษาแล้วไม่อาจจะตกลงกันได้เพราะต่างก็อยากได้ผ้าขนสัตว์ ซึ่งมีอยู่ผืนเดียวจึงเถียงทะเลาะกันอยู่ เมื่อพระอุปนันทะเข้ามา จึงคิดว่าท่านเป็นพระผู้ใหญ่ น่าจะตัดสินเรื่องนี้ได้จึงขอร้องให้ท่านเป็นผู้ตัดสินว่ารูปใดควรจะได้อะไร พระอุปนันทะก็รับปากว่าจะตัดสินแบ่งให้อย่างยุติธรรมขอให้ทั้งสองรูปยอมรับคำตัดสินก็แล้วกัน ทั้งสองรูปก็รับปากว่าจะยอมทำตามคำตัดสินทุกอย่าง ท่านจึงตัดสินโดยแบ่งผ้าเนื้อหยาบให้รูปละผืน ส่วนผ้าขนสัตว์เนื้อดีท่านตัดสินว่าให้เป็นของท่าน ซึ่งเป็นพระวินัยธรผู้ตัดสิน แล้วก็คว้าผ้าขนสัตว์ผืนนั้นออกจากวัดไป พระหลวงตาทั้งสองรูปนั้นไม่รู้อย่างไรจะได้เพราะรับปากตกลงที่จะทำตามคำตัดสิน แต่ก็ถึงความเสียหายที่พระอุปนันทะเอาผ้าขนสัตว์เนื้อดีไป จึงติดตามไปยังวัดพระเชตะวันเข้าไปถามและเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้พระวินัยธรทั้งหลายฟัง ภิกษุทั้งหลายเห็นกองบาตรจีวรที่พระอุปนันทะขนมาจึงพูดเยาะ ๆ ว่า ท่านเป็นผู้มีบุญมากเสียจริง พระอุปนันทะได้บอกวิธีได้มาด้วยอุบายจนหมดสิน ภิกษุทั้งหลายได้พากันสนทนาในโรงธรรมสภาแล้วกล่าวว่าอุปนันทะเป็นผู้อยากได้มากเป็นผู้โลภมาก พระศาสดาเสด็จไปโรงธรรมสภานั้น ครั้นทรงทราบเรื่องที่ภิกษุสนทนากันกับพระอุปนันทะมิได้ทำสิ่งอันสมควรแก่ข้อปฏิบัติในพระศาสนา ธรรมดาภิกษุเมื่อจะแสดงข้อปฏิบัติแก่ผู้อื่น ควรทำให้เหมาะแก่ตนเสียก่อนแล้วจึงสอนผู้อื่นต่อภายหลัง” (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี), 2554 : 271) การสอนนั้นจะไม่เศร้าหมองตนเองก็ติดตนเองไม่ได้ เพราะว่าตนบริสุทธิ์ ใครเหล่านี้จะมาติเตียนได้ พระพุทธองค์ยังกล่าวอดีตชาติของพระอุปนันทะศากยบุตรในสมัยที่ตนเกิดเป็นสุนัขจึงจอก ได้มีนางสองตัวร่วมกันหาปลาได้มาหนึ่งตัว มีปัญหาในการแบ่งปลาเกิดขึ้นว่าจะแบ่งกันอย่างไรดี นากทั้งสองตัวนั้นเห็นสุนัขจิ้งจอกผ่านมา จึงให้สุนัขจิ้งจอกนั้นเป็นผู้พิพากษาในการแบ่งปลาตัวนั้น สุนัขจิ้งจอกได้แบ่งออกเป็นสามท่อน ตนเองได้เอาท่อนกลาง ส่วนท่อนหัวและหางตกเป็นของนากทั้งสอง (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี), 2554 : 172-173.) การตัดสินแล้วได้รับคำจ้างรางวัลนั้นเป็นการแสดงถึงได้รับที่ไม่เท่ากันในการทำหน้าที่ต่าง ๆ กัน

4. อุดมการณ์ทางความคิดและความเชื่อทำให้เกิดอคติ 4

อคติที่เกิดความลำเอียงจากความรักความชอบใจชื่อว่า “ฉันทาคติ” ที่เกิดจากความไม่ชอบความเกลียดชังว่า โทสาคติ ที่เกิดจากความไม่รู้ความเป็นจริงชื่อว่า โมหาคติ ที่เกิดจากความกลัวชื่อว่า ภยาคติ อคติเหล่านี้ เกิดขึ้นแล้วไม่ใช่ว่าจะเป็นบวกหรือลบ เป็นความดีหรือความไม่ดี ก็หาไม่ได้เป็น

หลักการที่เกิดขึ้นได้แก่บุคคลทั่วไป ในช่วงยุคสมัยหนึ่งได้เกิดขึ้นกับสังคมไทยสองฝ่าย คือ ฝ่ายเสื้อเหลืองกับฝ่ายเสื้อแดง

คนเสื้อเหลือง ขวาศุดชั่ว ท่ามกลางการเคลื่อนไหวของขบวนการต่อต้านทักษิณนับตั้งแต่ปลาย พ.ศ.2548 การเคลื่อนไหวของพันธมิตรฯ 2549 และ พ.ศ.2551 รวมถึงการเคลื่อนไหวของ กปปส. พ.ศ.2556 - 2557 นั้นได้เปิดพื้นที่ให้กลุ่มที่มีความคิดอนุรักษ์นิยมสุดขั้วถือกำเนิดและก้าวเข้ามามีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางการเมืองไทยอีกครั้งจากที่ไม่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ 2519 เป็นต้นมา ตลอดช่วงเวลาของกระแสต่อต้านทักษิณ กลุ่มอนุรักษ์นิยมสุดขั้วได้กลายเป็นปีกหนึ่งในขบวนการใหญ่ เคลื่อนไหวในประเด็นปกป้องชาติ ศาสน์ กษัตริย์อย่างเข้มข้นมากกว่าปีกอื่นๆ ซึ่งต่อมาได้ดึงมวลชนจำนวนหนึ่งให้เข้าร่วมกับพวกเขา เพื่อจัดตั้งขบวนการมวลชนฝ่ายขวาสุดชั่วให้ออกมาเคลื่อนไหวปกป้องชาติและสถาบันกษัตริย์โดยเฉพาะ แม้จะมีระบอบทักษิณอยู่หรือไม่ก็ตาม ในแง่นี้ทำให้กล่าวได้ว่า ช่วงเวลานี้ถือเป็นการปรากฏตัวขึ้นของขบวนการมวลชนฝ่ายขวา “อีกครั้ง” ในหน้าประวัติศาสตร์การเมืองไทย (วสุชน รัชชประชาไท, 2566 : 313) ฝ่ายที่ผลิตความรุนแรงของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ซึ่งเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในวิกฤตความรุนแรงทางการเมืองก่อนการรัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 โดยมุ่งศึกษาการผลิต เผยแพร่ การต่อสู้ขัดเคี่ยวทางวาทกรรม และกระบวนการสร้างความชอบธรรมให้ความรุนแรง โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ทางการเมืองวัฒนธรรม(cultural politics) การวิเคราะห์วาทกรรม (discursive analysis) ซึ่งอาศัยแนวคิดหลายประการประกอบกันเป็นกรอบทฤษฎีที่จะใช้ในการตีความต่อไป

อคติ 4 เป็นสาเหตุของความขัดแย้งในสังคมปัจจุบัน

1. สาเหตุของความขัดแย้งของมนุษย์ที่ขาดความรับผิดชอบทางศีลธรรม

แนวคิดเรื่อง “สาเหตุของความขัดแย้งของมนุษย์ที่ขาดความรับผิดชอบทางศีลธรรม” นักวิชาการของคนที่สำคัญที่ศึกษาการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และความรุนแรงทางการเมือง คือ Helen Fine พบว่าความรุนแรงทางการเมืองนั้นต่างจากอาชญากรรมธรรมดา มันเกิดขึ้นโดยอาศัยเงื่อนไขหลายประการประกอบกันซึ่งเงื่อนไขประการหนึ่งที่ช่วยให้กลุ่มการเมืองหนึ่งๆ ใช้วิธีการรุนแรงหรือยอมรับความรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อฝ่ายตรงข้าม ก็คือกระบวนการที่ฝ่ายผู้ก่อความรุนแรง (perpetrators) กีดกันเหยื่อ (victims) ออกไปจากพื้นที่ความรับผิดชอบทางศีลธรรม ของตนอย่างเป็นระบบถือว่าเป็นเหยื่อซึ่งเป็นเป้าหมายของความรุนแรงไม่ใช่กลุ่มคนที่ตนเองต้องมีพันธะความรับผิดชอบใดๆ ทางศีลธรรมด้วย ที่สำคัญงานวิจัยที่ได้รับอิทธิพลจากงานของ Fein ค้นพบว่า อคติ ความเกลียดชัง การแบ่งแยกกีดกันทางอัตลักษณ์ (ระหว่าง “พวกเรา” กับ “พวกเขา”) และการลดทอนความเป็นมนุษย์ของฝ่ายตรงข้าม (dehumanization) (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2565 หน้า 15-16) เป็นการแบ่งข้างเป็นฝักเป็นฝ่ายมีอคติต่อกันที่กระทำความรุนแรงกับฝ่ายตรงข้ามโดยสร้างวาทกรรมขึ้น เพื่อที่จะทำลายอีกข้างให้ย่อยยับไปกับมือเช่นวาทกรรมว่า “อันนั้นอาตมาก็เห็นว่าควรจะทำ คนไทยแม้จะนับถือพุทธก็ควรจะทำ แต่ก็

ไม่ใช่ถือว่าเป็นการฆ่าคนเพราะว่าใครที่ทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มันไม่ใช่คนสมบูรณ์ คือความตั้งใจเราไม่ได้ฆ่าคนแต่ฆ่ามาร ซึ่งเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน...ถึงแม้จะฆ่าคนก็บาปเล็กน้อย แต่บุญกุศลได้มากกว่าเหมือนเราฆ่าปลาแกงใส่บาตรพระ ไข่บาปมันก็มีพรอกที่ฆ่าปลา แต่เราใส่บาตรพระได้บุญมากกว่า

2. สาเหตุของความขัดแย้งของมนุษย์ที่ขาดความรับผิดชอบความรุนแรงเชิงศีลธรรม

สาเหตุของความขัดแย้งของมนุษย์ที่ขาดความรับผิดชอบความรุนแรงเชิงศีลธรรม คือ ความรุนแรงเชิงศีลธรรม (virtuous violence) อาจารย์ประจักษ์ผู้เขียนได้รับอิทธิพลจากงานของ Fiske and Rai ที่ใช้วิธีวิทยาทางมานุษยวิทยาและจิตวิทยาในการศึกษาตัวอย่างความรุนแรงจากทั่วโลก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเสนอข้อค้นพบที่ทำลายความเชื่อทั่วไปโดยพวกเขาเสนอว่าแต่เดิมนักวิชาการหรือคนทั่วไปมักมองว่าความรุนแรงเป็นการกระทำที่รับรู้ตรงกันว่าเป็นสิ่งที่ไร้ศีลธรรมเกิดขึ้นเพราะผู้ก่อเหตุรุนแรงนั้นบกพร่องทางศีลธรรม ขาดความยับยั้งชั่งใจ สูญเสียการควบคุมตัวเอง และการควบคุมของกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม เป็นพวกหัวรุนแรงที่ขาดการอบรมบ่มเพาะทางคุณธรรมว่าด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นพวกแปลกแยกทางสังคม เป็นต้น นักคิดและแนวคิดดั้งเดิมมองว่า ณ ใจกลางพื้นฐานของความรู้สึกทางศีลธรรมคือการปฏิเสธความรุนแรงและมองความรุนแรงเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจความรุนแรงที่ใช้ศีลธรรมมาเป็นข้ออ้างในการทำลายฝ่ายตรงข้าม ราชชาตินิยม ชาติ ศาสน์พระมหากษัตริย์ที่เป็นข้ออ้างเพื่อหาความชอบธรรมให้กับพวกของตน ฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้ที่ไม่มีศีลธรรม เป็นผู้ไร้คุณธรรม เป็นที่น่ารังเกียจ ต้องใช้ความรุนแรงกับพวกนี้ ทั้งที่ตนเรียกร้องหาความเป็นธรรมให้กับพวกของตน โดยนิยามเข้ากับพวกของตน ส่วนฝ่ายตรงข้ามต้องเป็นฝ่ายผิดอย่างเดียว พวกของตนเป็นฝ่ายถูกเสมอ

แนวคิดเรื่องความรุนแรงทางศีลธรรม (virtuous violence) มีบางส่วนที่คาบเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (cultural violence) ของโยฮัน กัลป์ตุง (Galtung 1990) แต่แนวคิดของ Fiske and Rai ให้น้ำหนักกับผู้กระทำการด้วยว่าเป็นคนที่ให้ความหมายกับความรุนแรงของตนโดยอ้างอิงกับระบบความเชื่อชุดหนึ่ง มิใช่เป็นเพียงคนที่ถูกรอบงำด้วยระบบความเชื่อนอกจากนั้นแนวคิดเรื่องความรุนแรงเชิงศีลธรรมยังเน้นถึงแรงจูงใจในการกระทำความรุนแรงที่ขับเคลื่อนด้วยสำนึกศีลธรรมที่ตัดสินความดีความชั่วในสังคม มิใช่เพียงระบบความหมายตามวัฒนธรรมทั่วไป แต่เป็นความรุนแรงที่คำจูนและหล่อเลี้ยงด้วยความเชื่อว่าฝ่ายผู้ใช้ความรุนแรงเป็นฝ่ายที่ถูกต้องและสูงส่งกว่าความรุนแรงเชิงศีลธรรมพบเห็นได้ตลอดประวัติศาสตร์มนุษย์ เช่น ความรุนแรงต่อคนละเมิดความเชื่อทางศาสนา ความรุนแรงที่พ่อหรือสามีกระทำต่อผู้หญิงที่ถูกมองว่าละเมิดเกียรติศักดิ์ศรีของครอบครัว การข่มขืนในสงครามที่ทหารกระทำต่อผู้หญิงของฝ่ายข้าศึกศัตรู ความรุนแรงเพื่อแก้แค้นฝ่ายที่ทำให้ตนเสียศักดิ์ศรี ความรุนแรงที่กระทำในนามปกป้องมาตุภูมิหรือสถาบันศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่เคารพ ความรุนแรงที่นายทาสกระทำต่อทาสเพื่อรักษาระเบียบทางสังคมที่มองว่าคนไม่เท่ากันความรุนแรงที่เกิดกับชนพื้นเมืองหรือชนกลุ่มน้อยในนามของการนำอารยธรรมที่สูงกว่าของคนผิวขาวหรือชนชั้นสูงไปปลูกฝังให้ หรือแม้กระทั่งความรุนแรงที่พ่อแม่กระทำต่อบุตรหลานของ

ตนเองในนามของการสั่งสอนให้พวกเขาประพฤติปฏิบัติตนเป็นเด็กดีตามแบบแผนของสังคม ฯลฯ เมื่อเราเข้าใจมุมมองนี้เราจึงเข้าใจได้ว่าศีลธรรมอาจจะไม่ใช่กลไกยับยั้งความรุนแรงเสมอไป ในบางกรณี ศีลธรรมเป็นแรงผลักดันที่ขั้วเน้นให้มนุษย์ใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น

3. สาเหตุของความขัดแย้งของมนุษย์ที่ขาดความรับผิดชอบทางอารยะขัดขืน

แนวคิดเรื่องอารยะขัดขืน (uncivil disobedience) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีประโยชน์ในการทำ ความเข้าใจยุทธศาสตร์และยุทธวิธีการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ กปปส.มากกว่าแนวคิดเรื่องสันติ อหิงสาหรืออารยะขัดขืน (civil disobedience) เมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ไม่อาจ ปฏิเสธได้ว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองของ กปปส.นั้นมีการใช้ยุทธวิธีความรุนแรงแฝงอยู่ด้วย การใช้ กรอบความเข้าใจว่าขบวนการ กปปส. เป็นการเคลื่อนไหวแบบอารยะขัดขืนเฉกเช่นเดียวกับ ขบวนการเคลื่อนไหวสิทธิพลเมืองของมาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ หรือขบวนการเคลื่อนไหวคัดค้าน จักรวรรดินิยมอังกฤษของ มหาตมา คานธี จึงเป็นการใช้กรอบคิดที่ผิดฝาผิดตัวมาอธิบายและทำความเข้าใจ ปัญหาวิกฤตที่สังคมไทยเผชิญอยู่อย่างคลาดเคลื่อนนักวิชาการศึกษาการเคลื่อนไหวของ ขบวนการเคลื่อนไหวต่างๆพบว่ากลุ่มการเมืองบางกลุ่มที่เคลื่อนไหวในลักษณะที่หากดูโดยผิวเผินหรือ ดูจากโวหารเพียงลำพังจะดูเหมือนเป็นการเคลื่อนไหวแบบอารยะขัดขืน แต่เมื่อพิจารณาการกระทำที่ เป็นจริงกลับพบว่าไม่เข้าข่ายของการเป็นขบวนการอารยะขัดขืน ในงานของ Jennet Kirpatrick ที่ ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวหลายกลุ่มในสังคมอเมริกาดังแต่อดีตถึงปัจจุบันเรียกขบวนการเหล่านี้ว่า ขบวนการแบบอนารยะขัดขืน (uncivil disobedience)

4. สาเหตุของความขัดแย้งของมนุษย์ที่ทำให้เกิดอคติในปัจจุบัน

สาเหตุของความขัดแย้งของมนุษย์ที่ทำให้เกิดอคติในปัจจุบัน กล่าวในศตวรรษที่ 21 พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในหนังสือไทยปิฎก ประวัติศาสตร์การเมืองสังคม ร่วมสมัยของ พระพุทธศาสนาไทยของภิญญพันธุ์พจนะลาวัณย์ อาจารย์สุรพศ ทวีศักดิ์ ได้คำวิพากษ์เชิงแลกเปลี่ยน ในหนังสือนี้ กล่าวถึงพระพุทธทาสซึ่งเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏทั่วไป ที่ยากจะ มีข้อตำหนิหรือกล่าวย้อนแย้งกับความคิดของท่านได้ แต่หนังสือเล่มนี้ คือปรากฏการณ์ของ “ความ เหลื่อมซ้อน-ย้อนแย้ง” ระหว่างพื้นที่ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะ อันเกิดจากความสับสนของการ กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของพุทธไทยเองว่าจะอยู่ตรงไหนดี ระหว่างเป็นองค์กรศาสนาที่มีผู้บริหาร จัดการตัวเองอย่างอิสระแบบเอกชน หรือจะเป็นศาสนาของรัฐ หรือศาสนาประจำชาติที่เข้าไป ครอบครองพื้นที่ อำนาจ ทรัพยากร-สาธารณะ การเมืองที่สะท้อนความสับสนทางความคิดและ อุดมการณ์ที่ผลิตและผลิตซ้ำจากการตีความพระพุทธศาสนาของฝ่ายอนุรักษนิยมที่ดีความ พระพุทธศาสนาสนับสนุนอุดมการณ์ราชาชาตินิยมจากยุคเก่าและพัฒนาต่อมาหลัง 2475 โดยเฉพาะ ช่วง 2490 เป็นต้น ภิญญพันธุ์วิพากษ์ความคิด “ธรรมิกสังคมนิยมเผด็จการโดยธรรม” ของพุทธทาส ภิกขุในฐานะเป็นความคิดการเมืองเชิงศีลธรรมที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อชนชั้นกลางผู้มีอำนาจการสื่อสาร และการนำมาอ้างเพื่อต่อสู้ทางการเมืองกว่า 10 ปี ที่วิกฤตยังดำรงอยู่จนถึงวันนี้ บทสรุปของเขา คือ

“แนวคิดและคำสอนของพุทธทาสภิกขุ กลับเปลี่ยนแปลงไปสู่อำนาจความรู้ที่สถาปนาผ่านความดีงาม และศีลธรรม สัมพันธ์ไปกับโครงสร้างเชิงอำนาจที่ปัจจุบันรวมศูนย์อยู่ที่ชนชั้นนำ 4 ชนชั้นนำ และชนชั้นกลางผู้มีอำนาจการสื่อสาร คำสอนแบบพุทธทาสภิกขุที่หมดอายุขัยลงเมื่อกลางทศวรรษ 2530 กลับสัมพันธ์กับการเมืองในแต่ละช่วง จึงถูกแซ่แข่งให้กลายเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ทางจิตวิญญาณ อิสระ ไปถึงการเป็นปฏิปักษ์ต่อแนวคิดประชาธิปไตยอย่างตรงไปตรงมา” (ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์, 2562 : 18) แนวคิดที่ท่านพุทธทาสภิกขุได้แสดงไว้นั้นได้เป็นหนทางที่เป็นประโยชน์ต่อชนชั้นกลาง หรือนุรักษ์นิยมใช้เป็นข้ออ้างอันชอบธรรมในการปกครอง แต่ขัดกับการใช้ระบอบประชาธิปไตยที่นิยมเสียงส่วนรวมส่วนใหญ่ในการปกครอง แนวคิดท่านพุทธทาสภิกขุที่ว่า “คนดีสำคัญกว่าทุกสิ่ง” นี้เป็นวาทะธรรมที่ถูกนำมาใช้อย่างบ่อยครั้งในช่วงหลัง โดยเฉพาะภายใต้การแบ่งขั้วทางการเมืองที่มีการต่อสู้ช่วงชิงความชอบธรรม ที่น่าสังเกตคือ มีการกล่าวอ้างวาทะและแนวคิดของพุทธทาสภิกขุเพื่อยกระดับของตนให้สูงกว่า มีศีลธรรมมากกว่า และตัวบทอีกไม่น้อยก็ช่วยรองรับอุดมการณ์ของพวกเขาอย่างสอดคล้อง ไม่ว่าจะเป็นความตั้งใจของท่านพุทธทาสภิกขุ หรือจะเป็นกลยุทธ์การ “อ้างอิงนอกบริบท” ก็ดี เราจึงเห็นความพยายามในการอิงคำสอนเพื่อเพิ่มอำนาจทางการเมืองให้กับตนเองได้แก่ “เผด็จการโดยธรรม” และ “เมื่อไม่มีศีลธรรมเป็นพื้นฐานแล้ว ระบบประชาธิปไตยนั้นแหละ จะเป็นระบบที่เลวร้ายที่สุด”

บทสรุป

อคติหรือความลำเอียง 4 อย่างคือ ลำเอียงเพราะชอบพอรักใคร่ก็ดี ลำเอียงเพราะโกรธชังก็ดี ลำเอียงเพราะหลงไม่รู้จริงก็ดี ลำเอียงเพราะกลัวก็ดี เมื่อตัดสินใจตกลงแล้วย่อมนำความสูญเสียมาให้กับบุคคลได้ จริงอยู่อคติ 4 อย่างนั้นเกิดขึ้นอยู่ในจิตใจก็จริง ซึ่งจะแสดงออกทางกาย และวาทะต่อมา ฉันทาคติลำเอียงเพราะชอบพอรักใคร่ เมื่อตัดสินหรือพิจารณาก็ถือเอาคนของตนที่ชอบใจเป็นผู้ถูกต้องหรือสมควรที่จะได้รับการพิจารณาก่อน หรือได้รับการยกย่องก่อนทั้งที่ยังไม่สมควร ทั้งที่คนอื่นสมควรก่อน อย่างนี้ถือว่าไม่ยุติธรรม ถือว่ามีอคติเป็นต้น โทษาคติลำเอียงเพราะเกลียดชัง ทำให้เกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่าย แบ่งข้าง มีเสียเหลือองเสียแดง มีฝ่ายขวาฝ่ายซ้าย ต่อสู้ทางการเมือง มีการใช้วาทะกรรมต่อสู้กัน โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมและความชอบธรรมมุ่งเอาประโยชน์ของพวกตนเป็นหลัก ลดทอนความเป็นมนุษย์ลง มีการใช้ความรุนแรงต่อฝ่ายตรงข้าม หากวิถีทางศีลธรรมมาใช้ในทางที่ไม่ชอบธรรมมาทำลายกันเช่น ชั่วคอมมิวนิสต์ไม่บาป เป็นต้น โมหาคติลำเอียงเพราะไม่รู้ความจริง เป็นการตัดสินที่ขาดความรู้ที่ถูกต้อง เมื่อตัดสินไปแล้วเกิดความผิดพลาดขึ้น หรือมีความเข้าใจผิดในการตัดสินความโดยขาดความรอบครอบ เช่นผู้พิพากษาอรรถคดี ไม่รู้จักฟังคำพยานแล้วตัดสินความผิดไปเป็นต้น วิธีทำตนให้พ้นจากอคติทั้ง 4 ทำได้ ดังนี้ 1) จะทำอะไรไม่เห็นแก่ความรักใคร่ชอบพอกันเป็นส่วนตัว 2) ประพฤติสิ่งไรๆ ไม่ทำไปด้วยอำนาจโทสะโกรธเคืองหรือเกลียดชัง 3) สิ่งทีประกอบลงไปนั้น ต้องใช้ความพินิจพิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และ 4) กระทำสิ่งที่ชอบ ย่อมไม่ต้องเกรงกลัวต่อเหตุภายนอก ซึ่งจะทำให้ไม่บรรลุความสำเร็จ

บรรณานุกรม

ประจักษ์ ก้องกีรติ, (2565) ให้คนตีปกครองบ้านเมือง:การเมืองวัฒนธรรมของชาวไทย, นนทบุรี:ฟ้าเดียวกัน

พระธรรมกิตติวงศ์ทองดี. (2554).ชาดกในธรรมบท. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ ช่อระกาพิมพ์

พระธรรมเจดีย์. (2552).ธรรมวิภาคบรรยาย สำหรับนักเรียนและธรรมศึกษา ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก

ฉบับ กรมการศาสนา.กรุงเทพมหานคร: หจก.ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์,

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, (2566) การวิเคราะห์/ตีความพระไตรปิฎก”.เอกสารประกอบการ

บรรยายวิชาพระไตรปิฎกวิเคราะห์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส และคณะ (2552). พระพุทธศาสนากับการแก้ไขวิกฤตการณ์ของโลก. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด,

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส นิธิบุญยากร.(2547) รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี

กรณีลุ่มน้ำตาช้าง จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระ

พระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

ภิญญพันธ์ พจนะลาวัฒน์. (2562).ไทยปิฎก:ประวัติศาสตร์การเมืองสังคม ร่วมสมัยของ

พระพุทธศาสนาไทย. กรุงเทพมหานคร:บริษัท ภาพพิมพ์ จำกัด,

วสุชน รักษ์ประชาไท. (2566).ขวาสุดชั่ว: ระเบิดคนดีกับการเมืองยุคประชาธิปไตยกลับหลังหัน.

กรุงเทพมหานคร : มติชน,

ปรากฏการณ์ข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)

ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้เท่าทันข่าวของผู้สูงอายุ

THE PHENOMENON OF FAKE NEWS FROM THE COVID 19 SITUATION
THAT AFFECTS THE PERCEPTION OF NEWS AMONG THE ELDERLY

บงกชกร ทองสุข

bongkotchakon thongsuk

นลินีวรรณ ประพันธา

Naliniwan Prapantha

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

Thailand National Sports University Sukhothai Campus

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี

Thailand National Sports University Chonburi Campus

E-mail: bongthong61@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 1 พฤศจิกายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 พฤศจิกายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 26 ธันวาคม 2567

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาลักษณะข่าวปลอมที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ เพจ Anti-Fake News Center Thailand และเพื่อศึกษาข่าวปลอมเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19) ที่ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ข่าวสารของผู้สูงอายุโดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลการวิจัยจากประชากรผู้สูงอายุโดยวิธี การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะแบบเจาะจงในจังหวัดชลบุรี และจังหวัดลพบุรี แบ่งกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเป็น 2 ช่วงอายุ คือ 60-68 ปี และ 69-75 ปี

ผลการวิจัยของงานวิจัยเชิงปริมาณจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบมากที่สุดเป็นเพศชาย 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาเป็นเพศหญิง 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.25 และน้อยที่สุด อื่นๆ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.75 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์ โควิด 19 พบมากที่สุด

คือ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของท่าน 4.50 ระดับความพึงพอใจมากที่สุด และพบน้อยที่สุด คือ เมื่อได้รับข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand ท่านเชื่อในทันที ค่าเฉลี่ย 2.03 อยู่ในระดับความพึงพอใจน้อย

ผลการจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่าเนื้อหาข่าวที่ปรากฏมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกโดยจากการอ่านข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19) (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19) แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ เชื่อทันทีและไม่เชื่อทันที โดยข่าวเฟคนิวส์ที่พบจากเพจ Anti-Fake Thailand มีความหลากหลายส่วนใหญ่เกี่ยวกับสุขภาพและผลกระทบกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นหากผู้สูงอายุทราบถึงวิธีการตรวจสอบและป้องกันข่าวเฟคนิวส์ที่เกิดขึ้นและเตรียมรับมืออย่างรู้เท่าทันในอนาคตหากมีโรคอุบัติที่เกิดขึ้นใหม่ผู้สูงอายุก็จะมีภูมิคุ้มกันที่ดีและไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวเฟคนิวส์อย่างง่ายดายอีก

คำสำคัญ: ข่าวปลอม, ผู้สูงอายุ, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ADSTRACT

This research was to study the characteristics of fake news appearing on social media, the Anti-Fake News Center Thailand page, and to study fake news about COVID-19 that affect the elderly people's news perception. It is both quantitative and qualitative research. The data was collected from the elderly population. The sample were selected purposively from the elderly people in Chonburi and Lopburi Province. They were divided into two age groups: 60-68 years and 69-75 years old.

From the survey results from 400 respondents, it showed that 200 respondents were male (50%), 181 respondents were females (45.25%), and 19 respondents were other genders (4.75%). For the opinions of the elderly people toward fake news about COVID-19, the highest satisfaction level was the news related to the COVID-19 outbreak situation appearing on the Anti-COVID-19 Anti-Fake Thailand page had an effect on your emotions (average =4.50), and the lowest satisfaction level was when receiving news related to the COVID-19 outbreak situation appearing on the Anti-Fake Thailand page, you immediately believe it (average= 2.03).

The results of data analysis revealed that the news content related to the COVID-19 outbreak situation that affecting the elderly people emotions was divided news belief into two points: believe it immediately and do not believe it immediately. The fake news found on the Anti-Fake Thailand page had various characteristics. Most contents were about health-related issues and the effects of the way of life of people in society. It is important for the elderly people to know how to identify and avoid fake news as well as to prepare how to deal with it in the future if the new diseases emerge. Therefore, they will develop immunity against fake news and will not easily fall for it.

Keywords: fake news, elderly people, COVID-19 disease

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ที่อุบัติขึ้นในประเทศไทย ดังที่กระทรวงสาธารณสุข (2565: 2) ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวังตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ซึ่งสร้างผลกระทบอย่างมากต่อ สภาพเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนวิถีการดำเนินชีวิตของคนทั่วโลก สำหรับประเทศไทยก็ได้เผชิญกับความยากลำบากต่อการดำเนินชีวิตจากเหตุการณ์ในครั้งนี้ และมีประชาชนเป็นจำนวนมากที่ติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) จากการปรากฏของข่าวและการสื่อสารที่ออกมาในโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) นั้นทั้งจากโซเชียลมีเดีย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์มีอยู่เป็นจำนวนมาก อันมีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม

จากวิกฤตดังกล่าวของโรคภัยชนิดนี้ในประเทศไทยการนำเสนอข่าวสารเพื่อเผยแพร่เรื่องราวของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำเสนอต้องตระหนักในการใช้ถ้อยคำเพื่อสื่อสารและสร้างความเข้าใจกับคนในสังคม เพื่อไม่ให้ข้อความต่างๆ สร้างผลกระทบทางจิตใจต่อคนในสังคมไปมากกว่านี้ อันเนื่องมาจากสถานะที่คนไทยหลายๆ คนต้องเผชิญไม่ว่าจะเป็นการถูกกักตัว การไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ การถูกเลิกจ้างงาน ความคิดถึงคนในครอบครัว ภาวะหนี้สินที่เป็นผลมาจากวิกฤตทางเศรษฐกิจจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) นั้น ส่งผลกระทบทางจิตใจและต่อวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลในพาดหัวข่าวที่อยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ พบว่ามีข้อความจำนวนไม่น้อยที่ใช้วาทกรรมเชิงลบที่สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมหากเรารู้เท่าทันการนำเสนอข่าวสารที่ว่าข่าว

ใดเป็นข่าวจริงข่าวใดเป็นข่าวปลอม ข้อความใดใช้ข้อความเกินจริงก็จะสามารถเตรียมความพร้อมรู้เท่าทันสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและสามารถวิเคราะห์ใคร่ครวญข้อเท็จจริงจากการใช้ ดังที่ Roozenbeek et al. (2020) ได้กล่าวไว้ว่าข่าวปลอมเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ได้รับความนิยมมาก ในสื่อสังคมโซเชียลเนื่องจากความกังวลและความกลัวในสถานการณ์การแพร่ระบาด ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริงสามารถแพร่กระจายได้รวดเร็วเนื่องจากมีกลไกของการแชร์และการรับรองโดยผู้ใช้ที่ไม่รู้เท่าทันข่าวสารการเผยแพร่ข้อมูลที่ผิด ๆ เหล่านี้มีผลทำให้ผู้สูงอายุเชื่อข้อมูลที่บิดเบือนเพราะไม่สามารถตรวจสอบความจริงได้เท่ากับคนที่คุ้นเคยกับการใช้งานเทคโนโลยี

ข่าวปลอมที่ปรากฏขึ้นอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) นั้นปรากฏให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมากอันยังเป็นการสร้างบาดแผลและความรู้สึกหวาดกลัวให้แก่คนในสังคมมากยิ่งขึ้นเป็นทวีคูณโดยการรู้เท่าทันข่าวปลอมที่อุบัติขึ้น ในประเทศไทยนั้นจะช่วยทำให้สามารถรับมือและรู้เท่าทันข่าวปลอมที่เกิดขึ้น ซึ่งข่าวปลอมนั้นโดยส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาในเชิงลบ ดังที่ วรพล กิตติรัตนวรากร (2564) ได้กล่าวถึงข่าวปลอมว่าข่าวปลอมบางประเภทมีเนื้อหาของข่าวที่สามารถตรวจสอบได้ แต่อาจจะมีลักษณะการเขียนที่สื่อคดเท็จใจให้ร้าย หรือไม่ใส่รายละเอียดข้อมูลที่สำคัญในเนื้อหาของข่าว หรือ ในการนำเสนอ มักนำเสนอในมุมมองด้านเดียว บางครั้งข่าวปลอมก็เป็นการโฆษณาชวนเชื่อที่จงใจสร้างขึ้นมา เพื่อชี้นำผู้อ่าน โดยใส่แรงจูงใจทางการเมือง หรือ การพาดหัวข่าวให้ดูน่าสนใจ เพื่อเพิ่มยอดการติดตาม

ดังนั้น จากประเด็นที่กล่าวมาการศึกษาวิจัยเรื่องปรากฏการณ์ข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019) ที่ส่งผลกระทบต่อ การรู้เท่าทันข่าวผู้สูงอายุกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019) จากเพจ Anti-Fake Thailand จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงเรื่องราว สถานการณ์ความเคลื่อนไหวของโรคระบาดนี้ว่าในแต่ละวันมีเหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นจากภาวะโรคอุบัติในครั้งนี้อย่างไรและมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของคนในสังคมอย่างไร ทั้งจะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมในแต่ละวันว่าผลของการนำเสนอข่าวสารและวิกฤตของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019) มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใดและมีผลต่ออัตลักษณ์การดำเนินชีวิตของคน ในสังคมอย่างไรบ้าง รวมทั้งสามารถนำผลจากการวิเคราะห์ไปสร้างองค์ความรู้รูปแบบภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันจากการรับรู้ข่าวสารในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเพื่อให้คนไทยรู้เท่าทันของข่าวสารที่เกิดขึ้น เกิดความตระหนักและสร้างความหวังให้แก่ตนเองตลอดจนหากใน วันข้างหน้าประเทศไทยต้องเผชิญกับ ภาวะความยากลำบากที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ภัยพิบัติอื่นๆ จะเกิดเกราะ และภูมิคุ้มกันที่ดีในการ ป้องกันอารมณ์ความรู้สึกตนเองให้สามารถตั้งรับกับความไม่คาดฝันอันอาจจะเกิดขึ้นจาก สถานการณ์ ในสภาวะต่าง ๆ ได้พร้อมทั้งเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานภาครัฐและเผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อเป็น องค์ความรู้ให้แก่ประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข่าวปลอมเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้เท่าทันข่าวของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อข่าวปลอมที่ปรากฏในเพจ Anti-Fake News Center Thailand

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง ปรากฏการณ์ข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019) ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้เท่าทันข่าวของผู้สูงอายุ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัย เชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเพื่อให้เกิดความหลากหลายทางความคิดและข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยจึงใช้พื้นที่การวิจัยใน 2 จังหวัดในภาคกลาง ใช้วิธีการการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก (Lottery) จับฉลากได้จังหวัดชลบุรีและจังหวัดลพบุรี ระเบียบวิธีการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ในเพจ Anti-Fake Thailand ซึ่งมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม (questionnaire)

ประชากร คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดลพบุรี และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 2 ช่วงอายุ คือ 60-68 ปี และ 69-75 ปี ในจังหวัดชลบุรีและจังหวัดลพบุรี ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อความคลาดเคลื่อนเป็น 400 คน โดยเจาะจงจังหวัดละ 200 คน ใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) โดยนำตัวอย่างข่าวเฟคนิวส์จากเพจ Anti-Fake News Center Thailand ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม 2562 – 5 พฤษภาคม 2563 มาสอบถามถึงความคิดเห็นของผู้สูงอายุเพื่อให้ทราบข้อมูลเชิงลึกปรากฏการณ์ข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์ โควิด 19 ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้เท่าทันข่าวของผู้สูงอายุและนำผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพมาทำวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนเรียบเรียงเชิงพรรณนา หลังจากนั้นนำผลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เรียบเรียงแล้วนำข้อมูลมาดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อศึกษาผลกระทบต่อความรู้เท่าทันข่าวของผู้สูงอายุและนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ตรวจร่างแนวทางดังกล่าว โดยพิจารณาให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบแนวทางการป้องกันและรู้เท่าทันข่าวเฟคนิวส์จากโรคระบาดของผู้สูงอายุ

ประชากร คือ ผู้สูงอายุในจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา ช่วงอายุคือ 60-68 ปี และ 69-75 ปี โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดละ 10 คน

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่องปรากฏการณ์ข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้เท่าทันข่าวของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพ มีดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการจากการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณต่อความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ในเพจ Anti-Fake Thailand มีดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่พบมากที่สุดเป็นเพศชาย 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาเป็นเพศหญิง 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.25 และพบน้อยที่สุด อื่นๆ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าจากการที่ผู้วิจัยกำหนดการแจกแบบสอบถามในสัดส่วนที่เท่ากันคือร้อยละ 50 ใน 2 ช่วงอายุ คืออายุ 60-68 ปี จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 และช่วงอายุ 69-75 ปีจำนวน 200 คน และผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์ โควิด 19 ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของท่าน 4.50 ระดับความพึงพอใจมากที่สุด รองลงมา คือ เมื่อท่านอ่านข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของท่านในด้านความกลัว ค่าเฉลี่ย 4.29 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และเมื่อท่านอ่านข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand ส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของท่านในด้านความรู้สึกกังวลใจ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.27 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก และพบน้อยที่สุดคือ เมื่อได้รับข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand ท่านเชื่อในทันที ค่าเฉลี่ย 2.03 อยู่ในระดับความพึงพอใจน้อย

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลจากการเก็บข้อมูลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อข่าวเฟคนิวส์จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) พบว่าเนื้อหาของข่าวที่ปรากฏมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกโดยจากการอ่านข่าวที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand โดยแบ่งออกความเชื่อของข่าวออกเป็น 2 ประเด็น คือ เชื่อทันที ไม่เชื่อทันที ดังนี้

1. เชื่อทันที ผู้ให้ข้อมูลเชื่อกันที่เป็นบางข่าวเนื่องจากบางข่าวมีความน่าเชื่อถือและกระตุ้นความสนใจของผู้รับสาร มีเนื้อหาประกอบการอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ เช่น รับประทานไข่ต้มต้าน Covid-19, รัฐบาลข่าว พบพนักงานโรงงานติดเชื้อ Covid-19 ย่านปทุมธานี, พบผู้ป่วยโควิด-19 ล้มในห้างดังกลางเมืองระยอง เป็นต้น

2. ไม่เชื่อทันที ผู้ให้ข้อมูลเนื่องจากมีลักษณะเนื้อหาเกินความจริงไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ เมื่อได้รับสารต้องนำมาพิจารณาใคร่ครวญก่อนเพราะบางข่าวมีความเกินจริงโดยผู้รับสารจะดูสื่ออื่น ๆ ประกอบข้อมูลความน่าเชื่อถือด้วย เช่น ข่าวนายๆ ลงพื้นที่ปลุกคนสู้ Covid-19 กลางถนน ซึ่งอาจจะเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ โดยแบ่งเป็น 2 ความคิดเห็น ความคิดเห็นแรกเนื่องจากนายๆ อาจจะอยากสร้างกำลังใจให้แก่คนในสังคมก็ได้แต่เมื่อพิจารณาใคร่ครวญโดยละเอียดแล้วก็อาจจะเป็นไปได้เนื่องจากด้วยลักษณะของคนเป็นผู้นำอาจจะต้องทำการใดแล้วต้องเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างแท้จริงและต้องไม่ทำให้ประชาชนเดือดร้อนจึงไม่น่าที่จะทำการใด ๆ ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้จริง หรืออีกตัวอย่างหนึ่งของข่าวที่ไม่น่าจะน่าเชื่อถือคือข่าว Covid-19 ได้ ซึ่งจากข่าวผู้รับสารจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณในการรับสารเนื่องจากน้ำมะนาวมีฤทธิ์เป็นกรดก็จริงแต่ก็ไม่ได้มีผลการวิจัยหรือหลักฐานอ้างอิงทางการแพทย์ใดที่ระบุว่าน้ำมะนาวสามารถฆ่าเชื้อโควิดได้

ทั้งนี้ในการพิจารณาข่าวสารที่ได้รับต้องดูจากสื่ออื่น ๆ ประกอบข้อมูลการเชื่อดด้วยเพราะบางเรื่องเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อสุขภาพเราเชื่อไว้ก่อนจะได้ระมัดระวัง

ผลการจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุในประเด็นความเชื่อจากข่าวของเพจ Anti-Fake Thailand ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ผู้สูงอายุ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ได้เชื่อข้อมูลข่าวสารในทันทีจะพิจารณาข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ต้องฟังข่าวจากหลายข่าวหรือดูจากโทรทัศน์สืบค้นข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตหรือข่าวจากสื่อต่างๆ เพื่อพิจารณาไตร่ตรองในข่าวสารที่รับมา

2. พิจารณากันกรองข่าวก่อนว่าจริงหรือไม่น่าเชื่อถือมากน้อยประการใด เช่น การดูจากข่าวในโทรทัศน์หรือจากอินเทอร์เน็ต

3.ค้นหาข้อมูลในอินเทอร์เน็ต หรือสิ่งที่สามารถหาข้อมูลได้ตามทันเหตุการณ์สถานการณ์บ้านเมือง

4.ต้องดูข่าวจากสื่อหลักๆ ประกอบด้วย เช่น ข่าวในรายการโทรทัศน์หรือประกาศจากทางราชการ

5.อ่านข่าว ติดตามข่าวด้วยภาวะที่มีสติ ไตร่ตรองถึงข้อมูลที่ได้รับว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

6.คิดและวิเคราะห์ก่อนแยกแยะถึงความเป็นไปได้ของข่าวว่ามีโอกาสเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

7.อ่าน ศึกษา พิจารณาข่าวและเนื้อหาของข่าวที่รับรู้ซ้ำอีกครั้งเพื่อวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเชื่ออีกครั้งหนึ่ง

8.หาข้อมูลเพิ่มเติมในเพจของหน่วยงานทางการแพทย์หรือโรงพยาบาลที่มีความน่าเชื่อถือในประเด็นความเชื่อจากข่าวของเพจ Anti-Fake Thailand แล้วส่งผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้สูงอายุในประเด็นความกลัว ความหวัง ความเครียด สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1.มีความกลัวบ้าง แต่ก็พยายามทำความเข้าใจกับข่าวให้ไม่กลัวจะได้ไม่เครียด

2.มีความวิตกกังวลเล็กน้อยแต่ยังไม่กระทบกับอารมณ์

3.มีความกลัวมากยิ่งขึ้นเมื่อได้ติดตามข่าวและได้เห็นข่าวปลอมเพราะกลัวว่าจะติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) เนื่องจากตนเองเป็นผู้สูงอายุถ้าติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ก็จะมีโอกาสเสียชีวิตมากกว่าคนปกติ

4.รู้สึกเฉยๆ เมื่อได้ติดตามข่าวและได้เห็นข่าวปลอมเพราะรู้สึกว่ามีการโฆษณาที่เกินจริง

5.เกิดความกลัวว่าจะเกิดเหตุการณ์แบบนั้นขึ้นกับตัวเอง คนในครอบครัว และคนที่รู้จัก

6.รู้สึกกลัวเมื่อได้ติดตามข่าวและได้เห็นข่าวปลอมเพราะกลัวว่าคนในครอบครัวจะติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) และกลัวว่าตนเองจะเป็นต้นเหตุที่นำโรคร้ายมาสู่คนในครอบครัว

7.กลัวไม่กล้าไปโรงพยาบาล ที่ทำงาน และที่สาธารณะต่างๆ เพราะพบเห็นข่าวทำให้รู้สึกว่าการไปยังสถานที่เหล่านี้แล้วอาจจะติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ได้

8.รู้สึกมีความหวังเวลาเห็นข่าวว่าจะมีสมุนไพร ผลไม้ หรืออะไรก็ตามที่จะช่วยรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ได้และก็ได้ทดลองทำตามเผื่อว่าจะช่วยรักษา ป้องกันและบรรเทาอาการโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ได้

9.รู้สึกไม่แน่ใจและสับสนจากการได้เห็นข่าวว่าจะสามารถรักษาได้จริงหรือไม่ เช่น ข่าวยีนตากแดด วันละ 20 นาทีช่วยฆ่าเชื้อ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus

Disease 2019 (COVID - 19)) แต่ก็ได้ลองทำดูทั้ง ๆ ที่ก็ไม่มีคำแนะนำว่าจะช่วยได้ไหมแต่ก็เป็นความหวังว่าทำแล้วจะสามารถช่วยฆ่าเชื้อได้

10.รู้สึกกลัวเมื่อได้เห็นข่าววัคซีนไฟเซอร์หรือโมเดอร์นาเป็นยาพิษ หากฉีดจะมีชีวิตอยู่ได้ไม่เกิน 2 ปี พอเห็นข่าวยิ่งรู้สึกกลัวว่าตนเองและคนในครอบครัวฉีดวัคซีนชนิดนี้ไปแล้วแล้วตนเองจะตายตามข่าวที่เผยแพร่มาหรือไม่ รู้สึกไม่ปลอดภัยในการใช้ชีวิตและรู้สึกมีความเครียดที่ครอบคลุมภายในจิตใจ

11.รู้สึกเครียดและไม่สบายใจเมื่อเห็นข่าวอาสาศักดิ์สาธิตสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ขอรับบริจาคเงินทุก 100 บาท ทำหน้ากาผ้า 66 ผืน เพราะรู้สึกว่าป็นข่าวที่หลอกเงินประชาชนติดตามข่าวแล้วก็หวั่นใจว่าในสถานการณ์ที่คนในสังคมทุกขใจกันขนาดนี้แต่ก็ยังมีคนอีกกลุ่มหนึ่งหาเงินกับความทุกข์ของคนไทยด้วยกันเอง

12.เมื่อได้ติดตามข่าวปลอมแล้วก็ไม่มีจิตใจอยากจะออกไปทำงานไปใช้ชีวิตตามปกติเพราะรู้สึกหวาดกลัวตลอดเวลาว่าข้างนอกบ้านจะมีแต่เชื้อโรค

13.เมื่อได้ติดตามข่าวมากๆ ก็รู้สึกไม่อยากเปิดดูข่าวไม่อยากเปิดโทรศัพท์มือถือและดูโทรทัศน์เพราะไม่อยากรับรู้เรื่องราวใดๆ ที่จะเพิ่มความเครียดและรู้สึกหมดหวังที่ไม่มีอะไรมารักษาโรคนี้ได้สักที

14.รู้สึกสิ้นหวังขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อได้ติดตามข่าวปลอมและคนป่วยคนตายมากขึ้นทีวันไม่มีแว้วว่าจะหมดไปสักทีเนื่องจากธุรกิจร้านค้าก็จะไม่มีโอกาสได้กลับมาเปิดตามปกติ ทรัพย์สินเงินทองที่มีก็ร่อยหรอลงไปเรื่อย ๆ วันนึ่งก็คงจะไม่มีกิน

15.รู้สึกไร้ความหวังเวลาเห็นข่าวแย่ๆ เพราะลูกก็ทำงานไม่ได้หาเงินมาจุนเจือครอบครัวไม่ได้หลาน ๆ ก็ต้องใช้เงิน บางวันก็จิตตกอยากคิดสั้นทั้งครอบครัวเพราะไม่มีเงินจะกินและไร้ทิศทางที่จะจบโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) นี้ได้ในเร็ววัน

16.รู้สึกหวั่นวิตกจากข่าวด่วนมาก รัฐบาลอาจประกาศประกาศห้ามออกนอกบ้าน 24 ชั่วโมงภายในสัปดาห์หน้า การผลิตที่ไม่เกี่ยวข้องกับ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ต้องหยุดจนทำให้รู้สึกไม่กล้าออกไปไหนและเครียดที่ไม่ได้ใช้ชีวิตตามปกติ

17.รู้สึกมีความหวังจากข่าวรับประทานไข่ม้วน COVID 19 ได้ เนื่องจากทานเป็นประจำอยู่แล้ว และไข่ม้วนมีประโยชน์แต่เมื่อพิจารณาลึกๆ และไปเปิดอ่านก็พบว่าไม่เป็นความจริงถึงแม้ไข่ม้วนมีประโยชน์แต่ก็ไม่สามารถต้านเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ได้

ผลการจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุในประเด็นการเคยเผชิญกับข่าวปลอมที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ในสื่อสังคมออนไลน์สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

- 1.ถูกหลอกให้กด SMS เพื่อรับหน้ากากอนามัยพอกดยืนยันก็ต้องชำระเงิน
 - 2.ข่าวว่ามีคนตายหรือคนติดเชื้อเป็นจำนวนมากจนภาครัฐควบคุมไม่อยู่
 - 3.โรงพยาบาลและยาไม่เพียงพอต่อการรักษาเนื่องจากมีคนติดเชื้อกันเป็นจำนวนมากทุกวัน
 - 4.เชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ระบาดหนักให้ประชาชนกักตุนอาหาร น้ำดื่ม จะส่งผลให้เกิดข้าวขาดหายากแพง
 - 5.ให้กดรับหน้ากากอนามัยฟรี แต่พอถึงเวลาจัดส่งต้องชำระเงินและภาษีต่างๆ
 - 6.เคยเจอใน Facebook ข่าวปลอมที่ไม่มีแหล่งที่มายืนยันได้ ส่งผลต่อความเข้าใจข้อมูลที่คลาดเคลื่อนและความหวาดกลัว
 - 7.ไม่เคย ส่วนมากจะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น ตลาดในหมู่บ้านมีคนป่วยเป็นโควิดแล้วยังมาซื้อของในตลาด
 - 8.ดูข่าวในทีวี ข่าวบอกจะมีข่าวปลอมในสื่ออยู่เหมือนกันว่าอย่าหลงเชื่อ
 - 9.มีเยอะจนไม่รู้ข่าวไหนเป็นเรื่องจริงหรือเท็จ
 - 10.คนรอบข้างเกิดความกลัวจากการอ่านข่าวปลอมแล้วเชื่อ แล้วห้ามเราในหลายๆ อย่าง ด้วยกลัวจะเป็นเหมือนในข่าว บางครั้งที่เราอธิบายกลับไปก็เกิดเป็นการโต้เถียงกัน
- ผลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) มีผลอย่างไรต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้
- 1.มีผลกระทบบ้างเป็นบางส่วน แต่ก็อยู่ได้เพราะเราต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) จึงจำเป็นต้องดำเนินชีวิตต่อไปตามปกติเนื่องจากไม่รู้ว่าจะต้องอยู่กับสถานการณ์นี้นานเท่าไร
 - 2.มีผลบ้างต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การไปทำธุรกรรมต่างๆ หรือการไปพบแพทย์ที่ต้องเลื่อนนัดหรือวางแผนในการเดินทางไปโรงพยาบาลมากยิ่งขึ้น
 - 3.มีผลกระทบอย่างมากต่อการใช้ชีวิตตามปกติโดยเป็นผลกระทบต่อการไปพบแพทย์เวลานัด เพราะต้องไปทุกเดือนทำให้เกิดความหวาดกลัว
 - 4.ส่งผลกระทบเรื่องของงาน ธุรกิ การประกอบอาชีพ ครอบครัวขาดรายได้ กระทั่งกับบุตรหลานและทุกคนในครอบครัว
 - 5.มีส่วนสำคัญมากในการใช้ชีวิตประจำวัน โดยต้องระมัดระวังในเรื่องสุขอนามัยอย่างมากทั้งอยู่ที่บ้านและออกไปข้างนอกเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) พร้อมทั้งป้องกันไม่ให้ติดเชื้อมกับตนเองและคนในครอบครัว
 - 6.คนในหมู่บ้านเกิดความสับสนหวาดกลัว ส่งผลต่อการใช้ชีวิตในแต่ละวันเหมือนการอุปาทานหมู่ต้องระวังตัวเองและคนในครอบครัวมากยิ่งขึ้น

7.ต้องระวังตัวในการใช้ชีวิตมาก ไม่ว่าจะเป็นการรับประทานอาหารไม่กล้าสั่งอาหารจากนอกบ้าน การไปซื้อข้าวของเครื่องใช้ การจับจ่ายใช้สอยไปห้างสรรพสินค้าไม่ได้เนื่องจากปิด

8.การคมนาคมสัญจรไปต่างจังหวัดลำบาก บางจังหวัดมีการตรวจเข้มและไม่แน่ใจว่าหากไปแล้วจะสามารถเดินทางไปได้หรือเปล่าทำให้รู้สึกต้องระมัดระวังตัวอยู่ตลอดเวลา

9.มีผลต่อชีวิตประจำวันอย่างมากรู้สึกเครียด ออกไปไหนไม่ได้ รายได้ลดลง

10.มีผลต่อชีวิตประจำวันในช่วงแรกๆ แต่ต่อมาก็รู้สึกชินกับสถานการณ์และการรับรู้ข่าวสารที่เกิดขึ้นและพยายามปรับตัว ปรับเปลี่ยนชีวิตประจำวัน

11.ไม่มีเพราะเป็นเรื่องธรรมชาติไปแล้ว ต้องอดทนอยู่กับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ให้ได้ เพราะไม่รู้จะหมดไปตอนไหน

12.ไม่มีเมื่อทราบข่าวว่าเป็นข่าวปลอมจากการหาข้อมูลเพิ่มเติมก็ดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติแต่ระมัดระวังตามความเหมาะสม

13.ไม่มีผลต่อชีวิตประจำวันจากสถานการณ์ในขณะนั้นต้องอยู่กับบ้านไม่ได้ออกไปทำงาน ดำเนินชีวิตและดำเนินชีวิตอย่างมีสติ

ผลการจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุในประเด็นความเชื่อจากข่าวที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ส่งผลกระทบบ่อยๆต่อการดำเนินชีวิตประจำวันสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1.ส่งผลในด้านการทำงานหรือการออกจากบ้านไปข้างนอกพอเห็นข่าวก็ไม่กล้าออกจากบ้าน

2.มีผลกระทบในการใช้ชีวิต ทั้งการออกไปทำงานการนอกบ้านเพื่อไปซื้อของ เช่น ไปซื้อที่ร้านสะดวกซื้อก็กลัวจะติดเชื้อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19))ไปซื้อกับข้าวก็กลัวกับข้าวไม่สะอาด เป็นต้น

3.เกิดความกลัวไม่กล้าออกจากบ้าน ลูกหลานที่อยู่ต่างจังหวัดก็กลับบ้านไม่ได้ เพราะจากข่าวบอกว่าจะมีการประกาศปิดพื้นที่ในหลายๆ จังหวัด

4.มีผลอย่างมากในการดำเนินชีวิต ที่บ้านรู้สึกหวั่นวิตกต้องหาผลไม้ที่มีกรดมารับประทาน หรืออะไรก็ตามที่ข่าวบอกว่าจะสามารถรักษาอาการโควิดได้ก็จะลองหามา

5.คนในหมู่บ้านใช้ชีวิตกันอย่างระมัดระวังมากขึ้นรวมทั้งตนเองด้วย

6.ถึงแม้ว่าเราไม่เชื่อแต่คนรอบข้างบางคนเชื่อบางครั้งเกิดการถกเถียงกันและทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันบางที่เป็นอุปสรรค มีความคิดเห็นไม่ตรงกันบางคนกลัวมากเกินไป

ผลการจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้สูงอายุในประเด็นข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในในสื่อสังคมออนไลน์

ควรมีภาคีใดบ้างที่เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1.อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) องค์การบริหารส่วนตำบลควรคอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด

19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งอธิบายแนวทางการดูแลตนเองของคนในชุมชนหากมีอาการป่วย

2.อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ต้องคอยชี้แจงให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3.กระทรวงสาธารณสุขควรให้ความสำคัญในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน

4.หน่วยงานภาครัฐต้องคอยให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพ คอยแจ้งข่าวว่าใครเป็นข่าวจริง ข่าวใดเป็นข่าวเฟคนิวส์เพื่อให้ประชาชนไม่ตื่นกลัวและตระหนักว่าข่าวใดควรเชื่อข่าวใดควรเชื่อ

5.ส่วนราชการภาครัฐและในส่วนภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีบทบาทในการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นข้อเท็จจริงร่วมระดมความคิดเห็นในการหามาตรการลดข่าวปลอมที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อไม่ทำให้ประชาชนตื่นตระหนกมากเกินไป

6.เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกภาคส่วนควรให้ข้อเท็จจริงและออกสื่อรณรงค์การรู้เท่าทันข่าวเพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจข่าวสารที่เกิดขึ้น

8.โรงพยาบาลบางแห่งมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องอยู่แล้วแต่คนในชุมชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุควรมีผู้นำชุมชนให้ความรู้หรือให้สาธารณสุขชุมชน/ฝ่ายปกครองควรให้ความรู้ในเรื่องสถานการณ์โควิดตามความเป็นจริงเป็นระยะๆ

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มหากในอนาคตมีสถานการณ์การอุบัติของโรคเกิดขึ้นใหม่ ผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ร่วมสนทนากลุ่มจะนำบทเรียนจากการรับรู้ข่าวสารอันเป็นเท็จที่เคยเกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19(Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ไปปรับใช้ สรุปลงเป็นประเด็นได้ดังนี้

1.ทำตามประกาศจากรัฐบาลและกรมอนามัยโดยต้องเลือกที่จะเชื่อข่าวจากแหล่งข่าวที่น่าเชื่อถือเท่านั้น

2.เช็คข้อมูลของข่าวให้ชัดเจนก่อนจะเชื่อข่าวสารที่ได้รับรับฟังข่าวจากวิทยุ โทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์แล้วยังไม่ควรเชื่อในทันที ต้องหาแหล่งที่มาของข่าวให้ชัดเจนก่อนพร้อมทั้งพิจารณาใคร่ครวญว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

3.ควรมีหน่วยงานที่มีความน่าเชื่อถือเข้ามาควบคุมให้ข่าวกับประชาชน คัดกรองข่าวสารทุกข่าวในสื่อสังคมออนไลน์ให้ดีขึ้นและตรวจสอบข่าวก่อนที่จะเผยแพร่ข่าวถึงประชาชน

4.ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับตัวหลังจากสถานการณ์การรับรู้ข่าวสารอันเป็นเท็จจากการอุบัติของโรคที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

จากเนื้อหาข่าวปลอมที่ผู้สูงอายุได้รับพบว่า ข่าวปลอมจากเพจ Anti-Fake News Center Thailand ของผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์การแพร่

ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand มีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด ผลการจากการศึกษาเนื้อหาของข่าวที่ปรากฏมีผลต่ออารมณ์ความรู้สึกโดยจากการอ่านข่าวที่เกี่ยวข้อง กับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ปรากฏในเพจ Anti-Fake Thailand ยังพบว่าผู้ให้ข้อมูลได้รับข่าวเฟคนิวส์หรือข่าวปลอมที่มีเนื้อหาที่หลากหลาย สร้างความกลัว ความหวัง ความเครียด ความอยากรู้อยากเห็นให้แก่ผู้สูงอายุที่ได้รับข่าวสาร ด้วยเหตุการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ที่อุบัติขึ้นสร้างความตื่นตระหนกและกระทบกับวิถีชีวิตของคนในสังคมทั้งการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ดังนั้นเมื่อเกิดข่าวปลอมที่มีเนื้อหาหลากหลายแง่มุมและเป็นไปในทางลบเผยแพร่ออกมาเกือบทุกวันจึงยังเป็นเหมือนการกดขี่ความรู้สึกที่แย่งให้แก่คนในสังคมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจาก (ผู้จัดการ ออนไลน์, 2566) ที่กล่าวว่าจากการให้สัมภาษณ์ของนายแพทย์จุมภฏ พรหมสีดา รองอธิบดีกรมสุขภาพจิต กล่าวว่า ขณะนี้กรมสุขภาพจิต มีการสำรวจสภาพจิตใจคนไทยช่วงโควิด-19 มาแล้ว 6 ครั้ง คือ ช่วงเริ่มการระบาด ช่วงประกาศเคอร์ฟิว ช่วงสงกรานต์ ช่วงผ่อนปรนระยะที่ 1 ช่วงผ่อนปรนระยะที่ 2 และ ช่วงผ่อนปรนระยะที่ 3 โดยสำรวจ 4 เรื่อง คือ ความเครียด ภาวะหมดไฟ ซึมเศร้า และทำร้ายตัวเอง ซึ่งในช่วงผ่อนปรนระยะที่ 3 พบมากที่สุด ทั้งประชาชน บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข มีภาวะเครียด หมดไฟ ซึมเศร้า และทำร้ายตัวเอง เนื่องจากการระบาดลดลง บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขมีภาระงานมากขึ้นกว่าเดิมเนื่องจากผู้ป่วยทั่วไปเรื้อรังกลับเข้ามารักษา และประชาชนพยายามต่อสู้กับความยากลำบากต่าง ๆ

ดังนั้นเมื่อมีข่าวปลอมที่เกิดขึ้นหลากหลายแง่มุมกลุ่มตัวอยู่ผู้สูงอายุที่ให้สัมภาษณ์จึงมีมุมมองในประเด็นความเชื่อที่เกิดขึ้น แบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ เชื่อทันทีและไม่เชื่อทันที โดยเมื่อได้รับข่าวเฟคนิวส์แล้วผู้ให้ข้อมูลต้องพิจารณาแยกแยะ กลั่นกรองข่าวสารสืบค้นข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ตหรือข่าวจากสื่อต่าง ๆ ดูข่าวจาก สื่อหลัก ๆ ประกอบด้วย เช่น ข่าวในรายการโทรทัศน์หรือประกาศจากทางราชการเพื่อพิจารณาไตร่ตรองในข่าวสารที่รับมาพร้อมทั้งติดตามข่าวด้วยความมีสติ ไตร่ตรองถึงข้อมูลที่รับรู้ว่ามีที่น่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด จากผลการศึกษาจึงสะท้อนให้เห็นว่าข่าวปลอมที่เกิดขึ้น มีเนื้อหาที่หลากหลาย ซึ่งหากผู้รับสารไม่พิจารณาใคร่ครวญแยกแยะว่าเรื่องใดควรเชื่อเรื่องใดไม่ควรเชื่อ พร้อมทั้งสืบค้นข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้ดีกว่าจะตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอม นอกจากนี้ข่าวปลอมที่พบมีลักษณะเนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยเป็นการสร้างเนื้อหาใหม่ทั้งหมด สอดคล้องกับ นันทิกา หนูสม (2561) ได้กล่าวว่าเนื้อหาข่าวปลอมที่พบมากที่สุดคือ เนื้อหาที่ประดิษฐ์ขึ้น (Fabricated Content) โดยมีเจตนาในการสร้างเนื้อหาขึ้นมาให้เป็นข่าวปลอมที่สมบูรณ์ ซึ่งพบมากที่สุดในเรื่องด้านสุขภาพในรูปแบบของข้อความเป็นหลัก และสอดคล้องกับที่ณัฐพัชร์ ช่อนกลิ่น (2565) ได้กล่าวว่า จากผลการวิจัยว่าจากเนื้อหาที่บอกเล่า วิธีการดูแลรักษาตัวเองเพื่อไม่ให้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยพบว่าผู้สูงอายุได้รับการส่งต่อข่าว ปลอมด้านสุขภาพจากกลุ่มเพื่อนและกลุ่ม

ครอบครัว ซึ่งข้าวปลอมที่พบมาในรูปแบบของคลิปวิดีโอ ซึ่งในคลิปได้บอกเล่าขั้นตอนการทำยาพ่นคอเพื่อฆ่าเชื้อของโรค โดยใช้เครื่องดีมแอลกอฮอล์เทใส่ขวดสเปรย์ แล้วฉีดพ่นคอจะสามารถยับยั้งและฆ่าเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้การนำพริกไทยป่น ผสมกับน้ำผึ้งและน้ำขิง แล้วทานติดต่อกัน 5 วัน จะทำให้ผลตรวจจากที่เคยติดจะหาย 100% หรือวิธีการผลิตสเปรย์พ่นคอเพื่อป้องกันและฆ่าเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งก็พบว่าจากข้าวปลอมที่เกิดขึ้นหากไม่พิจารณาแยกแยะข่าวสารที่รับมาให้ถี่ถ้วนก็อาจจะทำให้คนตื่นกลัวและทำการทดลองใช้แบบผิดๆ ได้และส่งผลกระทบต่อในทางลบตามมา

นอกจากนี้ตัวอย่างข่าวจากเพจ Anti-Fake Thailand ข้อความที่กล่าวว่า แชร์สนั่น! รัฐบาลเตรียมประกาศห้ามออกนอกบ้าน 24 ชั่วโมง ภายในพบว่าป่วนข้าวปลอมและหากพินิจพิเคราะห์ดีๆ ไม่น่ามีความเป็นไปได้ เนื่องจากยังไม่เห็นประกาศอย่างเป็นทางการจากรัฐบาลรวมทั้งการดำเนินการดังกล่าวหากเกิดขึ้นจริงจะส่งผลกระทบอย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน สอดคล้องจากข้อมูลในเพจศูนย์ต่อต้านข้อมูลข้าวปลอมประเทศไทย ที่ระบุว่าจากข้อความดังกล่าวกรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้ชี้แจงว่าไม่เป็นความจริง เนื่องจากขณะนี้ยังไม่มีคำสั่งจากรัฐบาลเกี่ยวกับมาตรการห้ามออกนอกบ้าน 24 ชั่วโมง ตามที่เป็นข่าวและกรณีที่ถูกกล่าวหาว่า “การผลิตที่ไม่เกี่ยวข้องกับ COVID-19 ต้องหยุด” นั้นไม่เป็นความจริง รัฐบาลไม่เคยออกคำสั่งให้หยุดการผลิตสินค้าใด มีแต่การขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ว่าถ้างานไหนสามารถทำที่บ้านได้ ก็ขอความร่วมมือให้ทำงานที่บ้าน เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงในการรับและแพร่เชื้อ (antifakenewscenter Online, 2563) และสำหรับประเด็นข่าวที่ว่าตัวเลขผู้ป่วยยังสูงต่อเนื่อง หมอก็บอกว่าเอาไม่อยู่ถ้าปล่อยให้ใช้มาตรการสมัครใจอย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ชาวนี้อมีส่วนที่เป็นจริงและไม่น่าเป็นจริงเนื่องจากตัวเลขการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) มีสูงขึ้นทุกวันและยังไม่สามารถควบคุมได้แต่อย่างไรก็ตามส่วนที่จะเอามาเป็นเหตุผลประกอบการตัดสินใจได้ก็คือเนื่องจากทางรัฐบาลก็ยังไม่ได้ออกกฎเกณฑ์ มาตรการใดๆ ที่เป็นการบังคับให้ประชาชนต้องทำตามเพียงแต่เป็นการขอความร่วมมือจากประชาชนทุกคนในการช่วยกันฝ่าฟันภาวะวิกฤตในครั้งนี้ไปด้วยกันให้ได้พร้อมทั้งขอความร่วมมือให้ประชาชนไม่ต้องกักตุนอาหารใดๆ และพยายามดำเนินชีวิตตามปกติจึงไม่น่าจะเป็นไปได้ที่จะห้ามประชาชนออกจากบ้านเลยตลอด 24 ชั่วโมง

จากผลการวิจัยพบว่า ข้าวปลอมที่เผยแพร่จากเพจ Anti-Fake Thailand มีความหลากหลายโดยผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลได้รับนั้นความเชื่อที่เกิดขึ้น แบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ เชื่อทันทีและไม่เชื่อทันที ทั้งนี้จากเนื้อหาของข่าวโดยส่วนใหญ่เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพและการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID - 19)) ที่กระทบกับวิถีชีวิตของคนในสังคมโดยมีทั้งเนื้อหา ที่เกิดจริงหากเชื่อไปแล้วจะเกิดร้ายมากกว่าผลดี ซึ่งจากข้าวปลอมทั้งหมดหากนำมาวิเคราะห์ใคร่ครวญแล้วจะเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งจะให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีความหวังมากยิ่งขึ้นต่อบางข่าวจนอาจตกเป็นเหยื่อและหลงเชื่อในเนื้อหาเหล่านี้ได้ในเวลาอันรวดเร็วตัดสินใจเชื่อทันทีและทดลองทำโดยทันทีไม่ได้ปรึกษาคณรอบข้าง ดังนั้น หาก

ผู้สูงอายุทราบถึงวิธีการตรวจสอบและป้องกันข่าวปลอมที่เกิดขึ้นและเตรียมรับมือรู้เท่าทันในอนาคต หากมีโรคอุบัติที่เกิดขึ้นใหม่ผู้สูงอายุก็จะมีภูมิคุ้มกันที่ดีและไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวปลอมอย่างง่ายดายอีก

บรรณานุกรม

- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.(2562). ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก <https://www.antifakenewscenter.com/>.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- เกลียวพันธ์ สีละสร (2561). ว่าด้วย Fake News. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2565 จาก <https://www.secnia.go.th/2019/10/15/%E0%B8%A7%E0%B9%88%E0%B2%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%A7%E0%B8%A2-fake-news/>.
- ณัฐพัชร์ ช่อนกลิ่น. (2565). ข่าวปลอมในแอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการสื่อสารทางการเมืองและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นันทิกา หนูสม และวิโรจน์ สุทธิสีมา. (2562). ลักษณะของข่าวปลอมในประเทศไทยและระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กของผู้รับสารในเขตกรุงเทพมหานคร. *Journal of Communication Arts*, 37(1), 37-45.
- นันทิกา หนูสม. (2561). ลักษณะของข่าวปลอมในประเทศไทยและระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กของผู้รับสารในเขตกรุงเทพมหานคร. การศึกษาอิสระ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2563). คลายล็อกเฟส 3 คนไทยรู้สึก “เครียด-หมดไฟ-ซึมเศร้า-อยากทำร้ายตัวเอง” เพิ่มขึ้นสืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2566 จาก https://mgronline.com/qol/detail/9630000062630#google_vignette.
- วรพล กิตติรัตนราษฎร์. (2564). ยกระดับสกัด ข่าวปลอม - Fake News. สืบค้นเมื่อ 30 เมษายน 2566, จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/103019>
- Roozenbeek, J., Schneider, C. R., Dryhurst, S., Kerr, J., Freeman, A. L. J., Recchia, G., ... & van der Linden, S. (2020). Susceptibility to misinformation about COVID-19 around the world. *Royal Society Open Science*, 7(10), 201199.

การศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระ
และปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

AN ANALYSIS OF THE BODY KNOWLEDGE AND GUIDELINES FOR
DEVELOPMENT OF ELDER MONKS AND LOCAL LEADER IN CHAIYAPHUM
PROVINCE

กาญจนพงศ์ สุวรรณ

kanchanapong Suwan

พระมหาสังคม ชยานนโท

,PhramahaSangkorn Chayananto

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

สิริภพ สวนดง

Siraphop Suandong

มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์นครราชสีมา

Mahamakut Buddhist University , Nakhon RatchasimaBuddhist college

สงวน หล้าโพนทัน

Sanguan Laphonthan

มหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roiet Campus

เกรียงไกร ทองจิตติ

Kriangkrai Thongjitti

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

Phetchabun Rajabhat University

E-mail : kanchanapong24@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 31 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 10 มกราคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มกราคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อวิเคราะห์บทบาทของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อการศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยค้นหาข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจด้วยการลงพื้นที่สัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ หลวงปู่หลักคำเป็นพระธุดงค์มาจากจังหวัดลพบุรี เป็นพระที่เคร่งในธุดงค์วัตร พระธรรมภาวนาวิชิตคุณ วิ. (บุญมา บุญญาภิโรโต) เป็นสมณะที่มีวัตรปฏิบัติดีงาม เปี่ยมด้วยเมตตาธรรมคำจูนโลก พระยาภักดีชุมพล (แล) เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรกมีความซื่อสัตย์และการเสียสละเพื่อเมืองชัยภูมิ

บทบาทของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ หลวงปู่หลักคำ การปฏิบัติอย่างเคร่งครัดของพระสงฆ์ที่เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั้น ในลักษณะของการรักษาศีล การสำรวมต่าง ๆ ภาย วาจา พระธรรมภาวนาวิชิตคุณ บทบาทการพัฒนาด้านจิตใจ อบรมภิกษุสามเณร ให้มีสมณะสัญญา และจรรยา บทบาทเจ้าพ่อพญาแลในการพัฒนาชุมชน ด้านพัฒนาจิตใจ มีการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงดวงวิญญาณเจ้าพ่อพญาแล ทำให้เกิดขวัญกำลังใจในการดำรงชีพแก่ชุมชน

องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ หลวงปู่หลักคำ ให้ชุมชนปฏิบัติรักษาศีล 5 เน้นความเมตตา ช่วยเหลือผู้ที่ประสบความยากลำบาก พระธรรมภาวนาวิชิตคุณ ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มัธยัสถ์การใช้จ่ายพอดี พร้อมพัฒนาสติปัญญา โดยการปฏิบัติธรรม มีสติอย่างรู้เท่าทัน 4) เจ้าพ่อพญาแล เป็นนักปกครองที่ฉลาดหลักแหลมเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้นำชุมชน ยอมเสียสละ และจงรักภักดีต่อแผ่นดิน สร้างความสามัคคีในชุมชน ฉลาดไหวพริบ อ่อนโยน

คำสำคัญ: องค์ความรู้, แนวปฏิบัติ, พัฒนาชุมชน

ADSTRACT

This research article has the objectives 1) to study the history of the Maha Thera and local scholars in Chaiphaphum Province, 2) to analyze the roles of the Maha Thera and local scholars in Chaiphaphum Province, and 3) to study and analyze the knowledge and practices in community development of the Maha Thera and local scholars in Chaiphaphum Province. It is a qualitative research by searching for primary data from a survey through field interviews.

The research results found that The history of the great monks and local scholars of Chaiphaphum Province. Luang Pu Lak Kham was a wandering monk from Lopburi Province. He was a monk who was strict in his ascetic practices. Phra

Thammaphawanawachirakhun Wi. (Bunma Punyaphirato) was a monk with good conduct, full of kindness that supports the world. Phraya Phakdi Chumphon (Lae), the first governor of Chaiyaphum, was honest and made sacrifices for the city of Chaiyaphum.

The role of the great monks and local scholars in Chaiyaphum Province, Luang Pu Lak Kham, the strict practice of monks who are good practitioners in the form of keeping the precepts, restraint of body and speech, Phra Dhamma Bhavanavachirakhun, the role of developing the mind, training monks and novices to have monastic vows and ethics, the role of Chao Pho Phaya Lae in community development, in terms of mental development, there is a ceremony to worship the spirit of Chao Pho Phaya Lae, creating morale for the community.

Knowledge and practices in community development of the great monks and local philosophers in Chaiyaphum Province. Luang Pu Lak Kham lets the community practice the Five Precepts, emphasizing kindness and helping people in difficulty. Phra Dhammaphawanawachirakhun promotes knowledge of the sufficiency economy, moderation in spending, and developing wisdom by practicing Dhamma and being mindful. 4) Chaopho Phaya Lae is a clever ruler who is a good example for community leaders. He is willing to sacrifice and is loyal to the country, creating unity in the community. He is clever, quick-witted, and gentle.

Keywords : knowledge, practice, community development

บทนำ

การพัฒนาชุมชนได้นั้นต้องอาศัยพระสงฆ์หรือปราชญ์ท้องถิ่น ที่พัฒนาตนเองแล้วถูกต้องตามธรรมก็เผยแพร่ เป็นแบบอย่างให้ถูกต้องแก่ชุมชนให้ปฏิบัติตาม เป็นที่พึ่ง พร้อมเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนเองและมีบทบาทร่วมในชุมชน เอาตนเป็นตัวอย่าง ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ซึ่งสอดคล้องกับ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2545, 2545 – 2549 : 6) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) เน้นการพัฒนางานที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” คนเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2550 : 12) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาคนไว้ในข้อที่ 1 คือ การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ เน้นคนให้มีคุณธรรมนำความรู้ เพื่อคุ้มครองตนเอง ให้มีการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มทุกวัย และตลอดชีวิต กระบวนการเรียนรู้เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ความขัดแย้ง

ทางความคิด ปัญหาครอบครัว ปัญหาความยากจน เป็นต้น องค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติของพระมหาเถระและนักปราชญ์ทั้งหลายเกิดจากการเรียนรู้ลองผิดลองถูกตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนกันมา แล้วนำมาปฏิบัติตามซึ่งจะเน้นทางด้านจิตใจและด้านวัตถุเพื่อเป็นแรงจูงใจ ดังพระราชวรมณี (ประยูร ธรรมจิตโต) ได้กล่าวไว้ว่าระดับความรู้ที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้นั้น เป็นความรู้ระดับการหยั่งรู้ คือความรู้รอบหรือความรู้รอบรู้ความรู้ชนิดเหล่านี้เกิดขึ้นมาได้เพราะอาศัยปัญญาเป็นตัวแปร เป็นเงื่อนไข หรือเป็นกลไกที่ทำให้รู้ว่าอันไหนเป็นความรู้จริงและอันไหนเป็นความรู้ไม่จริงให้ประชาชนได้ศึกษา องค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติของพระมหาเถระและนักปราชญ์ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในบรรพพระพุทธศาสนาแล้วนำบทบาทของพระมหาเถระและปราชญ์เหล่านั้นมาพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ (พระราชวรมณี (ประยูร ธรรมจิตโต), 2545 : 3) จังหวัดชัยภูมิมีองค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้ของพระมหาเถระของคณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิ เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติ หรือเป็นผู้นำในเรื่องที่ถูกต้อง มีการพัฒนาทั้งความเป็นระเบียบภายนอก และภายใน การปฏิบัตินิคมฐาน พัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา เช่น พระธรรมภาวนาวิชิตคุณ วิ. ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค ๑๑ ท่านได้อบรมแนวทางการปฏิบัติ โครงการปฏิบัติธรรมฐานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ (ปฐม หงส์สุวรรณ, 2550 : 50) และการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นต้นเรื่องราวที่จะทำให้เข้าใจสังคมวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อของชนชาติต่างๆในอดีต รวมถึงสามารถเข้าใจวัฒนธรรมร่วมของชาติพันธุ์ที่มีสังคมวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกันได้ (ยงยุทธ ชูแว่น, 2551 : 372) การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นปัจจุบันควรมีเป้าหมายในการ สร้างองค์ความรู้ที่รอบด้าน โดยที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างความทรงจำร่วมที่ เรามีความจำเป็นที่จะต้อง ทบทวน ปรับปรุงแก้ไข เรียนรู้และถ่ายทอดกันในชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าว นี้จะทำให้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีชีวิตอยู่ตลอดเวลา อันจะทำให้เกิดหมายรู้ตนเองอย่างมีคุณค่าพร้อมๆ กับ เกิดจิตสำนึกประวัติศาสตร์ที่มีคุณภาพใหม่ และสิ่งนี้เองคือรากฐานนามธรรมอันลึกที่สุดของสังคมที่ ช่วย ให้เกิดความเข้มแข็งท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยเรื่ององค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ พร้อมองค์ความรู้ของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ และได้วิเคราะห์บทบาทของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ พร้อมนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาชุมชนให้เกิดความสุขในสังคมไทยในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อศึกษาองค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบไปด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

1) พื้นที่วิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัย ได้แก่ จังหวัดชัยภูมิ

2) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 33 รูป/คน ได้แก่ 1 ฝ่ายพระมหาเถระ ได้แก่ (1) หลวงปู่หลักคำ (2) พระธรรมภาวนาวิชิตคุณ และ 1 ฝ่ายปราชญ์ท้องถิ่น ได้แก่ (1) เจ้าพ่อพระยาแล และประชาชนทั่วไป จำนวน 30 คน รวมทั้งหมด 33 รูป/คน

3) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการใช้แบบสอบถาม 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลจากที่ได้จากการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ (Document Research) เช่น หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

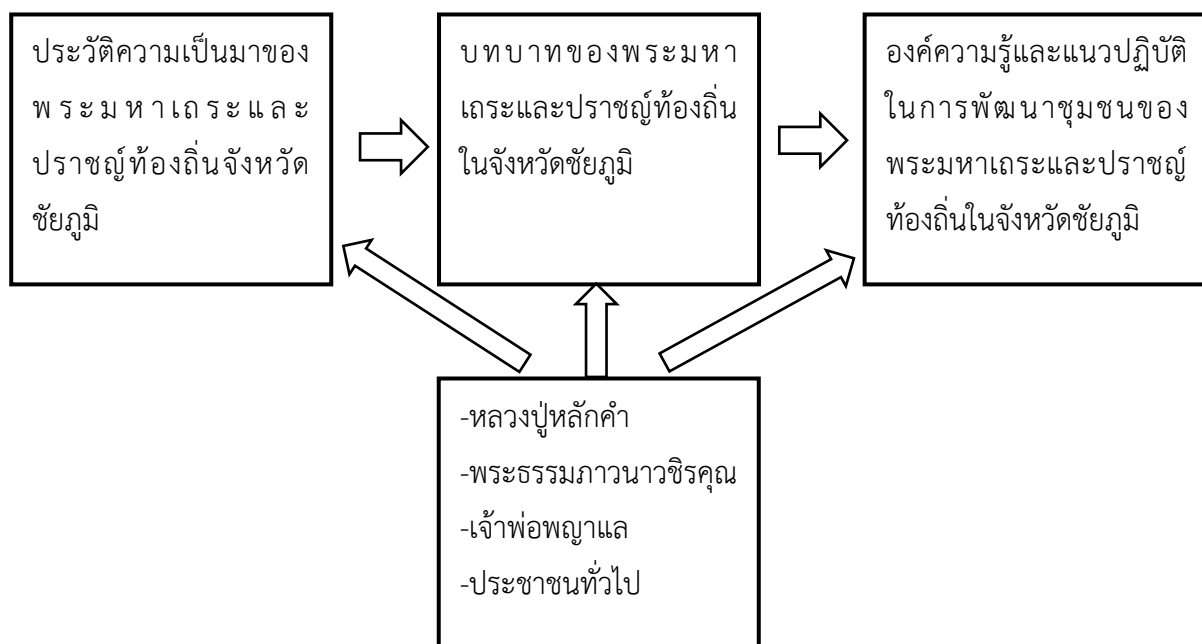
4) การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการตีความข้อสรุปจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้นว่าสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วนนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา Content analysis นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis induction) จากนั้นนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหาความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้นเพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

3) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปเป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆทางวิชาการมาสร้างเป็นบทสรุปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากต่างๆ ที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่งโดยเน้นองค์ความรู้และแนวการพัฒนาปฏิบัติชุมชนเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม พร้อมให้ตรงต่อข้อเท็จจริง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ” สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ 1) หลวงปู่หลักคำ หลวงปู่หลักคำเป็นพระธุดงค์มาจากจังหวัดลพบุรี เป็นพระที่เคร่งในธุดงค์วัตร ญาติโยมจึงนิมนต์ให้จำพรรษาที่วัดโนนปอปิด โดยมีท่านเจ้าหัวครูวรมเป็นเจ้าอาวาสอยู่เมื่อท่านเจ้าหัวครูวรมมรณภาพ หลวงปู่หลักคำก็ได้รับแต่งตั้งดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส สมณศักดิ์ที่ พระครูปริชาชินวงศาจารย์และมีเรื่องเล่าถึงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของท่านมากมายเป็นที่เคารพนับถือของชาวชัยภูมิ ท่านเป็นพระธุดงค์ที่เคร่งครัดในธุดงค์วัตร เมื่อได้ท่านธุดงค์เรื่อยมาจากแผ่นดินบ้านเกิดท่านจนถึงเมืองชัยภูมิ ญาติโยมบ้านโนนปอปิด เห็นจริยวัตรทั้งดงามจึงได้นิมนต์ให้จำพรรษาที่วัดกลางเมืองเก่า ต่อจากเจ้าหัวครูวรมที่เป็นอดีตเจ้าอาวาสซึ่งได้มรณภาพลง หลวงปู่หลักคำเป็นพระสุปฏิปันโน มีคุณวิเศษโดย เฉพาะเรื่องความอยู่ยงคงกระพันและทางเมตตานิยม จนปรากฏเป็นเลื่องลือมากในสมัยนั้น เช่น มีเหตุการณ์หลายครั้งที่มิโจรมาขโมยทรัพย์สินหรือของมีค่าของชาวบ้าน ชาวบ้านได้มาขอพึ่งบารมีของหลวงปู่ให้ช่วยติดตาม กลุ่มโจรก็ยังหลวงปู่จนกระสุนปืนหมด แต่ก็ไม่สามารถทำอันตรายได้ มีเพียงแต่ทำให้สับสนและจี้วรชำระไปบ้างเท่านั้น ในที่สุดกลุ่มโจรก็ยอมจำนนและคืนทรัพย์สินให้ จึงได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะแขวงเมืองชัยภูมิ 2) พระธรรมภาวนาวิชิตคุณ วิ. หรือว่า หลวงปู่บุญมา ปุญญาภิโรโต ด้วยเป็นนามที่คุ้นเคยต่อการเรียกขานของบรรดาคณะศิษยานุศิษย์ รวมทั้งผู้ใกล้ชิดที่เลื่อมใสศรัทธา เป็นสมณะที่มีวัตรปฏิบัติดีงาม เปี่ยมด้วยเมตตาธรรม ปัจจุบัน สิริอายุ 84 ปี พรรษา 63 ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 11 3) เจ้าพ่อพญาแล พระยาภักดีชุมพล เดิมชื่อ "นายแล" เป็นชาวนครเวียงจันทน์ เคยรับราชการเป็นพี่เลี้ยงราชบุตรในเจ้าอนุวงศ์แห่งอาณาจักรล้านช้าง (ขณะนั้นเป็น

ประเทศราชของไทย) ในสมัยรัชกาลที่ 2 พ.ศ. 2360 นายแลได้อพยพไพร่พลข้ามแม่น้ำโขงมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านน้ำขุนหนองอีจาน (อยู่ในเขตอำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา) ต่อมาได้ย้ายไปตั้งใหม่ที่บ้านโนนน้ำอ้อม บ้านชีลอง (อยู่ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิ) และได้ทำราชการส่งส่วยต่อเจ้าอนุวงศ์ เจ้าอนุวงศ์จึงตั้งให้นายแลเป็นที่ขุนภักดีชุมพลนายกองนอก ใน พ.ศ. 2365 ขุนภักดีชุมพลได้ย้ายชุมชนมาอยู่ที่บ้านหลวงซึ่งอยู่ระหว่างบ้านหนองหลอกกับบ้านหนองปลาเฒ่า (ในเขตอำเภอเมืองชัยภูมิปัจจุบัน) เนื่องจากสถานที่เดิมเริ่มคับแคบ ไม่พอกับจำนวนพลเมืองที่เพิ่มขึ้น พ.ศ. 2367 ได้ที่การพบปะของที่บริเวณลำห้วยขาด นอกเขตบ้านหลวง เรียกบ่อน้ำนั้นว่า "บ่อโขโหล" ขุนภักดีชุมพลจึงได้นำทองในบ่อนี้ไปส่วยแก่เจ้าอนุวงศ์และขอยกฐานะบ้านหลวงขึ้นเป็นเมือง เจ้าอนุวงศ์จึงพระราชทาน ชื่อเมืองแก่ขุนภักดีชุมพลว่า เมืองชัยภูมิ และเลื่อนบรรดาศักดิ์ให้เป็นพระภักดีชุมพล ทว่าต่อมาพระภักดีชุมพลได้ขอเอาเมืองชัยภูมิขึ้นตรงต่อเมืองนครราชสีมา และส่งส่วยแก่กรุงเทพมหานครแทน ไม่ขึ้นแก่เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์อีกต่อไปเพราะเห็นว่าเวียงจันทน์ก็เป็นประเทศราชขึ้นต่อกรุงเทพมหานครอยู่แล้ว พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกบ้านหลวงเป็นเมืองชัยภูมิ และแต่งตั้งพระภักดีชุมพล (แล) เป็นพระยาภักดีชุมพล (แล) เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรก สร้างความไม่พอใจแก่ทางฝ่ายเวียงจันทน์อย่างมากในสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2369 เจ้าอนุวงศ์ก่อการกบฏต่อกรุงเทพเพื่อแยกตัวเป็นเอกราช โดยยกทัพเข้าตีเมืองนครราชสีมา แต่เห็นว่าจะทำการต่อไปไม่ได้ไม่ตลอด จึงเผาเมืองนครราชสีมาทิ้ง และถอนทัพกลับไปตั้งรับที่เวียงจันทน์ ระหว่างทางกองทัพเจ้าอนุวงศ์เกิดความปั่นป่วนจากการลุกฮือของครัวเรือนที่กวาดต้อนไปเวียงจันทน์ ขณะพักทัพอยู่ที่ทุ่งสำริด พระยาภักดีชุมพล (แล) ได้ยกทัพไปสมทบกับคุณหญิงโมและครัวเรือนชาวเมืองนครราชสีมา ทำการตีกระหนาบกองทัพของเจ้าอนุวงศ์จนแตกพ่าย เจ้าอนุวงศ์เกิดความแค้นที่พระยาภักดีชุมพลไม่ยอมให้ความร่วมมือกับฝ่ายลาว ชำยังยกทัพมาช่วยฝ่ายไทยตีกระหนาบทัพลาวอีกด้วย จึงย้อนกลับมาเมืองชัยภูมิ จับตัวพระยาภักดีชุมพล (แล) ให้เจ้าราชวงศ์ (เจ้าสุทธีสาร ณ น่าน) จับประหารชีวิตที่บริเวณใต้ต้นมะขามใกล้หนองปลาเฒ่า (ลำดับที่ 4 สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 5 เดือน สิงหาคม 2567)

2. บทบาทของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ 1) ด้านหลักปฏิบัติ (1) หลวงปู่หลักคำ พบว่า หลวงปู่หลักคำ เจ้าคณะจังหวัดรูปแรกของจังหวัดชัยภูมิ ในสมัยของพระยาภักดีชุมพล (เกตุ) เป็นพระชอบปฏิบัติแบบธุดงค์วัตร ฝึกความอดทน ปฏิบัติที่เข้มงวดเพื่อความขัดเกลากิเลสอย่างยิ่ง เป็นพระสงฆ์รูปสํารวมในธุดงค์วัตร (2) พระธรรมภาวนาวชิรคุณ เจ้าอาวาสวัดชัยภูมิพิทักษ์ พบว่า การส่งเสริมเรื่องของการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน ปฏิบัติสมาธิ การยืน เดิน นั่ง นอน และอริยบทต่าง ๆ ทั้ง 4 ให้แก่บุคคลที่สนใจ ทั้งการปฏิบัติ ปริยัติ และปฏิเวธ ตลอดทั้งส่งเสริมการมีสติสัมปชัญญะ เรียกว่าการทำสมาธิภาวนา เพื่อส่งเสริมให้มีปัญญาในการตื่นรู้ต่าง ๆ (3) เจ้าพ่อพญาแล พบว่า เจ้าพ่อพญาแล เป็นเจ้าเมืองของจังหวัดชัยภูมิชาวชัยภูมิให้ความเคารพและบูชา โดยถือว่าเป็นบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชาวจังหวัดชัยภูมิ ท่านมีความกล้าหาญ และเด็ดเดี่ยวในการที่จะกอบกู้เอกราช ท่านเสียสละชีวิต เพื่อชุมชน เพื่อบ้านเมืองให้อยู่รอด แสดงออกถึงความ

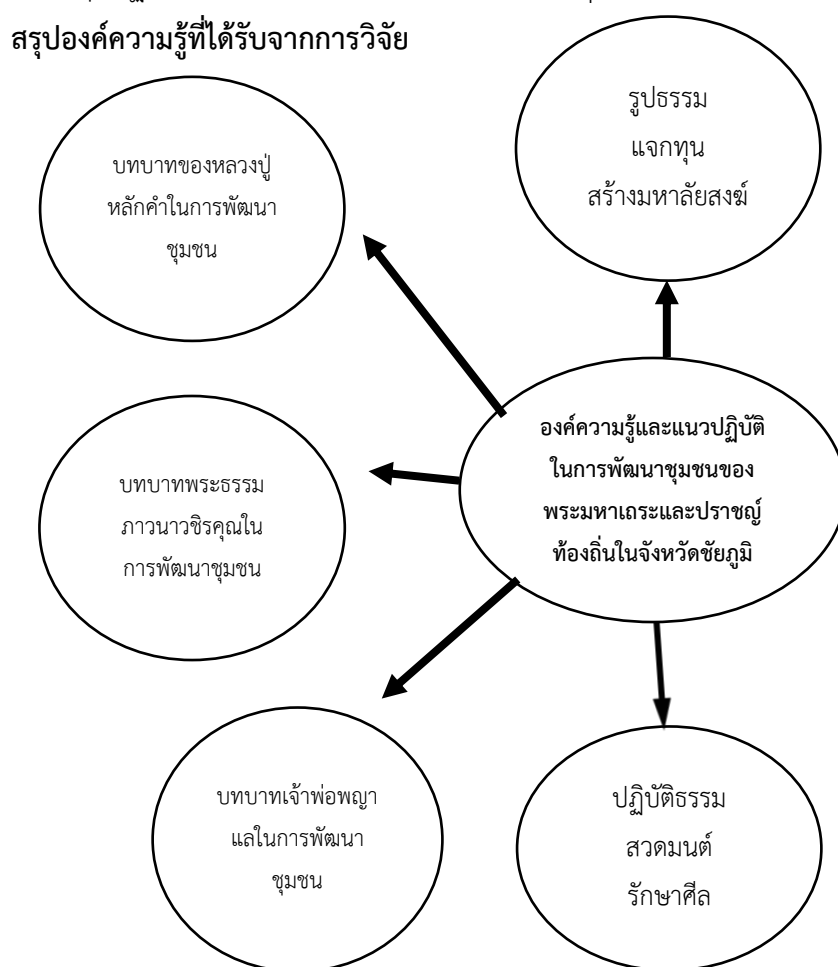
กล้าหาญ 2) ด้านการพัฒนา (1) หลวงปู่หลักคำ พบว่า หลวงปู่หลักคำได้นำศาสนิกชนบูรณปฏิสังขรศาสนวัตถุศาลาร้อยปีให้เป็นโรงเรียนวัด ในปัจจุบันศาลาร้อยปี เป็นสถานที่ทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและเอาไว้เป็นที่พักอาศัยแก่คนสัญจร และบทบาทหลวงปู่ทำให้เกิดความสามัคคีให้กับชุมชน (2) พระธรรมภาวนาวชิรคุณ พบว่า มีการส่งเสริมการพัฒนาสติปัญญา เน้นการปฏิบัติกัมมัฏฐาน และการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เป็นการพัฒนาและอบรมจิตใจ ให้มีสติรู้เท่าทันอยู่ตลอดเวลา เป็นเกาะกำบังไม่ให้กิเลสเครื่องเศร้าหมองเข้ามาได้ ให้รู้จักความเป็นจริงเพื่อให้ชีวิตดำเนินปกติด้วยความสงบ สุข ร่มเย็น ตลอดไป (3) เจ้าพ่อพญาแล พบว่า เป็นพ่อเมืองที่เสียสละพัฒนาเมืองชัยภูมิอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นผังเมือง ชีวิตการเป็นอยู่ของผู้คนในสมัยเจ้าพ่อพญาแล จากอดีตจนถึงปัจจุบันชาวจังหวัดชัยภูมิก็ให้ความเคารพนับถือเจ้าพ่อพญาแล มีการจัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำทุก ๆ ปี เพื่อระลึกถึงคุณงามความดีของเจ้าพ่อพญาแล 3) ด้านการมีส่วนร่วม (1) หลวงปู่หลักคำ พบว่า ประชาชน คณะสงฆ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มาร่วมกันจัดงานบุญประเพณีให้กับหลวงปู่หลักคำ โดยแสดงออกการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรม การประชาสัมพันธ์งาน การช่วยเหลือกิจกรรม ทุกภาคส่วนก็เข้ามาร่วมงานทุกครั้งที่เกิดกิจกรรม (2) พระธรรมภาวนาวชิรคุณ พบว่า การจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมนั้น มีประชาชนหรือคณะสงฆ์ได้เข้าร่วมกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุก ๆ ปี ทั้งนี้ยังได้รับการฟังบรรยายเกี่ยวกับการปฏิบัติ ทั้งนี้ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น องค์การบริหารส่วนตำบล สถานศึกษา ผู้ใหญ่บ้าน อสม. เป็นต้น ส่งตัวแทนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมทุกครั้ง (3) เจ้าพ่อพญาแล พบว่า ทั้งประวัติ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ การส่งเสริมและอนุรักษ์ การท่องเที่ยว มีการส่วนร่วมในการกระทำบายศรีเจ้าพ่อพญาแลโดยจะเห็นได้จากความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อพญาแลในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ประชาชนผู้เลื่อมใสศรัทธาเมื่อมีอาการเจ็บป่วยก็ได้บนบานศาลกล่าวเจ้าพ่อพญาแลรักษาให้หายป่วย บางคนมีคติความเชื่อที่ได้รับชัยชนะรวนแต่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อชาวเมืองชัยภูมิ 3) ด้านหลักธรรม (1) หลวงปู่หลักคำ พบว่า การปฏิบัติอย่างเคร่งครัดของพระสงฆ์ที่เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบนั้น จะปรากฏออกมาในลักษณะของการรักษาศีล การสำรวมต่าง ๆ กาย วาจา โดยมิให้เกิดความผิดพลาด ซึ่งเป็นแบบอย่างให้คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนนั้นได้ปฏิบัติตามเกิดความเลื่อมใส เคารพรักษา และนับถือเป็นพระสงฆ์ที่สำคัญของชาวจังหวัดชัยภูมิ (2) พระธรรมภาวนาวชิรคุณ พบว่า การปฏิบัติธรรมตามแบบอย่างพระพุทธศาสนา ถือเป็นการยึดหลักปฏิบัติตามแบบคือ หลักปัญญา โดยการปฏิบัติธรรมนั้น จะส่งผลถึงการมีสติปัญญาจากการภาวนา และยังส่งผลให้มีสติสัมปชัญญะในการระลึกหรือรู้สึกตัว ปัญญาเกิดขึ้นพิจารณาผิดชอบชั่วดี แยกแยะแล้วนำไปปฏิบัติตามในการดำเนินชีวิตประจำวัน พระเดชพระคุณหลวงปู่เป็นพระที่ชอบปลูกต้นไม้ พาญาติโยมสะสมบารมี ทำวัตร สวดมนต์ เจริญภาวนา (3) เจ้าพ่อพญาแล พบว่า การเข้าร่วมงานกิจกรรมของการทำบุญกุศลงานเจ้าพ่อพระพญาแลของหน่วยงานนี้เกี่ยวข้องกับประชาชน จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน ย่อมเกิดหลักปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักศรัทธา ความเชื่อ จากการปฏิบัติซึ่งถือว่าได้แสดงออกถึงความเคารพ และมี

ความเชื่อว่าการบูชาเจ้าพ่อพญาแลนั้นจะมีอิทธิฤทธิ์และสามารถปกป้องคุ้มครองให้มีความโชคดี แคล้วคลาดปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ

3. องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นใน จังหวัดชัยภูมิ 1) องค์ความรู้และแนวปฏิบัติหลวงปู่หลักคำในการพัฒนาชุมชน (1) ด้านจิตใจ คือ เป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธาและปัญญา การพัฒนาจิตใจของประชาชน ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชน และประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ให้การสังเคราะห์แก่ผู้ประสบ ความทุกข์ยาก และเดือดร้อน ช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน และ การพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดิน ธรรมแผ่นดินทอง (2) พัฒนาด้านวัตถุ ในปัจจุบันหลวงปู่หลักคำท่านละสังขารแต่ยังปรากฏรูปเหมือน เคารพของชาวบ้าน และประชาชนมีความเชื่อว่าหลวงปู่หลักคำมีบารมีสามารถป้องกันอันตรายได้ เพราะเวลาที่เกิดอุบัติเหตุถ้าอธิษฐานหรือระลึกถึงหลวงปู่หลักคำมักจะแคล้วคลาดจากภัยอันตราย รongลงมาได้แก่เชื่อการทำดี เพราะคนทำดี หลวงปู่หลักคำย่อมคุ้มครองให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้ง ปวง การให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยเฉพาะในด้านการดำรงชีวิตที่พึ่งงามชีวิตที่ประเสริฐ ตาม หลักการพระพุทธศาสนา เรียกว่า องค์ความรู้และแนวปฏิบัติของครู ได้แก่ การสอนธรรม การนำ ปฏิบัติ การพัฒนา การปรีชาดี และการมีส่วนช่วยสังคม และการพัฒนาหรือก่อสร้างถาวรวัตถุ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การสาธารณูปการ เป็นการก่อสร้างและการปฏิสังขรณ์ ศาสนสถานของ สงฆ์เช่น โบสถ์ วิหาร เป็นต้น ส่วน สาธารณูปการที่นำการบริหารกิจการของสงฆ์ของจังหวัดชัยภูมิ โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติไว้หน้าที่เจ้าอาวาส บำรุงรักษา วัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้ เป็นไปด้วยดี นอกจากนี้ยังส่งผลถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการบำรุงรักษา วัด จัดกิจการ และศา สनสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี 2) องค์ความรู้และแนวปฏิบัติพระธรรมภาวนาวชิรคุณในการพัฒนา ชุมชน (1) พัฒนาจิตใจ อบรมภิกษุสามเณร ให้มีสมณะสัญญาและอบรมในเรื่องจรรยา มารยาท อบรม การทำวัตรสวดมนต์ให้เป็นไปโดยมีระเบียบเรียบร้อย หรือแนะนำที่เป็นประโยชน์ อบรมประชาชนให้ เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ หาอุบายวิธีสกัดกั้นสัทธิธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้น บำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้ หมดไปโดยชอบ และมีการเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณีไทย (2) การลงมือปฏิบัติงาน ด้านวัตถุ มีการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ การสร้างวิทยาลัยสงฆ์จัดแผนผังวัด ทั้งการควบคุม การสาธารณูปการ และ ส่งเสริมการสาธารณูปการ และเป็นการดำเนินกิจการเพื่อให้เป็น สาธารณประโยชน์ หรือสถานที่ซึ่งเป็นสาธารณสมบัติของประชาชนทั่วไป แต่ถ้าหากชาวบ้านยังไม่ พร้อมที่จะช่วยตนเองถ้าพระเป็นผู้นำท้องถิ่น ก็ควรมีบทบาทด้วยการเสนอแนะให้ความคิดริเริ่มว่าใน ชุมชนมีอะไรที่จะทำให้เกิดแก่ประโยชน์ส่วนรวม ทางวัตถุจะทำได้ก็โดยทางอ้อม ด้วยการแนะนำชัก จูงผู้อื่นให้กระทำ หรือนำสิ่งของหรือบริการที่ได้รับจากผู้อื่น มาเฉลี่ยแบ่งปันให้เป็นประโยชน์ กว้างขวางออกไป 3) องค์ความรู้และแนวปฏิบัติเจ้าพ่อพญาแลในการพัฒนาชุมชน (1) พัฒนาจิตใจ มีพิธีกรรมบวงสรวงดวงวิญญาณเจ้าพ่อพญาแล เพื่อปลุกจิตสำนึกระลึกถึงความดี และความกตัญญู แก่เจ้าพ่อพญาแล เพื่อเพิ่มกำลังใจในการทำงาน เป็นบุคคลที่ชาวชัยภูมิให้ความเคารพนับถือ เพราะ เชื่อว่าเจ้าพ่อพญาแลเป็นพ่อเมืองที่ยังคอยปกป้องรักษาชาวชัยภูมิ ให้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป (2)

พัฒนาด้านวัตถุ พระยาภักดีชุมพล (แล) เจ้าเมืองชัยภูมิคนแรก พ.ศ. 2360-2369 เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจระกักรักดีต่อบ้านเมือง ได้สร้างเมืองชัยภูมิและพัฒนากำแพงเมืองให้เจริญขึ้นเป็นลำดับ ชาวชัยภูมิได้พร้อมใจกันสร้างอนุสาวรีย์ของท่านไว้เป็นที่ระลึกเมื่อ พ.ศ. 2508 จนชาวจังหวัดชัยภูมิสร้างรูปเหมือนและศาลเกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมขึ้น และความเชื่อถือศรัทธาของชาวบ้านนั้นเกิดขึ้นจาก การได้สัมผัสกับสิ่งดี ๆ ที่ได้รับการบอกเล่าหรือการสักการบูชา การได้สัมผัสถึงความเมตตาช่วยเหลือลูกหลาน การสงเคราะห์ในสิ่งที่บางคนหมดหนทางเป็นความอัศจรรย์ใจของผู้ที่ได้รับการสงเคราะห์จึงเกิดความยึดถือและสืบทอดการปฏิบัติตาม ถือเป็นสิ่งศักดิ์ที่ยึดถือพึ่งพิงของบรรดา และเมื่อได้รับการสงเคราะห์จากท่านแล้วก็ทำให้เกิด ความศรัทธาและตอบแทนคุณของท่านด้วยการบวงสรวงสักการบูชา องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิทำให้ทราบว่า หลวงปู่หลักคำ และเจ้าพ่อพญาแล ได้จากโลกนี้ไปแล้ว ท่านทั้งสองมีจิตเมตตา มีอิทธิฤทธิ์มากมาย สามารถช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก หรือเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งอาจเกิดจากการรับรู้ด้วยกระแสจิตของท่านและทำการสงเคราะห์ด้วยเมตตาจิตเหมือนสมัยที่ท่านทั้งสองยังมีชีวิตอยู่ ทั้งยังเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตให้กับผู้ที่ศึกษาประวัติของท่านด้วย ส่วนพระธรรมภาวนาวิชิตคุณ ยังมีชีวิตอยู่ ปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัย เป็นแบบอย่างแก่ลูกศิษย์ทั้งหลาย และนำพาลูกศิษย์ ทั้งพระภิกษุและสามเณร บุคคลทั่วไป สวดมนต์ รักษาศีล เจริญจิตภาวนา ประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ องค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่ปรากฏอยู่เป็นประจักษ์ เป็นแบบอย่าง ทั้งรูปธรรม นามธรรม และมีการปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน ของพระมหาเถระและปราชญ์ เป็นชุดความรู้ ที่มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของผู้นในชุมชน ช่วยแนะนำสั่งสอนผู้นในชุมชน ให้มีความมั่นคงในแนวทางที่ถูกต้อง ช่วยเสริมสร้างความสมดุลระหว่างคุณธรรมกับชุมชนและธรรมชาติ ซึ่งถือว่า เป็นการปรับฐานคิดและวิถีการดำรงอยู่ให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น สามารถสรุปองค์ความรู้และแนวปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนของพระมหาเถระและปราชญ์ท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิใน ๒ ลักษณะ คือ

- ๑) องค์ความรู้หลักปฏิบัติส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นงานประจำปีเจ้าพ่อพญาแล งานประจำปีหลักปู่หลักคำ ส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม สร้างความสามัคคีขึ้นในชุมชน ความสามัคคีเป็นแบบอย่างน้อมนำไปสู่การศึกษาและปฏิบัติในการดำเนินชีวิตและยอมรับในประเพณี
- ๒) องค์ความรู้หลักปฏิบัติเน้นทางจิตใจ ต้องใช้หลักธรรมเป็นแกนในการบูรณาการ โดยยึดหลักเมตตา กตัญญูทศเวที สามัคคี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสวดมนต์ นั่งสมาธิ เดินจงกรม กระทำบ่อยๆ เป็นการส่งเสริมให้มีสติ ระลึกได้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นการพัฒนาชุมชนในภาพรวมไปสู่ความสุขสงบ อย่างยั่งยืนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1) การศึกษาประวัติความเป็นมาของบุคคลหรือพระสงฆ์นั้น เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการดำเนินงาน ที่เคยปฏิบัติงาน หรือเป็นบุคคลสำคัญที่ชาวจังหวัดชัยภูมิมีความเคารพ และให้การสักการบูชา และผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ควบคู่กัน เพื่อแสดงถึงการใช้ความสามารถทั้งประสบการณ์ทางความรู้ ความจำ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ของผู้นในชุมชน และปราชญ์ชาวบ้าน ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ การแสดงออกในการเป็นแบบอย่างของการพัฒนาชุมชนของชาวจังหวัดชัยภูมิ เป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น มีประเพณี มีพิธีกรรม มีวัฒนธรรมประจำถิ่นเกิดขึ้น สอดคล้องกับ จตุพร ดอนโสม กล่าวว่า อัตลักษณ์เป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะตัวบุคคลสังคมชุมชนหรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา และประเพณีท้องถิ่นและศาสนาจะมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือไม่เป็นสากลกับสังคมอื่น ๆ ในการทำความเข้าใจในเรื่องเอกลักษณ์นั้นบางทีอาจเป็นการกำหนดตัวตนก่อนจะกล่าวถึงความเป็นอัตลักษณ์ของบุคคลมีการศึกษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ จากการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์มักจะพิจารณากลุ่มชาติพันธุ์ในฐานะหน่วยทางสังคม ซึ่งจะมีรากเหง้าดั้งเดิม และมีลักษณะจริงแท้แน่นอน ไม่ว่าจะเป็น สัตว์ ผสมรูปร่างหน้าตา เครื่องแต่งกาย ภาษา ความเชื่อพิธีกรรม และประเพณี จนสามารถจัดประเภทหรือจำแนกความแตกต่างระหว่างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน (จตุพร ดอนโสม, 2555 : 45) ซึ่งชาวจังหวัดชัยภูมิให้ความเคารพและนับถือบุคคลที่สำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

(2) การพัฒนาชุมชนด้วยพระสงฆ์ย่อมเกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์กับชุมชน หรือการมีกิจกรรมร่วมกันนั้น ในทางพระพุทธศาสนามีการพัฒนาผ่านประเพณี วัฒนธรรม หรือพิธีกรรม ที่ยังเกี่ยวข้องกันอยู่ คณะสงฆ์ก็ได้พาปฏิบัติมีกิจกรรมร่วมกันเกิดขึ้น การมีกิจกรรมเกิดขึ้นถือเป็นการพัฒนาชุมชนควบคู่กันไป เพื่อการพัฒนาทั้งทางโลกและทางธรรม ย่อมส่งผลถึงการร่วมกันจัดกิจกรรมสำคัญให้สำเร็จ เพราะการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนั้นต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน สถานศึกษา หน่วยงานราชการต่าง ๆ เป็นต้น แสดงออกการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชนร่วมกันผ่านการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับชูลีพร วิมุกตานนท์ ทำการวิจัยในหัวข้อเรื่อง “กลุ่มท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท” พบว่า การพัฒนาเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน และอาศัยระบบราชการและวัฒนธรรมภายในระบบราชการที่เอื้ออำนวย นอกเหนือนโยบาย กลวิธีและระบบการดำเนินงานแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังขึ้นอยู่กับตัวประชาชนหรือชุมชนของเขาเองด้วย” (ชูลีพร วิมุกตานนท์, 2530 : 56)

(3) การปฏิบัติตามบุคคลต้นแบบที่ดีหรือการเคารพบูชา หรือให้การยอมรับนับถือ นั้น ย่อมเกิดประโยชน์ของผู้ปฏิบัติตาม ทั้งนี้ยังเกิดจากปฏิบัติเพื่อให้เกิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม ประเทศชาติ การพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนาถือเป็นการพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา คือ 1. ศีลสิกขา 2. จิตตสิกขา 3. ปัญญาสิกขา ซึ่งการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา โดยมีคณะสงฆ์เป็นแบบอย่างถือเป็นบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ พาฝึกหัดปฏิบัติ การพัฒนาตนตามกระบวนการทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับ พิชญ์รัชต์ บุญช่วย ได้วิจัยเรื่อง การศึกษากระบวนการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา พบว่า ไตรสิกขาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นการฝึกอบรมตนเองอย่างเป็นขั้นตอนและมีกระบวนการที่ประสานกันอย่างเป็นพื้นฐานให้แก่กันจนถึงความพ้นทุกข์ โดยเริ่มจากการสำรวจระวาง กาย วาจา ใจ ไม่ให้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของกิเลสและให้มีปกติไม่เบียดเบียนผู้อื่น ต่อเมื่อกาย วาจา ใจ สงบ ระวังจากอารมณ์ภายนอกแล้วจึงเป็นฐานในการฝึกอบรมจิตให้มีสติตั้งมั่น เกิดสมาธิไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของนิรวณ 5 จนจิตนิ่งสงบ เป็นกลาง อย่างมีสติอยู่ในสภาพควรแก่การทำงานแล้ว จึงสามารถใช้ปัญญาพิจารณาสภาวะธรรมที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบันขณะจนรู้ทันสภาวะไตรลักษณ์ของสิ่งทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกตามความเป็นจริงและรู้แจ้งในอริยสัจ 4 ทำให้สามารถละกิเลสที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ได้โดยสิ้นเชิง (พิชญ์รัชต์ บุญช่วย, 2549 : บทนำ)

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมให้มีการศึกษาเรียนรู้องค์ความรู้ของปราชญ์ของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล และ การส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อกระจายความรู้เกี่ยวกับองค์ความรู้ของปราชญ์ของชุมชน

2) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ ควรมีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ของปราชญ์ของชุมชน เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ให้แก่บุคคลที่สนใจหรือเยาวชนที่จะต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ในอนาคต

3) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ของปราชญ์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องในพระพุทธศาสนาในรูปแบบการเชื่อมโยงกับศาสตร์สมัยใหม่ และศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ของปราชญ์ของชุมชนเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

- ปฐม หงษ์สุวรรณ.(2550).กาลครั้งหนึ่งว่าด้วยตำนานและวัฒนธรรม. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- จตุพร ดอนโสม, (2555).การสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายเวียดนามนาจอกขอนแก่น (ขอนแก่น : ศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขงมหาวิทยาลัยขอนแก่น),
- ชูลีพร วิมุกตานนท์, (2530). “การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของชาวไทยลื้อ ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย”, รายงานการวิจัย. ศูนย์วิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยพายัพ,
- พิชญ์รัชต์ บุญช่วย, (2549)“การศึกษากระบวนการสร้างภavana 4 โดยใช้หลักไตรสิกขา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต).(2545) ขอบฟ้าแห่งความรู้. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ประยูรวงศ์,
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545), แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 .พ.ศ. 2545 – 2549.
- ยงยุทธ ชูแว่น. (2551) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย ว่าด้วยความเป็นมา สถานภาพ แนวคิด วิธีการศึกษาและบทบาทในสังคมปัจจุบัน. สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย: กรุงเทพฯ.

กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภavana 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

THE PROCESS OF ENHANCING THE HEALTH OF THE ELDERLY
ACCORDING TO THE 4 BHAVANA OF THE SUTTHAWAT TEMPLE
COMMUNITY, MUEANG CHACHOENGSAO DISTRICT CHACHOENGSAO
PROVINCE

พระครูโอภาสสราธิคุณ (ชาตรี อาสโภ)

Phrakru Ophasshathikhun (Chatree Rshapho)

พระครูวิมลปริยัติบัณฑิต (วิเชียร สิริวัฒน์)

Phrakru Wimolpariyattibundit (Wichian Siri wattano)

ภุริทัต ศรีอร่าม

Phurithat Sri-aram

เจตนิพัทธ์ พิธิยานุวัฒน์

Chetniphath Phithiyanuwat

พรภิรมย์ ยอดบุญ

Pornpirom Yodboon

วิทยาลัยสงฆ์พุทธโสธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buddhasothorn Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: tree.siri11@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 29 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 11 พฤศจิกายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภavana 4 เพื่อพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภavana 4 และเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภavana 4 โดยใช้วัดเป็นฐานของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในชุมชนวัดสุทธาวาส โดยการแจก

แบบสอบถาม จำนวน 186 คน และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผลการศึกษาพบว่า

1. กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภavana 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีการเสริมสร้างสุขภาวะที่เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม สำหรับผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพกายยังรวมถึงการป้องกันการล้ม การรักษาโรคเรื้อรัง และการฝึกสมาธิผ่านการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย

2. การพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภavana 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ด้านกายภavana การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพกายภาพและความต้องการของผู้สูงอายุ ด้านสติภavana เน้นไปที่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน ด้านจิตตภavana เป็นการฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบ สามารถยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น ด้านปัญญาภavana เน้นไปที่การเสริมสร้างความรู้ การศึกษา และการมีสติปัญญาในการดูแลตนเองและคนรอบข้าง

3. การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภavana 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

คำสำคัญ: กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะ; ผู้สูงอายุ; ภavana 4.

ADSTRACT

This research article aims to study the process of enhancing the health of the elderly according to the 4 Bhavana principles, to develop health enhancement activities for the elderly based on these principles, and to promote the health of the elderly using the temple as a community base at Sutthawat Temple, Mueang Chachoengsao District, Chachoengsao Province. The sample group for the research consisted of 186 elderly individuals from the Sutthawat Temple community, who were given questionnaires, and 18 key informants who were interviewed through purposive selection. The research tools used included questionnaires and in-depth interviews.

The study results found that:

1. The process of enhancing the health of the elderly according to the 4 Bhavana principles in the Sutthawat Temple community, Mueang Chachoengsao District, Chachoengsao Province, encompasses physical, mental, intellectual, and

social well-being for the elderly. Physical health care includes fall prevention, chronic disease treatment, and meditation through age-appropriate exercise.

2. The development of health enhancement activities for the elderly according to the 4 Bhavana principles in the Sutthawat Temple community, Mueang Chachoengsao District, Chachoengsao Province, found that: in terms of Kaya Bhavana, activities are tailored to the physical condition and needs of the elderly; in terms of Sila Bhavana, the focus is on building good relationships within families and communities; in terms of Citta Bhavana, it involves training the mind to be calm, accepting, and understanding differences in others; in terms of Panna Bhavana, the emphasis is on enhancing knowledge, education, and wisdom in self-care and caring for those around them.

3. The overall health enhancement of the elderly according to the 4 Bhavana principles using the temple as a base in the Sutthawat Temple community, Mueang Chachoengsao District, Chachoengsao Province, is at a high level in all aspects

Keywords : health enhancement process; elderly; 4 Bhavana.

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาวิกฤติด้านสุขภาพ โดยสาเหตุความเจ็บป่วยของประชากรไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่สำคัญ คือ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคมะเร็งและเนื้องอกทุกชนิด โรคหัวใจขาดเลือด และโรคหลอดเลือดสมองตามลำดับ ข้อมูลจากหนังสือการสาธารณสุขไทย 2559-2560 (กองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2562)

รายงานสุขภาพคนไทย ปี 2562 โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2562) กล่าวถึงบทบาทสำคัญของอินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตคนไทย ที่เชื่อมโยงกับทุกมิติของสุขภาพะ ทั้งด้านปัญญา กาย จิต และสังคม การใช้สื่อเหล่านี้มีทั้งผลดีเมื่อใช้อย่างสร้างสรรค์ และผลเสียเมื่อนำไปใช้โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น การพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้สื่อสังคมมีความ “คม” มากขึ้น ทั้งในแง่ที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษ ต่อมารายงานสุขภาพคนไทยในปี 2563 (สถาบันวิจัยประชากรสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล 2563) เน้นตัวชี้วัด “สุขภาพวัยรุ่นและเยาวชนไทย” แบ่งเป็นหมวดข้อมูลสถานะสุขภาพทางกาย จิต และสังคม หมวดข้อมูลปัจจัยกำหนดสุขภาพด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร การมีกิจกรรมทางกาย พฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพอื่น ๆ และพฤติกรรมเสี่ยงทางสังคม หมวดปัจจัยกำหนดสุขภาพด้านสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสื่อออนไลน์ ครอบครัว การศึกษาและการทำงาน กล่าวถึงปัญหาวัยรุ่นและเยาวชนว่า เพศชายอายุ 15-24 ปี มีอัตราการตายสูงกว่าผู้หญิงถึงกว่า 3 เท่า

โดยอุบัติเหตุทางถนนเป็นสาเหตุอันดับหนึ่งของการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นและเยาวชน ตามด้วยเอดส์ การถูกทำร้าย การทำร้ายตัวเอง และอุบัติเหตุอื่น ๆ

ด้วยวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปอันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ระบบทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านวัตถุ เกิดความเสื่อมถอยและล่มสลายของสถาบันครอบครัว สถาบันสังคมเกิดค่านิยมวัฒนธรรมวิถีการดำเนินชีวิตที่ไม่พอเพียงและขาดความสมดุล ขาดการใส่ใจดูแล ควบคุม ป้องกัน ปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย และไม่เอื้อต่อการสร้างสุขภาพที่ดี เป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังหรือโรควิถีชีวิต แสดงให้เห็นถึงปัญหา

ด้านความรู้ในการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต และการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตอย่างรอบคอบ หลักการฝึกฝนและพัฒนาตนเองในทางพระพุทธศาสนามีหลักภavana 4 (อง.ปญจก. (ไทย) 22/79/121) คือ การฝึกอบรม พัฒนาทำให้เป็นให้มีขึ้นใน 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) กายภavana การฝึกอบรมกายให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรียทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

ทางกายภาพ (2) สิลภavana การฝึกอบรมศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลแก่กัน (3) จิตภavana การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น (4) ปัญญาภavana การฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อย

จากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ภavana 4 เป็นการพัฒนาสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคมด้วยพฤติกรรมด้านศีล สุขภาวะทางจิตด้วยสมาธิภavana และสุขภาวะในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยการฝึกอบรมปัญญารู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามความเป็นจริง รู้เหตุผลในการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพใจและวิถีชีวิตที่เหมาะสมเป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาและพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของผู้สูงอายุในชุมชน โดยใช้แนวทาง “ภavana 4” ซึ่งเป็นแนวทางการฝึกฝนและพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งกายและใจ วัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ถูกเลือกเป็นสถานที่ในการศึกษานี้ เนื่องจากเป็นศูนย์กลางที่ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกในการใช้เป็นฐานในการเสริมสร้างสุขภาวะ การวิจัยนี้ต้องการพัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักภavana 4 เพื่อให้ผู้สูงอายุในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสุขภาวะโดยใช้ศาสนา และชุมชนเป็นกลไกสนับสนุน ใช้เวลาในการดำเนินงานประมาณ 1 ปี เพื่อให้สามารถสร้างรูปแบบและกิจกรรมที่เหมาะสม

กับผู้สูงอายุในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ผลจากการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา นโยบายสาธารณะและสร้างนวัตกรรมด้านสุขภาวะตามแนวภานา 4 ซึ่งจะเป็นโยบายที่ต่อสังคมในระยะยาว รวมถึงเป็นกลไกในการแก้ปัญหาสุขภาวะของผู้สูงอายุอย่างเป็รูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ขอบเขตของการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การศึกษาครั้งนี้มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวภานา 4 ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวภานา 4 และ ระยะที่ 3 ดำเนินการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวภานา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวภานา 4 มุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ กำหนดหัวข้อแบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-Informant) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวภานา 4

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุชุมชนวัดสุทธาวาส หมู่ที่ 3, 8, 9, 10, 11 และ 13 ตำบลคลองหลวงแพ่ง อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 341 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ ชุมชมผู้สูงอายุตำบลคลองหลวงแพ่ง จำนวน 25 คน โดยการรับอาสาสมัครในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวภานา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้หลักการอ้างอิงด้วยบุคคล และผู้เชี่ยวชาญ (Snowball Sampling Technique) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับการวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 18 รูป/คน ประกอบไปด้วย กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์ จำนวน 5 รูป กลุ่มตัวแทนของนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 8 คน กลุ่มตัวแทนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 18 รูป/คน โดยผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกแต่ละกลุ่มดังนี้

1. กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์ โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ด้านศาสนาในจังหวัดฉะเชิงเทรามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 รูป

2. กลุ่มตัวแทนของนักวิชาการสาธารณสุข โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติ เป็นบุคลากรทางการแพทย์ และสำเร็จปริญญาตรีขึ้นไปซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดฉะเชิงเทรามาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 8 คน

3. กลุ่มตัวแทนของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติ เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสมาชิกรวมมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection)

3. พื้นที่และระยะเวลาการศึกษา

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชุมชนวัดสุทธาวาส หมู่ที่ 3, 8, 9, 10, 11, 13 ตำบลคลองหลวงแพ่ง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระยะเวลาในการศึกษา รวมทั้งสิ้น 8 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2566 ถึง 30 กันยายน 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การศึกษานี้มี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวทางนา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวทางนา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

และระยะที่ 3 ดำเนินการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวทางนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐานของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุชุมชนวัดสุทธาวาส หมู่ที่ 3, 8, 9, 10, 11 และ 13 ตำบลคลองหลวงแพ่ง อำเภอเมืองฉะเชิงเทราจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 341 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุชุมชนวัดสุทธาวาสจำนวนตัวอย่างจากการคำนวณโดยใช้ตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ R.V.Krejcie & D.W.Morgan (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549) ที่ระดับ 0.05 ได้จำนวน 186 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหาอัตราส่วนของประชากร (Proportional to Size) เพื่อหากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ (Interview) คือ กลุ่มตัวแทนพระสงฆ์ จำนวน 5 รูป กลุ่มตัวแทนของนักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 8 คน กลุ่มตัวแทนสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 5 คน รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น จำนวน 18 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุตำบลคลองหลวงแพ่ง จำนวน 25 คน โดยการรับอาสาสมัครในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะตามแนวทางนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้ศึกษาได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ตามขั้นตอน การตรวจสอบโดยนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้จำแนก ดังนี้ (1) แบบสอบถามเกี่ยวกับสุขภาวะผู้สูงอายุ ตามแนวภานา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา (2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน ของชุมชน วัดสุทธาวาสอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา (3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับอยู่ที่ระดับ 0.941

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ (1) การรวบรวม เอกสาร ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำราวิชาการ วารสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ ระบบการสอนอิงพุทธวิธีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อสร้างบัณฑิตที่พึง ประสงค์(2) ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุ ชุมชนวัดสุทธาวาส จำนวน 186 คน โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย ตนเอง ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2566 ถึง 30 กันยายน 2566 รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 8 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) แบบสอบถาม ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา โรคประจำ และดัชนีมวลกาย ใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percent) 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับ สุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัด ฉะเชิงเทรา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อและรายด้าน 3) แบบสอบถาม เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ และรายด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อจัดหมวดหมู่ของเนื้อหา (Category) แล้วนำมาสังเคราะห์เชิงระบบ (Systematic Synthesis) เพื่อหาประเด็นร่วมหรือ ประเด็นหลัก และอธิบายเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 ของชุมชน วัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การ วิจัยดังนี้

สุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังต่อไปนี้

สุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภานา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา

จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (= 4.03, S.D. = 0.468) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อันดับหนึ่ง สุขภาวะด้านสังคม (สัถยภาวะ), (= ๔.๑๗, S.D. = 0.547) อันดับสอง สุขภาวะด้านปัญญา (ปัญญาภาวะ) (= 4.07, S.D. = 0.969) อันดับสาม

สุขภาวะด้านจิตใจ (จิตตภาวะ) (= 3.95, S.D. = 0.596) และอันดับสี่ สุขภาวะด้านร่างกาย (กายภาวะ) (= 3.93, S.D. = 0.619)

กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภาวะ 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส
อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภาวะ 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมทั้งด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม ซึ่งมุ่งเน้นให้บุคคลมีความแข็งแรง มีสติปัญญาที่พัฒนา และมีสุขภาพจิตที่ดี การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยเด็ก โดยครอบครัว สถาบันการศึกษา สถานที่ปฏิบัติธรรม และหน่วยงานสาธารณสุขมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีให้แก่บุคคลในชุมชน ในแง่ของการดูแลสุขภาพกายการมีร่างกายที่แข็งแรงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพการดูแลสุขภาพกายต้องเริ่มตั้งแต่การมีอาหารที่มีประโยชน์ การออกกำลังกายเป็นประจำ และการได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ สำหรับผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพกายยังรวมถึงการป้องกันการล้มการรักษารักษาโรคเรื้อรัง และการฝึกสมาธิผ่านการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย ในด้านจิตใจและปัญญาการเสริมสร้างสุขภาวะไม่ได้หยุดอยู่แค่ที่ร่างกายที่แข็งแรงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการมีจิตใจที่เข้มแข็งมีความสุข และมีปัญญาที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ การมีสมาธิ และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลเติบโตอย่างมีคุณภาพ ทั้งในวัยเด็กและผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้สามารถเสริมสร้างได้ผ่านการศึกษา การฝึกอบรม และการปฏิบัติตามหลักธรรมของแต่ละศาสนาทางสังคม เป็นอีกหนึ่งด้านสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลมีสุขภาวะที่ดี การมีชุมชนที่เข้มแข็ง มีการสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถสร้างสังคมที่ดีได้ การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ การสร้างศูนย์ 3 วัยและการมีกิจกรรมร่วมกันระหว่างคนในชุมชน เป็นตัวอย่างของการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคมที่ดีทั้งนี้ การมีสุขภาพที่ดีทั้งในด้านกาย จิต ปัญญา และสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ

การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภาวะ 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภาวะ 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น โดยมีการแบ่งกิจกรรมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ กายภาวะ สัถยภาวะ จิตตภาวะ และปัญญาภาวะ ซึ่งทั้งหมดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีทั้งทางด้านกาย จิต สังคม และปัญญาให้กับผู้สูงอายุ ทำให้สามารถมีชีวิตที่มีความสุขและมีสุขภาพที่ดีได้ ในด้านของกายภาวะ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม

กับสภาพกายภาพและความต้องการของผู้สูงอายุ เช่น การออกกำลังกายเบา ๆ การทำกายภาพบำบัด หรือการเดินเพื่อสุขภาพ เป็นต้น สามารถช่วยให้ร่างกายแข็งแรงและลดโอกาสในการเกิดโรคต่าง ๆ ส่วนการพัฒนาด้านสรีระวิทยา ก็เน้นไปที่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน โดยการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้าใจและความยืดหยุ่นในการอยู่ร่วมกัน ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกถูกใส่ใจและมีความสุขในชีวิตสังคมการพัฒนาจิตตาวาสนาและปัญญาภาวนา ก็เป็นอีกสองด้านที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน การฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบ สามารถยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น เป็นต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่แข็งแรง สามารถรับมือกับความทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ด้านปัญญาภาวนา ก็เน้นไปที่การเสริมสร้างความรู้ การศึกษา และการมีสติปัญญาในการดูแลตนเองและคนรอบข้าง ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวและมีความสุขในการใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยรวมแล้ว การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างสังคมที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน

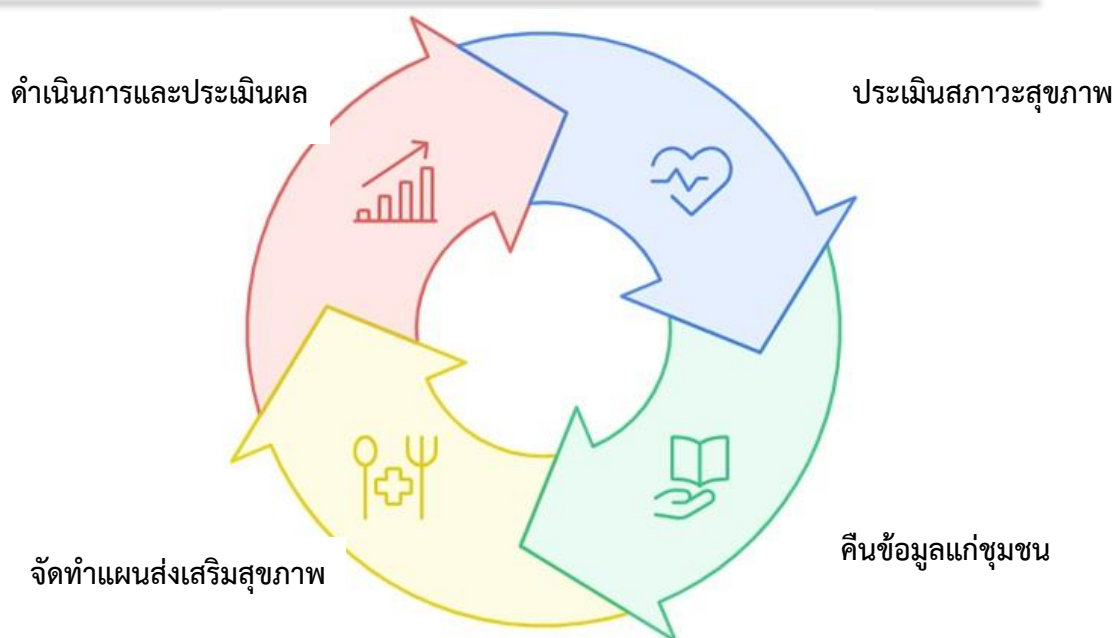
การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ดังนี้

การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังการอบรมด้วยชุดกิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.158) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อันดับหนึ่ง สุขภาวะด้านสังคม (สรีระวิทยา) ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.232) อันดับสอง สุขภาวะด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.354) อันดับสาม สุขภาวะด้านจิตใจ (จิตตาวาสนา) ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.238) และอันดับสี่ สุขภาวะด้านร่างกาย (กายภาวนา) ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.190)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา “กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

วงจรการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การเสริมสร้างสุขภาพด้วยแนวทางภาวนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐานเป็นกลยุทธ์ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมสุขภาพและความเข้าใจในหลักคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง สำหรับแนวทางการดำเนินการได้ดังนี้

1. การประเมินสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้วยการคัดกรองสุขภาพ ตรวจร่างกายและสมรรถนะร่างกาย เป็นการวางฐานข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการวางแผนการดูแลสุขภาพต่อไป
2. การขีดเวทีคัดกรองข้อมูลให้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความรับรู้และความเข้าใจในสภาวะสุขภาพปัจจุบันของตนเองและชุมชน นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความพร้อมในการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลสุขภาพที่จะตามมา
3. การจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยให้มีการวางแผนที่เหมาะสมและตอบโจทย์ความต้องการของแต่ละบุคคลและชุมชน โดยมีพระคิลานุปัฏฐากเป็นแกนนำ สร้างความยั่งยืนในการดูแลสุขภาพ
4. การดำเนินงานตามแผน ติดตาม ประเมินผล และสรุปผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ช่วยให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการดำเนินการ นอกจากนี้ยังช่วยในการปรับปรุงและพัฒนาแผนการดำเนินงานในอนาคตให้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนมากยิ่งขึ้น

การมีพระสงฆ์แกนนำสุขภาพเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การส่งเสริมสุขภาพเป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยที่ประชาชนสามารถนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติ การริเริ่มนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพะทางกายและใจเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้าใจและปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมชาติอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากศึกษา เรื่อง กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภาวนา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภาวนา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า การดูแลสุขภาพกายต้องเริ่มตั้งแต่การมีอาหารที่มีประโยชน์การออกกำลังกายเป็นประจำ และการได้รับการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ สำหรับผู้สูงอายุ การดูแลสุขภาพกายยังรวมถึงการป้องกันการล้ม การรักษาโรคเรื้อรัง และการฝึกสมาธิผ่านการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย ในด้านจิตใจและปัญญา การมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความสุข และมีปัญญาที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ การมีสมาธิ และการประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง สิ่งเหล่านี้สามารถเสริมสร้างได้ผ่านการศึกษา การฝึกอบรม และการปฏิบัติตามหลักธรรมของแต่ละศาสนา ด้านสังคมเป็นอีกหนึ่งด้านสำคัญที่ช่วยให้บุคคลมีสุขภาวะที่ดี การมีชุมชนที่เข้มแข็ง มีการสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามารถสร้างสังคมที่ดีได้ ทั้งนี้ การมีสุขภาวะที่ดีทั้งในด้านกาย จิต ปัญญา และสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิสนธิ์สิทธิการ (อรุณ ธรรมวโร) (2561) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะพุทธจิตวิทยาเสริมสร้างพลังบวกสุขภาวะของผู้สูงอายุคือความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว กับเพื่อนและชุมชน การพูดคุย การมีปฏิสัมพันธ์และการแสดงความรักใคร่ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีความสุขและมีสุขภาพร่างกายที่ดี การที่ได้ช่วยเหลือชุมชนในโอกาสที่เหมาะสมและสุดท้ายคือการเข้าใจชีวิต เข้าใจวัฒนธรรมประกอบกับความเสียสละและความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับการให้ทานรักษาศีล และการภาวนาคือ บุญกิริยาวัตถุ บวกกับการคิดดี พูดดีทำดี หรือคิดบวกทำให้เกิดทำให้เกิดสุขภาวะพลังบวก กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา และสอดคล้องกับพระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์) (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 : กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยหอย ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า หลักภาวนา 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการพัฒนาบุคคลโดยมีกรอบแห่งการพัฒนา 4 ประการ คือ การพัฒนาตนเองให้มีสติตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การทำตนให้ตั้งอยู่ในกรอบระเบียบข้อปฏิบัติที่ดีงามของสังคม การอบรมจิตของตนให้มีความผ่องใส การพัฒนาปัญญา ให้เป็นผู้มีเหตุมีผล หลักภาวนา 4 นี้เป็นหลักการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

การพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภาวนา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีการแบ่งกิจกรรมออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ กาย ภาวนา สติภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งทั้งหมดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ดี

ทั้งทางด้านกาย จิต สังคม และปัญญาให้กับผู้สูงอายุ ทำให้สามารถมีชีวิตที่มีความสุขและมีสุขภาพที่ดีได้ในด้านของกายภาพ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพกายภาพและความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนการพัฒนาด้านสติภาวนา จะเน้นไปที่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน

โดยการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความเข้าใจและความยืดหยุ่นในการอยู่ร่วมกัน ช่วยให้ผู้สูงอายุรู้สึกถูกใส่ใจและมีความสุขในชีวิตสังคม การพัฒนาด้านจิตตภาวนาและปัญญาภาวนา เป็นอีกสองด้านที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน การฝึกฝนจิตใจให้มีความสงบ สามารถยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น เป็นต้น ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่แข็งแรง สามารถรับมือกับความทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ด้านปัญญาภาวนา เน้นไปที่การเสริมสร้างความรู้ การศึกษา และการมีสติปัญญาในการดูแลตนเองและคนรอบข้างช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวและมีความสุขในการใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ โดยรวมแล้ว การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวทางนา 4 ของชุมชนวัดสุทธาวาส เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างสังคมที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกิตติชัยกาญจน์และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพตามหลักภาวนา 4 สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหนองไม้แก่น อำเภอยะนิง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ จิตภาวนา รองลงมา คือ สติภาวนา ปัญญาภาวนาและกายภาวนา

2) การส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้ 2.1) การส่งเสริมสุขภาพก่อนการให้ความรู้มีการปฏิบัติมาก คือ จิตภาวนา รองลงมา คือ สติภาวนา กายภาวนาและปัญญาภาวนา 2.2) การส่งเสริมสุขภาพหลังการให้ความรู้ มีการปฏิบัติมาก คือ กายภาวนา รองลงมา คือ สติภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนา 2.3) การเปรียบเทียบการส่งเสริมสุขภาพก่อนการให้ความรู้และหลังการให้ความรู้ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพ ตามหลักภาวนา 4 ส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามรูปแบบทั้ง 4 ด้านได้เป็นอย่างดี ทั้งกายภาวนาสติภาวนา จิตภาวนาและปัญญาภาวนา และสอดคล้องกับสามารถ ใจเตี้ย (2562) กล่าวว่า แนวทางการดูแลผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทเพราะเป็นแนวทางในการดูแลที่พัฒนาทางด้านร่างกายและสิ่งแวดล้อม (กายภาวนา) การพัฒนาด้านสังคม คือ ความมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (สติภาวนา) การพัฒนาด้านจิตใจให้มีความมั่นคง มีความสุข ไม่วิตกกังวล (จิตภาวนา) และการพัฒนาให้เข้าใจในธรรมชาติของชีวิต มั่นคงในศีลธรรม ฝึกสมาธิเพื่อเกิดปัญญาคลายความว้าวุ่น ลดความวิตกกังวล มีเมตตา มีจิตใจผ่องใส เบิกบานจนนำท่านถึงพร้อมด้วยธรรม ตามคำสอนเรื่องสัมปรายิกัตถสังวัตตนิทธรรม 4 และท่านสามารถบรรลุสัมปรายิกัตถประโยชน์เป็นอย่างน้อยปรมาตถประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง และเชื่อว่าสามารถพัฒนาชีวิตตามหลักการพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์

การเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวทางนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน ของชุมชนวัดสุทธาวาส อำเภอยะนิงจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา หลังการอบรมด้วยชุดกิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวทางนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ชุด

กิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภาวนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน เป็นกิจกรรมที่มีศักยภาพในการสร้างเสริมสุขภาวะและความเข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง โดยมีการประเมินสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้วยการคัดกรองสุขภาพ ตรวจร่างกาย และสมรรถนะร่างกาย การชี้แนะที่คั่นข้อมูลให้แก่ชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความรับรู้และความเข้าใจในสภาวะสุขภาพปัจจุบันของตนเองและชุมชน การจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุโดยมีส่วนร่วมของชุมชน และการดำเนินงานตามแผน ติดตาม ประเมินผล และสรุปผล การมีพระสงฆ์แกนนำสุขภาพเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้การส่งเสริมสุขภาพเป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยที่ประชาชนสามารถนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระครูกิตติชัยกาญจน์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพตามหลักภาวนา 4 สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหนองไม้แก่น อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ จิตภาวนา รองลงมา คือ ศีลภาวนา ปัญญาภาวนา และกายภาวนา 2) การส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้ 2.1) การส่งเสริมสุขภาพก่อนการให้ความรู้ มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ จิตภาวนา รองลงมา คือ ศีลภาวนา กายภาวนา และปัญญาภาวนา 2.2) การส่งเสริมสุขภาพหลังการให้ความรู้ มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ กายภาวนา รองลงมา คือ ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา 2.3) การเปรียบเทียบการส่งเสริมสุขภาพก่อนการให้ความรู้และหลังการให้ความรู้ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพตามหลักภาวนา 4 ส่งผลให้ผู้สูงอายุเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามรูปแบบทั้ง 4 ด้านได้เป็นอย่างดีทั้งกายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา และสอดคล้องกับพระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโข (พรสุทธชัยพงศ์) และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการพัฒนาพหุพลังของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภาวนา 4 ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาพหุพลังของผู้สูงอายุมี 4 กระบวนการ คือ

1) พิจารณาความหลากหลายของกลุ่มผู้สูงอายุ (Diversity) 2) เพิ่มศักยภาพให้ผู้สูงอายุ (Increase Potential) 3) กำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) และ 4) สร้างกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ (Create Aging Activity) เรียกกระบวนการนี้ว่า DPSC-AA Module และสร้างกระบวนการพัฒนาพหุพลังของผู้สูงอายุคือ : PHSEW Model ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วม 2) สุขภาพ 3) ความปลอดภัย 4) อารมณ์และ 5) ความฉลาดจากนั้นนำเสนอกระบวนการพัฒนาพหุพลังของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภาวนา 4 เป็น Module ได้เป็น PHEW-A-Module ประกอบด้วย 1) กายภาวนา (Physical Development)

2) ศีลภาวนา (Moral Development) 3) จิตภาวนา (Emotion Development) และ 4) ปัญญาภาวนา (Wisdom/Intellectual Development)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ควรมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ สามารถค้นหาข้อมูลทำความเข้าใจและเลือกใช้ข้อมูลด้านสุขภาพที่ถูกต้องเหมาะสมกับตนเอง เพื่อการปฏิบัติและการจัดการด้านสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้

2) ก่อนนำชุดกิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐานไปใช้ ควรมีการประเมินสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้วยการคัดกรองสุขภาพ ตรวจร่างกาย และสมรรถนะร่างกาย เพื่อเป็นการวางฐานข้อมูลเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการวางแผนการดูแลสุขภาพต่อไป

3) ควรมีพระสงฆ์หรือบุคคลต้นแบบด้านสุขภาพที่คอยช่วยเหลือให้การส่งเสริมสุขภาพเป็นไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง โดยที่ประชาชนสามารถนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาประสิทธิผลการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4 โดยใช้วัดเป็นฐาน

2) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4

3) ควรศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุตามแนวภวนา 4

บรรณานุกรม

กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2562). การสาธารณสุขไทย 2559-2560. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด แสงจันทร์การพิมพ์.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

พระครูกิตติชัยกาญจน์ และคณะ. (2563). รูปแบบการส่งเสริมสุขภาพตามหลักภวนา 4 สำหรับโรงเรียนผู้สูงอายุวัดหนองไม้แก่น อำเภอกาบัง จันทบุรี. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ. 7(12), 222-223.

พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธรรมสุโท (พรสุทธชัยพงศ์) และคณะ (2562). กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้สูงอายุด้วยการใช้ชุดกิจกรรมภวนา 4. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(10), 5612-5625.

พระครูพิสนธิ์สิทธิการ (อรุณ ธรรมวโร). (2561). กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา. คุษณินพนธ์พุทธศาสตร์คุษณินบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์). (2561). การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภวนา 4 : กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยหอย ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัด

ชัยภูมิ. ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย,

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). สุขภาพคนไทย 2563: สองทศวรรษ
ปฏิรูปการศึกษาไทย ความล้มเหลวและความสำเร็จ. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและ
สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

สถาบันวิจัยประชากรสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2562). สุขภาพคนไทย ปี 2562: สื่อสังคม สื่อสอง
คม สุขภาวะคนไทยในโลกโซเชียล. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล.

สามารถ ใจเตี้ย. (2562). การเสริมสร้างสุขภาพสังคมผู้สูงอายุในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิชาการ
สาธารณสุข, 28(2), 187-194.

วิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในยุคสังคมปัจจุบัน
AN ANALYZE THE ROLE OF UPASAKAS AND UPASIKAS IN BUDDHISM IN
CONTEMPORARY SOCIETY

บัวผิน สิงห์แก้ว

Buaphin Singkaew

พระครูโกวิทอรธเถร

Phrakhrukowitattawatee

จันทรรัตน์ ตาบุลึง

Chantarattapuling

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

Email: buapin.4994@gmail.com, udorn.sang@mcu.ac.th, chantarat.ta@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 9 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 มกราคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 6 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

อุบาสกและอุบาสิกาในพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในการสืบทอดและรักษาความมั่นคงของพระพุทธศาสนา โดยอุบาสกและอุบาสิกาถือเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท 4 การปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกามีผลสำคัญต่อการพัฒนาจิตวิญญาณส่วนบุคคลและความมั่นคงของสังคม นอกจากนี้บทบาทที่ต้องนำหลักธรรมไปปฏิบัติแล้ว ปัจจุบันอุบาสกและอุบาสิกายังต้องสนับสนุนพระสงฆ์ในเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการนำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ในยุคปัจจุบันที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน อุบาสกและอุบาสิกาต้องปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติธรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่เร่งรีบและเทคโนโลยีสมัยใหม่ บทความนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอถึงหลักการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา และนำเสนอถึงบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน โดยการวิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและความเปลี่ยนแปลง และเพื่อเสนอแนวทางที่สามารถน้อมนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทและความสำคัญของอุบาสกอุบาสิกาในการพัฒนาทั้งตนเองและสังคมต่อไป

คำสำคัญ: บทบาท, อุบาสกอุบาสิกา, พระพุทธศาสนา

ADSTRACT

Laymen and laywomen (upasaka and upasika) in Buddhism play a crucial role in preserving and maintaining the stability of the Buddhist religion. They are considered an integral part of the Fourfold Assembly (Buddha, Dhamma, Sangha, and lay community). The practice of Dhamma by lay practitioners significantly contributes to individual spiritual development as well as social stability. In addition to their role in applying the teachings in their daily lives, laymen and laywomen are now expected to support the monastic community in spreading Buddhism, participate in religious activities, and incorporate Buddhist principles into their everyday routines. In today's rapidly changing and complex society, laypeople must adapt their Dhamma practices to align with the fast-paced lifestyle and modern technology. This article aims to present the principles of Dhamma practice for lay practitioners in Buddhism and to discuss their roles that are appropriate for the current social context. It provides an analysis of the role of laymen and laywomen in a society characterized by competition and change and proposes guidelines for effectively integrating the teachings of the Buddha into daily life, enhancing understanding of the role and significance of lay practitioners in the development of both themselves and society.

Keywords: The Role, Upasakas and Upasikas, Buddhism

บทนำ

ในพระพุทธศาสนา อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสืบทอดและรักษาความมั่นคงของพระศาสนา ทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท 4 ซึ่งประกอบด้วยภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา การปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองทางจิตวิญญาณ แต่ยังส่งผลต่อการรักษาความมั่นคงของศาสนาและสังคมโดยรวม อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทที่หลากหลาย ตั้งแต่การสนับสนุนพระสงฆ์ การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ไปจนถึงการประยุกต์ใช้หลักธรรมคำสอนในชีวิตประจำวัน

ในยุคสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อน อุบาสกและอุบาสิกายังคงมีบทบาทที่สำคัญในการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความหมายมากยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต เนื่องจากสังคมในปัจจุบันเต็มไปด้วยการแข่งขันและความกดดันจากการพัฒนาเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ การที่อุบาสกและอุบาสิกานำหลักธรรมมาใช้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้ตนเองและครอบครัวมีความสุขและสงบ แต่ยังช่วยสร้างความมั่นคงและความสามัคคีให้กับสังคมโดยรวม บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการใช้ชีวิตในสังคมเมืองและวิถีชีวิตที่เร่งรีบทำให้เวลาและโอกาสในการเข้าวัดปฏิบัติธรรมน้อยลง ดังนั้น การศึกษาหลักการ

ปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาในปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพื่อทำความเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ในขณะเดียวกันก็ต้องมีการปรับให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทในการสนับสนุนศาสนา การรักษาศีล การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการเจริญสมาธิภาวนาล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้อุบาสกอุบาสิกามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีและสงบสุข การเข้าใจและนำเสนอรูปแบบการปฏิบัติธรรมที่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันจึงเป็นประเด็นที่ควรศึกษาและวิจัยอย่างลึกซึ้ง

บทความนี้ ผู้เขียนต้องการนำเสนอ 2 ประการหลัก ประการแรกคือเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย คุณสมบัติ และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา การปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้อุบาสกอุบาสิกาสามารถพัฒนาตนเองและสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคมได้ ประการที่สองคือวิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในสังคมปัจจุบัน ภายใต้สังคมในยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบ การแข่งขัน และความซับซ้อนในวิถีชีวิตประจำวัน ทำให้การปฏิบัติธรรมต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม บทความนี้คาดว่าจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน และช่วยเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม การทำความเข้าใจบทบาทของอุบาสกอุบาสิกาภายใต้บริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงจะช่วยสร้างสังคมที่สงบสุขและเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับพระพุทธศาสนาสืบไป

ความหมายและคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา

คำว่าอุบาสกอุบาสิกาเป็นคำที่ใช้เรียกผู้นับถือพระพุทธศาสนา ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ จึงขออธิบายความหมายแยกเป็นสองคำคือ คำว่า อุบาสก และ อุบาสิกา ดังนี้
อุบาสก หมายถึง บุรุษที่มีความศรัทธาและได้ปฏิญาณตนเป็นผู้นับถือพระรัตนตรัย มีศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ในจิตใจและมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

อุบาสิกา หมายถึง สตรีที่มีความศรัทธาและได้ปฏิญาณตนเป็นผู้นับถือพระรัตนตรัย เช่นเดียวกับอุบาสก โดยมีศีล 5 เป็นข้อปฏิบัติ และมีความตั้งใจที่จะพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์ และดำรงชีวิตตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า

สรุปได้ว่า คำว่า "อุบาสก" หมายถึง ชายที่เป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งยึดมั่นในพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ส่วน "อุบาสิกา" หมายถึง หญิงที่เป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งยึดมั่นในพระรัตนตรัยเช่นเดียวกัน การเป็นอุบาสกและอุบาสิกาไม่เพียงแต่เป็นการนับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการรับเอาพระธรรมวินัยมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งถือเป็นการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรมและศีลธรรมอย่างสูง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549: 220-222)

คุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา

ในพระพุทธศาสนา อุบาสกและอุบาสิกาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา พวกเขามีหน้าที่ในการฟังธรรม รักษาศีล และปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า การฟังธรรมและการศึกษาพระธรรมวินัยเป็นสิ่งที่อุบาสกอุบาสิกาควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในพระธรรมและนำไปสู่การปฏิบัติธรรมอย่างถูกต้อง คุณสมบัติของอุบาสกและอุบาสิกา มีหลายประการที่ทำให้บุคคลเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการดำรงรักษาพระพุทธศาสนา และการปฏิบัติธรรม ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1.ศรัทธาในพระรัตนตรัย อุบาสกอุบาสิกาควรมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์อย่างแรงกล้า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงตนเป็นชาวพุทธที่แท้จริง

2.การรักษาศีล การรักษาศีล 5 เป็นคุณสมบัติพื้นฐานของอุบาสกอุบาสิกา ซึ่งจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างบริสุทธิ์และมีความสุข ทั้งนี้ยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจและปัญญา

3.ความรู้ความเข้าใจในพระธรรม อุบาสกอุบาสิกาควรมีความรู้และเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้สามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันและแนะนำสั่งสอนผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง

3.ความมีเมตตากรุณา อุบาสกอุบาสิกาควรมีความเมตตากรุณาต่อผู้อื่นและพร้อมที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจ

4.การปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ อุบาสกอุบาสิกาควรหมั่นปฏิบัติธรรม เช่น การฟังธรรม การนั่งสมาธิ และการรักษาศีลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้จิตใจมีความสงบและสามารถพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่อง

5.การสนับสนุนพระสงฆ์และการบำเพ็ญบุญ อุบาสกและอุบาสิกา มีบทบาทในการสนับสนุนพระสงฆ์ด้วยการถวายทานและช่วยเหลือในกิจกรรมทางศาสนา การบำเพ็ญบุญเป็นการสะสมความดี และช่วยเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับตนเองและสังคม

6.การเผยแผ่ธรรมะ นอกจากการปฏิบัติตนเองแล้ว อุบาสกและอุบาสิกายังมีหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมะ แนะนำและช่วยเหลือผู้อื่นในการปฏิบัติธรรมและดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2561:25) นอกจากนั้นในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ยังกล่าวถึงคุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา เรียกว่า อุบาสกธรรม 7 ประการ คือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อความเจริญของอุบาสก

1.ไม่ขาดการเยี่ยมเยียนพบปะพระภิกษุ

2.ไม่ละเลยการฟังธรรม

3.ศึกษาในอธิศีล

4.มากด้วยความเลื่อมใสในภิกษุทั้งหลาย

5.ไม่ฟังธรรมด้วยตั้งใจจะคอยฟังโทษติเตียน

6.ไม่แสวงหาทักษิณียภายนอกหลักคำสอนนี้

7.กระทำความสนับสนุนในพระศาสนานี้เป็นเบื้องต้น คือ ขวนขวายในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่มที่ 23 ข้อที่ 27-28 หน้าที่ 26-27, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักธรรมทั้ง 7 ถือเป็นหน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีกิจวัตรเป็นหลักปฏิบัติโดยอธิบายดังนี้

1.หมั่นไปวัดตามโอกาสที่เหมาะสม เพราะการไปวัดจะได้พบปะกับพระภิกษุผู้ทรงศีลทรงคุณธรรมหรือได้พบกับมิตรที่สนใจในเรื่องธรรมเหมือนกับเรา ย่อมได้ชื่อว่าเป็นการคบหากัลยาณมิตรหรือเรียกว่ามิตรที่ดี ซึ่งจะส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้น

2.หมั่นฟังธรรม เมื่อมีโอกาสควรใส่ใจในการฟังธรรมอยู่เสมอ เพราะการฟังธรรมเป็นเหตุให้ได้รู้สิ่งไม่รู้ ส่วนสิ่งที่รู้แล้วก็จะช่วยให้เข้าใจยิ่งขึ้น เช่น การไปวัดเพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรมตามโอกาสต่าง ๆ ฟังการแสดงธรรมเทศนาทางวิทยุหรือทางโทรทัศน์ เป็นต้น

3.พยายามสนใจศึกษาและรักษาศีลให้บริสุทธิ์ โดยนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาใช้ปรับปรุงวิถีการดำเนินชีวิตให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจว่าตนเองว่าเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง

4.มีความเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์แต่ละรูปได้เสียสละความสุขทางโลก เพื่อมาประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอันเป็นหนทางไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์และพระสงฆ์ยังได้ชื่อว่าเป็นผู้สืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวตลอดไป

5.ตั้งจิตให้เป็นกุศลในขณะที่ฟังธรรม มิใช่ฟังธรรมโดยคิดในแง่ อคติ คิดขัดแย้ง พยายามฟังธรรมเพื่อก่อให้เกิดกุศล จิตใจจะได้เป็นสุข

6.ทำบุญกุศลตามหลักและวิธีการของพระพุทธศาสนา ไม่แสวงบุญนอกคำสอนของพระพุทธเจ้า ควรประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

7.ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุก ๆ ด้าน ถ้าสามารถช่วยเหลือพระพุทธศาสนาได้ ด้วยวิธีการใดก็ควรชวนช่วยเร่งรีบกระทำ อาทิ การตั้งชมรมพุทธศาสนในโรงเรียน ในมหาวิทยาลัย จัดให้มีการอบรมเยาวชน บุคคลทั่วไป หรือ คนต่างชาติให้เข้าใจใน พระพุทธศาสนา (โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์, 2566)

สรุปได้ว่า อุบาสกและอุบาสิกา มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยมีหน้าที่ในการฟังธรรม รักษาศีล และปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจในพระธรรมและการนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง โดยคุณสมบัติหลักของอุบาสกและอุบาสิกา ได้แก่ ศรัทธาในพระรัตนตรัย การรักษาศีล 5 ความรู้ความเข้าใจในพระ

ธรรม ความมีเมตตากรุณา และการปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีบทบาทในการสนับสนุนพระสงฆ์ บำเพ็ญบุญ และเผยแผ่ธรรมะ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้อุบาสกและอุบาสิกาเป็นส่วนสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองในสังคม หลักอุบาสิกธรรม 7 ประการถือเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับอุบาสกอุบาสิกาในการรักษาคุณธรรมและสนับสนุนพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ ได้แก่ การเยื่อมเยื่อนพระภิกษุ การฟังธรรม ศึกษาอริสัจ มีความเลื่อมใสในพระสงฆ์ ไม่ฟังธรรมด้วยเจตนาร้าย ไม่แสวงหาทักษิณียภายนอกหลักคำสอน และกระทำความสนับสนุนพระศาสนาซึ่งจะนำไปสู่ความสุขและความเจริญในชีวิตและสังคม

หลักพุทธธรรมเพื่อการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกา

บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในยุคปัจจุบันยังต้องการการปรับตัวเพื่อให้สามารถปฏิบัติธรรมได้อย่างเหมาะสมกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ในสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและเทคโนโลยีสมัยใหม่ อุบาสกและอุบาสิกาจึงจำเป็นต้องใช้หลักธรรมต่าง ๆ ที่พระพุทธเจ้าได้สอนมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศีล 5

ศีล 5 หรือที่เรียกว่า "ปัญจศีล" เป็นหลักการศีลธรรมพื้นฐานที่ชาวพุทธพึงปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามและสงบสุข ศีล 5 ถือเป็นข้อปฏิบัติที่ช่วยควบคุมการกระทำทางกาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทั้งนี้ ศีล 5 เป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทางจิตใจและสร้างสรรค์สังคมที่สงบสุข ประกอบด้วยข้อห้าม 5 ประการ

1.ปาณาติปาตา เวรมณีการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ซึ่งรวมถึงมนุษย์ สัตว์เดรัจฉาน และเด็กในครรภ์ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 1 หรือไม่ ได้แก่ การมีสัตว์ที่มีชีวิต รู้ว่าสัตว์มีชีวิต มีเจตนาที่จะฆ่า พยายามฆ่า และสัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

2.อทินนาทานา เวรมณี การงดเว้นจากการขโมยทรัพย์ผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการแย่งชิง การข่มขู่ การฉ้อโกง หรือการลักลอบขโมยทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเกณฑ์พิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 2 หรือไม่ ได้แก่ ของนั้นมีเจ้าของ รู้ว่าของนั้นมีเจ้าของ มีเจตนาที่จะลักพยายามลัก และได้มาด้วยความพยายามนั้น

3.กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี การงดเว้นจากการประพฤติดิฉันท์ในกาม ซึ่งหมายถึงการหลีกเลียงจากการมีเพศสัมพันธ์กับคู่ครองของผู้อื่น โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 3 หรือไม่ ได้แก่ วัตถุที่พึงประพฤติดิฉันท์ จิตคิดจะเสพ พยายามเสพ และทำการเสพสำเร็จ

4.มุสาวาทา เวรมณี การงดเว้นจากการโกหก การหลอกลวง การอวดอ้างเกินจริง และการใช้มารยาเพื่อทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อ โดยมีเกณฑ์พิจารณาว่าการกระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 4 หรือไม่ ได้แก่ การพูดเรื่องที่จริง จิตคิดจะพูดให้ผิด พยายามพูด และผู้อื่นเข้าใจเนื้อความนั้น

5.สุราเมรมย์ฆาตกรรมพม่าท้าวสุริยาธรรมะ เวรมณีการงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัยและสารเสพติดที่เป็น การกล่อมประสาท ซึ่งรวมถึงเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และยาเสพติดต่างๆ โดยมีเกณฑ์พิจารณาว่าการ กระทำนั้นเป็นการล่วงละเมิดศีลข้อ 5 หรือไม่ ได้แก่ การดื่มน้ำเมา จิตคิดจะดื่ม พยายามดื่ม และดื่ม ให้ล่วงล้ำคองลงไป

สรุปได้ว่า ศีล 5 หรือเบญจศีล เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับอุบาสกอุบาสิกาในการควบคุม ความประพฤติให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมและคุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การมีสติอยู่กับตนเองเสมอ โดย การระลึกถึงการกระทำและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามศีลนั้นๆ ทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่ง มัวหมอง และเปี่ยมไปด้วยคุณงามความดี การปฏิบัติศีล 5 ยังส่งเสริมให้เกิดความเห็นอกเห็นใจต่อ เพื่อนมนุษย์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์และความสุข ต่อสังคมโดยรวม (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2561: 45-50)

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 คือธรรมยึดเหนี่ยวใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี การมีธรรมยึดเหนี่ยว ใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี

1 ทาน การแบ่งปัน อุบาสกอุบาสิกา ควรแบ่งปันลาภผลที่ได้มาหรือสะสมไว้ให้แก่สมาชิกใน ครอบครัวทุกคนอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ควรช่วยเหลือเกื้อกูลสมาชิกทุกคนในครอบครัวด้วยการ ให้ทรัพย์ สิ่งของรวมทั้งการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่มีประโยชน์ให้ตามความเหมาะสม การให้ทานถือเป็นหลักปฏิบัติอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชนและจากผลประโยชน์ของ การให้ทานที่ กล่าวมา ย่อมเอื้อประโยชน์ 3 ประการ ได้แก่

1.ประโยชน์ในปัจจุบัน ทิฐฐมมิกัตถะ เป็นประโยชน์ขั้นต้นที่ผู้ให้ทานจะพึงได้รับ เป็น ประโยชน์ที่คนทั่วไปมุ่งหมายกันในโลกนี้ เป็นต้นว่า ทรัพย์ ศิลปวิทยา ยศ ไฉตริและ สุข

2.ประโยชน์ในเบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) ทานในระดับนี้ อยู่ในระดับที่สูงกว่าระดับวัตถุหรือ สุขทางกาย คือ เป็นจุดหมายที่เน้นเรื่องจิตใจ เป็นการพัฒนาจิตใจเพื่อไปสู่ระดับที่สูงขึ้น เพราะ นอกจากทรัพย์สมบัติ ชื่อเสียงเกียรติยศในปัจจุบันนี้แล้ว จะเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าถึง สุคติโลกสวรรค์อันเป็นสัมปรายภพ

3.ประโยชน์สูงสุด (ปรมาตถะ) เป็นประโยชน์ระดับสูงสุดที่สืบเนื่องมาจากระดับทั้งแจ้งแห่ง สภาพของสรรพสิ่งตามความเป็นจริง อยู่จบพรหมจรรย์ ไม่มีกิจต้องทำอีกต่อไปแล้ว

2 ปิยวาจา การพูดอย่างรักกัน อุบาสกอุบาสิกา ควรพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ ไพเราะ ชวนฟัง ในการสนทนากับสมาชิกในครอบครัว อีกทั้ง ควรชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ชักจูงสิ่งที่ดีงาม ให้แก่สมาชิกในครอบครัว ตลอดจนสร้างความเข้าใจที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดย การพูดให้กำลังใจ พูดให้เกิดความสบายใจและเกิดไมตรีที่ดีต่อกัน ขณะเดียวกันผู้ปวดตึงก็ควร เป็นผู้ฟังที่ดีในระหว่างสนทนากับสมาชิกในครอบครัวด้วย สัมมาวาจาที่เป็นความดี เพื่อเครื่องนำ

ทางการประพฤติปฏิบัติไปสู่ความหลุดพ้นจากทุกข์หรือกิเลสทั้งปวง การประกอบสัมมาวาจา ก็คือการกระทำความดี การมีปียวาจาต่อกันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข

3 อตถจริยา การทำประโยชน์แก่เขา อุบาสกอุบาสิกา ควรชวนช่วยช่วยเหลือแบ่งเบาภารกิจต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวเท่าที่จะทำได้ เช่น ช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้านที่ไม่หนักหรือซับซ้อนช่วยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายบางส่วนของครอบครัวช่วยฝึกฝนอบรมจริยธรรมให้สมาชิก ผู้เยาว์วัยในครอบครัวช่วยดูแลต้นไม้ สัตว์เลี้ยง และช่วยรับโทรศัพท์ให้สมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

4 สมานัตตตา การเอาตัวเข้าสมาน อุบาสกอุบาสิกา ควรปรับตัวให้เข้ากับสมาชิกทุกคนในครอบครัวได้ดี ไม่ปล่อยให้มีความห่างเหินระหว่างวัย ให้ความร่วมมือกับผู้อื่นได้ เคารพในบทบาทหน้าที่ของกันและกัน ไม่เอาเปรียบ ไม่เรียกร้องความสนใจความเห็นใจจากสมาชิกในครอบครัวจนเกินความพอดีพองาม อุบาสกอุบาสิกา ควรร่วมสุข ร่วมทุกข์ และร่วมกันแก้ไขปัญหายุ่งยากอุปสรรคต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวโดยไม่ย่อท้อ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวรวมทั้งอุบาสกอุบาสิกา ควรวางตัวเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติตัวสม่ำเสมอ และให้ความเสมอภาคในครอบครัว (พระไตรปิฎกภาษาไทย, เล่มที่ 22 ข้อที่ 44 หน้าที่ 71, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร 4 การมีธรรมประจำใจ 4 ประการของผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่ประกอบด้วย

1 เมตตา การมีความรักอย่างไม่มีเงื่อนไขมอบให้เพื่อนมนุษย์ อุบาสกอุบาสิกา ควรมีความปรารถนาดี การมองกันในด้านดี ความเห็นใจ ความห่วงใย และการมีไมตรี มอบให้แก่สมาชิก ทุกคนในครอบครัวอยู่เสมอ เพราะการมีความรักอย่างไม่มีเงื่อนไขเป็นรากฐานก่อให้เกิดความปรองดองและความผูกพันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างผู้เกี่ยวข้องสมาชิกในครอบครัว นอกจากนั้นอุบาสกอุบาสิกา ควรมีความเต็มใจช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวทำภารกิจต่าง ๆ ตามอัธยาศัย และตามบทบาทหน้าที่ทางสังคมของตน เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกในครอบครัวได้ประโยชน์ และมีความสุข ความสบาย ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค กล่าวไว้ว่า เมตตา มีอันเป็นไปโดยอาการประพฤติดีสิ่งที่เป็น ประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นลักษณะมีอันน้อมนำเข้ามาซึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นกิจ มีอันกำจัดซึ่งความอาฆาตเป็นผลปรากฏ มีอันได้เห็นภาวะที่น่าเจริญใจของสัตว์ทั้งหลายเป็นบรรทัดฐาน มีความสงบแห่งพยาบาลเป็นสมบัติ มีการเกิดความห่วงใยด้วยต้นเหตุเป็นความวิบัติของเมตตา (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อ.จ. อาสภมหาเถร). 2541: 160)

2 กรุณา การมีความสงสาร อุบาสกอุบาสิกา ควรพยายามช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัวทุกคนให้ผ่านพ้นจากความทุกข์ยาก เดือดร้อน ผู้เกี่ยวข้องควรดูแลเอาใจใส่สมาชิกในครอบครัวที่มีประสบการณืน้อยหรือด้อยโอกาส ซึ่งจะช่วยเหลือผ่อนปรน หรือหลีกเลี่ยงความยากลำบากที่สมาชิกในครอบครัวเผชิญอยู่ อีกทั้งยังช่วยสร้างเสริมความมั่นคงทางจิตใจ และสร้างภูมิคุ้มกันที่สามารถใช้

รักษาตัวรอดได้ต่อไปในอนาคต หากสมาชิกในครอบครัวผู้ใดทำผิดพลาด ผู้ป่วยติดเตียงก็ควรให้อภัย และให้ออกาสแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. มุทิตา การมีความเบิกบานพลอยยินดี อุบาสกอุบาสิกา ควรประดับประดาจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบาน ถ้ามีสมาชิกในครอบครัวพบความก้าวหน้าทางการศึกษา หรือมีความสำเร็จจากการประกอบสัมมาชีพ หรือมีครอบครัวที่มั่นคง มุทิตาเปรียบเหมือนมารดาบิดา ผู้มองดูบุตรน้อยคนเดียวของตน มีความชื่นชมและพูด ว่า “สาธุ” ฉันทิ เมื่อเป็นเช่นนี้ ความสงบนิ่งแห่งจิตในมุทิตานี้ เรียกว่าปัจจุปัญฐาน ความชื่นชม เป็นลักษณะ ความไม่หวาดกลัวเป็นรส ความสิ้นไปแห่งความไม่ชอบ เป็น ปทัฏฐานของมุทิตา (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2551: 181) ดังนั้น มุทิตาพรหมวิหาร คือ ความชื่นชม ไม่ริษยา ในความสำเร็จของผู้อื่น ทั้งจะต้อง เป็นผู้มีความเข้าใจให้กับผู้ร่วมงานโดยไม่หวังสิ่งใด ทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่อิจฉาอันเป็นลักษณะของมุทิตาอย่างแท้จริง

4. อุเบกขา การมีใจเป็นกลาง อุบาสกอุบาสิกา ควรพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและปราศจากอคติ แล้วปฏิบัติไปตามหลักการและเหตุผลที่ถูกต้องเที่ยงธรรม โดยไม่หวั่นไหว อุเบกขา มีอันเป็นไปโดยอาการเป็นกลาง ๆ ในสัตว์ทั้งหลายเป็นลักษณะ มีอันเห็นภาวะ ที่สม่าเสมอกันในสัตว์ทั้งหลายเป็นกิจ อันสงบความเสียใจและความดีใจเป็นผลปรากฏ มีอันพิจารณาเห็นภาวะที่สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของแห่งตนเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งมีอาการเป็นอย่างนี้ว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นผู้มีกรรมเป็นของแห่งตน สัตว์เหล่านั้นจักได้ประสบความสุขก็ดี จักพ้นจากทุกข์ก็ดี จักเสื่อมจากสมบัติก็ดี จักเสื่อมจากสมบัติที่ตนมีอยู่แล้วก็ดี เพราะความชอบใจของใครเล่า (นอกจากกรรมเท่านั้น) มีการสงบแห่งความเสียใจและความดีใจเป็นสมบัติ มีอันเกิดความเพิกเฉยเพราะความไม่รู้อันอาศัยถามคุณเป็นวิบัติของอุเบกขานี้ (สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). 2541: 160)

บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบันต้องอาศัยการปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของสังคม โดยการยึดมั่นในหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ การประพฤติปฏิบัติตาม หลักศีล 5 สังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4 จะช่วยให้อุบาสกและอุบาสิกาสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่ และมีบทบาทในการสร้างสังคมที่มีความสุขและมั่นคงต่อไป

วิเคราะห์บทบาทของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ในพระพุทธศาสนา อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการดำรงอยู่ของพระศาสนา ทั้งในด้านการปฏิบัติธรรม การสนับสนุนพระสงฆ์ และการเผยแผ่ธรรมะสู่สังคมวงกว้าง

การสนับสนุนและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา

การสนับสนุนและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา โดยการให้ทาน การอุปถัมภ์พระสงฆ์ และการสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา

1 การเข้าวัดและการพบปะกัลยาณมิตร การเข้าวัดเป็นการปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้พบปะกับพระภิกษุผู้ทรงศีลและผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์กับกัลยาณมิตรเหล่านี้

ช่วยส่งเสริมการเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติธรรม อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบัน วัดบางแห่งได้เปลี่ยนแปลงบทบาทจากสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจไปเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งค้าขายวัตถุมงคล ซึ่งส่งผลให้การเข้าถึงศาสนสถานในยุคนี้มีความยากลำบากกว่ายุคก่อน การเข้าวัดเพื่อปฏิบัติศาสนกิจยังเป็นโอกาสที่ดีในการรักษาประเพณีอันดีงาม และเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน การพบปะกับพระสงฆ์ผู้ทรงศีลเพื่อสนทนาธรรมหรือสอบถามถึงสารทุกข์สุขดิบของพระภิกษุสามเณรก็เป็นการเสริมสร้างความเป็นชาวพุทธที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้ศาสนาเข้มแข็งขึ้น เมื่อศาสนาเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนก็จะเข้มแข็งตามไปด้วย

2 การฟังธรรม การฟังธรรมเป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รับรู้และเข้าใจในหลักธรรมที่ยังไม่เคยรู้มาก่อน หรือเสริมความเข้าใจในหลักธรรมที่รู้แล้วให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การหาบุคคลที่จะบรรยายธรรมได้อย่างถูกต้องและให้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตนั้นหายากมากในปัจจุบัน พระภิกษุผู้ทรงธรรมบางรูปได้เปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ที่เน้นการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดช่องว่างในการเผยแผ่ธรรมะที่แท้จริง การฟังธรรมอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้ชาวพุทธมีความรู้รอบด้านและสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ การฟังธรรมในยุคปัจจุบันสามารถทำได้หลายช่องทาง ทั้งการไปฟังที่วัด การติดตามฟังจากสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์ หรือการฟังจากสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นการเจริญรอยตามเส้นทางของพระพุทธเจ้าในยุคเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

3 การรักษาศีลให้บริสุทธิ์ การรักษาศีลเป็นการปฏิบัติที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้บริสุทธิ์และไม่เบียดเบียนผู้อื่น ทั้งทางกาย วาจา และใจ การรักษาศีลในยุคโลกาภิวัตน์เป็นเรื่องที่ท้าทาย เนื่องจากความเครียดจากการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันส่งผลให้ศีลธรรมประจำใจลดลง การมีความอดทนต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและการเปิดใจยอมรับความคิดใหม่ ๆ เป็นวิธีการที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมสามารถรักษาศีลได้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาหาความรู้ในเรื่องข้อวัตรปฏิบัติก็เป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้ปฏิบัติธรรมมีความสุขและเจริญยิ่งขึ้น เช่น การติดตามข่าวสารบ้านเมือง การอ่านหนังสือธรรมะหรือหนังสือทั่วไป การปฏิบัติตามหลักศีลอย่างเคร่งครัดจะช่วยให้ชาวพุทธสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

4 การเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ อุบาสกอุบาสิกาควรมีความเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์ทุกท่านอย่างเท่าเทียมกัน การแยกแยะระหว่างพระภิกษุผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบกับพระภิกษุที่ยังไม่สามารถปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดได้เป็นสิ่งที่สำคัญ การให้อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์อย่างเสมอกันโดยไม่แบ่งชั้นวรรณะหรือยึดถือตามยศถาบรรดาศักดิ์ จะช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่สงฆ์และรักษาพระพุทธศาสนาให้อยู่รอดต่อไป

5 การตั้งใจเป็นกุศลในขณะฟังธรรม อุบาสกอุบาสิกาที่ดีควรฟังธรรมด้วยจิตใจที่เปิดรับและปราศจากอคติ การฟังธรรมอย่างตั้งใจจะช่วยให้จิตใจเป็นสุขและก่อให้เกิดกุศลอย่างแท้จริง ไม่ควรฟังธรรมโดยมองหาข้อผิดพลาดหรือวิพากษ์วิจารณ์พระภิกษุที่บรรยาย เพราะนอกจากจะทำให้จิตเศร้าหมองแล้ว ยังทำให้ไม่สามารถเก็บเกี่ยวคุณค่าของพุทธธรรมได้อย่างเต็มที่ การฟังธรรมด้วยความ

เคารพจะช่วยให้ผู้ฟังสามารถได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติธรรมและมีความสุขจากการเรียนรู้พระธรรมวินัย

6 การทำบุญกุศลตามหลักและวิธีการของพระพุทธศาสนา การทำบุญกุศลตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นวิธีการสร้างกุศลจิตที่มีผลดีทั้งทางกาย วาจา และใจ การปฏิบัติตามบุญกิริยาวัตถุ 10 เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การภาวนา และการแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตน จะช่วยเสริมสร้างความดีงามในชีวิต การทำบุญที่แท้จริงควรปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ควรเบี่ยงเบนไปสู่การแสวงหาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวัตถุมงคลที่นอกเหนือจากหลักคำสอน การทำบุญอย่างบริสุทธิ์ใจตามหลักพระพุทธศาสนาจะช่วยให้ชีวิตมีความสุขและเจริญรุ่งเรือง

7 การทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในทุกด้าน การทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน ไม่ว่าจะเป็นการเผยแผ่ธรรมะ การสนับสนุนการศึกษาธรรมะ หรือการอุปถัมภ์บำรุงวัดวาอาราม การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนจะช่วยให้พระพุทธศาสนาเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น และช่วยเสริมสร้างจิตวิญญาณอันดีงาม การทำหน้าที่ในการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้แข็งแกร่งและยั่งยืนในยุค 4.0 ถือเป็นการแสดงออกถึงความเอาใจใส่ในการสืบสานพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง (สุรพงษ์ ชัยนาม, 2561: 45-46)

การทะนุบำรุงและสนับสนุนการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา

อุบาสกและอุบาสิกาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการทะนุบำรุงและสนับสนุนการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปฏิบัติศาสนกิจของวัดและพระสงฆ์ การสนับสนุนนี้สามารถแยกออกเป็นหลายมิติที่สำคัญ ดังนี้

1 การอุปถัมภ์และสนับสนุนวัดอุบาสกอุบาสิกาทำหน้าที่ในการดูแลและสนับสนุนวัดวาอาราม ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและสังคมของชุมชน การสนับสนุนนี้รวมถึงการบริจาคทรัพย์สินเพื่อการก่อสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์ และการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับวัด นอกจากนี้ การเข้าวัดเพื่อปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชนและวัด ทำให้วัดสามารถเป็นสถานที่ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่ธรรมะและการฝึกอบรมด้านศีลธรรม

2 การสนับสนุนพระสงฆ์ในกิจกรรมทางศาสนา พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดและเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า การที่อุบาสกอุบาสิกาให้การสนับสนุนพระสงฆ์ด้วยการถวายปัจจัยสี่ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เป็นการช่วยให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น การทำบุญตักบาตร การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา และการฟังธรรมเทศนา ยังเป็นการเสริมสร้างคุณธรรมในจิตใจของอุบาสกอุบาสิกาเอง และทำให้พระพุทธศาสนาเข้มแข็งยิ่งขึ้น

3 การส่งเสริมการศึกษาและการเผยแผ่ธรรมะอุบาสกอุบาสิกาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาพระธรรมและการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้า การสนับสนุนนี้รวมถึงการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในชุมชน และการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่างๆ เช่น หนังสือธรรมะ วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อดิจิทัล

4 การรักษาและเผยแผ่ประเพณีทางศาสนา อุบาสกอุบาสิกาที่มีบทบาทในการรักษาและสืบสานประเพณีทางศาสนาที่สืบทอดกันมา เช่น การเข้าร่วมและจัดงานประเพณีทางศาสนาต่างๆ การฟื้นฟูประเพณีที่มีความสำคัญต่อชุมชน และการสร้างความเข้าใจในคุณค่าของประเพณีเหล่านี้แก่เยาวชนรุ่นใหม่

โดยสรุป อุบาสกอุบาสิกาที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนวัดและพระสงฆ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมคุณธรรมและความเป็นอยู่ที่ดีในสังคมโดยรวม

การทะนุบำรุงและปกป้องพระพุทธศาสนา

อุบาสกและอุบาสิกาที่มีบทบาทในการทะนุบำรุงและปกป้องพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษาพระธรรมวินัย การสร้างและบำรุงรักษาศาสนสถาน รวมถึงการปกป้องพระพุทธศาสนาจากภัยคุกคามต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ทำให้พระพุทธศาสนายังคงความมั่นคงและสืบทอดต่อไปได้สรุปได้ดังนี้

1 การสนับสนุนวัดและพระสงฆ์ อุบาสกและอุบาสิกาที่มีบทบาทในการอุปถัมภ์วัดและพระสงฆ์ โดยการบริจาคทรัพย์สิ่งของที่เป็นในการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่พักพิง ซึ่งการสนับสนุนนี้ไม่เพียงแต่เป็นการช่วยเหลือพระสงฆ์ในการปฏิบัติศาสนกิจ แต่ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไป

2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา อุบาสกและอุบาสิกาที่มีบทบาทในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร การฟังธรรม การบำเพ็ญศีล เป็นต้น การเข้าร่วมปฏิบัติธรรมในวัด กิจกรรมเหล่านี้ช่วยสร้างความผูกพันและเสริมสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนา

3 การเผยแผ่พระพุทธศาสนา อุบาสกและอุบาสิกาที่มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่บุคคลในชุมชนและสังคมในวงกว้าง ผ่านการให้การศึกษา การจัดกิจกรรมธรรมทาน และการส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การเผยแผ่ธรรมนี้ช่วยให้พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับและคงอยู่ในสังคมต่อไป

บทบาทเป็นกัลยาณมิตร

อุบาสกและอุบาสิกาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในพระพุทธศาสนา ไม่เพียงแค่นิฐานะของผู้ที่สนับสนุนและทะนุบำรุงศาสนา แต่ยังมีบทบาทเป็นกัลยาณมิตรที่สำคัญในสังคมและชุมชน การเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนาหมายถึงการเป็นเพื่อนที่ดี ที่ช่วยเหลือและส่งเสริมกันในการดำรงชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า บทบาทนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

1 การแนะนำและชักชวนสู่การปฏิบัติธรรม อุบาสกอุบาสิกาที่เป็นกัลยาณมิตรจะช่วยแนะนำและชักชวนเพื่อน พี่น้อง หรือบุคคลในชุมชนให้เข้ามาปฏิบัติธรรม เช่น การฟังธรรม การนั่งสมาธิ หรือการรักษาศีล การแนะนำในสิ่งที่ดีงามและมีคุณธรรมจะช่วยให้ผู้อื่นได้เข้าถึงหลักธรรมและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้

2 การให้คำปรึกษาและแนะนำทางด้านศีลธรรม: กัลยาณมิตรที่ดีจะให้คำปรึกษาและแนะนำในเรื่องศีลธรรมและการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง อุบาสกอุบาสิกาที่มีความรู้ความเข้าใจในธรรมะจะสามารถเป็นที่พึ่งและที่ปรึกษาในเวลาที่มีผู้อื่นประสบปัญหาหรือกำลังหาหนทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามธรรม

3 การสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติธรรม อุบาสกอุบาสิกาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติธรรมและการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า การเป็นกัลยาณมิตรนั้นหมายถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของการปฏิบัติธรรม ซึ่งสามารถนำไปสู่การเจริญเติบโตทางจิตใจและความสุขในชีวิต

4 การร่วมกิจกรรมทางศาสนาและสังคม กัลยาณมิตรที่ดีจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและสังคมอย่างสม่ำเสมอ อุบาสกอุบาสิกาที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ เช่น การทำบุญ การร่วมพิธีกรรมทางศาสนา และการเข้าวัดเพื่อฟังธรรม เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการสนับสนุนซึ่งกันและกันในหมู่ชาวพุทธ

5 การช่วยเหลือและเกื้อกูลกันในด้านจิตใจ อุบาสกอุบาสิกาที่เป็นกัลยาณมิตรจะมีความเมตตาและกรุณาต่อผู้อื่น พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือในยามที่ผู้อื่นต้องการ โดยเฉพาะในเรื่องของการสนับสนุนทางด้านจิตใจ เช่น การให้กำลังใจ การฟื้นฟูจิตใจในยามที่ประสบปัญหาหรือความทุกข์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการดำเนินชีวิตที่ดีตามหลักพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า การเป็นกัลยาณมิตรของอุบาสกและอุบาสิกาในพระพุทธศาสนานั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติธรรม การดำรงตนเป็นกัลยาณมิตรไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้กับพระพุทธศาสนา แต่ยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีความสงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืน

บทสรุป

อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทสำคัญในพระพุทธศาสนา ในฐานะส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท 4 ซึ่งประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา การปฏิบัติธรรมของพวกเขามีความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาตนเองและการรักษาความมั่นคงของศาสนาและสังคม โดยบทบาทนี้ได้ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความเร่งรีบและความซับซ้อน การศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมในยุคปัจจุบันจึงมีความสำคัญเพื่อให้การดำเนินชีวิตยังคงสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า

อุบาสก หมายถึง ชายที่มีศรัทธาและปฎิญาณตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา โดยรักษาศีล 5 และปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า อุบาสิกา หมายถึง หญิงที่นับถือพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับอุบาสก โดยรักษาศีล 5 และพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้า อุบาสกและอุบาสิกาจึงมีบทบาทในการปฏิบัติธรรมและส่งเสริมคุณธรรมในชีวิตประจำวัน คุณสมบัติของอุบาสกอุบาสิกา อุบาสกอุบาสิกาควรมีศรัทธาในพระรัตนตรัย รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด และมีความรู้ความเข้าใจในพระธรรมคำสอน นอกจากนี้ ยังต้องมีความเมตตากรุณา และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ รวมถึง

สนับสนุนพระสงฆ์และเผยแผ่ธรรมะในสังคม คุณสมบัติที่สำคัญเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้อุบาสกอุบาสิกาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา

หลักธรรมที่ใช้ในการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาการปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกาประกอบด้วยการศึกษาศีล 5 ที่ควบคุมการกระทำทางกาย วาจา และใจ นอกจากนี้ยังมีสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การให้ทาน การมีปียวาจา การทำประโยชน์แก่ผู้อื่น และการวางตนให้เสมอต้นเสมอปลาย รวมถึงพรหมวิหาร 4 ที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตที่ช่วยส่งเสริมความสงบสุขในสังคม

อุบาสกและอุบาสิกามีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา การเข้าวัด ฟังธรรม และรักษาศีลอย่างเคร่งครัด ช่วยเสริมสร้างศรัทธาในพระรัตนตรัย นอกจากนี้ การอุปถัมภ์พระสงฆ์และการทำบุญอย่างสม่ำเสมอช่วยเสริมสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับสังคมโดยรวม การเผยแผ่ธรรมะผ่านช่องทางต่างๆ เช่น หนังสือ วิทยู และสื่อดิจิทัล ทำให้อุบาสกอุบาสิกามีส่วนในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนสู่สังคม นอกจากนี้ การเป็นกัลยาณมิตรเป็นบทบาทสำคัญของอุบาสกอุบาสิกา การชักชวนสู่การปฏิบัติธรรม การให้คำปรึกษา และการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น นอกจากนี้ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาและสังคม พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือในด้านจิตใจแก่ผู้ที่ต้องการ ความเมตตาและความกรุณาเป็นหัวใจสำคัญของการเป็นกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2549). หลักพุทธธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ. (2551). วิมุตติมรรค. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2541). คัมภีร์วิสุทธิมรรค, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2561). การปฏิบัติธรรมของอุบาสกอุบาสิกา: หลักการและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์. (2566). หน้าที่ชาวพุทธ: อุบาสกธรรม 7.[ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล <http://210.86.210.116/chalengsak/units/unit1/chapter6l>. (สืบค้นเมื่อ 27 สิงหาคม 2

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพสู่ความมั่นคง
ของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน

DEVELOPMENT OF LONGAN PRODUCTS PROCESSED BY OCCUPATIONAL
GROUPS TOWARDS THE STABILITY OF THE FOUNDATION ECONOMY IN
LAMPHUN PROVINCE

นฤพันธ์ สมเจริญ

Nareupan Somcharoen

นิกร ยาอินตา

NiKorn Ya-inta

เสนห์ ใจสิทธิ์

Sanae Jaisit

ธนวิษณุ กิจเดช

Thanawit Kitdet

พระมหาศรีพยัคฆ์ สิริวิญญู (กงพาน)

Phramaha Sriphayak Sirivinnu (kongphan)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

บุญญาดา ประภัทรสิริ

Bunyada Prapattarasiri

วิทยาลัยเทคโนโลยีชินรัตน์ลำพูน

Charinrat Lamphun Technology College

เมธัส กวินกุล

Methas Kawinkul

วัชรวลี กวินกุล

Watcharawalee Kawinkul

บริษัท นิกรเทคโนโลยีการเกษตร จำกัด

Nikon techno agriculture co.,ltd.

E-mail :yanissaro_17@hotmail.com,bunyada2559@gmail.com,u531010104@gmail.com,
neyhscine@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 มกราคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มกราคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปต้นแบบในจังหวัดลำพูน 2) เพื่อยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป และพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การฝึกอบรมในกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา จำนวน 13 คน ผลการวิจัยพบว่า

1) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปต้นแบบในจังหวัดลำพูน พบปัญหาด้านค่าใช้จ่ายในการผลิตสูง ผลิตภัณฑ์ขาดความหลากหลาย การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ ขาดความรู้และเครื่องมือการผลิตที่เหมาะสม

2) การยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป เป็นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยสดเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูป “เยลลี่ลำไย” 3 ผลิตภัณฑ์ คือ เยลลี่รสลำไย, เยลลี่รสลำไยกับเบอร์รี่ และเยลลี่รสลำไยกับแคนตาลูป ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและตอบโจทย์ตลาดด้านสุขภาพ มีปริมาณน้ำตาลต่ำและสอดคล้องกับเทรนด์สุขภาพในปัจจุบัน มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการแปรรูปและใช้บรรจุภัณฑ์ที่สามารถรักษาคุณภาพและยืดอายุการเก็บรักษาได้นาน รวมถึงออกแบบตราสินค้าที่เน้นความเป็นเอกลักษณ์และสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาด มีการควบคุมคุณภาพในทุกขั้นตอนของการผลิต และการพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป พบว่า ได้สร้างตลาดรองรับ ช่องทางการจัดจำหน่าย ตลาดส่งออก และการโปรโมทผลิตภัณฑ์ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และออฟไลน์

คำสำคัญ: พัฒนา, ผลิตภัณฑ์, ลำไย, แปรรูป, ลำพูน

ADSTRACT

The objectives of this research are: 1) Study the development of prototype processed longan products in Lamphun province, 2) Elevate the development of processed longan products and develop marketing mechanisms for processed longan products by occupational groups towards the stability of the local economy in Lamphun province. This research used a mixed method research, combining

qualitative research through interviews with 19 key informants using interview forms, and action research through training 13 target participants who aimed to improve.

The research results found that

1) The development of prototype processed longan products in Lamphun province faced issues such as high production costs, lack of product variety, difficulty in product preservation, and insufficient knowledge and appropriate production tools.

2) The upgrading of processed longan products led to the development of fresh longans into three processed products: longan-flavored jelly, longan and berry-flavored jelly, and longan and cantaloupe-flavored jelly. These products offer diversity and meet the needs of the health-conscious market, containing low sugar levels and aligning with current health trends. Modern technology was used in the processing, and packaging was designed to maintain product quality and extend shelf life. A brand identity was also designed, emphasizing uniqueness and building credibility to enhance competitiveness in the market. Quality control was ensured at every stage of production. The development of marketing mechanisms for processed longan products has resulted in the creation of a support market, distribution channels, an export market, and promoting products through online and offline platforms.

Keywords : Develop, product, longan, processed, Lamphun

บทนำ

แม้ว่าจะมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 เป็นเวลา 4 ปี แต่เศรษฐกิจฐานรากในประเทศไทยยังคงไม่ได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น ยังพบความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ระหว่างคนรวยกับคนจนเกิดขึ้นอยู่มาก นอกจากนี้ ยังพบปัจจัยที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ หากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรของไทยเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้มากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นไม่ได้ถูกจัดสรรให้แก่ประชากรทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม (สุพิชชา โชติกำจร, 2565: 210) ดังนั้น การพัฒนาจึงจำเป็นต้องมุ่งลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่ต่างกัน แก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น ส่งเสริมอาชีพเสริมสร้างศักยภาพชุมชน พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น ต้องใช้พลังขับเคลื่อนร่วมกันของสมาชิกชุมชนและองค์กรเครือข่ายซึ่งจะเป็นกลไกสนับสนุนทั้งด้านประสบการณ์ การเงิน และการประสานงาน โครงการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จจนเป็นตัวอย่างของผลลัพธ์ที่มีนัยสำคัญจากการพัฒนาในรูปแบบธรรมศาสตร์โมเดลโดยการทำงานของนักศึกษา อาทิ การพัฒนาชุมชนเขาไผ่ที่ทำน้ำพริกเป็นน้ำพริกเผาหมูชะมวงภายใต้แบรนด์ “แหล่หมอิ” ที่มียอดขายเติบโตแบบก้าวกระโดด และมีการวางกลไกที่จะช่วยให้ชุมชนพัฒนาต่อได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ ยังมีการยกระดับการรวมตัวของผู้สูงวัย “กลุ่มแม่บ้านชุมชนพัฒนาบ่อนไก่” ให้เป็นแบรนด์ใหม่ “Herbane” สร้าง 11 ช่องทางการขายใหม่ ส่งผลให้ยอดขายเพิ่มขึ้น 1,392 โดยชุมชนยืนยันว่าสิ่งที่นักศึกษาพัฒนาจะทำให้ชุมชนพัฒนาต่อยอดไปได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน ความน่าสนใจของโครงการนี้อยู่ที่การลงไปร่วมพัฒนาชุมชนที่ซ่อนในเมืองใหญ่และมักถูกละเลยไม่มีใครให้ความสำคัญ ชุมชนจึงรวมตัวกันและพยายามช่วยเหลือกันและกันในทางเศรษฐกิจ แต่ด้วยข้อจำกัดด้านความรู้ความสามารถทางธุรกิจทั้งการตลาด การผลิต การจัดการและการบัญชีทำให้กลุ่มแม่บ้านไปได้ไม่ไกล จุดเด่นของโครงการนี้ ได้นำไปสู่การจัดทำคู่มือในการสร้างมาตรฐานให้วิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะกลายเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ชุมชนพัฒนาต่อยอดด้วยตนเองต่อไปได้ไกลมากขึ้นหลังโครงการเสร็จสิ้น (พิภพ อุดรวิทยา ด้านอรรถกถา และดวงใจ หล่อธนวนณิษฐ์, 2561: 11-13)

ลำไย เป็นพืชเศรษฐกิจของเกษตรกรในภาคเหนือ ราคาขายลำไยเกรด A ต่อกิโลกรัม ชุดข้อมูลฯ ช่วง 5 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงตัวเลขราคาขายสูงสุด อยู่ที่ 44.24 บาทต่อกิโลกรัม ในปี 2559 และในปีถัดมา ปี 2560 มีราคาขายต่ำสุด คือ 18.50 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับในปี 2563 เป็นอีกปีที่ลำไยประสบกับสภาวะราคาตกต่ำ โดยข้อมูลเดือนกรกฎาคม ระบุว่า ลำไยเกรด A มีราคาขายต่ำสุดอยู่ที่ 19.50 บาทใกล้เคียงกับราคาขายต่ำสุดในรอบ 5 ปีอีกครั้ง (ข่าวประชาสัมพันธ์จังหวัดลำพูน: ออนไลน์) สำหรับราคาลำไยในปี 2565 ราคาลำไยทั้งซอพันธุ์อีดอเกรด A ที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยต่อกิโลกรัมละ 18.25 บาท ลดลงจากปีที่ผ่านมา ที่มีราคาเฉลี่ยต่อกิโลกรัมละ 20.00 บาท หรือลดลงร้อยละ 8.75 เนื่องจากผลผลิตออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้น ประกอบกับผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลต่อการส่งออกผลผลิตสู่ตลาดต่างประเทศ ทำให้ผู้ประกอบการชะลอการรับซื้อผลผลิต (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร: ออนไลน์)

จังหวัดลำพูน จัดอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นศูนย์กลางความเจริญของภาคเหนือและอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงหรือพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ การกำหนดทิศทางในการพัฒนาร่วมกันในระยะ 5 ปี (2566-2570) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “เมืองเศรษฐกิจสร้างสรรค์ บนความพอเพียง” ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองแบบองค์รวม สร้างสรรค์และสมดุลในทุกมิติทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนวิถีพอเพียงและยั่งยืน ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์จุดอ่อนด้านเศรษฐกิจของจังหวัดลำพูนที่ผ่านมาพบประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตรเป็นหลัก อาทิ 1) ราคาผลผลิตตกต่ำ ขาดตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรที่มั่นคง เกษตรกรไม่มีอำนาจในการต่อรอง หรือกำหนดราคาผลผลิต รวมถึงผลผลิตทาง

การเกษตรบางชนิดไม่ได้มาตรฐาน 2) ขาดการส่งเสริมอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยวทางการเกษตร หรือเพื่อต่อยอดจากวิธีการผลิตภาคเกษตรแบบดั้งเดิมซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสืบเนื่องเป็นผลกระทบตามมา คือ 3) หนี้สิน (หนี้สินครัวเรือน หนี้สินนอกระบบ) และการออม เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายและต้นทุนการผลิตในภาคเกษตร ขาดทักษะการแปรรูปผลิตภัณฑ์และ ผลผลิตการเกษตรเชิงนวัตกรรม ภาคการเกษตรในพื้นที่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ระบบอุตสาหกรรมทำให้ไม่สามารถเพิ่มมูลค่าของสินค้า และผลผลิตได้ ราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ ระบบและกลไกการตลาดที่เกษตรกรไม่สามารถกำหนดราคาได้เอง นโยบายและมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศของประเทศคู่ค้า ทำให้ผลผลิตการเกษตรมีปัญหาด้านการส่งออก (จังหวัดลำพูน: ออนไลน์) ซึ่งจากข้อมูลในปี 2564 พบว่าเกิดสถานการณ์ราคาลำไยตกต่ำหนักสุดในรอบ 30 เกษตรกรชาวสวนลำไยประสบกับปัญหาการไม่มีแรงงานเก็บและไม่มีตลาดส่งออกที่จะขายให้ได้ราคาที่ดี เกษตรกรจึงปล่อยให้ลำไยเน่าเสียคาต้น (ไทยรัฐออนไลน์: ออนไลน์) ผลที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้เกษตรกรขาดทุน เป็นเหตุให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น ซึ่งปัญหาราคาลำไยตกต่ำเกิดขึ้นเกือบในทุกๆ ปี โดยเฉพาะปีที่ผลผลิตออกจำนวนมาก ล้นความต้องการของตลาด ซึ่งสถานการณ์ต่าง ๆ นี้ ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน เศรษฐกิจฐานรากขาดการฟื้นฟู เศรษฐกิจครัวเรือนขาดความเข้มแข็ง

จากปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่หาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพ โดยจะศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปต้นแบบในจังหวัดลำพูน พร้อมทั้งยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพ และพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพ บนฐานแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ (เพิ่มความหลากหลายให้กับผลิตภัณฑ์) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน ได้รับการรับรอง การพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ (เพิ่มจำนวนผลิตภัณฑ์) การเพิ่มช่องทางการจำหน่าย และสนับสนุนผู้ประกอบการทั้งข้อมูลด้านวิชาการ ข้อมูลประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานภายนอกที่เป็นเครือข่าย หน่วยงานสนับสนุนในการให้ความรู้ การทดสอบ ทดลองผลิต พร้อมจัดหาแหล่งทุนมาสนับสนุน ซึ่งเป็นการสร้างโอกาสต่อยอดให้กับผู้ประกอบการได้ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายเล็ก จะสามารถต่อสู้กับรายใหญ่ได้ ด้วยการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพและมีมูลค่าเพิ่ม มีความโดดเด่นที่แตกต่างจากสินค้าที่มีในท้องตลาด สร้างรายได้แก่ครัวเรือนเกษตรกร นำพาไปสู่ความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปต้นแบบในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพสู่ความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน
3. เพื่อพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพสู่ความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรบ้านลุ่มช้าง หมู่ 3 ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 11 คน และสหกรณ์การเกษตรประตูป่าจำกัด มีจำนวนสมาชิก 513 คน ตำบลประตูป่า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่คณะผู้วิจัยกำหนดขึ้น จำนวน 19 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็น 5 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตสาหกรรมอาหาร, นักวิชาการด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์, นักวิจัยด้านการตลาด, ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ผู้ประกอบการเจ้าของพื้นที่วิจัย

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบประเมินผล โดยการสร้างเครื่องมือวิจัยเริ่มจากสำรวจหนังสือ รายงานการวิจัย ว่าด้วยกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน จากนั้นนำข้อมูล ความรู้ที่รวบรวมไว้มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยทั้งแบบประเมินผลและประเด็นการวิจัยอื่นๆ ไปตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัย และดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยพิจารณาจากการอธิบายตามทัศนะของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นทำการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยทำการวิเคราะห์เครื่องมือก่อนนำไปใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน โดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสาร

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบทางการ (Formal interview) แบบตัวต่อตัว ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 คน โดยใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่สร้างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ และให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบตามแนวความคิดของตนเองอย่างมีอิสระ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์สังเคราะห์ออกมาเป็นข้อมูลเพื่อสร้างเป็นแบบร่างของนวัตกรรม จากนั้นร่วมประชุมกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม [Participation] และแนวคิดการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วน [Partnership Model] ในขั้นตอนของการประชุมระดมสมองเพื่อ

หาวิธีและแนวทางการพัฒนานวัตกรรมนี้ ผู้วิจัยนำเสนอแบบร่างของนวัตกรรม เพื่อให้เกิดการระดมสมองและให้ข้อคิดเห็นในการร่วมกันพัฒนา เมื่อได้ข้อมูลที่สรุปชัดเจนแล้ว คณะผู้วิจัยจะนำเข้าสู่ที่ประชุมของคณะแผนงานวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป และนำข้อสรุปจากการจัดประชุมระดมสมองมาดำเนินการพัฒนาแบบร่างนวัตกรรม

ประเมินผล ในขั้นตอนการประเมินผล คณะผู้วิจัยได้แบ่งการประเมินผลออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ 1) การติดตามข้อเสนอที่นำเสนอต่อหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการกำหนดตัวชี้วัด คือ วัดความรู้ของผู้เข้าอบรมและวัดความสนใจโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สังเกตพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

4) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analytic) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนของผลการอบรมจากการสังเกต และการร่วมปฏิบัติการ รวมถึงวิเคราะห์จากผลการประเมินผลความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จากนั้นทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยการเขียนเชิงพรรณนาถึงผลที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปต้นแบบในจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินนโยบายส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนของภาครัฐ เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในระดับพื้นที่ โดยมีการแบ่งระดับของผลิตภัณฑ์และการส่งเสริมตามศักยภาพของแต่ละกลุ่มในชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชาวบ้าน พร้อมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น นโยบายของภาครัฐให้การสนับสนุนตั้งแต่การฝึกอาชีพ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ โดยเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในตลาดได้ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมช่องทางการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อขยายโอกาสในการจำหน่ายสินค้า รวมถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ที่สามารถนำไปต่อยอดธุรกิจได้ในอนาคต

ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพ โดยปัญหา คือ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพมีค่าใช้จ่ายสูง รวมถึงค่าแรงงานและการใช้แรงงานจากชาวบ้าน ทำให้การดำเนินงานในระยะยาวอาจไม่คุ้มทุนและมีผลกระทบต่อความยั่งยืนของธุรกิจ ผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปที่เคยทำยังไม่มีหลากหลาย ผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป เช่น น้ำลำไยสกัดเข้มข้นและเยลลี่ลำไย ประสบปัญหาในการเก็บรักษาและอุณหภูมิที่เหมาะสม ซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้และเครื่องมือที่เหมาะสมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อยืดอายุการใช้งาน ในเรื่องของความเพียงพอของวัตถุดิบในช่วงนอกฤดูลำไยอาจมีปัญหาด้านการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องมีการวางแผน

แผนการจัดเก็บสต็อกลำไยให้เพียงพอ ความต้องการในการพัฒนา คือ ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปให้มีความแตกต่างจากตลาด เช่น การผลิตน้ำลำไยสกัดเข้มข้น และเยลลี่ลำไย โดยต้องมีการปรับปรุงคุณภาพและยืดอายุการใช้งาน รวมถึงมีมาตรฐานบรรจุให้เหมาะสม ยกระดับมาตรฐานการผลิตให้สูงขึ้น มีความปลอดภัย ได้มาตรฐาน และต้องการหาแหล่งทุนเพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพสู่ความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปควรมีการดำเนินการในหลายด้านเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย มีคุณภาพสูง และสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยลักษณะของผลิตภัณฑ์ ต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับเทรนด์สุขภาพ เช่น ผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำตาลต่ำ เหมาะสำหรับผู้ที่เป็นเบาหวาน หรือใช้เป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์ความงาม รักษาโรคผิวหนัง กลิ่น สี และคุณลักษณะเฉพาะตัวของลำไยไว้ เพื่อไม่ให้สูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิม ควรมีความหลากหลายและแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ในตลาด เช่น ผงน้ำตาลจากลำไย เยลลี่ลำไย ขนม หรือเค้กที่มีส่วนผสมของลำไย รวมถึงการพัฒนารสชาติใหม่ๆ เช่น ลำไยผสมกับผลไม้อื่นๆ เพื่อสร้างความน่าสนใจ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ ต้องได้รับมาตรฐานความปลอดภัยทางอาหาร เช่น การทดสอบแบคทีเรีย จุลินทรีย์ ยีสต์ และเชื้อรา ใช้เทคโนโลยีในการปรับกรดหรือการฆ่าเชื้อด้วยการต้มและปรับค่า pH เพื่อรักษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ต้อง มีดีไซน์ที่สะดุดตา ทันสมัย และสะท้อนถึงไลฟ์สไตล์ของกลุ่มเป้าหมาย มีความแข็งแรง ปลอดภัย ใช้งานง่าย สะดวกต่อการใช้งาน ปิดสนิทป้องกันการปนเปื้อน และมีฉลากที่ชัดเจนตามข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุข ในส่วนของช่องทางการจัดจำหน่ายควรเน้นทั้งการขายออนไลน์และออฟไลน์เพื่อให้เข้าถึงลูกค้าในวงกว้าง โดยก่อนจะเริ่มการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป ต้องมีการสำรวจความต้องการของตลาด คู่แข่ง และกลุ่มเป้าหมาย ประเมินต้นทุนการผลิต ต้นทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และโอกาสในการทำตลาด รวมถึงควรมีการวางแผนการดำเนินธุรกิจ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปมีความยั่งยืนและประสบความสำเร็จในระยะยาว

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนาหรือสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป ควรดำเนินการตามขั้นตอนที่ครอบคลุมตั้งแต่การกำหนดปัญหา ค้นหาข้อมูล วิเคราะห์ ออกแบบร่าง คัดเลือก และพัฒนาต้นแบบให้สอดคล้องกับมาตรฐานและความต้องการของตลาด โดยผลิตภัณฑ์ที่ต้องการจะพัฒนา คือ เยลลี่ลำไย เนื่องจากในตลาดยังไม่มี และมีการแข่งขันน้อย ซึ่งขอบเขตของปัญหาที่กลุ่มอาชีพเจอในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป ประกอบด้วย การขาดการวางแผนที่เหมาะสมและการเลือกผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ดังนั้นจึงควรศึกษาผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในตลาด รวมไปถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ และทำการวิเคราะห์ตั้งแต่คุณภาพของลำไย, ต้นทุนการผลิต, การคาดการณ์ยอดขาย และการวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ โดยแนวคิดหลักของผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูป คือ การแปรรูปลำไยให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องกับเทรนด์สุขภาพ เช่น

ผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำตาลต่ำ เหมาะสำหรับผู้ที่เป็นเบาหวาน หรือใช้เป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์ความงาม สามารถการเก็บรักษาได้นาน มีประโยชน์ต่อร่างกาย ปลอดภัยในการบริโภค ต้องมีการทดสอบและรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ออย. นอกจากนี้กระบวนการฆ่าเชื้อต้องเป็นไปอย่างปลอดภัย หลังจากการวางกรอบแนวคิดในการพัฒนาแล้วจะทำการออกแบบร่างผลิตภัณฑ์ โดยออกแบบสูตรการผลิตเยลลี่ลำไย ออกแบบบรรจุภัณฑ์ และทำการสร้างต้นแบบเบื้องต้นเพื่อทดสอบกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย และทำการคัดเลือกเพื่อวางแผนการผลิตต่อไป ซึ่งผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปต้องมีบรรจุภัณฑ์ที่มีความคงทน ทนทานต่อแรงกดและการกระแทก เพื่อปกป้องผลิตภัณฑ์จากความเสียหายระหว่างการขนส่งและจัดเก็บ ต้องสามารถบริโภคได้ง่ายและไม่ยุ่งยาก โดยผลิตภัณฑ์ควรถูกออกแบบให้เป็นสำเร็จรูปที่พร้อมดื่มหรือรับประทานทันที บรรจุภัณฑ์ควรมีขนาดที่เหมาะสมและสะดวกต่อการพกพา บรรจุภัณฑ์ควรมีความประณีต สวยงาม สะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์จากลำไย เลือกใช้วัสดุที่มีคุณภาพสูง ใช้สีและกราฟิกที่ดึงดูดสายตา นอกจากนี้ บรรจุภัณฑ์ควรแสดงข้อมูลสำคัญอย่างชัดเจน เช่น ส่วนผสม ประโยชน์ต่อสุขภาพ และข้อมูลโภชนาการ เพื่อเพิ่มความน่าสนใจและความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ โดยราคาที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของต้นทุนการผลิต สามารถแข่งขันได้ในตลาดที่เป้าหมาย บุคคลทั่วไปสามารถซื้อได้ วัสดุและวิธีการผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปต้องมีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัย ไม่มีสิ่งเจือปน มีการควบคุมการผลิตทุกขั้นตอน โดยผลการคัดเลือกชนิดผลิตภัณฑ์แปรรูปลำไย คือ การผลิต “เยลลี่ลำไย” ซึ่งได้ทดลอง ใน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการขึ้นเนื้อลำไยในรูปแบบเยลลี่ และขั้นตอนการปรับแต่งรสชาติ กลิ่น โดยผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้ ทั้งหมด 3 แบบ คือ 1) เยลลี่ รสลำไย 2) เยลลี่ รส ลำไย+เบอร์รี่ และ 3) เยลลี่ รส ลำไย+แคนตาลูป

จากการวิจัยพบว่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสินค้าชุมชน (มผช.) มีความเป็นไปได้สูง หากมีการควบคุมคุณภาพในทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพสูง การใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการแปรรูป และการปฏิบัติตามกระบวนการที่เหมาะสม มีการตรวจสอบและปรับปรุงกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับมาตรฐานต่าง ๆ นอกจากนี้ การจัดจำหน่ายผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การขายออนไลน์ การเข้าร่วมงานแสดงสินค้า และการจำหน่ายในซูเปอร์มาร์เก็ตหรือร้านค้าที่สนับสนุนสินค้าชุมชน จะช่วยเพิ่มโอกาสในการทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับและตอบใจห้ตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการออกแบบตราสินค้าสำหรับผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปควรเน้นที่ความเป็นเอกลักษณ์และสร้างความน่าเชื่อถือ โดยตราสินค้าควรมีโลโก้ที่โดดเด่นและจำง่าย ไม่ซ้ำใคร และมีความหมายที่เชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ ตัวอักษรบนบรรจุภัณฑ์ควรชัดเจน อ่านง่าย และใช้สีสันทันทีสะดุดตา นอกจากนี้ ควรระบุข้อมูลที่สำคัญ เช่น วันผลิต วันหมดอายุ และแหล่งผลิตอย่างชัดเจน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคและเพิ่มความสามารถในการจดจำสินค้าในตลาดและการพัฒนาการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ต้องมีการกำหนดข้อตกลงที่ชัดเจนในทุกขั้นตอนของการผลิต การจัดจำหน่าย และการตลาด เพื่อให้ได้สินค้าที่ตรงตามความต้องการของ

ตลาด มีคุณภาพและมาตรฐานสูง โดยต้องคำนึงถึงความต้องการที่แตกต่างกันของกลุ่มเป้าหมาย และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแตกต่างจากคู่แข่ง โดยเน้นจุดแข็งของลำไยจากลำพูน เช่น การใช้ลำไยสดที่ปลูกในพื้นที่เฉพาะ และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามมาตรฐาน GI รวมไปถึงการขอใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ออ. เพื่อให้สินค้ามีความน่าเชื่อถือและสามารถจำหน่ายได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มความน่าเชื่อถือและมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ควรสร้างแบรนด์ที่ชัดเจนและสื่อถึงคุณค่าของผลิตภัณฑ์ พร้อมพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย เช่น ร้านค้าปลีก ศูนย์ OTOP งานแสดงสินค้า ห้างสรรพสินค้า และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Instagram, TikTok, Shopee และ Lazada โดยเน้นการใช้สื่อออนไลน์เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายน้อย สำหรับการส่งออกและสร้างตลาดในต่างประเทศ ควรพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้มีศักยภาพในการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศ โดยเลือกตลาดที่มีความต้องการสูง เช่น จีน ฮองกง มาเลเซีย สิงคโปร์ และยุโรป พร้อมทั้งควบคุมคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อสร้างความแตกต่างและความน่าสนใจในตลาดต่างประเทศ โดยสามารถนำผลิตภัณฑ์ไปทดลองตลาดโดยการจัดกิจกรรมชิมสินค้าและรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1 การศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปต้นแบบในจังหวัดลำพูน พบว่า การพัฒนานั้นต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายสูงในการผลิตและค่าแรงงานจากชาวบ้านที่อาจทำให้ธุรกิจไม่คุ้มทุนในระยะยาว รวมถึงปัญหาความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เพียงพอ การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ เช่น น้ำลำไยสกัดเข้มข้นและเยลลี่ลำไย ก็ต้องการความรู้และเครื่องมือที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีความต้องการในการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพในช่วงนอกฤดูลำไย และพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เพื่อให้แข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญชัย พรไพเราะ (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปกล้วย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและความน่าเชื่อถือให้กับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปจากกล้วย ตำบลนิคมสงเคราะห์ อำเภอเมืองอุดรธานี” พบว่า ความสำคัญของปัจจัยที่นำมาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปกล้วยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มและความน่าเชื่อถือให้กับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปจากกล้วย ตำบลนิคมสงเคราะห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นปัจจัยการจัดการตลาด 4P ร้อยละ 41.50 ด้านราคาและช่องทางการจัดจำหน่ายการจัดการคุณภาพร้อยละ 29.70 ด้านการปรับปรุงกระบวนการและการวัดผลงานการจัดทำระบบคุณภาพการจัดการเงินร้อยละ 28.50 ด้านการจัดหาเงินทุนและวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงิน การจัดการองค์การร้อยละ 26.10 ด้านวิธีการบริหารจัดการและจัดจ้างคนภายนอกและการจัดการผลิตร้อยละ 21.90

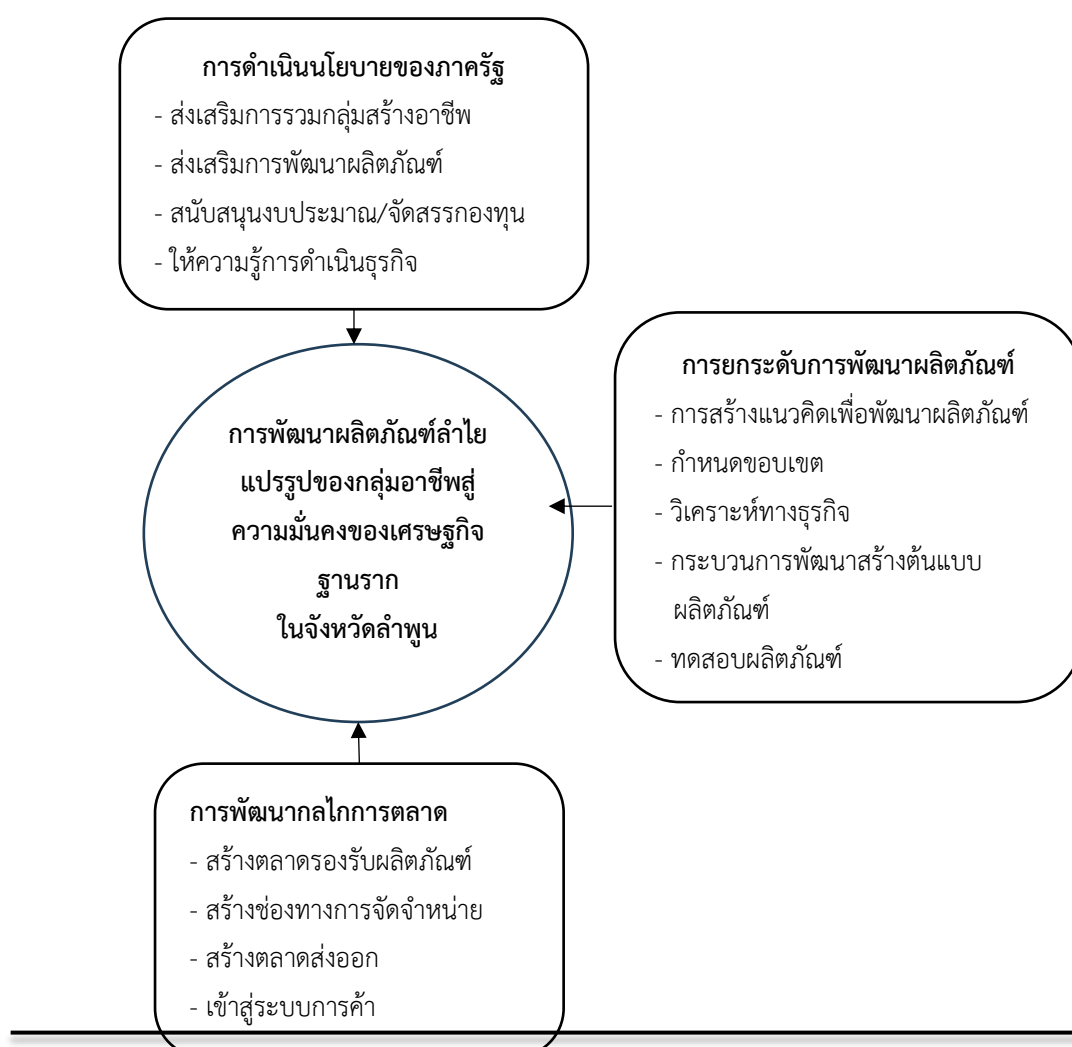
อภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 2 การยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้ความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน พบว่า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปควรสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและตอบโจทย์ตลาดสุขภาพ โดยเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำตาลต่ำและ

สอดคล้องกับเทรนด์สุขภาพในปัจจุบัน นอกจากนี้ ควรมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์เพื่อรักษาคุณภาพและยืดอายุการเก็บรักษา ทั้งนี้ การออกแบบตราสินค้าควรเน้นความเป็นเอกลักษณ์และสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาด การควบคุมคุณภาพในทุกขั้นตอนของการผลิตและการกระจายสินค้าผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การขายออนไลน์และการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร พรหมมะเริง (2561) ได้ศึกษาเรื่อง “แนวทางการยกระดับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านริมร่องตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน” ผลการศึกษาพบว่า นักวิจัยจึงได้ร่วมกับทางกลุ่มในการพัฒนาและแนวทางการยกระดับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในปี พ.ศ. 2557-2558 จนยกระดับถึงกลุ่มเอ เพื่อยกระดับสู่สากลโดยยกระดับสินค้าดังนี้ 1. ด้านคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ซึ่งทางกลุ่มได้ดำเนินการขอหนังสือรับรองมาตรฐานการผลิต เลขที่ 8-4-15-51-10-00833 อยู่ในระดับดีมาก ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ และได้ดำเนินการขอหนังสือรับรององค์การอาหารและยา (อย.) เลขที่ 51-2-01053 2. ด้านศักยภาพการผลิต โดยทางกลุ่มได้จัดหาวัตถุดิบ เพื่อเพิ่มการผลิตและเพิ่มจำนวนอัตราการผลิต ทั้งร่วมระดมสมาชิกภายในหมู่บ้านที่ว่างงานมารวมกลุ่มเพื่อสนับสนุนส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชน ส่งผลทำให้มีอัตราการผลิตสูงขึ้น ลูกค้าน่าสามารถสั่งซื้อได้จำนวนมาก 3. ด้านกระบวนการผลิตและเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ทางกลุ่มได้เพิ่มและขยายนวัตกรรมเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยสะดวกในการดำเนินงานให้มากขึ้น 4. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มได้มีการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มสายผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้น เช่น จากเดิมใส่ถุงพลาสติกใส มีการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัยเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า 5. ด้านตลาดการจำหน่ายของผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มได้เพิ่มหลายช่องทางเช่น เฟสบุ๊ค ไลน์ ร้านค้า ห้างที่มีชื่อต่างๆ ขยายการส่งออกไปยังต่างประเทศและสามารถทำการสั่งซื้อสินค้าได้จากทางเว็บไซต์อีกด้วย การพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพสู่ความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน พบว่า ต้องมีกลไกการตลาดที่ชัดเจนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การผลิต การจัดจำหน่ายจนถึงการตลาด เพื่อให้ได้สินค้าที่ตรงกับความต้องการของตลาดและมีคุณภาพสูง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรเน้นความแตกต่างจากคู่แข่ง โดยใช้จุดแข็งของลำไยลำพูน เช่น การใช้ลำไยสดจากพื้นที่เฉพาะ และการขอใบรับรองมาตรฐาน เช่น GI และ อย. นอกจากนี้ การสร้างแบรนด์ที่ชัดเจนและการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย โดยเฉพาะผ่านสื่อออนไลน์ จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงตลาดในวงกว้าง สำหรับการส่งออก ควรพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานสากลและทดลองตลาดในต่างประเทศเพื่อสร้างความแตกต่างและขยายโอกาสทางการตลาดในต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หทัยชนก คตะสมบุรณ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท” ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน มีดังนี้ 1.1) การเรียนรู้ในการวางแผนที่ดี มีการวาง

แผนการทำงานในหมู่บ้าน 1.2) การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน มีกิจกรรมลดรายจ่ายสร้างรายได้ 1.3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม อนุรักษ์ส่งเสริมการปลูกต้นไม้ 1.4) สุขภาพอนามัย มีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายจิตใจ 1.5) การบริหารจัดการ พัฒนาบนพื้นฐาน การมีส่วนร่วม 1.6) การพัฒนาคน ส่งเสริมให้คนในชุมชนพัฒนาทักษะความรู้ 2) การพัฒนารูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน มีดังนี้ 2.1) วิถีชีวิต มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย 2.2) ระบบการคิด คิดเชิงระบบและคิดแบบบูรณาการ 2.3) การพัฒนาแสวงหาแนวทางเพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสังคม 2.4) ความรู้ พัฒนาองค์ความรู้อยู่ตลอด 2.5) คุณธรรม มีความซื่อสัตย์เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตสาธารณะ 3) รูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน นำเสนอรูปแบบ ดังนี้ 3.1) การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด 3.2) สร้างองค์ความรู้ ได้รับองค์ความรู้จากภาครัฐ 3.3) การตลาด จัดทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ 3.4) การบริหารจัดการ มีการบริหารงานร่วมกันของชุมชน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาวิจัยนี้ ได้ค้นพบองค์ความรู้ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน เริ่มจากการส่งเสริมจากภาครัฐในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และได้รับการสนับสนุนด้านความรู้ในการฝึกอาชีพ งบประมาณการลงทุน การผลักดันการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างโอกาสทางการแข่งขันในตลาด เพื่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืนของกลุ่มสมาชิก การยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างแนวคิด 2) กำหนดขอบเขต 3) วิเคราะห์ทางธุรกิจ 4) กระบวนการพัฒนา สร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์ ขั้นตอนนี้พัฒนาได้ผลิตภัณฑ์เป็นเยลลี่รสลำไย, เยลลี่รส ลำไยผสมกับเบอร์รี่ และเยลลี่รสลำไยผสมกับแคนตาลูป และ 5) ทดสอบผลิตภัณฑ์ จากนั้น ทำการพัฒนากลไกการตลาด ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นต่อการขยายตัวและการอยู่รอดของธุรกิจ มีกระบวนการพัฒนากลไกการตลาด คือ 1) การสร้างตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ 2) สร้างช่องทางการจัดจำหน่าย ผ่านตลาดออนไลน์และออฟไลน์ 3) สร้างตลาดส่งออก โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดต่างประเทศโดยเน้นตลาดที่มีศักยภาพสูง 4) วิธีการเข้าสู่ระบบการค้าหรือเข้าสู่ตลาดผ่านการตลาดออนไลน์ โดยการไลฟ์สดบนแพลตฟอร์มเช่น Facebook หรือ TikTok รวมถึงการโปรโมทร้านค้าผ่านเพจ Facebook ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สร้างแบรนด์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ขอใบอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนานั้นต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายสูงในการผลิตและค่าแรงงานจากชาวบ้านที่อาจทำให้ธุรกิจไม่คุ้มทุนในระยะยาว รวมถึงปัญหาความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่เพียงพอ การเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ เช่น น้ำลำไยสกัดเข้มข้นและเยลลี่ลำไย ก็ต้องการความรู้และเครื่องมือที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีความต้องการในการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพในช่วงนอกฤดูลำไย และพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เพื่อให้แข่งขันในตลาดได้อย่างยั่งยืน

2. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปควรสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและตอบโจทย์ตลาดสุขภาพ โดยเน้นผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำตาลต่ำและสอดคล้องกับเทรนด์สุขภาพในปัจจุบัน นอกจากนี้ ควรมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์เพื่อรักษาคุณภาพและยืดอายุการเก็บรักษา ทั้งนี้ การออกแบบตราสินค้าควรเน้นความเป็นเอกลักษณ์และสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันในตลาด การควบคุมคุณภาพในทุกขั้นตอนของการผลิตและการกระจายสินค้าผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น การขายออนไลน์และการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในท้องถิ่น

3. การพัฒนากลไกการตลาดผลิตภัณฑ์ลำไยแปรรูปของกลุ่มอาชีพผู้มีความมั่นคงของเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดลำพูน พบว่า ต้องมีกลไกการตลาดที่ชัดเจนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การผลิต การจัดจำหน่าย จนถึงการตลาด เพื่อให้ได้สินค้าที่ตรงกับความต้องการของตลาดและมีคุณภาพสูง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ควรเน้นความแตกต่างจากคู่แข่ง โดยใช้จุดแข็งของลำไยลำพูน เช่น การใช้ลำไยสดจากพื้นที่เฉพาะ และการขอใบรับรองมาตรฐาน เช่น GI และ ออ. นอกจากนี้ การสร้างแบรนด์ที่ชัดเจนและการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย โดยเฉพาะผ่านสื่อออนไลน์ จะช่วยเพิ่มการเข้าถึงตลาดในวงกว้าง สำหรับการส่งออก ควรพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานสากลและทดลองตลาดในต่างประเทศเพื่อสร้างความแตกต่างและขยายโอกาสทางการตลาดในต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้กลุ่มอาชีพสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานท้องถิ่น หรือกลุ่มชุมชน และเอกชนโดยรอบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 2) ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพโดยศึกษาจากความต้องการกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ คำนึงถึงความเป็นไปได้ ต้นทุนในการผลิต และต้องมีการวางแผนก่อนที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 3) ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรใช้วิธีการศึกษากลุ่มเป็นระยะเวลาต่อเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานว่าเมื่อเวลาผ่านไปจะทำให้ผลการศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง หรือแตกต่างกันอย่างไร
- 4) ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรใช้วิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้แบบมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ประกอบการนำความรู้ไปใช้ดำเนินธุรกิจ เนื่องจากขนาดของผู้ประกอบการแต่ละราย มีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และการจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ ควรทำในลักษณะการฝึกปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้ประกอบการเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำความรู้นี้ไปพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในพื้นที่อื่น
- 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรพิจารณาต้นทุนทางทรัพยากรที่ตนเองมี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปใหม่ที่สร้างโอกาสทางการแข่งขันในตลาดที่แตกต่างได้ เพื่อให้สามารถยืนได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการแปรรูปอาหารเพื่อสุขภาพ สามารถเป็นข้อมูลเพื่อการอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารแปรรูปเพื่อสุขภาพเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ไม่ให้สูญหาย ควรได้รับการสนับสนุนจากองค์กรชุมชนต่อไป

2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย เพื่อเป็นการถ่ายทอดองค์ความรู้ การส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ได้อย่างหลากหลายเป็นที่ต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค

บรรณานุกรม

ข่าวประชาสัมพันธ์จังหวัดลำพูน. (2565). “พันธุ์ลำไยรับประทานสด”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

[http:// www.lamphun.go.th/th/advertise/198](http://www.lamphun.go.th/th/advertise/198) [19 พฤศจิกายน 2565].

เจริญชัย พรไพรเพชร. (2562). “การพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปกล้วย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและค่านาเชื่อถือให้กับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปจากกล้วย ตำบลนิคมสงเคราะห์ อำเภอเมืองอุดรธานี”. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 9(3), 1.

จังหวัดลำพูน. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดลำพูน พ.ศ. 2566 - 2570. หน้า 1-2. 65. 89-92.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [https://www.lamphun.go.th/uploads/19/2021-](https://www.lamphun.go.th/uploads/19/2021-11/76a688aee29_2f7d0c2ae6b0fe4df3f97.pdf)

[11/76a688aee29_2f7d0c2ae6b0fe4df3f97.pdf](https://www.lamphun.go.th/uploads/19/2021-11/76a688aee29_2f7d0c2ae6b0fe4df3f97.pdf) [27 กันยายน 2565].

ไทยรัฐออนไลน์. (2564). “ราคาลำไยตกต่ำสวนทางค่าแรงคนงานเก็บ เหตุติดล็อกโควิด จำใจปล่อยเน่าคาต้น”. ไทยรัฐ. [ออนไลน์]. 6 ย่อหน้า. แหล่งที่มา :

<https://www.thairath.co.th/news /local/ north/2169946>[2 กุมภาพันธ์ 2565].

พิภพ อุดร วิทยา ด่านธารงกุล และดวงใจ หล่อธนะวิชย์. (2561). คู่มือปฏิบัติการเพื่อยกระดับวิสาหกิจชุมชนตามแนวทางธรรมศาสตร์โมเดล. กรุงเทพมหานคร : หจก.เรือนแก้วการพิมพ์. หน้า 11-13.

สุพิชชา โชติกำจร. (2565). “การศึกษาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย”.

วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 16(2), 210.

สุภาพร พรหมเมธี. (2561). “แนวทางการยกระดับสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านริมร่อง ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน”.

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 21, 248-258.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). “ภาวะเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2565 และแนวโน้มปี 2566 จังหวัดลำพูน”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.opsmoac.go.th [5 ธันวาคม 2566].

หทัยชนก คตะสมบุรณ์. (2564). “การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านเนินถ่าน หมู่ที่ 6 ตำบลเสือโฮก อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท”. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(7), 270.

ผลกระทบของทุนทางจิตวิทยาต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

ของพนักงานบริษัท ไฮเทคชัยภูมิ แอพพาเรล จำกัด

THE EFFECT OF PSYCHOLOGICAL CAPITAL ON WORK EFFICIENCY OF
EMPLOYEES IN HI-TECH CHAIYAPHUM APPAREL COMPANY LIMITED

ศศินันท์ ประสานศักดิ์ทวี

Sasinan Prasansakthawee

สำเร็จ ไกยวงศ์

Samroeng Kaiyawong

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Arts and Science Chaiyaphum Rajabhat University

E-mail : wearetheworldsong@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 31 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 มกราคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 มกราคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอพพาเรล จำกัด เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอพพาเรล จำกัด และเพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอพพาเรล จำกัด กลุ่ม ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในบริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอพพาเรล จำกัด จำนวน 286 คน การเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามทดสอบสมมติฐานโดยใช้ Independent Samples t-test, One-way ANOVA และ Multiple Regression Analysis จากการศึกษาพบว่าทุนทางจิตวิทยาในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมองโลกในแง่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีความหวังในการทำงาน ด้านความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน ตามลำดับ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านปริมาณของงาน รองลงมาคือด้านคุณภาพของงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย

ตามลำดับ พนักงานที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกันทั้งในด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย พนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันในด้านเวลาที่ระดับนัยสำคัญ .05 พนักงานที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานแตกต่างกันในด้านปริมาณของงาน และด้านเวลาที่ระดับนัยสำคัญ .05 ทูทางจิตวิทยาด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วน ทูทางจิตวิทยาด้านการมีความหวังในการทำงาน ด้านการมองโลกในแง่ดี และด้านความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน

คำสำคัญ: ทูทางจิตวิทยา, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, บริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอพพาเรล จำกัด

ADSTRACT

The research on the impact of psychological capital on work efficiency at Hitech Chaiyaphum Apparel Co., Ltd. aimed to explore the level of psychological capital among operational-level employees, compare personal factors affecting work efficiency, and examine the influence of psychological capital on work efficiency. The research sample consisted of 286 employees, data was collected via structured questionnaires and was subsequently analyzed using statistical techniques, including Independent Samples t-test, One-way ANOVA, and Multiple Regression Analysis. The findings revealed that psychological capital was generally high, with optimism scoring the highest, followed by hope, self-efficacy, and resilience. Overall, work efficiency was also high, with the quantity of work receiving the highest rating, followed by quality, time, and cost. Differences in gender, age, and income did not lead to significant variations in work efficiency. However, employees with different work experience levels showed differences in time management, and those with different education levels had significant differences in both work quantity and time. Resilience was the only dimension of psychological capital that significantly affected work efficiency, while hope, optimism, and self-efficacy did not have a statistically significant impact

Keywords : Psychological capital, Work efficiency, Hitech Chaiyaphum Apparel CoLtd.

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญความท้าทายหลายประการโดยเฉพาะในเรื่องกำลังคน การขาดแคลนกำลังคนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศไทยยังไม่สามารถ

ก้าวข้ามการเป็นประเทศที่มีรายได้ปานกลาง (Middle-Income Trap) ไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง ปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของผลิตภาพแรงงานหรือประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของกำลังคน ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลิตภาพแรงงานสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคลและองค์กร ซึ่งปัจจัยภายในตัวบุคคลมีหลายประการ เช่น สุขภาพ ทักษะ การศึกษา และทักษะ ส่วนปัจจัยภายในองค์กร เช่น รายได้ เงื่อนไขในการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน และปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านตลาดหรืออุตสาหกรรม เช่น จำนวนคู่แข่งในอุตสาหกรรม เศรษฐกิจโลก นโยบายระดับประเทศ เป็นต้น (กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน, 2564) ผลิตภาพแรงงาน เป็นความสามารถในการทำงานที่สามารถพัฒนาและเพิ่มศักยภาพให้สูงขึ้นได้หลายวิธี (จัมมพร นิพนธ์พิทยา, 2563) การเพิ่มผลิตภาพแรงงานเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ในการทำงานขององค์กรนั้น นอกจากเครื่องจักรกล หรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยซึ่งเป็นกลไกในการทำงานแล้ว ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือแรงงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ บุคลากรเป็นต้นทุนประเภทหนึ่งขององค์กรที่ต้องให้ความสำคัญ เพราะบุคลากรเป็นฟันเฟืองที่สำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จตามท้องถื่นที่กำหนดไว้ ทฤษฎีการมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่าของสังคมและประเทศชาติ ประเทศใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพและประสิทธิภาพสูง และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ประเทศนั้นก็จะเจริญก้าวหน้า มีความมั่นคงและมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและทางสังคม ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงมุ่งหวังที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานยังคงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารและนายจ้างที่จะต้องมุ่งเน้นการบริหารจัดการ เพื่อดึงเอาความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานออกมาเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร หากองค์กรใดสามารถบริหารทรัพยากรบุคคลให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรนั้นก็ไปถึงเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (ศศิ อ่วมเพ็ง, 2556)

ทุนทางจิตวิทยาเป็นแนวคิดเชิงบวกซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ตลอดจนมีพฤติกรรมเชิงบวกทั้งในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ทุนทางจิตวิทยาพัฒนามาจากแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychological) ซึ่งสามารถจำแนกเป็น 4 ด้านคือ ความหวัง การมองโลกในแง่ดี การรับรู้ศักยภาพของตนเอง และความยืดหยุ่นทางอารมณ์ ทุนทางจิตวิทยาสามารถส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงาน มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ จึงส่งผลให้มีผลการปฏิบัติงานที่ดี พนักงานที่มีทุนทางจิตวิทยาจะมองว่าอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นบททดสอบความสามารถในการทำงานที่จะต้องพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสในท้ายที่สุด ถ้าพนักงานมีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่เข้มแข็งก็จะทำให้พนักงานมีพฤติกรรมปฏิบัติงานเชิงบวกและมีประสิทธิภาพ (วรรณวิสา สงสัย, 2564)

บริษัท ไฮเทคชัยภูมิ แอพพารেল จำกัด เป็นหนึ่งในผู้นำด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปเพื่อการส่งออกในนามของเครื่องหมายการค้าต่างๆ เช่น Nike, Target, SanMar, The North Face และ Champion โดยมียอดขายติดอันดับ 1-5 ของประเทศ รวมถึงเป็นที่ยอมรับของลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ บริษัท ไฮเทคชัยภูมิ แอพพารел จำกัด ก่อตั้งเป็นโรงงานผู้ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปส่งออกตั้งแต่ พ.ศ. 2534 ถึงปัจจุบัน รวม 28 ปี ด้วยความมุ่งมั่นที่จะผลิตแต่สินค้าที่มีคุณภาพที่ดีและยกระดับสู่มาตรฐานสากล ด้วยความเชื่อมั่นอย่างเต็มเปี่ยมในฝีมือของคนไทย และเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด บริษัทฯ จึงได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีพนักงานรวมกันทั้งหมดโดยประมาณ 9,500 คน จาก 9 สาขา สำหรับสาขาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตั้งอยู่ หมู่ 14 ถนนสายชัยภูมิ-แก้งคร้อ ตำบลนาเลี้ยว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยมีพนักงานระดับปฏิบัติการจำนวน 1,000 คน ซึ่งทำงานในแผนกตัดเย็บ แผนกบัญชี แผนกจัดซื้อ แผนกการตลาดและการขาย แผนกนำเข้าและส่งออก และแผนกธุรการ ในแต่ละปีมีพนักงานลาออกเป็นจำนวนมาก และปริมาณงานไม่ได้ตามเป้าหมาย ทุนทางจิตวิทยามีผลต่อการลดความตั้งใจลาออกและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน ซึ่งส่งผลให้พนักงานมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพนักงานที่มีทุนทางจิตวิทยาสูงจะมีความผูกพันในองค์กรโดยไม่มีความคิดที่จะลาออกและยังมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานมากขึ้นซึ่งส่งผลให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (บริษัท ไฮเทคชัยภูมิ แอพพารел จำกัด, 2564)

การศึกษาอิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอพพารел จำกัด เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากทุนทางจิตวิทยาสามารถช่วยเพิ่มความมุ่งมั่นในการทำงานและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานได้อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพนักงานมีทุนทางจิตวิทยาที่สูงจะช่วยให้มองเห็นอุปสรรคเป็นโอกาสในการพัฒนา และมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในที่ทำงาน นอกจากนี้ การสร้างบรรยากาศการทำงานที่สนับสนุนทุนทางจิตวิทยาจะช่วยส่งเสริมให้พนักงานมีความพึงพอใจในงานและมีความสุขในการทำงานซึ่งมีส่วนช่วยให้พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลให้บริษัทสามารถบรรลุเป้าหมายในตลาดที่มีการแข่งขันสูง การกำหนดกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาในองค์กรสามารถจะผลักดันให้ประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาอิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาที่มีต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในบริบทของบริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอพพารел จำกัด ยังเป็นช่องว่างและความขาดแคลน ดังนั้น จึงควรมีการศึกษาอิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ไฮเทคชัยภูมิ แอพพารел จำกัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอพพารล จำกัด
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอพพารล จำกัด
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอพพารล จำกัด

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาอิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงาน ตามแนวคิดของ Luthans, Youssets. & Avolio (2007) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การมีความหวังในการทำงาน (Hope) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) การมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง (Self-efficacy) การมีความยืดหยุ่นในการทำงาน (Resilience) และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Performance Efficiency) ตามแนวคิดของ Peterson & Plowman (1989) ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน (Quality) ด้านปริมาณงาน (Quantity) ด้านเวลา (Times) และ ด้านค่าใช้จ่าย (Costs)

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน หมายถึง การรับรู้ผลลัพธ์การปฏิบัติงานของบุคคล เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร ด้วยความรวดเร็ว มีคุณภาพ และ สูญเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

ประสิทธิภาพในด้านคุณภาพของงาน (Quality) หมายถึง การปฏิบัติงานมีความถูกต้อง ครบถ้วน รวดเร็ว ได้มาตรฐาน และเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

ประสิทธิภาพในด้านปริมาณงาน (Quantity) หมายถึง งานที่เกิดขึ้นตามความคาดหวัง หรือตามแผนงาน และเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้

ประสิทธิภาพในด้านเวลา (Times) หมายถึง การกำหนดเวลาแล้วเสร็จของแต่ละงานอย่างเหมาะสมกับงาน และสามารถทำตามกำหนดนั้นได้

ประสิทธิภาพในด้านค่าใช้จ่าย (Costs) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมกับงาน มีการใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดการสูญเสีย ทรัพยากรน้อยที่สุด หรือความเสียหายของวัสดุ อุปกรณ์ น้อยที่สุด

ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก หมายถึง คือ ความรู้สึกเชิงบวกของพนักงานระดับปฏิบัติการที่สามารถพัฒนาได้

การมีความหวังในการทำงาน (Hope) หมายถึง ความตั้งใจเพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำงานให้สำเร็จ หรือเป็นแรงจูงใจให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งเป้าหมายในชีวิตการทำงานตามที่ตั้งใจไว้ เช่น การคาดหวังในตำแหน่งงานที่สูงขึ้น การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การคาดหวัง งานที่ทำอยู่จนสำเร็จ

ลู่ทาง เป็นต้น เมื่อเรามีความหวังที่ต้องการจะไปให้ถึง เราก็ต้องพยายามหรือสร้างแรงบันดาลใจในการมุ่งไปสู่ความหวังที่ตั้งไว้

การมองโลกในแง่ดี (Optimism) หมายถึง มุมมองที่เสนอต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นไปในทางที่ดีเป็นมุมมองเชิงบวกเช่น มองโลกในแง่ดีการเชื่อว่า ทุกปัญหามีทางออก เพื่อผ่าน สถานการณ์ที่เลวร้ายได้ ความสำเร็จในงานที่จะมาถึงในไม่ช้า เป็นต้น แม้ว่า กำลังประสบปัญหาในการทำงานก็ยังสามารถที่จะมองเป็นโอกาสในการทำงานได้และเมื่อเรามีการมองโลกในแง่ดีเราก็จะมีความสุขในการทำสิ่งนั้น ๆ ต่อไป

การมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง (Self-efficacy) หมายถึง การรับรู้และประเมินความสามารถของตนเองว่าจะทำงานให้สำเร็จได้ หรือไม่ ความสามารถในการจัดการปัญหา ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ทำงาน และการรับรู้ความสำเร็จที่ต้องการจะไปให้ถึง เป็นความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองเกี่ยวกับการทำงาน

การมีความยืดหยุ่นในการทำงาน (Resilience) หมายถึง ความสามารถในการปรับสภาพอารมณ์ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี เป็นความสามารถในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะกดดันในการทำงาน

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษاثิพพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงาน ตามแนวคิดของ Luthans, Youssets. & Avolio (2007) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ การมีความหวังในการทำงาน (Hope) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) การมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง (Self-efficacy) การมีความยืดหยุ่นในการทำงาน (Resilience) และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Performance Efficiency) ตามแนวคิดของ Peterson & Plowman (1989) ประกอบด้วย ด้านคุณภาพของงาน (Quality)ด้านปริมาณงาน (Quantity) ด้านเวลา (Times) และ ด้านค่าใช้จ่าย (Costs)

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของทุนทางจิตวิทยาต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท ไฮเทคชัยภูมิ แอพพารেল จำกัด ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานในบริษัทไฮเทค แอพพารেল ชัยภูมิ จำกัด จำนวน 286 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของทุนทางจิตวิทยาต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอพพารেল จำกัด ซึ่งได้มาจากการทบทวนแนวคิด และทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน โดยมีลักษณะคำถามให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychological capital) ประกอบด้วยการมีความหวังในการทำงาน (Hope) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) การมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง (Self-efficacy) และการมีความยืดหยุ่นในการทำงาน (Resilience) เป็นการสอบถามความคิดเห็นโดยใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน (Work performance) ประกอบด้วยด้านคุณภาพของงาน (Quality) ด้านปริมาณงาน (Quantity) ด้านเวลา (Times) และด้านค่าใช้จ่าย (Costs) โดยข้อคำถามเป็นการสอบถามความคิดเห็นโดยใช้มาตราวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) 5 ระดับ (Likert, R. 1967).

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการพัฒนาเสร็จเรียบร้อยแล้วไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยจัดทำหนังสือถึงบริษัทไฮเทค แอพพารেল ชัยภูมิ จำกัด เพื่อขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลจากพนักงานของบริษัท 2) จัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 คน โดยขอความร่วมมือผ่านทางเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคลของบริษัทไฮเทค แอพพารেল ชัยภูมิ จำกัด โดยให้แจกแบบสอบถามแก่พนักงานที่ปฏิบัติงานในส่วนของแผนกตัดเย็บ แผนกบัญชี แผนกจัดซื้อ แผนกการตลาดและการขาย แผนกนำเข้าและส่งออก และแผนกธุรการทั่วไปตามจำนวนที่กำหนด 3) พนักงานในแผนกต่างๆ ได้รับการชี้แจงจากผู้แจกแบบสอบถามว่าสามารถนำแบบสอบถามกลับไปที่บ้าน ตอบในเวลาที่เหมาะสม และส่งแบบสอบถามคืนที่แผนกของตนเองภายใน 2 สัปดาห์หลังจากได้รับแบบสอบถาม และ 4) ผู้วิจัยติดต่อขอรับแบบสอบถามคืนจากบริษัทไฮเทค แอพพารেল ชัยภูมิ จำกัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นค่าสถิติพื้นฐาน ของตัวแปรทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก และการวัดระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ระดับปฏิบัติงาน โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากรที่ปฏิบัติงานในบริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอพพารেল จำกัด โดยใช้สถิติ (t-test) สำหรับตัวแปรย่อย 2 กลุ่ม และตัวแปรย่อยมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One – way ANOVA) เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การวิเคราะห์อิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ได้แก่ การมีความหวังในการทำงาน (Hope) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) การมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง (Self-efficacy) และ การมีความยืดหยุ่นในการทำงาน (Resilience) ที่มีต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบุคลากรที่

ปฏิบัติงานในบริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอปพารเอล จำกัด ด้วยวิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

1. ทูทางจิตวิทยาเชิงบวกและประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอปพารเอล จำกัด พบว่า พนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชนมีความคิดเห็นต่อทูทางจิตวิทยาเชิงบวกโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับทูทางจิตวิทยาเชิงบวกในด้านการมองโลกในแง่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีความหวังในการทำงาน ด้านความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน และผลการศึกษาข้อมูลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงาน พบว่า พนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทูทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านปริมาณของงาน รองลงมาคือด้านคุณภาพของงาน ด้านเวลา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านค่าใช้จ่าย

2. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทคชัยภูมิ แอปพารเอล จำกัดพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับปฏิบัติงานในทุกด้านคือด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงานของงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่าย ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษอิทธิพลของทูทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอปพารเอล จำกัด พบว่า ปัจจัยทูทางจิตวิทยาด้านบวกมอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานโดยรวม เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการมีความหวังในการทำงาน ด้านการมองโลกในแง่ดี และด้านความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอปพารเอล จำกัด

การอภิปรายผล

1. พนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชนมีความคิดเห็นต่อทูทางจิตวิทยาเชิงบวกโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับทูทางจิตวิทยาเชิงบวกในด้านการมองโลกในแง่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการมีความหวังในการทำงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านความยืดหยุ่นในการทำงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาข้อมูลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงาน พบว่า

พนักงานระดับปฏิบัติงานภายในองค์กรเอกชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านปริมาณของงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านคุณภาพของงานมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านเวลามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านค่าใช้จ่าย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ที่ผลเป็นเช่นนั้นทั้งนี้อาจเกิดจากการที่พนักงานจะมีพฤติกรรมทางบวกที่ดีต่อองค์กรได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ที่สนับสนุนให้พนักงานมีการพัฒนาพฤติกรรมทางบวกเกิดขึ้น ได้แก่ การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในการทำงาน ความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และการมองโลกในแง่ดี และสามารถปรับสภาพอารมณ์ให้เข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริพร วงษ์โทน (2554) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับระดับความสัมพันธ์ระหว่าง ทุนทางจิต วิทยาเชิงบวก ความผูกพันต่อองค์กร และผลการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษาร้านค้าพาณิชยกรรมแห่งหนึ่ง จากการ ศึกษาพบว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานเนื่องจาก เมื่อพนักงานมีความมั่นใจ มีเป้าหมายในการทำงานแล้วนั้น พนักงานจะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย การมองโลกในแง่ดี และความยืดหยุ่น จะช่วยให้พนักงานสามารถรับมือกับปัญหาและ อุปสรรคต่างที่เกิดขึ้นได้ และยังช่วยให้พนักงานสามารถ ปรับตัว และกลับมาปฏิบัติหน้าที่ ให้บรรลุเป้าหมายตามแนวทางที่วางไว้ได้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรัญญา แดงสนธิ (2556) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทุนทางจิต วิทยาด้านบวกในการทำนายทัศนคติเกี่ยวกับงาน โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 534 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทุนทางจิตวิทยาด้านบวกอยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.01 โดยมีค่า เฉลี่ยรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับสูง เรียงตามลำดับได้แก่ ด้านความหวัง ด้านความมั่นใจในความสามารถของตนเอง ด้านความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และด้านการมองโลกในแง่ดี และพบว่าทุนทางจิต วิทยาเชิงบวกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติหน้าที่หรือสิ่งที่ได้รับมอบหมายนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งก่อให้เกิดพลังในการปฏิบัติงานพร้อมที่จะทุ่มเทให้กับงานอย่างไม่ย่อท้อ จากการศึกษาสรุปได้ว่าทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้งในด้านคุณภาพงาน ปริมาณงาน ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย

2. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรระดับปฏิบัติงานในทุกด้านคือด้านคุณภาพของงาน ด้านปริมาณงานของงาน ด้านเวลา และด้านค่าใช้จ่ายไม่แตกต่างกัน ที่ผลเป็นเช่นนั้นทั้งนี้อาจเกิดจาก ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ด้วยความรู้ความสามารถในงาน มีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบในหน้าที่และตระหนักถึงประโยชน์ ส่วนรวมขององค์การการรับรู้ผลลัพธ์การปฏิบัติงานของบุคคล เพื่อให้องค์การ บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การ ด้วยความรวดเร็ว มีคุณภาพ และสูญเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัครเดช ไผ่จันทร์ (2560) ที่ได้ศึกษา เกี่ยวกับ

ปัจจัยที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของพนักงาน กลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา จากการศึกษาพบว่าพนักงานที่มีเพศ การศึกษา และอายุงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิศา สงสัย (2564) ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการภายในองค์กรของเอกชน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด ระยอง จากการศึกษาพบว่า พนักงานที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน จากการศึกษาสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคลไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เนื่องจากพนักงานส่วนมากอยู่ในช่วง อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ และรายได้ไม่ต่างกันมาก จึงส่งผลให้คุณภาพงาน ความสามารถในการทำงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. ปัจจัยทุนทางจิตวิทยาด้านบวกมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานโดยรวม เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความยืดหยุ่นในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการมีความหวังในการทำงาน ด้านการมองโลกในแง่ดี และด้านความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรเอกชน บริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอพพารেল จำกัด ที่ผลเป็นเช่นนั้นทั้งนี้อาจเกิดจากการมีความยืดหยุ่นในการทำงาน เป็นความสามารถในการปรับสภาพอารมณ์ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี เป็นความสามารถในการแก้ไขปัญหาในการทำงาน รวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะกดดันในการทำงาน จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติงาน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของสัญญาติ พรหมดง (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับทุนทางจิตวิทยาด้านบวกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน : กรณีศึกษา บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) พนักงานมีทุนทางจิตวิทยาด้านบวก ในด้านความ คาดหวังที่ระดับความคิดเห็นสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากร มีเป้าหมาย ในการปฏิบัติงาน มีความตั้งใจไว้ล่วงหน้าว่าสามารถทำงานต่างให้สำเร็จจุล่ง นำไปสู่การวางแผน และพยายาม มองหาวิธีการใหม่ๆ ที่จะประยุกต์ ใช้ในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร วงษ์โชน (2554) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง ทุนทาง จิตวิทยาเชิงบวก ความผูกพันต่อองค์กร และผลการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษาธนาคารพาณิชย์แห่งหนึ่ง จากการศึกษาพบว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงานของพนักงานเนื่องจากเมื่อพนักงานมีความมั่นใจ มีเป้าหมายในการทำงานแล้วนั้น พนักงานจะมีแรงจูงใจ ในการ ปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมาย การมองโลกในแง่ดี และความยืดหยุ่น จะช่วยให้พนักงานสามารถรับมือกับปัญหาและ อุปสรรคต่างที่เกิดขึ้นได้ และยังช่วยให้พนักงานสามารถปรับตัว และกลับมาปฏิบัติ หน้าที่ ให้บรรลุเป้าหมายตามแนวทางที่วางไว้ได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. บริษัทไฮเทค ชัยภูมิ แอพพารেল จำกัด ควรนำผลการวิจัยที่ได้โดยใช้ทุนทางจิตวิทยา

เชิงบวกไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาพนักงานระดับปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

2. บริษัทควรนำผลไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือในการสรรหา และคัดเลือกพนักงานเข้ามาปฏิบัติงานในบริษัทไฮเทค ซัยภูมิ แอพพารেল จำกัด

3. บริษัทควรนำผลที่ได้มาจัดทำคู่มือในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระดับทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกให้กับพนักงานที่ปฏิบัติงานในบริษัทไฮเทค ซัยภูมิ แอพพารেল จำกัด

4. บริษัทควรนำผลที่ได้ไปพัฒนาพนักงานให้มีความหวังในการทำงาน การมองโลกในแง่ดี การมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง การมีความยืดหยุ่นในการทำงาน และมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร ทำให้งานที่ทำมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กองเศรษฐกิจการแรงงาน สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน. (2564). รายงานประจำปี

2564 กระทรวง แรงงาน. กรุงเทพฯ. กรมจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.

ทัมมพร นิพนธ์พิทยา. (2563). ปัจจัยเชิงพุทธในการบูรณาการเพื่อการบริหารจัดการองค์การให้มี

ประสิทธิภาพสูงสุด. Journal of Graduate Saket Review, 5(1), มกราคม – มิถุนายน

2563.

บริษัทไฮเทค ซัยภูมิ แอพพารেল จำกัด. (2564). รายงานการประกอบการไตรมาสที่ 1, ซัยภูมิ :

รายงานประจำปี.

วรรณวิชา สงสัย. (2564). อิทธิพลของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติงานของบุคลากรระดับปฏิบัติการภายในองค์การเอกชน ในเขตนิคมอุตสาหกรรมอีส

เทิร์นซีบอร์ด ระยอง. วิทยานิพนธ์ : บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะการจัดการการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรัญญา แดงสนิท. (2556). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างทุนทางจิตวิทยาด้านบวกและความพึง

พอใจในการปฏิบัติงานของครูโดยมีความยืดหยุ่นผูกพันในงานเป็นตัวแปรส่งผ่าน : การ

ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

ศศิ อ่วมเพ็ง. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจลาออกของพนักงานระดับบังคับบัญชา

สำนักงานบัญชีกลาง บริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน). การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจ

มหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญญาชาติ พรหมคง. (2561). ทุนทางจิตวิทยาด้านบวกที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ

พนักงาน: กรณีศึกษา บริษัท โฮม โปรดักส์ เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน). การค้นคว้าอิสระ

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทั่วไป. คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัย

เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- สิริพร วงษ์โพน. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ความผูกพันต่อองค์กร และ ผลการปฏิบัติงาน กรณีศึกษานาการพาณิชย์แห่งหนึ่ง. งานวิจัยส่วนบุคคล ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัครเดช ไผ่จันทร์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานอุตสาหกรรม ติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลา.
- Likert,R. (1967). “The Method of Constructing and Attitude Scale.” In Attitude Theory and Measurement. P.90-95.New York : Wiley & Son.
- Luthans,F, Youssets,C.M. & Avolio,B.J. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. Personnel psychology, 60, 541-572.
- Peterson Elmore& Plowman,S.B. (2010). Business Organization and. Management. Illinois: Irwin. Renolds, L. G.

แนวคิดการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลัก
พระพุทธศาสนา

CONCEPTS FOR PREVENTING ONLINE SCAMS AMONG THE ELDERLY
BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES

พระอารักษ์ ญาณธมโม (สัมปยุตโคตร)

PhraArak Yanathammo (Sampayukkhotra)

พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสภานี,

Phramaha Inwong Issarapanee

จันทร์สม์ ตาปูลิง

Chantararat Tapuling

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

E-mail :Chantararat.ta@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 12 ตุลาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 6 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 10 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

ปัจจุบันผู้สูงอายุมีการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นเพื่อการสื่อสารและเข้าถึงข้อมูล อย่างไรก็ตาม การขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและความสามารถในการตรวจสอบข้อมูลทำให้พวกเขาตกเป็นเป้าหมายของการหลอกลวงออนไลน์ เช่น การฉ้อโกงทางการเงิน ส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ จิตใจ และความสัมพันธ์ในครอบครัวของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความเสี่ยง ได้แก่ 1) การขาดความรู้ด้านเทคโนโลยี 2) การไว้วางใจผู้อื่นจากค่านิยมทางวัฒนธรรม 3) การขาดกลไกสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชน และ 4) การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ สำหรับการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักพุทธศาสนา เช่น โยนิโสมนสิการ (การคิดโดยแยบคาย) และไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ทั้งนี้การใช้หลักพุทธศาสนาควบคู่กับมาตรการป้องกันเชิงเทคโนโลยีสามารถช่วยลดความเสี่ยงจากการหลอกลวงทางออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การหลอกลวง, สื่อออนไลน์, หลักพระพุทธศาสนา

ADSTRACT

Currently, the elderly are increasingly using technology and online media for communication and information access. However, their lack of technological skills and ability to verify information makes them prime targets for online scams, such as financial fraud, which significantly impact their economic well-being, mental health, and family relationships. The key factors contributing to their vulnerability include (1) a lack of technological knowledge, (2) excessive trust in others due to cultural values, (3) insufficient support mechanisms from family and community, and (4) a lack of understanding of cyber threats.

To prevent online scams among the elderly based on Buddhist principles, the application of Buddhist teachings such as Yoniso Manasikara (systematic thinking) and the Threefold Training (morality, concentration, and wisdom) is essential. Integrating Buddhist principles with technological preventive measures can effectively reduce the risk of online scams among the elderly

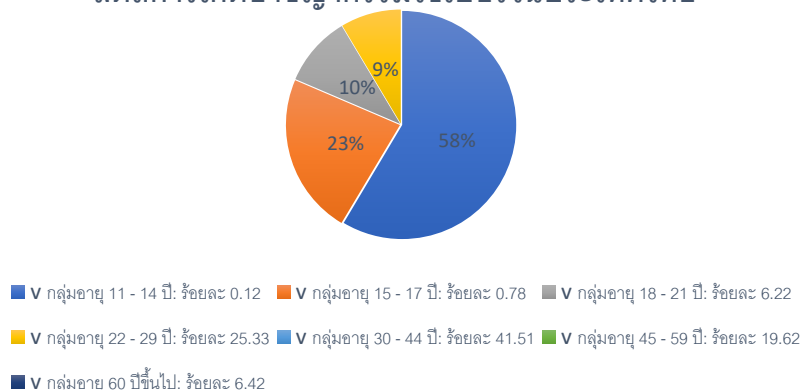
Keywords : Fraud, Online Media, Buddhist Principles

บทนำ

ปัจจุบัน ผู้สูงอายุมีแนวโน้มใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ด้วยความสะดวกในการเข้าถึงสมาร์ตโฟนและอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะในกลุ่มที่ต้องการติดต่อสื่อสารกับลูกหลานที่อยู่ห่างไกล สื่อออนไลน์จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม การขาดทักษะด้านเทคโนโลยีและความรู้ในการตรวจสอบข้อมูลส่งผลให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงทางออนไลน์สูงขึ้น ปัญหาสำคัญคือ ผู้สูงอายุบางรายไม่สามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลเท็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ตกเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การส่งข้อความเชิญชวนให้ลงทุนในธุรกิจที่อ้างว่ามีผลตอบแทนสูง การหลอกให้โอนเงินผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร หรือการปลอมแปลงตัวตนบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อตีสินและหลอกให้โอนเงิน นอกจากนี้ ยังมีกรณีการส่งลิงก์ปลอมที่แฝงมัลแวร์ ซึ่งหากผู้สูงอายุเผลอเปิดดู อาจทำให้ข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลทางการเงินถูกนำไปใช้ในทางมิชอบ นอกจากนี้ ยังมีกรณีการส่งลิงก์ปลอมที่แฝงมัลแวร์มาในข้อความซึ่งผู้สูงอายุที่ขาดความระมัดระวังอาจเปิดดูโดยไม่รู้ตัว ส่งผลให้ข้อมูลส่วนตัวและข้อมูลทางการเงินถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสถิติการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทยซึ่งในช่วงระหว่างวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2565 ถึง 30 มิถุนายน พ.ศ. 2567 พบว่ามีการแจ้งความผ่านระบบออนไลน์จำนวน 575,507 คดี โดยมีมูลค่าความเสียหายรวมสูงถึง 65,715 ล้านบาท เฉลี่ยความเสียหายวันละกว่า 80 ล้านบาท ซึ่งจากสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังพบว่า ผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมไซเบอร์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64 ของผู้แจ้งความทั้งหมด ขณะที่ผู้ชายมี

สัดส่วนร้อยละ 36 โดยกลุ่มที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือกลุ่มวัยทำงาน โดยการแบ่งตามช่วงอายุของเหยื่อมีดังนี้ กลุ่มอายุ 11 - 14 ปี ร้อยละ 0.12 กลุ่มอายุ 15 - 17 ปี ร้อยละ 0.78 กลุ่มอายุ 18 - 21 ปี ร้อยละ 6.22 กลุ่มอายุ 22 - 29 ปี ร้อยละ 25.33 กลุ่มอายุ 30 - 44 ปี ร้อยละ 41.51 กลุ่มอายุ 45 - 59 ปี ร้อยละ 19.62 กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6.42 สามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

สถิติการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย

ภาพที่ สถิติการเกิดอาชญากรรมไซเบอร์ในประเทศไทย

จากสถิติดังกล่าว พบว่ากลุ่มอายุ 22 - 59 ปี หรือกลุ่มวัยทำงาน เป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมไซเบอร์สูงที่สุด นอกเหนือจากนั้น ยังมีกลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในปัจจุบัน เนื่องจากผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านโทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตได้อย่างง่ายดาย แต่กลับเพิ่มความเสี่ยงให้กับพวกเขาทั้งในด้านร่างกายและทรัพย์สินมากกว่ากลุ่มวัยอื่น ๆ โดยมีประเด็นที่สำคัญดังนี้

การถูกหลอกลวงจากมิจฉาชีพ ผู้สูงอายุมีโอกาสสูงที่จะตกเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพ เนื่องจากไม่ทันกลโกงที่ซับซ้อนและทันสมัยมากขึ้น อีกทั้งการทำงานของสมองที่ช้าลงตามวัย ทำให้การวิเคราะห์และตัดสินใจมีความล่าช้า นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีแนวโน้มที่จะขาดความอบอุ่นและรู้สึกเหงาจึงง่ายต่อการหลงเชื่อคำพูดหวาน ๆ ของมิจฉาชีพที่ทำให้เกิดการโอนเงินได้อย่างรวดเร็ว

การถูกทำร้ายจิตใจจากผู้ใช้ออนไลน์ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะถูกทำร้ายจิตใจจากคำพูดหรือความคิดเห็นในโลกออนไลน์ โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีกลุ่มผู้ใช้งานอายุน้อยซึ่งอาจมีการสื่อสารที่ขาดความเคารพต่อผู้สูงอายุ การถูกล้อเลียนหรือแสดงความเห็นเชิงลบอาจสร้างบาดแผลทางจิตใจได้ ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า หากไม่มีการดูแลจากครอบครัวอย่างใกล้ชิด

ความเสี่ยงในการเชื่อข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ ผู้สูงอายุหลายคนมีแนวโน้มที่จะหลงเชื่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้องจากอินเทอร์เน็ต พวกเขามักแชร์ข้อมูลในกลุ่มออนไลน์โดยไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งกับลูกหลาน เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าทุกอย่างในอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่อง จากข้อมูลผลการสำรวจของสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ที่มี

อายุระหว่าง 56-74 ปี (Baby Boomer) มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงถึงวันละ 8 ชั่วโมง 41 นาที และ 3) เมื่อผู้สูงอายุถูกหลอก มีจำนวนน้อยมากที่จะไปแจ้งความ หรือติดตามทวงถามเพื่อเอาเงินคืน พบว่า มีเพียงร้อยละ 25.75 ของผู้สูงอายุที่ถูกหลอกได้ไปแจ้งความกับตำรวจเพื่อดำเนินคดี และมีเพียง 6.5% เท่านั้นที่ติดตามเอาเงินคืน ขณะที่ 46.75% เลือกโพสต์ประจานหรือประกาศลงสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น การที่ผู้สูงอายุไม่แจ้งความดำเนินคดีอย่างจริงจัง อาจเนื่องมาจากความเสียหายคิดเป็นจำนวนเงินไม่มาก คิดว่าการไปแจ้งความไม่คุ้มค่าเสียเวลา ซึ่งทำให้มีฉ้อโกงพลอยพลวไม่ถูกติดตามจับกุมดำเนินคดี และกลับมาก่อเหตุซ้ำจะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุมีโอกาสตกเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการหลอกลวงทางไซเบอร์ ผู้ที่หลอกลวงจะใช้หลายวิธีเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายทางการเงินแก่ผู้สูงอายุ โดยที่มีการพัฒนารูปแบบการหลอกลวงต่างๆมาหลอกลวงผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น จากผลการศึกษาของ กรรณก นิลดำ และคณะ พบว่า วิธีการกลโกงที่มีฉ้อโกงออนไลน์ใช้หลอกลวงกลุ่มผู้สูงอายุ อันดับหนึ่ง คือการฉ้อโกงโดยหลอกลวงให้ร่วมลงทุนในลักษณะลูกโซ่ คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมาคือฉ้อโกงโดยหลอกลวงให้ทำรายการที่ตู้เอทีเอ็มเพื่อให้โอนเงินไปให้ และฉ้อโกงโดยส่งอีเมลมาทำความรู้จักคุ้นเคยและหลอกลวงให้โอนเงินเข้าบัญชีมีฉ้อโกง คิดเป็นร้อยละ 27.25 และ 11.75 ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติระบุว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้โซเชียลมีเดียเป็นช่องทางหลักในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร พบปะสังคม และซื้อขายสินค้าออนไลน์ โดยแพลตฟอร์มที่พบการหลอกลวงมากที่สุด ได้แก่ เฟซบุ๊ก (44%) รองลงมาคือ ไลน์ (31.25%) และอินสตาแกรม (5.25%) สะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในประเทศไทยยังเผชิญปัญหาในการเข้าถึงข้อมูลอย่างปลอดภัย เนื่องจากลักษณะของข้อมูลออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการถูกหลอกลวงหรือฉ้อโกง จากประเด็นดังกล่าว บริบททางสังคมและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความปลอดภัยทางดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุ การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมไม่เพียงช่วยป้องกันการถูกหลอกลวงเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางในการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และปัญญา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างปลอดภัย มีความสุข และเกิดประโยชน์สูงสุด

การหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์

การสื่อสารของมนุษย์ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ข้อมูล และผู้รับสาร ไม่ว่าจะสื่อสารในรูปแบบใดหรือวิธีการใด เป้าหมายของการสื่อสารคือการที่ผู้ได้รับสารได้รับข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และทันเวลาซึ่งปัจจุบันสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น และผู้คนใช้ชีวิตอย่างเร่งรีบ การสื่อสารข้อมูลในรูปแบบเก่าๆ อาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของการสื่อสารข้อมูลของมนุษย์ได้ จนทำให้สื่อสังคมออนไลน์ เข้ามามีบทบาท และเป็นทางเลือกหนึ่งของการสื่อสารข้อมูลในรูปแบบที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาส่วนเกี่ยวข้อง จนกลายเป็นการสื่อสารข้อมูลที่มีความหลากหลาย เหมาะสมกับช่วงเวลาในปัจจุบัน และโลกอนาคต

สื่อสังคมออนไลน์เป็นสื่อรูปแบบใหม่ ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารที่เปลี่ยนไปของคนในสังคม ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากการติดต่อสื่อสารโดยโทรศัพท์ เป็นการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การค้นหาข้อมูล การเปิดรับข้อมูล การแชร์ข้อมูลให้กับบุคคลอื่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) หมายถึง สื่อดิจิทัล ซึ่งเป็นเครื่องมือทางสังคมที่ช่วยในการติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ การแบ่งปัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล ภาพ เสียงระหว่างกัน (กรรณก นิลดำ และคณะ, 2563)

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) คือ สื่อที่อยู่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีลักษณะสร้างให้ผู้ใช้เกิดการแลกเปลี่ยน พูดคุยกันระหว่างผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลด้วยตัวผู้ใช้งานเอง การแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือความคิดเห็นกับผู้ใช้งานอื่น มีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง การมีส่วนร่วม การสนับสนุนให้เกิดการให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ผู้สื่อสารบนสื่อสังคมออนไลน์มีสถานะเป็นทั้งผู้ส่งสาร และผู้รับสาร มีการเปิดกว้างให้พื้นที่ในการแสดงตัวตน ความคิดเห็น และความรู้สึกอย่างเปิดเผยต่อสาธารณะ และเปิดพื้นที่ให้มีการตอบโต้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้อย่างกว้างขวาง พิชิต วิจิตรบุญยรัตน์ (2554) ได้ให้ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์ไว้ว่า สื่อที่ผู้ส่งสารสามารถแบ่งปันสารในรูปแบบต่างๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็นประเภทต่างๆ ได้แก่

1. บล็อก (Blogging) มาจากคำว่า Web และคำว่า Log ย่อเหลือคำว่า Blog คือ ประเภทของระบบการจัดการเนื้อหา ข้อมูลต่างๆ ที่สามารถให้ผู้เขียนสามารถเผยแพร่และแบ่งปันบทความของตนเอง และสามารถแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนได้ โดยจุดเด่นของบล็อก คือ การสื่อสารอย่างเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน และการแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล

2. ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging) เป็นบล็อกรูปแบบหนึ่งที่มีการจำกัดขนาดของการเผยแพร่ข้อมูลในแต่ละครั้ง ซึ่งการจำกัดในแต่ละครั้งได้ไม่เกิน 140 ตัวอักษรซึ่งปัจจุบันทวิตเตอร์เป็นที่นิยมใช้งานของผู้คน โดยจุดเด่นของทวิตเตอร์ คือ การติดต่อสื่อสารหรือการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสาร มีลักษณะที่มีความรวดเร็ว ใช้เวลาไม่มากนัก รวมถึงการใช้งานง่ายสะดวก

3. เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) เป็นเว็บไซต์ที่มีผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกับเพื่อนทั้งที่รู้จักในชีวิตประจำวัน หรือรู้จักทางออนไลน์ ซึ่งมีส่วนประกอบหลัก คือ โพรไฟล์ (Profiles) เพื่อแสดงข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งานบัญชีนั้น รวมถึงการส่งข้อความที่มีลักษณะส่วนตัวหรือข้อความสาธารณะโดยมีเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นเว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมสูงสุดในปัจจุบัน

4. การแบ่งปันสื่อสังคมออนไลน์ (Media Sharing) เว็บไซต์ที่ให้ผู้ให้บริการสามารถทำการอัปโหลด (Upload) รูปภาพ สไลด์ วิดีโอ ไฟล์สื่อต่างๆ ขึ้นสู่เว็บไซต์ เพื่อแบ่งปันข้อมูลแก่ผู้ใช้ทั่วไป ซึ่งปัจจุบันที่ได้รับความนิยมมาก คือ ยูทูบ (Youtube)

สื่อสังคมออนไลน์ในปัจจุบันถือเป็นช่องทางการสื่อสารที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเนื่องจากผู้ใช้บริการของสื่อสังคมออนไลน์ เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดกับระบบอินเทอร์เน็ต ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในกลุ่มวัยรุ่นนั้น และมีความหลากหลายประเภททางสื่อสังคมออนไลน์ จุฑามณี คายะนันท์ (2554) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายสังคมออนไลน์ไว้ 7 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทแหล่งข้อมูลหรือความรู้ (Data or Knowledge) เป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่มีเนื้อหาในด้านวิชาการ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สินค้า หรือบริการ ซึ่งมุ่งเน้นให้บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องต่างๆ สามารถเข้ามาเขียน แนะนำหรือแสดงความรู้ ส่วนใหญ่มักจะเป็นนักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญ เช่น Wikipedia , Google Earth ,ThaiLis, Dig ฯลฯ

2. ประเภทชุมชนออนไลน์ (Community) เป็นเครือข่ายชุมชนที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ทั้งเพื่อนเก่า และการหาเพื่อนใหม่ รวมถึงสามารถส่งข้อความแลกเปลี่ยนเรื่องราว ถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิต หรือการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้ผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เช่น Hi5,Facebook, Instagram, Twitter, Myspace, Tumblr ฯลฯ

3. ประเภทเกมออนไลน์ (Online Games) เป็นเกมที่สามารถสร้างตัวตนในโลกเสมือนจริง และใช้ชีวิตอยู่ในโลกออนไลน์ สามารถทำการติดต่อสื่อสารหรือกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น เช่น Ragnarok Mobile, ROV ฯลฯ

4. ประเภทรูปภาพ (Photo Management) เป็นเว็บไซต์ที่สามารถฝากรูปภาพออนไลน์ สามารถจัดการภาพถ่ายจากกล้องดิจิทัล อีกทั้งยังสามารถแบ่งปันรูปภาพหรือการเปิดซื้อ-ขายรูปภาพได้ เช่น Flickr, Photoshop Express ฯลฯ

5. ประเภทสื่อ (Media) มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอวิดีโอ ภาพยนตร์ แบ่งปันภาพ เพลงต่างๆ เพื่อความบันเทิง เช่น YouTube, Yahoo Video, Bebo ,Line TV ฯลฯ

6. ประเภทธุรกิจขนาดเล็ก (Business Commerce) เป็นการทำธุรกิจผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อทำการซื้อ-ขาย ประมูลสินค้าออนไลน์ เพื่อผู้บริโภคสามารถเลือกสรรสินค้าด้วยตนเองผ่านทางเครือข่ายออนไลน์ เช่น Amazon, eBay, Tarad ฯลฯ

7. ประเภทอื่นๆ เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีความแตกต่างจาก 6 ประเภทดังกล่าวซึ่งมีลักษณะแบบสาธารณะและสามารถแสดงความคิดเห็น หรือการนำเสนอข่าวสารข้อมูลต่างๆ เช่น Blogger, Gotoknow.org, Exteen ฯลฯ

สรุปการแบ่งประเภทของสื่อสังคมออนไลน์ แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทแหล่งข้อมูลหรือความรู้ 2) ประเภทชุมชนออนไลน์ 3) ประเภทเกมออนไลน์ 4) ประเภทรูปภาพ 5) ประเภทสื่อ 6) ประเภทธุรกิจขนาดเล็ก และ 7) ประเภทอื่นๆ เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีความแตกต่างจาก 6 ประเภท ซึ่งทำให้ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์รู้จักความหลากหลาย และความแตกต่างของแต่ละประเภทสื่อสังคมออนไลน์

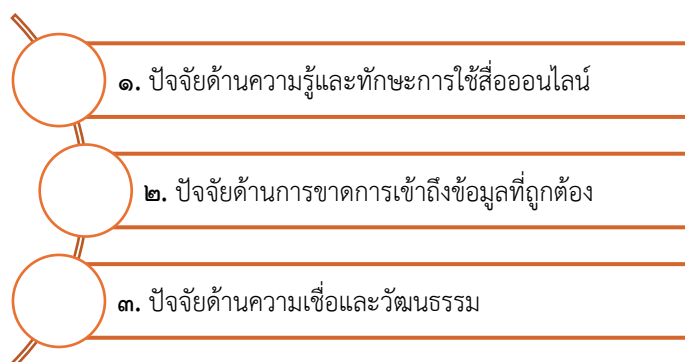
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการถูกละเมิดทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการถูกละเมิดทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุมีหลายด้าน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น ปัจจัยทางด้านบุคคล เทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านความรู้และทักษะการใช้สื่อออนไลน์ ผู้สูงอายุขาดทักษะในการพิจารณาข้อมูลออนไลน์ ทำให้ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงได้ง่าย เนื่องจากไม่สามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข้อมูลเท็จ อีกทั้งการขาดการศึกษาและอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ ส่งผลให้ผู้สูงอายุปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี พวกเขายังมีทักษะในการตรวจสอบข้อมูลไม่เพียงพอ และไว้วางใจข้อมูลที่ได้รับง่ายเกินไป ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงสูงในการถูกละเมิดบนแพลตฟอร์มออนไลน์

2. ปัจจัยด้านการขาดการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง ผู้สูงอายุยังคงพึ่งพาข้อมูลจากแหล่งที่ไม่น่าเชื่อถือ เช่น ข่าวลือบนสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้เสี่ยงต่อการถูกละเมิดได้ง่าย ความสามารถในการเข้าถึงและตรวจสอบข้อมูลที่ถูกต้องยังค่อนข้างต่ำ ส่งผลให้ไม่สามารถป้องกันตนเองจากภัยออนไลน์ได้ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุมีแนวโน้มไว้วางใจข้อมูลจากบุคคลที่ไม่รู้จัก โดยไม่ตรวจสอบแหล่งที่มาอย่างถี่ถ้วน ปัจจัยเหล่านี้ทำให้พวกเขาตกเป็นเป้าหมายของกลโกงทางสื่อออนไลน์ได้ง่ายขึ้น

3. ปัจจัยด้านความเชื่อและวัฒนธรรม ผู้สูงอายุในชุมชนมักเชื่อมั่นในศีลธรรมและความดีงาม ส่งผลให้ไว้วางใจผู้อื่นมากเกินไป โดยไม่ตั้งคำถามต่อข้อมูลที่ได้รับ นอกจากนี้ ความเชื่อเรื่องบุญคุณและกตัญญูตกเวทีทำให้พวกเขาตอบรับคำขอความช่วยเหลือทางออนไลน์โดยไม่รอบคอบ ขณะเดียวกัน นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาระบุว่า ผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูนมีแนวโน้มทำบุญและบริจาคเงินโดยไม่ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ความเชื่อในกรรมและผลบุญยังทำให้พวกเขาช่วยเหลือคนแปลกหน้า ซึ่งมีฉาชีพใช้เป็นช่องทางหลอกลวง สามารถสรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการถูกละเมิดทางสื่อออนไลน์ เป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

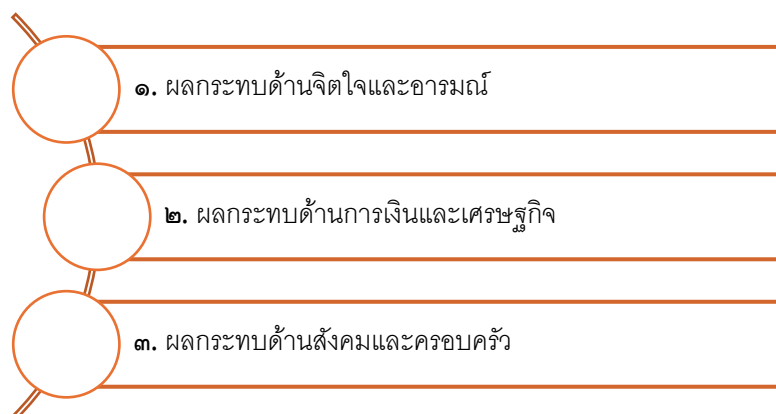
ผลกระทบจากการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ

การถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุในหลายด้าน ทั้งด้านการเงิน จิตใจ สังคม และสุขภาพ ดังนี้

1. ผลกระทบด้านจิตใจและอารมณ์ การถูกล่อลวงส่งผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า หลายคนสูญเสียความเชื่อมั่นในตนเอง บางรายถึงกับหลีกเลี่ยงการใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ นอกจากนี้ ผลกระทบทางอารมณ์ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้สูงอายุมักรู้สึกอับอายและไม่กล้าขอความช่วยเหลือ ความกลัวและความไม่ไว้วางใจในผู้อื่นเพิ่มขึ้น ส่งผลให้บางคนหลีกเลี่ยงการเข้าสังคม ซึ่งอาจนำไปสู่ความโดดเดี่ยวและปัญหาสุขภาพโดยรวม

2. ผลกระทบด้านการเงินและเศรษฐกิจ การถูกล่อลวงส่งผลกระทบทางการเงินต่อผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้น้อย ทำให้ต้องลดค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและพึ่งพาครอบครัวมากขึ้น ส่งผลต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หลายคนรู้สึกกังวลเกี่ยวกับอนาคต บางรายต้องกู้ยืมเงินจากญาติหรือเพื่อนฝูงเนื่องจากขาดสภาพคล่องทางการเงิน นอกจากนี้ ผลกระทบดังกล่าวยังนำไปสู่ความรู้สึกลดหวังในตนเองและความไม่มั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุ ปัญหานี้จึงส่งผลกระทบต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและสภาพจิตใจของพวกเขา

3. ผลกระทบด้านสังคมและครอบครัว การถูกล่อลวงส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งด้านจิตใจและสังคม หลายคนรู้สึกอับอายจนไม่กล้าพูดถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้สูญเสียความสัมพันธ์ทางสังคม บางคนเกิดความสิ้นหวังและหันไปพึ่งพาความเชื่อทางศาสนาเพื่อปลอบประโลมจิตใจ นอกจากนี้ การถูกล่อลวงยังทำให้ผู้สูงอายุขาดความไว้วางใจต่อสังคมรอบตัว ส่งผลให้พวกเขาหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งอาจนำไปสู่ความโดดเดี่ยวและปัญหาสุขภาพจิตตามมา สามารถสรุปผลกระทบจากการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ เป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

.กระบวนการป้องกันการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ

การป้องกันผู้สูงอายุจากการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์จำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ เทคโนโลยี และสังคม โดยสามารถดำเนินการได้ตามกระบวนการดังต่อไปนี้

1. การสร้างการรับรู้และความเข้าใจในการใช้สื่อออนไลน์

ผู้สูงอายุขาดความรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงจากการหลอกลวงทางออนไลน์ ทำให้ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ เนื่องจากขาดทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย ควรจัดอบรมพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้งานสื่อออนไลน์ การระมัดระวังข้อมูลส่วนตัว และการตรวจสอบข้อมูล พร้อมทั้งให้คำแนะนำแบบตัวต่อตัวโดยเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อเสริมความมั่นใจ และการเชื่อมโยงการป้องกันกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น สติ สัมปชัญญะ เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าใจการตรวจสอบข้อมูลก่อนเชื่อ

2. การเสริมสร้างความรู้และทักษะ

การจัดอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญ โดยเน้นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสัญญาณการหลอกลวง การตรวจสอบแหล่งข้อมูล และการปกป้องข้อมูลส่วนตัว จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำว่า ควรมีศูนย์ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ตกเป็นเหยื่อการหลอกลวงออนไลน์ เพื่อให้คำปรึกษาและช่วยเหลือทางกฎหมาย พร้อมทั้งประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ควรสร้างช่องทางแจ้งเตือนที่ง่ายและเข้าถึงได้ เช่น สายด่วนหรือแอปพลิเคชันรายงานเหตุการณ์ทันที

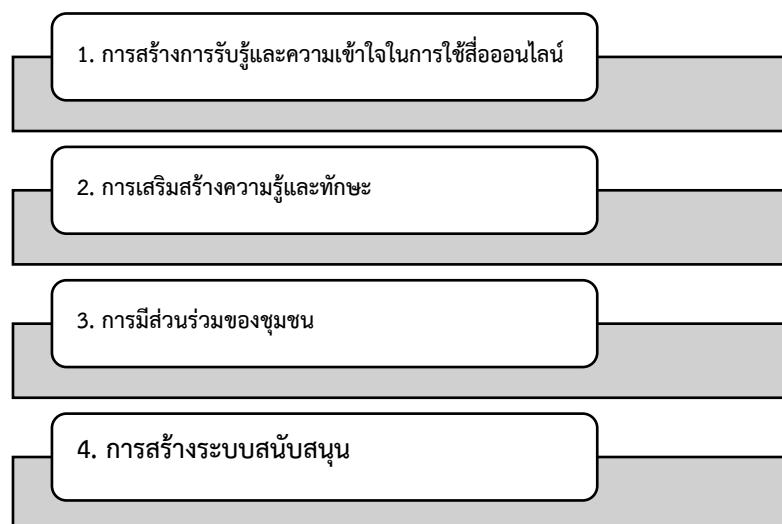
3. การมีส่วนร่วมของชุมชน

การทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมและอบรมสามารถเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่ผู้สูงอายุได้ โดยการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่นและผู้นำชุมชนช่วยสร้างความตระหนักและป้องกันการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังในชุมชนช่วยติดตามและแจ้งเตือนการหลอกลวง นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและตรวจสอบข่าวสาร และการใช้วัดหรือศูนย์ปฏิบัติการจิตธรรมในการจัดกิจกรรมที่เน้นทั้งคุณธรรมและทักษะดิจิทัลจะช่วยเสริมสร้างการป้องกันการถูกหลอกลวงได้ดียิ่งขึ้น

4. การสร้างระบบสนับสนุน

การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านการหลอกลวงออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุจะช่วยให้พวกเขาได้รับการสนับสนุนและคำแนะนำที่ถูกต้อง การมีช่องทางเข้าถึงที่ง่ายและรวดเร็วเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้จัดกิจกรรมสนทนาก่อนหน้าเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย เช่น การประกวดเรื่องเล่าเพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ รวมถึงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีและความระมัดระวังในการป้องกันการถูกหลอกลวง.

การป้องกันการหลอกลวงทางสื่อออนไลน์สำหรับผู้สูงอายุต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย รวมถึงการเสริมสร้างความรู้และทักษะ การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรท้องถิ่น การดำเนินการตามข้อเสนอแนะที่ได้จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถใช้สื่อออนไลน์ได้อย่างปลอดภัย และลดความเสี่ยงจากการหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปกระบวนการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุ เป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

ภาพแผนผัง สรุปกระบวนการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อออนไลน์

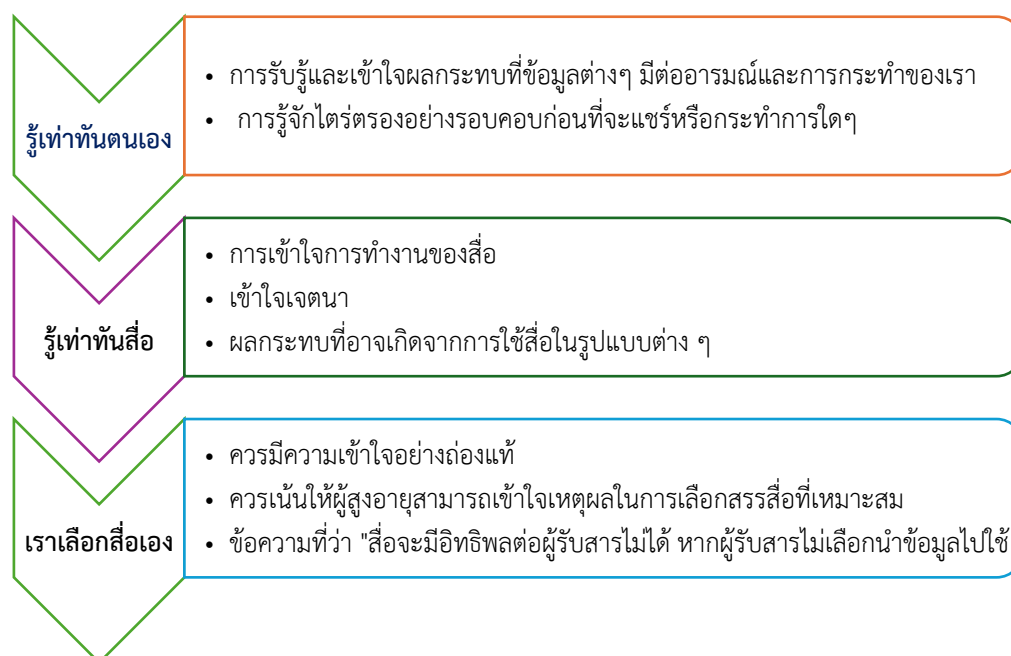
.การป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา
 แนวคิดการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อสังคมออนไลน์ของผู้สูงอายุตามหลักพระพุทธศาสนา
 สามารถอิงตามหลักธรรมที่เน้นการป้องกันอันตรายจากความโลภ โกรธ หลง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้
 ให้ผู้คนตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงได้

1. การสร้างความรู้ความเข้าใจ ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้มีการจัดการอบรมและการให้ข้อมูลแก่
 ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย โดยเน้นการสอนให้รู้จักวิธีการตรวจสอบความ
 ถูกต้องของข้อมูลและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

รู้เท่าทันตนเอง หมายถึงการรับรู้และเข้าใจผลกระทบที่ข้อมูลต่างๆ มีต่ออารมณ์และการ
 กระทำของเรา เช่น เมื่อผู้สูงอายุเห็นข่าวปลอม หรือเนื้อหาที่สร้างความเข้าใจผิด การรู้จักไตร่ตรอง
 อย่างรอบคอบก่อนที่จะแชร์หรือกระทำการใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากข้อมูลนั้น จะช่วยป้องกันความเสี่ยง
 และลดโอกาสการถูกหลอกลวงได้อย่างมีประสิทธิภาพอะไรต่อไป นั่นคือสิ่งที่เราต้องรู้ทันตัวเอง

รู้เท่าทันสื่อ หมายถึงความสามารถในการเข้าใจการทำงานของสื่อ เข้าใจเจตนาและ
 ผลกระทบที่อาจเกิดจากการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสื่อดั้งเดิม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์
 นิตยสาร และสื่อออนไลน์ เช่น อินเทอร์เน็ต เฟซบุ๊ก และไลน์ ความรู้ความเข้าใจเหล่านี้จะช่วยให้
 ผู้สูงอายุสามารถพิจารณาเจตนาของสื่อ ความน่าเชื่อถือ และผลกระทบจากสื่อต่าง ๆ ได้อย่าง
 รอบคอบ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อข้อมูลที่ได้รับ

เราเลือกสื่อเอง การเลือกใช้สื่อเป็นกระบวนการที่ผู้สูงอายุควรมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ โดยเป้าหมายการเรียนรู้ในการอบรมควรเน้นให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าใจเหตุผลในการเลือกสรรสื่อที่เหมาะสม ข้อความที่ว่า "สื่อจะมีอิทธิพลต่อผู้รับสารไม่ได้ หากผู้รับสารไม่เลือกนำข้อมูลไปใช้" สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของตัวผู้รับสารในการเปิดโอกาสให้สื่อมีอิทธิพลต่อความสนใจและการตัดสินใจของตนเอง การเลือกเชื่อหรือปฏิบัติตามสิ่งที่รับจากสื่อขึ้นอยู่กับที่การตัดสินใจของบุคคลเอง ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

สรุปการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์อย่างปลอดภัย

2. การนำหลักพุทธศาสนา เช่น การใช้โยนิโสมนสิการ ความไม่ประมาท (อุปาทาน) มาช่วยในการพิจารณาข้อมูลที่ได้รับ โดยการฝึกฝนให้ผู้สูงอายุมีความระมัดระวังและการใช้สติในการตัดสินใจ โยนิโสมนสิการ (การคิดโดยแยบคาย) เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นการคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการป้องกันการถูกหลอกลวงทางสื่อออนไลน์ได้ โดยให้ครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการในผู้สูงอายุ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างพื้นฐานการคิดแยบคาย (โยนิโสมนสิการ)

โดยการตั้งคำถามก่อนเชื่อถือข้อมูล เช่น "ข้อมูลนี้มาจากแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่" หรือ "เหตุผลที่ทำให้ข้อมูลนี้น่าเชื่อถือคืออะไร" และควรจัดกิจกรรมการอบรมภายในครอบครัวที่เน้นการใช้โยนิโสมนสิการในการตัดสินใจขณะใช้งานสื่อออนไลน์ โดยสอนให้ผู้สูงอายุพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนจะให้ข้อมูลส่วนตัวหรือเชื่อถือข้อมูลที่ได้รับ โดยผู้สูงอายุต้องมีการพิจารณาโดยแยบคาย คิดอย่างฉลาด ถูกต้องตามระบบและวิธีการ ซึ่งเน้นการพิจารณาและไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อหาสาเหตุหรือต้นตอของเรื่องที่กำลังคิด และประมวลความคิดจากทุกด้านจนได้ข้อสรุปว่า สิ่งนั้นควรหรือไม่ควร

ดีหรือไม่ดี สมาชิกครอบครัวสามารถฝึกการพิจารณาอย่างรอบคอบในการรับข้อมูลหรือข่าวสาร โดยการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยให้เกิดการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังการใช้สติปัญญาในการพิจารณาทุกเรื่อง ทั้งในชีวิตประจำวันและการเผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง การฝึกโยนิโสมนสิการในครอบครัวจะช่วยให้สมาชิกทุกคนมีความสามารถในการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นเหตุผล และไม่หลงเชื่อข้อมูลที่ไม่ผ่านการวิเคราะห์ การเสริมสร้างพื้นฐานการคิดเช่นนี้ จะเป็นการป้องกันการถูกหลอกลวงและช่วยให้ครอบครัวมีความแข็งแรงในด้านการตัดสินใจอย่างชาญฉลาด

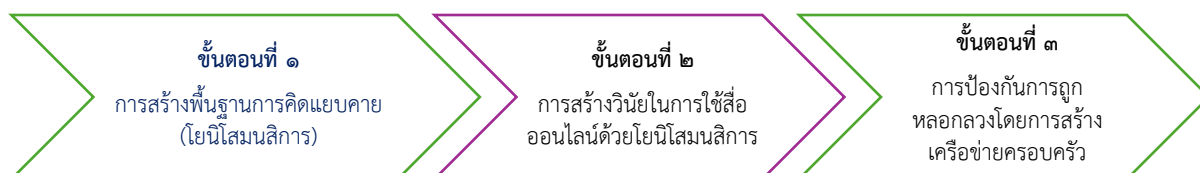
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างวินัยในการใช้สื่อออนไลน์ด้วยโยนิโสมนสิการ

1. การฝึกฝนการตั้งคำถาม ให้ครอบครัวฝึกผู้สูงอายุให้มีการตั้งคำถามเสมอก่อนที่จะทำการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ บนสื่อออนไลน์ เช่น "ข้อมูลนี้มีที่มาที่ไปอย่างไร" หรือ "หากข้อมูลนี้เป็นเท็จผลเสียจะมีอะไรบ้าง" 2. การสร้างนิสัยในการตรวจสอบข้อมูล สอนผู้สูงอายุให้มีนิสัยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ก่อนที่จะเชื่อถือ โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการในการพิจารณา เช่น การตรวจสอบแหล่งข้อมูลหรือการถามความคิดเห็นจากคนที่เชี่ยวชาญ ทั้งนี้สอดคล้องกับ พระอริการนิรันดร์ กนต์สีโล ได้ทำการศึกษา แนวทางการใช้หลักโยนิโสมนสิการเพื่อลดปัญหาการเสพติดเทคโนโลยีในสังคมไทย ท่านได้นำเสนอ วิธีการป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสพติดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการสร้างวินัยการการเสพติดว่า การเสริมสร้างวินัยในการใช้สื่อออนไลน์สามารถประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการ หรือการพิจารณาโดยแยกแยะ เพื่อให้บุคคลมีการคิดวิเคราะห์ก่อนตัดสินใจเสพติดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมออนไลน์ การไตร่ตรองให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของสื่อที่เราเสพ ช่วยให้เราสามารถใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีสติและไม่ตกเป็นเหยื่อของค่านิยมฟุ้งเฟ้อ หรือการนำเสนอข้อมูลที่ไม่เป็นจริง นอกจากนี้ การนำหลักไตรสิกขา คือ สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะในด้านการใช้อินเทอร์เน็ต คือช่วยควบคุมการกระทำให้สุจริต สมาธิช่วยให้เกิดสติตระหนักรู้ในการเสพติด ปัญญาช่วยในการแยกแยะสิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งที่เป็นโทษ

ขั้นตอนที่ 3 การป้องกันการถูกหลอกลวงโดยการสร้างเครือข่ายครอบครัว

1. การสนทนาในครอบครัว ครอบครัวควรจัดเวลาสำหรับการสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ตของผู้สูงอายุ เช่น หากมีข้อมูลใดที่ไม่แน่ใจ ควรนำมาแลกเปลี่ยนและพิจารณาร่วมกันโดยใช้โยนิโสมนสิการ 2. การช่วยเหลือในการตรวจสอบข้อมูล สมาชิกในครอบครัวที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสามารถช่วยผู้สูงอายุตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมา โดยใช้กระบวนการคิดอย่างแยกแยะ ร่วมกันพิจารณาว่าข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ทั้งนี้ สมาชิกในครอบครัวควรเป็นกัลยาณมิตรที่ช่วยเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำได้แก่ บุตร ภรรยา ญาติพี่น้อง ซึ่ง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกัลยาณมิตรและโยนิโสมนสิการว่า การมีกัลยาณมิตรนั้นเป็นการยอมรับความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในฐานะเป็นสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยชักนำและส่งเสริมให้เกิดการประพฤติปฏิบัติหลักธรรมต ดังนั้น ความมีกัลยาณมิตรในครอบครัวสามารถเปรียบได้กับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

ภายในเครือข่ายครอบครัวที่เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายครอบครัวที่มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และการสื่อสารที่โปร่งใสจะช่วยลดโอกาสการถูกหลอกลวงจากสื่อออนไลน์หรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่มีความเสี่ยง เนื่องจากเครือข่ายครอบครัวเป็นพื้นที่ปลอดภัยในการพูดคุยและแบ่งปันเรื่องราว ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นภาพแผนผังได้ดังนี้

สรุปการส่งเสริมการคิดแบบโยนิโสมนสิการในผู้สูงอายุ

สรุปผู้สูงอายุมิแนวโน้มใช้สื่อออนไลน์เพิ่มขึ้นเพื่อสื่อสารและรับข้อมูลข่าวสาร อย่างไรก็ตาม การขาดทักษะเทคโนโลยีและความสามารถในการตรวจสอบข้อมูลทำให้พวกเขาตกเป็นเป้าหมายของมิจฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หลอกลวงลงทุน หลอกให้โอนเงิน หรือปลอมตัวเป็นบุคคลใกล้ชิด โดยเฉพาะผ่านแพลตฟอร์มยอดนิยมอย่างเฟซบุ๊กและไลน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งด้านจิตใจ การเงิน และสังคม ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุถูกหลอกลวง ได้แก่ ความรู้และทักษะที่จำกัด ขาดการฝึกฝนเรื่องการใช้เทคโนโลยีและการตรวจสอบข้อมูล การขาดการเข้าถึงข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อข่าวลือบนสื่อออนไลน์โดยไม่ตรวจสอบคำนิยมและวัฒนธรรม มีแนวโน้มเชื่อใจคนง่ายและมักช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ตรวจสอบแนวทางป้องกันสามารถนำหลักพระพุทธศาสนาใช้ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจ ฝึกให้รู้เท่าทันตนเอง รู้เท่าทันสื่อ และเลือกใช้สื่ออย่างมีสติ การฝึกโยนิโสมนสิการ ใช้การคิดอย่างมีเหตุผลและไตร่ตรองก่อนเชื่อข้อมูล การเสริมสร้างวินัยในการใช้สื่อ ฝึกการตั้งคำถามและตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่งการสร้างเครือข่ายครอบครัว ส่งเสริมการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูล และช่วยกันตรวจสอบข่าวสาร การป้องกันการหลอกลวงทางสื่อออนไลน์ต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้สื่ออย่างปลอดภัยตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในยุคดิจิทัลได้อย่างมั่นใจและปลอดภัย

บรรณานุกรม

เจษฎา อีสหะ. (2563). ทักษะการป้องกันภัยออนไลน์ของผู้สูงอายุในยุคดิจิทัล. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์วิชาการ.

ณัฐชา รัตนศรีสุข. (2562). การพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ. วารสารการ

สื่อสารและการประชาสัมพันธ์. 15(1), 24-30.

ทศพล ปานะมาศ. (2562). การประยุกต์ใช้หลักโยนิโสมนสิการในการคิดวิเคราะห์. เชียงใหม่:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ทิพย์วรรณ ทองน้อย. (2562). การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์และผลกระทบต่อผู้สูงอายุ. วารสารสังคมศาสตร์. 10(2), 60-68.
- ปาริชาติ วงศ์สวัสดิ์. (2561). แนวทางการเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรทิพย์ ช่วยเพล. (2562). การเฝ้าระวังการถูกล่อลวงผ่านสื่อออนไลน์ในกลุ่มผู้สูงอายุ. วารสารวิจัยทางสังคม. 12(3), 28-35.
- พระมหาอินทร์วงศ์ อีสถานี. (2567). พุทธนวัตกรรมการป้องกันการถูกล่อลวงทางสื่อออนไลน์ของผู้สูงอายุในจังหวัดลำพูนด้วยโยนิโสมนสิการ. ลำพูน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พุทธธรรม.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ วานิช). (2550). หลักการคิดเชิงพุทธและการป้องกันภัยออนไลน์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งรัตน์ ทองดี. (2560). การเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อสำหรับผู้สูงอายุ. วารสารนิเทศศาสตร์. 8(4), 37-43.
- วิจิตร ยอดคำ. (2564). ผู้สูงอายุกับการใช้สื่อออนไลน์ในยุคเทคโนโลยี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิทยาการ.

การตลาดสำหรับธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปัน

กรณีศึกษา : ธุรกิจอัญมณีบางแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร

MARKETING FOR JEWELRY RENTAL BUSINESS UNDER SHARING ECONOMY

CONCEPT: A CASE STUDY OF SOME JEWELRY BUSINESSES IN BANGKOK

มนัสวี กล้าหาญ

Manaswee Klahan

เดชา โลจนาสิริศิลป์

Deja Lojnsirisilp

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Master of Business Administration, Siam Technology College

E-mail : 62008243002@siamtechno.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 22 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการกรณีศึกษาและสำรวจความคิดเห็นของลูกค้าเกี่ยวกับการตลาดธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณี 2) เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการตลาดให้ผู้ประกอบการธุรกิจกรณีศึกษา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผลสำรวจ การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ลูกค้าของผู้ประกอบการ 4 แห่ง จำนวน 320 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ประกอบการ 4 แห่ง จำนวน 4 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1.การตลาดสำหรับธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณี พบว่า โอกาสทางธุรกิจสำหรับการให้เช่าเครื่องประดับเป็นไปได้สูง เป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าแล้วยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจแต่ต้องมีการจัดการตลาดให้เหมาะสม เช่น ต้องมีการจัดหาสินค้าที่ถูกลูกค้า มีการกำหนดราคาเช่าที่เหมาะสม มีช่องทางให้ลูกค้าใช้เพื่อการติดต่อ มีการส่งเสริมให้ลูกค้าตัดสินใจ นอกจากนั้นต้องมีการให้บริการด้วยขั้นตอนที่สะดวกและต้องจัดให้มีหลักฐานเพื่อให้ลูกค้ามั่นใจ

ความคิดเห็นของลูกค้าส่วนใหญ่พบว่า มีความตั้งใจใช้บริการเช่าเครื่องประดับอัญมณี โดยพิจารณาอันดับแรก คือ ด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมาด้านราคา ด้านช่องทางจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงาน ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านหลักฐานเชิงประจักษ์

2.แนวทางในการปรับปรุงการตลาดสำหรับธุรกิจการให้เช่าเครื่องประดับสรุปลงได้ว่า ลูกค้าไม่ประสงค์ติดต่อผ่านพนักงานเนื่องจากมีความห่วงใยเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจึงควรลดการใช้พนักงานและเปิดช่องทางติดต่อเป็นการส่วนตัวกับผู้ประกอบการ

คำสำคัญ: การตลาดธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับ; ส่วนประสมการตลาด; ธุรกิจบริการ

ADSTRACT

This research purposes were 1) to study the opinions of case study entrepreneurs and survey the opinions of customers regarding the marketing of jewelry rental business; and 2) to propose guidelines for improving marketing for case study entrepreneurs. This research was the mixed-methods research. For quantitative research, the population was the customers of 4 entrepreneurs; the sample group was 320 customers, purposive selection. For qualitative research, the key informants were the 4 entrepreneurs, 4 people. The research instruments were the questionnaires and the structured interviews form. The data analysis statistics were the mean, percentage, standard deviation, and content analysis.

The research findings were:

1.The marketing for jewelry rental business found that the business opportunity for jewelry rental was very possible; because it was the response to customer needs and also increases income for the business, but the market must be managed appropriately, such as providing products that customers like, setting appropriate rental prices, providing channels for customers to contact, and promoting customers to make decisions; in addition, the service must be provided in a convenient manner and evidence must be provided to assure customers; most customers' opinions found that they intended to use the jewelry rental service by considering the product aspect first, followed by the price aspect, the place (distribution channels) aspect, the promotion aspect, the people (staff) aspect, the process (service procedures) aspect, and the physical evidence aspect, respectively.

2.The approach to improving marketing for jewelry rental business concluded that customers do not want to contact through employees due to concerns about

personal information. Therefore, the use of employees should be reduced and a personal contact channel should be opened with the entrepreneurs directly.

Keywords : jewelry rental business marketing; marketing mix; service business

บทนำ

อัญมณีและเครื่องประดับเป็นอุตสาหกรรมสำคัญของประเทศไทยมาช้านาน ที่เห็นได้จากสถาปัตยกรรมดั้งเดิมที่จะมีอัญมณีเข้ามาเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ใช้ในการตกแต่งเพื่อให้เกิดความสวยงาม จากการเป็นเครื่องประดับบ้านเรือนเพื่อบ่งบอกความมั่งคั่งของเจ้าของบ้าน แล้วยังนำมาเป็นเครื่องประดับบนตัวของผู้สวมใส่เพื่อบอกฐานะของพวกเขา โดยแต่เดิมอัญมณีที่มีนั้นเราสามารถพบเจอได้จากหลากหลายพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นแถวกาญจนบุรีที่พลอยที่เลื่องชื่อ จันทบุรีที่ตั้งเรื่องทับทิมเมืองจันทร์ก็ยังมีอีกหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทยที่โด่งดังเรื่องอัญมณีเหล่านี้ทำให้เกิดเป็นอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับที่เป็นการส่งออกสำคัญของประเทศไทย (กุลนิษฐ์ เลี้ยงอำนาจ, 2562 : 1)

แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจแบ่งปันเป็นแนวคิดของการนำทรัพยากรที่มีค่ามาแบ่งปันใช้ร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อนำแนวคิดนี้มาใช้ในการดำเนินธุรกิจก็มีตัวอย่างให้เห็น เช่น ธุรกิจการให้บริการจองรถส่วนตัวเพื่อการเดินทางที่รู้จักกันในชื่อ Uber หรือ Grab นอกจากนี้ยังมีธุรกิจที่รู้จักกันในนาม Airbnb ซึ่งเป็นธุรกิจที่เจ้าของบ้านของตนเองแบ่งปันให้นักเดินทางได้เข้าพัก ซึ่งนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการแบ่งปันทรัพยากรนำไปสู่การเพิ่มขยายทางเศรษฐกิจ จึงเรียกได้ว่าเป็นเศรษฐกิจแบ่งปัน สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2559) อธิบายว่า “Sharing Economy” หมายถึงการ “แบ่งปัน” ทรัพยากรเพื่อใช้ซึ่งกันและกันเป็นแนวคิดในการการบริโภคทรัพยากรด้วยกัน แนวคิดการแบ่งปันทรัพยากรเกิดขึ้นในยุโรปโดยเริ่มจากชาวไร่มีกการแบ่งปันเครื่องมือและแรงงานกันมาหลายร้อยปี ธุรกิจที่อาศัยแนวคิดของการแบ่งปันเพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงสินค้าบริการที่ต้องการแต่ไม่ต้องการภาระในฐานะการเป็นเจ้าของ นอกจากนั้น (ศุภชัย ปทุมนากุล 2562) กล่าวว่า Sharing Economy หรือเศรษฐกิจแบ่งปันเป็นรูปแบบทางธุรกิจที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และยกตัวอย่างสำคัญที่คนทั่วไปรู้จักกันของธุรกิจตามแนวคิดของ Sharing Economy ได้แก่ Uber ซึ่งเป็นธุรกิจให้บริการรถโดยสารส่วนบุคคล และ airbnb ที่เป็นธุรกิจเกี่ยวกับห้องพักซึ่งเจ้าของห้องพักไม่ใช่ธุรกิจโรงแรม แนวคิดเรื่องเศรษฐกิจแบ่งปันหรือ Sharing Economy มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคตามที่มีมติชน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สำรวจการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินธุรกิจแฟชั่นและเครื่องประดับจากเว็บไซต์ พบว่ามีผู้ประกอบการธุรกิจจำนวนหนึ่งมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินธุรกิจโดยมีการเสนอบริการให้เช่าเครื่องประดับอัญมณี โดยมีการนำเสนอผ่านช่องทางจัดจำหน่ายผ่านเว็บไซต์ของธุรกิจ Celi Jewelry (2567) ประชาสัมพันธ์ธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับผ่านเว็บไซต์ โดยกล่าวว่า “เช่าเครื่องประดับเพชร ประหยัดได้เป็นแสน” เว็บไซต์มุ่งกลุ่มเป้าหมาย คือ คู่แต่งงานซึ่ง

เป็นคนรุ่นใหม่ โดยกล่าวว่า “สำหรับคู่บ่าวสาวที่ไม่ต้องการใช้งบประมาณหลักแสนในการซื้อเครื่องประดับ... Celi (เซ-ลี) มีบริการให้เช่าเครื่องประดับเพชรแท้ เครื่องประดับเพชร CZ คุณภาพดีเยี่ยม ซึ่งคุณสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้เป็นแสน ” INDIGO CO.,LTD. (2567) ผู้ประกอบการธุรกิจอัญมณีของไทย ทำการตลาดให้เช่าเครื่องประดับผ่านเว็บไซต์ของธุรกิจ โดยกล่าวว่า “INDIGO Pearl บริการให้เช่าเครื่องประดับไข่มุกแท้ พลอยแท่งงานอสังการ เริ่มต้นเพียง 400฿ ” Pichaphat Gems Co.,Ltd. (2567) นำเสนอธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับผ่านเว็บไซต์ของธุรกิจ โดยกล่าวว่า “จำหน่าย/ให้เช่า เครื่องประดับเพชรสังเคราะห์ (Cubic Zirconia-CZ) ระดับ Premium ทุกเม็ดนำเข้าจากอเมริกา คัดคุณภาพสูงสุด ” จากเว็บไซต์ของ Bangkok Gems & Jewelry Fair (2565) รายงานว่า แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในการผลิตเริ่มตั้งแต่การได้มาซึ่งวัตถุดิบซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภคสินค้าประเภทเครื่องประดับซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่ก็เริ่มใส่ใจ เห็นด้วยกับการมีจิตสำนึกต่อการรักษาสีสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน ทำให้ผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจแฟชั่นและเครื่องประดับอัญมณีต้องหันมาใส่ใจ ทำการตลาดเพื่อสิ่งแวดล้อมเช่นกัน การสำรวจความคิดเห็นผู้บริโภคจัดทำโดย Gem and Jewelry Institute of Thailand (GIT) พบว่า ผู้บริโภคสินค้าแฟชั่นและเครื่องประดับกว่าร้อยละ 50 แสดงความใส่ใจและนิยมสินค้าแฟชั่นและเครื่องประดับที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่า ทำให้ผู้ประกอบการมีการทำการตลาดเพื่อแสดงให้เห็นว่าธุรกิจก็มีการใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมเช่นกัน ทั้งนี้ค่านิยมเกี่ยวกับการรักษาสีสิ่งแวดล้อมเกิดมีอัตราเพิ่มขึ้นหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจแฟชั่นและเครื่องประดับราคาแพงต้องมีการปรับรูปแบบธุรกิจตามสถานการณ์

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาการตลาดสำหรับธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณี โดยผลการวิจัยครั้งนี้เจ้าของธุรกิจอัญมณีสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางธุรกิจได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการกรณีศึกษาและสำรวจความคิดเห็นของลูกค้าเกี่ยวกับการตลาดธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณี
2. เพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงการตลาดให้ผู้ประกอบการธุรกิจกรณีศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ขอบเขตของการวิจัย

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจการตลาด เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมการตลาดมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจใช้บริการเช่าเครื่องประดับอัญมณีของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ตัวแปรในการวิจัยได้มาจากการสังเคราะห์งานวิจัยของ รวีพลอย อนันตกุล (2560), จีรภัทร์ พินิจสุวรรณ (2565), นกัศวรณ สุวรรณศิริ (2564) และ จุติพร ราชภูริ (2563) ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ 2) ด้านราคา 3) ด้านช่องทางจัดจำหน่าย 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด 5) ด้านพนักงาน 6) ด้านขั้นตอนให้บริการ 7) ด้านหลักฐานเชิงประจักษ์

2.2 ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรการวิจัย ได้แก่ ลูกค้าของผู้ประกอบการที่เป็นกรณีศึกษาในงานวิจัยนี้ จำนวน 4 แห่ง ซึ่งมีลูกค้าอยู่ในทะเบียนรวม 320 ราย (ณ พฤษภาคม 2567) โดยทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามลูกค้าของผู้ประกอบการทั้งหมด

2.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยเจ้าของธุรกิจกรณีศึกษาซึ่งยินดีร่วมมือให้ข้อมูลในการวิจัย จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นเจ้าของธุรกิจเครื่องประดับอัญมณีจึงมีความเหมาะสมในการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

2.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ทำการศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูล กรกฎาคม 2567-พฤศจิกายน 2567

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งแบบสอบถามได้มีการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่าระหว่าง 0.66 -1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดสอบกับลูกค้าของสถานประกอบการรถยนต์ให้เช่า จำนวน 30 คน นำผลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่น ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach เท่ากับ 0.82 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ (Cronbach' s alpha coefficient) มีทั้งหมด 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระยะเวลาเป็นลูกค้า เป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของลูกค้าเกี่ยวกับการตลาดธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีตามปัจจัยส่วนประสมการตลาด (7S) ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ 2) ด้านราคา 3) ด้านช่องทางจัดจำหน่าย 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด 5) ด้านพนักงาน 6) ด้านขั้นตอนให้บริการ 7) ด้านหลักฐานเชิงประจักษ์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Structured Interview) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัยในเขตกรุงเทพมหานคร โดยติดต่อขอฐานข้อมูลลูกค้าผ่านสถานประกอบการธุรกิจเครื่องประดับอัญมณี 4 แห่งที่เป็นกรณีศึกษา โดยแจกแบบสอบถามด้วยตัวเอง และผ่าน Google forms ระบบออนไลน์ด้วยการส่งแบบสอบถามไปยังไลน์ส่วนตัวและรับกลับคืนด้วยตัวเองทั้งหมด จำนวน 320 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 4 คน โดยนัดสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งแบบ onsite และ online โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Structured Questionnaire) เป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยการถามคำถามอย่างเป็นระบบเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบกับทบทวนเนื้อหาจากเอกสารและใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Component Analysis) ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้โดยตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตได้จากการเก็บข้อมูล เพื่อนำมาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปัน กรณีศึกษา : ธุรกิจอัญมณีบางแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 283 คน (ร้อยละ 88.5) เพศชาย จำนวน 37 คน (ร้อยละ 11.5) ส่วนใหญ่มีอายุสูงกว่า 40 ปี จำนวน 256 คน (ร้อยละ 80) ส่วนใหญ่สำเร็จศึกษาปริญญาตรี จำนวน 232 คน (ร้อยละ 73) ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเป็นลูกค้ามากกว่า 3 ปี จำนวน 120 คน (ร้อยละ 37.5)

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการตลาดธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณี จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถวิเคราะห์ผลการวิจัย ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการทำธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณี พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นโอกาสทางธุรกิจและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจและเป็นการ

ตอบสนองความต้องการของลูกค้า การนำเสนอสินค้าและบริการมาให้ลูกค้าเป็นทางเลือก ทำให้เกิดรายได้จากการบริการใหม่และการให้เช่าเครื่องประดับก็เป็นบริการอย่างหนึ่งแทนที่ลูกค้าจะต้องซื้อหลายชิ้นก็เปลี่ยนมาเป็นการเช่าทำให้ธุรกิจนี้เป็นการเปิดโอกาสการสร้างรายได้ดี

2.2ความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับการจัดการส่วนประสมการตลาด พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเข้าใจว่า ต้องมีการจัดหาสินค้าที่ลูกค้าพอใจลูกค้า มีการกำหนดราคาค่าเช่าที่เหมาะสม มีช่องทางให้ลูกค้าใช้เพื่อการติดต่อ มีการส่งเสริมให้ลูกค้าตัดสินใจ นอกจากนั้นต้องมีการให้บริการด้วยขั้นตอนที่สะดวกและต้องจัดให้มีหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อให้ลูกค้าใช้ในการบอกต่อเพื่อนๆ เพื่อเพิ่มยอดขายให้กับธุรกิจ

2.3ความคาดหวังต่อความตั้งใจใช้บริการของลูกค้า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่มั่นใจว่าลูกค้าจะสนใจใช้บริการ เนื่องจากมีความมั่นใจในสินค้าและราคา

3.ผลการศึกษาความคิดเห็นของลูกค้าเกี่ยวกับการตลาดธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีด้านปัจจัยส่วนประสมการตลาด สามารถวิเคราะห์ผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของลูกค้าเกี่ยวกับการตลาดธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีด้านปัจจัยส่วนประสมการตลาด ในภาพรวมพบว่าส่วนใหญ่มีความตั้งใจใช้บริการเช่าเครื่องประดับอัญมณี คิดเป็นร้อยละ 64 โดยพิจารณาตามผลิตภัณฑ์เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาด้านราคา คิดเป็นร้อยละ 63 ด้านช่องทางจัดจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 61 ด้านการส่งเสริมการตลาด คิดเป็นร้อยละ 72 ด้านพนักงาน คิดเป็นร้อยละ 59 ด้านขั้นตอนการให้บริการ คิดเป็นร้อยละ 69 และด้านหลักฐานเชิงประจักษ์ คิดเป็นร้อยละ 69 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านผลิตภัณฑ์ลูกค้าต้องการสินค้าที่เป็นของแท้ ต้องการสินค้าแบรนด์ดี ๆ สินค้ามีคุณภาพ และสินค้าที่รูปแบบทันสมัย ด้านราคาลูกค้ายินดีจ่ายค่าเช่าถึง 20%ของราคาขาย ด้านช่องทางจัดจำหน่ายลูกค้ายินดีติดต่อผ่านหน้าร้าน ด้านส่งเสริมการตลาดลูกค้าชอบการมีของแถม และชอบให้มีรายการพิเศษตามโอกาส ด้านพนักงานลูกค้าชอบให้มีพนักงานให้บริการ พนักงานยิ้มแย้มแจ่มใส ด้านขั้นตอนการให้บริการลูกค้าต้องการขั้นตอนที่สะดวกรวดเร็ว และด้านหลักฐานเชิงประจักษ์ลูกค้าต้องการหลักฐานเป็นเอกสาร หรือหลักฐานเป็นดิจิทัลก็ได้ นอกจากนั้นลูกค้าต้องการความเป็นส่วนตัวในเรื่องข้อมูลต้องการให้รักษาข้อมูลส่วนบุคคล

4.แนวทางในการปรับปรุงการตลาดสำหรับธุรกิจการให้เช่าเครื่องประดับ สรุปได้ว่า ลูกค้าต้องการความเป็นส่วนตัวในเรื่องข้อมูลต้องการให้รักษาข้อมูลส่วนบุคคล ลูกค้าไม่ประสงค์ติดต่อผ่านพนักงานเนื่องจากมีความห่วงใยเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลจึงควรลดการใช้พนักงานและเปิดช่องทางติดต่อเป็นการส่วนตัวกับผู้ประกอบการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การตลาดสำหรับธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปัน กรณีศึกษา : ธุรกิจอัญมณีบางแห่งในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ความคิดเห็นของผู้ประกอบการกรณีศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการทำธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีส่วนใหญ่เห็นว่าการนำเครื่องประดับมาให้บริการเช่าเป็นการลดภาระของลูกค้าในการซื้อและต้องดูแลและยังเป็นการประหยัดเงินให้กับลูกค้า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Davies & Ellis (2018) พบว่าธุรกิจการให้เช่าทรัพย์สินช่วยให้ผู้บริโภคที่ต้องการใช้เป็นบางโอกาสสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายและภาระในการดูแลทรัพย์สินได้ นอกจากนี้เจ้าของธุรกิจกรณีศึกษาได้กล่าวถึงการจัดการส่วนประสมการตลาด ซึ่งประกอบด้วย ตัวผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด และเห็นว่าต้องมีการให้บริการจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องด้วย แสดงให้เห็นว่า เจ้าของธุรกิจกรณีศึกษา มีความเข้าใจเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งการตลาดซึ่งมีการบริการเกี่ยวข้องด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จามจุรี เกอเกลียง (2561 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษา แบบจำลองการตัดสินใจใช้บริการ : กรณีศึกษา ธุรกิจรถเช่า พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดด้านบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการมากที่สุด ในขณะที่ตัวกันนวัตกรรมบริการ ด้านข้อมูลสารสนเทศและปัจจัยทางสังคม ในด้านอิทธิพลส่วนบุคคลและกลุ่มอ้างอิงก็มีผลเช่นกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศศิพงษ์ สุข และพิมพ์พรณ สุจารินพงศ์ (2566 : 57) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่าพื้นที่ของผู้ประกอบการร้านค้าเช่ารายย่อยกรณีศึกษา : ศูนย์การค้าเซ็นทรัล ภาคะวันออก พบว่า ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ 1) ประเภทธุรกิจ ประเภทสินค้า และการค้นหาแหล่งข้อมูล และ 2) การเช่าพื้นที่ และวิธีการติดต่อมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเช่าพื้นที่ 3) ประเภทธุรกิจและการค้นหาแหล่งข้อมูลหลักในการเช่าพื้นที่ และ 4) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการของการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจเช่าพื้นที่ปัจจัยทั้ง 4 ข้อมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเช่าพื้นที่ของผู้ประกอบการร้านค้าเช่ารายย่อย

ความคิดเกี่ยวกับการจัดการส่วนประสมการตลาด พบว่าผู้ประกอบการต้องมีการจัดหาสินค้าที่ถูกใจลูกค้า มีการกำหนดราคาค่าเช่าที่เหมาะสม มีช่องทางให้ลูกค้าใช้เพื่อการติดต่อ มีการส่งเสริมให้ลูกค้าตัดสินใจ นอกจากนั้นต้องมีการให้บริการด้วยขั้นตอนที่สะดวกและต้องจัดให้มีหลักฐานเชิงประจักษ์เพื่อให้ลูกค้าใช้ในการบอกต่อเพื่อนๆ เพื่อเพิ่มยอดขายให้กับธุรกิจ ความคาดหวังต่อความตั้งใจใช้บริการของลูกค้า ผู้ให้ข้อมูลมั่นใจว่าลูกค้าจะสนใจใช้บริการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นภัสวรรณ สุวรรณศิริ (2564:164) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับชั้นดี (Fine Jewelry) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับ Fine jewelry ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการ ในเรื่องร้านมีกระบวนการให้บริการที่สะดวก ถูกต้อง และรวดเร็ว ปัจจัยด้านบุคลากร ในเรื่องพนักงานขายมีความรู้ ตอบคำถามลูกค้าได้ถูกต้องและเหมาะสม เช่นเดียวกับปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ในเรื่องร้านมีหน้าร้านชัดเจน ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ในเรื่องเครื่องประดับ Fine Jewelry มีใบรับรอง/ใบรับประกันที่น่าเชื่อถือ เช่นเดียวกับปัจจัยบุคลากรในเรื่องพนักงานพูดจามีการยาทและสุภาพกับลูกค้า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ในเรื่องอัญมณีบนตัวเรือนเครื่องประดับ

Fine Jewelry มีความสวยงาม และปัจจัยด้านบุคลากรในเรื่องพนักงานมีความกระตือรือร้นในการให้บริการกับลูกค้า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จีรภัทร์ พินิจสุวรรณ (2565 : 60) ที่ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าแฟชั่นยังยืน (กรณีศึกษากระเป๋ารองเท้า) พบว่า ปัจจัยด้านการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective norms) ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าเพื่อนและสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่มีความคิดการตัดสินใจซื้อแฟชั่นยังยืนได้รับอิทธิพลจากเพื่อนและครอบครัว และมุมมองของคน que เคารพมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อแฟชั่นยังยืน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ผลจากการวิจัย การตลาดสำหรับธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจแบ่งปัน องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ตลาดเป้าหมาย: เข้าใจกลุ่มลูกค้าที่ต้องการเช่าเครื่องประดับ 2) การสร้างแบรนด์ที่น่าสนใจ: พัฒนาแบรนด์ให้มีความโดดเด่นและน่าเชื่อถือ 3) การใช้สื่อสังคมออนไลน์: โปรโมทผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ เพื่อเข้าถึงลูกค้ากว้างขึ้น 4) การจัดการสินค้าคงคลัง: รักษาความหลากหลายของสินค้าเพื่อรองรับการเช่าที่แตกต่างกัน 5) การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า: เพิ่มความภักดีและรักษาลูกค้าปัจจุบัน 6) การวางแผนกลยุทธ์การตั้งราคา: ตั้งราคาที่แข่งขันได้และดึงดูดลูกค้า 7) การให้บริการลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ: ทำให้ประสบการณ์ของลูกค้าดีที่สุด การรวมกันขององค์ความรู้เหล่านี้จะช่วยเพิ่มความสำเร็จในธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการทำธุรกิจให้เช่าเครื่องประดับอัญมณีได้ทราบแนวทางการวิเคราะห์ตลาดตรงกลุ่มเป้าหมาย การสร้างแบรนด์ที่น่าสนใจ การรักษาความหลากหลายของสินค้าเพื่อรองรับการเช่าที่แตกต่างกัน การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า การให้บริการลูกค้าและการรักษาข้อมูลความลับของลูกค้า

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาตลาดและแนวโน้ม: วิเคราะห์แนวโน้มการเช่าเครื่องประดับในตลาด รวมถึงสถิติการเข้าถึงของกลุ่มลูกค้าเฉพาะและความต้องการของตลาด

2.2 การวิเคราะห์คู่แข่ง: ศึกษาคู่แข่งในธุรกิจเดียวกันเพื่อหาจุดแข็งและจุดอ่อนของพวกเขาและพัฒนาเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากคู่แข่ง

2.3 สำรวจความพึงพอใจของลูกค้า: รวบรวมข้อมูลจากลูกค้าที่ใช้บริการเช่าเครื่องประดับเพื่อตระหนักถึงความคาดหวังและความพึงพอใจ

2.4 การวิเคราะห์ด้านการเงิน: พิจารณาด้านทุนการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการทำตลาด และการตั้งราคาอย่างเหมาะสม

2.5 เทรนด์การตลาดออนไลน์: ศึกษาการตลาดดิจิทัล และการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อดึงดูดลูกค้า

2.6 การสร้างสัมพันธ์กับผู้จัดหา: ตรวจสอบและเลือกผู้ผลิตหรือผู้จัดจำหน่ายที่สามารถจัดหาสินค้าได้ตามคุณภาพและทันเวลา

2.7 วิเคราะห์ผลกระทบจากเหตุการณ์สำคัญ: พิจารณาว่าเหตุการณ์ที่สำคัญ เช่น งานแต่งงาน, งานการกุศล หรือกิจกรรมพิเศษต่างๆ ส่งผลต่อความต้องการใช้อย่างไร

บรรณานุกรม

- กุลนิษฐ์ เลี้ยงอำนาจ. (2562). แผนธุรกิจจัดจำหน่ายเครื่องประดับ (จิวเวอร์รี่) ในช่องทางออนไลน์. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จามจุรี เกอเกลี้ยง. (2561). แบบจำลองการตัดสินใจใช้บริการ : กรณีศึกษาธุรกิจรถเช่า. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.
- จิรภัทร์ พินิจสุวรรณ. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าแฟชั่นยั่งยืน (กรณีศึกษากระเป๋า รองเท้า). สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จุติพร ราชฤทธิ์. (2563). การวิเคราะห์ปัจจัยการรับรู้ในสินค้าแฟชั่นระดับหัตถราคาต่างประเทศ : กรณีศึกษา ตลาดสินค้าบาเลนเซียก้า ของผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมทางธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นภัสวรรณ สุวรรณศิริ. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องประดับชั้นดี (Fine Jewelry) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รวีพลอย อนันตกุล. (2560). ปัจจัยและพฤติกรรมในการเลือกซื้ออัญมณีจากประเทศพม่าของคนไทย. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศศิพงษ์ ความสุข และพิมพ์พรณ สุจารินพงศ์. (2566). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเช่าพื้นที่ของผู้ประกอบการร้านค้าเช่ารายย่อยกรณีศึกษา : ศูนย์การค้า เซ็นทรัล ภาคะตะวันออก. วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 7(1). 57-71.
- ศุภชัย ประทุมนากุล. (2562). เศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (Sharing Economy). Retrieved from ราชบัณฑิตยสภา: <https://science.royalsociety.go.th//เศรษฐกิจแบบแบ่งปัน-sharing-economy/>
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ . (2559). Unlock Productivity Lesson. Retrieved from www.ftpi.or.th: <https://www.ftpi.or.th/2016/8335>

- Bangkok Gems & Jewelry Fair, 2565. Thai jewelry trend goes sustainable with environment in mind. [Online] Available at:
<https://www.bkkgems.com/trenddetail/26> [Accessed 10 04 2567].
- Celi Jewelry. (2567, 04 10). เข้าเครื่องประดับเพชร ประหยัดได้เป็นแสน. Retrieved from [www.celi-jewelry.com](https://celi-jewelry.com/): https://celi-jewelry.com/เข้าเครื่องประดับเพชร-ป/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwrcKxBhBMEiwAIVF8rFcxQ2FmVgZyTTZXI7HS3q-qcoQSAHJiLyPW1vI3QJ5-WpaDOTr-9BoCscAQAvD_BwE
- Davies, J., & Ellis, B. (2018). Vacation Rental Management 411 A Comprehensive Overview of Best Practices for Renting a Room Or Home to Guests for Profitable Short-Term Stays. New York: iUniverse.
- INDIGO CO.,LTD. (2567, 04 10). INDIGO_Pearls. Retrieved from www.lemon8-app.com:
https://www.lemon8-app.com/indigo_pearl/7215870916222288385?region=th
- Pichaphat Gems Co.,Ltd. (2567, 04 10). pichaphatgems. Retrieved from pichaphatgems.com: <https://pichaphatgems.com/>

การจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์
ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปรีญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์
จังหวัดชัยภูมิ

ORGANIZING MUSIC THERAPY AND PRAYER ACTIVITIES TO CREATE A
MOOD OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS BAAN RIEN CHAIPREEYA, HUAI
RAI SUB-DISTRICT, KHON SAWAN DISTRICT CHAIYAPHUM PROVINCE

สรศักดิ์ชัย ไชยสกุลวงศ์

Sanchai chaisakunwong

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum Campus

Email: sanchai0636259936@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 14 กันยายน 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 10 มกราคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 10 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน 2) พัฒนากิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์ 3) ประเมินกิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์การจัดการกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม ผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 8 คน ครูผู้สอนดนตรี จำนวน 1 คน วิทยากรธรรมศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพิเศษ จำนวน 1 คน สุ่มโดยเจาะจง เครื่องมือการวิจัย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จากประชากร การเก็บรวบรวมข้อมูลเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์รวบรวม และสรุปข้อมูลทั้งหมด

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนกระบวนการจัดการเรียนรู้บางรายวิชา ซึ่งผู้ปกครอง ไม่มีความถนัดเช่นวิชาดนตรี ทางผู้จัดการศึกษาจึงได้ทำหนังสือขออนุญาตเรียนร่วมกับโรงเรียนในเครือข่ายที่อยู่ใกล้เคียงที่มีครูผู้สอนดนตรีโดยตรง พัฒนากิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์ ทำให้เด็กได้มีสมาธิ จดจ่อกับการเรียนดนตรี เด็กนั่งสมาธิก่อนเรียนดนตรีทุกครั้ง ทำให้เด็กเกิดสมาธิให้มีความสงบ ลดความกังวล การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ประเมินกิจกรรม พบว่าการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ มีความคิดเห็นว่าพฤติกรรมของเด็กจะ ลูกขึ้น เดินไปมา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.75 หงุดหงิดง่าย เมื่อไม่พอใจ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.50 ร้องไห้เอาแต่ใจตนเอง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.75 ไม่กล้าพูด พูดน้อยมากหรือไม่แสดงอารมณ์ตอบโต้เมื่อมีการสนทนา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.63 ไม่รู้จักการรอคอย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.50 ก้าวร้าวทำลายสิ่งของเมื่อมีอารมณ์โกรธ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.38 ไม่กล้าแสดงออก ชอบอยู่หนึ่ง ไม่ชอบเข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.25

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรม; ดนตรีบำบัด; เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ADSTRACT

This research aims to 1) study the problems of teaching and learning management, 2) develop music and chanting activities, 3) evaluate music and chanting activities. The organization of music therapy and chanting activities is a quantitative and qualitative research. The sample groups are 4 groups of 8 parents of children with special needs, 1 music teacher, 1 religious education lecturer, 1 teacher of special education center, 1 person, purposively selected. The research instruments are questionnaires and interview forms from the population. Data collection: Collect questionnaires and interview forms, collect and summarize all data.

The research results found that the problems in teaching the learning process of some subjects that parents are not good at, such as music, the educational organizers therefore wrote a letter requesting permission to study together with a nearby network school that has a music teacher directly.

Develop musical activities and prayers to help children concentrate and focus on learning music. Children meditate before learning music every time, which helps children concentrate and be calm, reducing anxiety, and making learning more efficient.

Evaluation of activities found that the organization of music therapy and chanting activities to create emotions for children with special needs, Ban Rian Chaipriya, Huai Rai Subdistrict, Khon Sawan District, Chaiyaphum Province, had opinions that the children's behavior would be getting up and walking around, with an average of 2.75, easily irritated when dissatisfied, with an average of 4.50, crying and being self-centered, with an average of 2.75, not daring to speak, speaking very little or not showing emotions in response when having a conversation, with an

average of 2.63, not knowing how to wait, with an average of 2.50, being aggressive and destroying things when angry, with an average of 2.38, not daring to express themselves, like to stay still, and do not like to participate in activities, with an average of 2.25.

Keywords organizing activities; music therapy; children with special needs

บทนำ

เด็กพิเศษไม่สามารถปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้ดังเช่นเด็กปกติทั่วไป การจัดการเรียนการสอนจึงควรมีรูปแบบที่พิเศษ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพความบกพร่องและประเภทของเด็ก ฉะนั้นการให้การศึกษาแก่เด็กพิเศษจึงควรมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติทั้งในด้านเนื้อหาวิธีการและการประเมินผล เด็กพิเศษคือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ เมื่อ การดำเนินชีวิตในสังคมทั่วไปอาจทำสิ่งต่างๆ ได้เป็นบางส่วน ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือสมองที่เป็นมาแต่กำเนิดก็ได้ (เบญจา ชลธารนนท์ 2538: 1) เพื่อจะได้พัฒนาศักยภาพให้ดีขึ้นตามลำดับของพวกเขา ให้สูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (นงนุช เพชรบุญวัฒน์, 2555 : 54) ดนตรีด้านจิตใจและอารมณ์ ดนตรีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับอารมณ์ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด ทำให้อารมณ์ปกติ (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2550: 21) ทำให้เด็กลดความวิตกกังวล ลดความกลัว ทำให้เกิดอารมณ์และจินตนาการ เพลิดเพลินไปกับเสียงดนตรี จึงรู้สึกสดชื่น ผ่อนคลายและสนุกสนานเพราะดนตรีช่วยกระตุ้นการหลั่งสารแห่งความสุขจากสมองได้ (สถิตธรรม เพ็ญสุข, 2555 : 12,66) นอกจากนี้การฟังเพลงช่วยให้สุขภาพจิตดี ช่วยบรรเทาอาการของผู้ป่วยจิตเภทได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันการพัฒนาศักยภาพเด็กพิเศษมีวิธีการที่หลากหลาย หนึ่งในนั้นคือการใช้กิจกรรมดนตรีบำบัด ดนตรีใช้เป็นเครื่องมือในการรักษามานานหลายศตวรรษ ธรรมชาติของดนตรีที่ไร้พรมแดน มีได้หลากหลายรูปแบบ ทำให้เข้ากับคนได้อย่างไม่จำกัดเพศ วัย เชื้อชาติและศาสนา ดนตรีช่วยในการรักษาปัญหาทางร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าท่านจะฟังดนตรีประเภทใด ลูกทุ่ง ลูกกรุง หรือ ดนตรีคลาสสิก (classical music) ดนตรีกระตุ้นสมองเกือบทุกส่วน เช่น ส่วน auditory (การได้ยิน), motor cortex (เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวของแขน ขา ใบหน้า) limbic system (อารมณ์ จิตใจ การตระหนักรู้ ความเข้าใจ และความจำ) ทั้งนี้กิจกรรมดนตรีบำบัดไม่ได้มีวัตถุประสงค์ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีพัฒนาการทางด้านดนตรีเป็นหลัก แต่เพื่อพัฒนาด้านอื่นได้แก่ด้านร่างกาย ด้านทักษะทางสังคม จิตใจอารมณ์ ด้านการเรียนรู้และทักษะในด้านการสื่อสารเพื่อให้อยู่ในร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติ

ส่วนดนตรีบำบัดสำหรับเด็ก นักดนตรีบำบัดจะทำการประเมิน และเลือกใช้ดนตรี หรือ กิจกรรมดนตรีที่เหมาะสมที่สุดกับเด็ก โดยคำนึงถึงความต้องการเฉพาะบุคคล ซึ่งประโยชน์ของดนตรีที่มีต่อเด็ก ๆ ได้แก่ ดนตรีจะช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัสต่าง ๆ ในแต่ละช่วงวัยของเด็ก ดนตรีช่วยสร้างประสบการณ์และแรงบันดาลใจในการเข้ารับการบำบัดด้วยความสนุกสนาน ดนตรีให้ความรู้สึก

ปลอดภัยในการเข้ารับบริการ ดนตรีบำบัดช่วยกระตุ้นทักษะทางด้านสติปัญญา ความคิด และความจำ ดนตรีบำบัดช่วยให้เด็ก ๆ จัดการกับความเครียด และความกังวลที่เกิดขึ้นได้ ดนตรีบำบัดช่วยส่งเสริมให้เด็ก ๆ มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีการแสดงออก มีการสื่อสารและการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ดี ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ควรจัด กิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการพฤติกรรมด้านอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พัฒนารูปแบบการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่หลากหลายสนับสนุนให้เกิดการบำบัดฟื้นฟูทางด้านปัญญา สังคมและด้านอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษต่อไป การใช้นักดนตรีบำบัด (music therapist) ที่ผ่านการศึกษาด้านดนตรีบำบัด จึงมีความสำคัญ นักดนตรีบำบัดจะต้องพิจารณาถึงความชอบทางดนตรี ประสบการณ์ทางดนตรี สภาวะแวดล้อม และสภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้รับการบำบัด ประกอบการรักษา เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงและยั่งยืนด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น (จิรภรณ์ อังวิยาธรรม, 2526 : 34) ดนตรีช่วยให้เด็กบางคนที่มีปัญหาในการเข้าสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่นให้ดีขึ้น เพราะเด็กได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมดนตรีกับครูและเพื่อน ดนตรีทำให้เด็กหัวเราะน้อยลง ลดความรู้สึกที่ตนเองเป็นเด็กแปลกแยกในสังคม ทำให้เด็กรู้สึกเป็นปกติมากขึ้น เด็กได้แสดงกิจกรรมดนตรีบนเวทีทำให้ได้รับคำชมจากพ่อแม่ ครูเพื่อนและสังคมทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและความพยายามทำกิจกรรมดนตรีร่วมกับผู้อื่นในครั้งต่อไป (ธวัชชัย นาควงษ์, 2543: 63-64) เพราะฉะนั้นการทำกิจกรรมดนตรีจึงเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กได้เข้าสังคม ได้เรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้เรียนรู้ข้อผิดพลาดในการทะเลาะกับเพื่อนการแย่งเครื่องดนตรีและการกระทบกระทั่งกัน ตลอดจนได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกันการร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมด้วยกันอย่างเป็นมิตร ทำให้เห็นคุณค่าในการอยู่ร่วมกับคนในสังคม การสอนดนตรีให้กับเด็กเพื่อเป็นการพัฒนาและเติมเต็มศักยภาพของเด็กให้สมบูรณ์ พัฒนาสมองซีกซ้ายและขวาให้เต็มศักยภาพ ช่วยพัฒนาสมองให้เต็ม พัฒนาจิตใจให้เต็มหัวใจ พัฒนาร่างกายให้แข็งแรงเต็มที่ ช่วยพัฒนาอารมณ์ให้มั่นคง พัฒนาด้านสังคมให้เป็นที่ยอมรับ ด้านสิ่งแวดล้อมให้อยู่ได้อย่างอบอุ่นและเป็นธรรมชาติ เพื่อช่วยสร้างบรรยากาศการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น โดยดนตรีเป็นสื่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เด็กทุกคนควรได้เรียนรู้ดนตรี (สุกรี เจริญสุข, 2557 :73)

การสวดมนต์ทำให้เกิดสมาธิได้ดี เมื่อมีสมาธิจิตใจก็สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน ลดความกลัว ความวิตกกังวลต่างๆ ช่วยให้มีกำลังใจที่จะต่อสู้กับโรคร้ายที่รุมเร้าได้ หรือแม้แต่ผู้ป่วยระยะสุดท้าย การได้ยินเสียงสวดมนต์ในขณะที่กำลังจะสิ้นใจ อาจช่วยให้ตายสงบและนำจิตไปสู่ภพภูมิที่ดีได้ (อารี นุ้ยบ้านด่าน และคณะ, 2552 : บทคัดย่อ) พบว่า ระดับความเครียดก่อนการเข้าโครงการวิจัยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่าง ($p=0.38$) ส่วนระดับความเครียดหลังการสวดมนต์ วันที่ 1.5 และ 10 ในกลุ่มทดลองต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=0.01$) ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการสวดมนต์ช่วยลดความเครียดในนักศึกษาได้

ผู้วิจัยจึงได้ได้มีการจัดโครงการกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ขึ้นในบ้านเรียนชัยปรีญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ และได้เห็นพฤติกรรมของเด็กในระหว่างการจัดกิจกรรมว่าเด็กที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละครั้งนั้นจะมีการตอบสนอง เรียนรู้ได้ไม่เหมือนกันซึ่งมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละบุคคล ควรจะได้รับการส่งเสริมในด้านทักษะการเล่นดนตรีควบคู่กับการสวดมนต์ก่อนการเรียนดนตรีในแต่ละครั้ง เพื่อให้เด็กได้มีสมาธิ จดจ่อกับการเรียนดนตรี เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มพูนความรู้ความสามารถทางดนตรีเพิ่มขึ้น เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจกระตุ้นการรับรู้ เสริมสร้างสมาธิ และกระตุ้นประสาทสัมผัสการรับรู้ของเด็ก อยู่ในอารมณ์สงบ ผ่อนคลายความตึงเครียด ลดความวิตกกังวล เสริมสร้างสมาธิ และกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อันจะส่งผลต่อการการเจริญเติบโตของเด็ก เป็นกำลังสำคัญของสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปรีญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
- 2 เพื่อพัฒนากิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปรีญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
- 3 เพื่อประเมินกิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปรีญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research)และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมซึ่งใช้วิธีดำเนินการวิจัยด้วยการแจกแบบสอบถาม(Questionnaire)และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)กับผู้ปกครอง ครูผู้สอนและวิทยากร

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาข้อมูลจากผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 8 คน ครูผู้สอนดนตรีจำนวน 1 คน วิทยากรธรรมศึกษาจำนวน 1 คน และครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพิเศษจำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 11 คน

1.2 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถาม โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert Scale) 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บ

ข้อมูลปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-end Question) กำหนดการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปรีญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิวัดระดับโดยใช้บันทึกหลังการสอนของครูผู้สอนดนตรีและวิทยากรธรรมศึกษา การหาคุณภาพของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามเพื่อหาคุณภาพแบบสอบถาม โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น

สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ลงพื้นที่วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเขตอำเภอกอนสวรรค์ทั้งหมด 9 ตำบลกับ 1 เทศบาล จำนวน 8 คน 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ครูผู้สอนศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำหน่วยบริการอำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 คน 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูผู้สอนดนตรีโรงเรียนบ้านหนองแดง (คุรุประชาสรรค์) อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 คน 4) การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก วิทยากรธรรมศึกษา วัดราษฎร์สามัคคี อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 คน

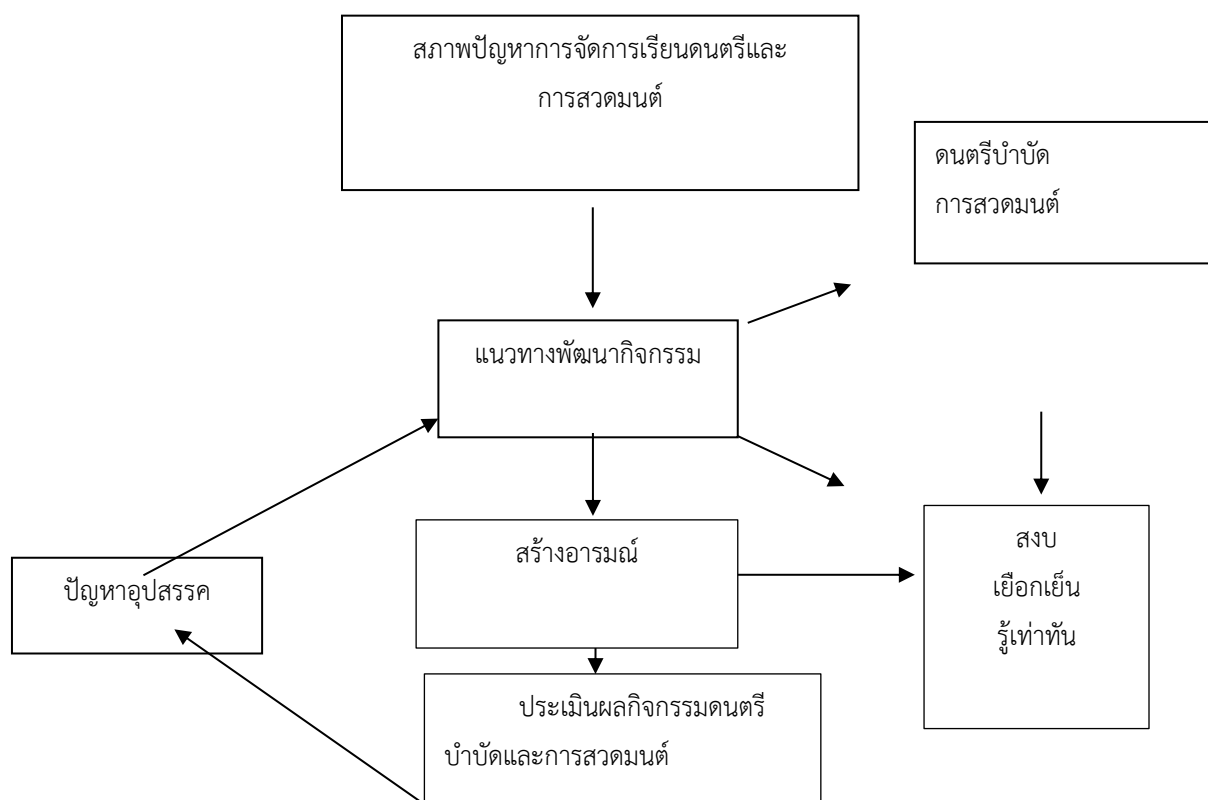
จากนั้นเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลทั้งหมดในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มาศึกษาวิจัยในเรื่องการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษบ้านเรียนชัยปรีญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ในงานวิจัยนี้

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ ดังนี้ แบบประสาณวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ด้วยการทดสอบการวิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย (Mean) และ t-test ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยการบรรยายเชิงพรรณนาโดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมา โดยประยุกต์ใช้แนวทาง 6 ขั้นตอนของเมาส์ทากาส ดังนี้ 1) การถอดความข้อมูล 2) การจัดการข้อมูล โดยบันทึกทัศนคติต่อการดำเนินงานข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะ 3) การอ่านและถ้อยคำบันทึก 4) การอธิบาย (Describing) เป็นขั้นตอน 5) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล 6) การตีความหมายข้อมูล (Interpreting) สรุปในแต่ละประเด็น

๑.๕ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพประกอบที่ 1.1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ บางรายวิชา ซึ่งผู้ปกครอง ไม่มีความถนัดเช่นวิชาดนตรี ทางผู้จัดการศึกษาจึงได้ทำหนังสือขออนุญาต เรียนร่วมกับโรงเรียนในเครือข่ายที่อยู่ใกล้เคียงที่มีครูผู้สอนดนตรีโดยตรง เช่นปีแรกของการจัดการศึกษานั้น ทางบ้านเรียนชัยปริญาทำหนังสือราชการไปยังโรงเรียนบ้านหนองแดงคุรุประชาสรรค์ เพื่อขอเรียนร่วมในรายวิชาดนตรี ทางโรงเรียนบ้านหนองแดง และได้รับความร่วมมืออย่างดีจาก ครูผู้สอนและผู้อำนวยการสถานศึกษาแห่งนี้ทำให้การเรียนผ่านไปได้อย่างราบรื่น

2. การพัฒนากิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า กิจกรรมดนตรีบำบัด เป็นกิจกรรมที่ได้ดำเนินการโดยทางบ้านเรียนชัยปริญา ให้เด็กมาเรียนดนตรี เน้นการปฏิบัติฝึกเล่น ดนตรี โดยมีครู ช่วยสอนในการเล่นดนตรี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะเน้นการฝึกบ่อยๆทำให้เด็กจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมการสวดมนต์ นั่งสมาธิ ก่อนเล่นดนตรี เพื่อจิตสงบ มีความสนใจ ตั้งใจฟัง

ครูสอน ฟังอย่างมีสติ เกิดสมาธิในการเล่นดนตรี ลดความกังวล พร้อมทำให้เกิดการบำบัดฟื้นฟูทางด้านปัญญา สังคมและด้านอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3. การประเมินกิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ สำหรับครูสอนดนตรีมีความคิดเห็นว่า พฤติกรรมของเด็กจะ ลูกขึ้น เดินไปมา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.75 หงุดหงิดง่าย เมื่อไม่พอใจ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.50 ร้องไห้เอาแต่ใจตนเอง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.75 ไม่กล้าพูด พูดน้อยมากหรือไม่แสดงอารมณ์ตอบโต้เมื่อมีการสนทนา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.63 ไม่รู้จักการรอคอย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.50 ก้าวร้าวทำลายสิ่งของเมื่อมีอารมณ์โกรธ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.38 ไม่กล้าแสดงออก ชอบอยู่หนึ่ง ไม่ชอบเข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.25

แสดงว่าการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ นั้นทำให้เด็กมีพฤติกรรมทางด้านอารมณ์โดยรวมดีขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ) ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้ ดังนี้

1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน บ้านเรียนชัยปริญา ยังขาดทักษะในการสอน หรือ เทคนิคการสอน ยังไม่มีกิจกรรมเพื่อจะพัฒนาทางด้านจิตใจ และควบคุมด้านอารมณ์ โดยมุ่งส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กที่มีความต้องการ พิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติและสามารถปรับตัวให้ อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สอดคล้องกับงานวิจัย ของ (เบญจา ชลธารนนท์, 2548 : 167) ได้กล่าวว่า อย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษา สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นเรื่องใหม่สำหรับครูในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความ เข้าใจในการจัดการศึกษาการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพ ขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอน ความบกพร่องและประเภทของเด็ก ฉะนั้น การให้การศึกษาแก่เด็กพิเศษจึงควรมีลักษณะแตกต่างไปจากเด็กปกติทั้งในด้านเนื้อหา วิธีการและการประเมินผล เด็กพิเศษคือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษ เมื่อการดำเนินชีวิตในสังคมทั่วไปอาจทำสิ่งต่างๆ ได้เป็นบางส่วน ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางร่างกายหรือสมองที่เป็นมาแต่กำเนิดก็ได้

2) การพัฒนากิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ได้มีกิจกรรมดนตรีบำบัด เป็นกิจกรรมที่ได้ดำเนินการโดยทางบ้านเรียนชัยปริญา ให้เด็กมาเรียนดนตรี เน้นการปฏิบัติฝึกเล่นดนตรี พัฒนาความจำ ค่อยๆจำเนื้อหาในแต่ละเพลง โดยมีครู ช่วยสอนในการเล่นดนตรี มีการพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง จะเน้นการฝึกบ่อยๆทำให้เด็กจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมการสวดมนต์ นั่งสมาธิ การนับตัวเลข เป็นคู่ๆ เช่น หายใจเข้านับ 1 หายใจออกนับ 1 เป็นต้น จนถึงนับ 10 แล้วเริ่มนับใหม่ ทำให้เกิดมีสติขณะเล่นดนตรี เพื่อจิตสงบผ่อนคลาย เหมือนกับ (สถิตธรรม เพ็ญสุข, 2555 : 12,66) ได้กล่าวว่า เสียงดนตรี ทำให้เกิดอารมณ์และจินตนาการเปลี่ยไปกับเสียงดนตรี จึงรู้สึกสดชื่น ผ่อนคลายและสนุกสนานเพราะดนตรีช่วยกระตุ้นการหลั่งสารแห่งความสุขจากสมองได้ มีความสนใจ ตั้งใจฟังครูสอน ฟังอย่างมีสติ เกิดสมาธิในการเล่นดนตรี ลดความกังวล พร้อมทำให้เกิดการบำบัด พื้นฟูทางด้านปัญญา สังคมและด้านอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ท่าน (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์ เรขา, 2550: 21) อีกประการหนึ่งดนตรีทำให้เกิดอาการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ไปในทิศทางที่ดีขึ้นดนตรีทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับอารมณ์ ช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด

3) ประเมินกิจกรรมทางดนตรีและการสวดมนต์การจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า พฤติกรรมของเด็กจะ ลูกขึ้น เดินไปมา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.75 หงุดหงิดง่าย เมื่อไม่พอใจ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.50 ร้องไห้เอาแต่ใจตนเอง คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.75 ไม่กล้าพูด พูดน้อยมาก หรือไม่แสดงอารมณ์ตอบโต้เมื่อมีการสนทนา คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.63 ไม่รู้จักการรอคอย คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.50 ก้าวร้าวทำลายสิ่งของเมื่อมีอารมณ์โกรธ คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.38 ไม่กล้าแสดงออก ชอบอยู่หนึ่ง ไม่ชอบเข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นค่าเฉลี่ย 2.25 สองคล้องกับ (นัทธี เชียงชนะและสมชัย ตระการรุ่งนภา , 2558: 116) ได้สรุปจากการบำบัดทางดนตรี พบว่า ผลการวิจัยส่วนใหญ่มีความสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย นั้นแสดงให้เห็นว่าดนตรีมีประสิทธิผลต่อการบำบัดและการส่งเสริมสุขภาพ จะเห็นได้ว่า วิธีการบำบัดทางดนตรีที่ใช้มากที่สุดคือ กิจกรรมการฟังดนตรี (ร้อยละ 55.4) รองลงมาคือ กิจกรรมดนตรีที่หลากหลายซึ่งรวมถึงการฟัง การร้องเพลง การเล่นดนตรี การเคลื่อนไหวและการสร้างสรรค์ (ร้อยละ 10.8) กิจกรรมดนตรีดังกล่าวใช้บำบัดผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดมากที่สุด (ร้อยละ 23.1) โดยส่วนใหญ่เน้นองค์ประกอบดนตรีด้านอัตราจังหวะเป็นหลักในการบำบัด (ร้อยละ 13.8) สำหรับทักษะดนตรีที่ใช้มากที่สุดในการบำบัดคือ ทักษะการฟัง (ร้อยละ 67.7) โดยส่วนใหญ่เป็นการฟังผ่านดนตรีบันทึก (ร้อยละ 70.8) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อบำบัดความเจ็บปวดมากที่สุด (ร้อยละ 20) รองลงมาคือใช้ลดความวิตกกังวล (ร้อยละ 16.9) ดนตรีบำบัดมีประโยชน์อย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ (นัทธี เชียงชนะ, 2561: 234) ผลการประเมินเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าดนตรีบำบัดสามารถเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนการให้บริการดนตรีบำบัดจะต้องถูกระบุไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลซึ่งลักษณะของการให้บริการดนตรีบำบัดมีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะคือ 1) การให้บริการดนตรีบำบัดโดยตรงต่อตัวนักเรียนในลักษณะรายบุคคลในห้องสอนเสริม 2) การให้บริการร่วมกับชั้นเรียนรายวิชาอื่น ๆ หรือในการบำบัดอื่น ๆ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และ 3) การให้บริการผสมผสานระหว่างสองลักษณะ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง คุณครู ช่วยกันส่งเสริมแก้ไข พัฒนาเกี่ยวกับดนตรีบำบัดในอนาคต

แสดงว่าการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ นั้นทำให้เด็กมีพฤติกรรมทางด้านอารมณ์โดยรวมดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1.1 การจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษบ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ ผลจากการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับน้อยคือการร้องไห้ เอาแต่ใจตนเอง ซึ่งจากการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่มมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันและมีค่าเฉลี่ยโดยรวมในระดับเดียวกัน ดังนั้นจึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการหาแนวทางหรือมาตรการในการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านการร้องไห้ เอาแต่ใจตนเอง ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์เพิ่มสูงขึ้นต่อไป

1.1.2 ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐหรือบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยร่วมมือกับผู้ปกครองและสนับสนุนในการจัดกิจกรรมในลักษณะด้านอื่น ๆ เพิ่มให้มากขึ้น เพราะผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์ ในการสร้างอารมณ์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ บ้านเรียนชัยปริญา ตำบลห้วยไร่ อำเภอกอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ นั้นทำให้เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมทางด้านอารมณ์โดยรวมดีขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.2.1 ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองทราบถึงพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน แสดงออกในแต่ละกิจกรรมไม่ว่าการนั่งสมาธิ การสวดมนต์และการเรียนดนตรีบำบัด เรียนรู้ได้ช้า และเร็วแตกต่างกัน

1.2.2 ควรมีการจัดกิจกรรมดนตรีบำบัดและการสวดมนต์บ่อยขึ้น ไม่ควรเว้นระยะห่างนานเกินไป เพื่อจะได้พัฒนาพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง

1.2.3 ควรสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรม โดยผู้จัดกิจกรรมควรทำความเข้าใจในการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนสนใจที่อยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1. ควรมีการศึกษาถึงพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทางด้านสังคมและทางสติปัญญา เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ไม่เป็นภาระของสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างคนปกติทั่วไป

2.2 ศึกษาถึงพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษในการอยู่ร่วมกับบุคคลทั่วไป เพื่อไม่เป็นปัญหาของชุมชนและสังคมในระยะยาว

2.3 การส่งเสริมดูแลจากหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง เพื่อความเสมอภาคในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ

2.4 ศึกษาถึงพฤติกรรมและการปฏิบัติของญาติพี่น้องที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้ความเข้าใจซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

2.5 การเข้าถึงสวัสดิการและผลประโยชน์ของภาครัฐที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับทราบงบประมาณที่พึงได้ มาพัฒนาพฤติกรรมของเด็กและพัฒนาความเป็นอยู่ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

จิรภรณ์ อังวิยาธรรม. (2526) ข้อดีของคนตรีบำบัด. ภาควิชาเภสัชเคมี คณะเภสัชศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล.

นงนุช เพชรบุญวัฒน์. (2555) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2550) การบำบัดทางเลือกในเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.

ธวัชชัย นาควงษ์. (2543) การสอนดนตรีสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เบญจมา ชลธารนนท์. (2538) รวมบทความวิชาการทางการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: สหธรรมมิก.

สถิตธรรม เพ็ญสุข. 2555. อัจฉริยะอย่างไอน์สไตน์ด้วยเสียงดนตรี. กรุงเทพฯ ปัญญาชน,

สุกรี เจริญสุข. (2555) ศักยภาพความเป็นเลิศทางดนตรี: ดนตรีกับเด็ก. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยดุริยางค

ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

อารี นัยบ้านด่าน และคณะ. 2552 “ผลการสวดมนต์ความเครียดของนักศึกษา พยาบาล

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์” คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

<https://www.paolohospital.com/th-TH/phahol/Article/Details>.วารสาร

นันทิ เชียงชนะนา, (2561):234. “บทบาทของดนตรีบำบัดในการศึกษาพิเศษ”.วารสารครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ 46 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม)

แนวคิดพระพุทธศาสนากับสังคมที่ปรากฏในสิงคาลกสูตร CONCEPTS AND SOCIETY THAT RESULT IN THE SINGHALAKA SUTTA

พระฐิติ กิตติปัญญา (จำนงค์สุข)

Phra Thiti Kittipanyo (Jamnong Suk)

อาจารย์พิเศษ มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahapajapati Buddhist College Mahamakut Buddhist University

E.mail : drthitichamnongsuk@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 30 ธันวาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 6 มกราคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้เป็น การนำเสนอถึงความสัมพันธ์ในด้านพระพุทธศาสนากับสังคมที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ในมุมมองหรือแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับสังคม ที่มีความผูกพันเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก พร้อมทั้งนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปช่วยแก้ปัญหาสังคมแนวคิดเพื่อสังคมในทางพระพุทธศาสนาจึงสามารถศึกษาได้จากพระสูตรต่าง ๆ ที่ปรากฏว่ามีแนวคิดเพื่อสังคม ในบทความเรื่องนี้ได้ศึกษาจากสิงคาลกสูตร เพราะมีความเกี่ยวเนื่องในหลักปฏิบัติทางสังคม พร้อมทั้งคิหิวินัย เน้นเรื่องการงดเว้นสิ่งที่ไม่ดี เช่น กรรมกิเลส 4 อบายมุข 6 เพื่อนที่ไม่ดี 4 ประเภท เพื่อนดี 4 ประเภท รวมไปถึงการรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลในระดับต่าง ๆ และสุดท้ายก็คือการช่วยเหลือสังคมตามสติปัญญา ตามกำลังความสามารถ และในสิงคาลกสูตรนี้ ยังวางหลักปฏิบัติเอาไว้อย่างสอดคล้องกับสถานภาพและบทบาทของแต่ละคนไว้อีกด้วย

คำสำคัญ: แนวคิดพระพุทธศาสนา, สังคม, สิงคาลกสูตร

ADSTRACT

This academic article presents the relationship between Buddhism and society as stated in Buddhist scriptures. It discusses the practices of people in society from the Buddhist perspective or concept of society, which are inextricably linked. In addition, it applies the practices of Buddhism to solve social problems. The concept of society in Buddhism can be studied from various sutras that seem to have the

concept of society. This article studies the Singhalaka Sutta because it is related to social practices along with the Kihī Vinaya, emphasizing the abstinence from bad things such as the four defilements, the six defilements, the four bad friends, the four good friends, as well as maintaining relationships with people at different levels and finally helping society according to one's own intelligence and ability. In addition, the Singhalaka Sutta also lays down principles of practice that are consistent with each person's status and role.

Keywords : Buddhist concept, society, Singhalak Sutta

บทนำ

พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม (Socially Engaged Buddhism) เป็นชื่อสำหรับใช้เรียกขบวนการพระพุทธศาสนาแนวใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองปัญหาสังคมโลกยุคปัจจุบัน หมายถึง ทักษะที่ว่าพระพุทธศาสนากับสังคมต้องผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีการแยกเรื่องศาสนากับสังคมออกจากกัน รวมทั้งความพยายามที่จะตีความพุทธธรรมให้ครอบคลุมปัญหาใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมสมัย เพราะเห็นว่าการสอนแบบจารีตที่เน้นการแก้ปัญหของปัจเจกบุคคล ไม่เพียงพอต่อการตอบปัญหาสังคมยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนได้ การแก้ปัญหาคความทุกข์ของปัจเจกบุคคลและสังคมสามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ (George D. Bond, 1996 : 126) อีกความหมายหนึ่งพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม หมายถึง ขบวนการหรือกลุ่มนักกิจกรรมชาวพุทธเพื่อสังคม (Engaged Buddhists) ที่พยายามนำพระพุทธศาสนาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาความไม่เป็นธรรมทางสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาความรุนแรง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางการเมือง (Damien Keown, 2003 : 86)

กล่าวโดยสรุป พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมมี 2 ลักษณะคือ 1) ทักษะหรือแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับสังคม มีความผูกพันเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออก และ 2) กลุ่มชาวพุทธที่นำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปช่วยแก้ปัญหาสังคมแนวคิดเพื่อสังคมในทางพระพุทธศาสนาจึงสามารถศึกษาได้จากพระสูตรต่าง ๆ ที่ปรากฏว่ามีแนวคิดเพื่อสังคม และศึกษาจากบุคคลหรือกลุ่มนักกิจกรรมของพวกชาวพุทธที่ทำงานเพื่อสังคม ในเรื่องนี้ ผู้เขียนศึกษาแนวคิดพระพุทธศาสนาเพื่อสังคมในพระไตรปิฎก โดยเลือกศึกษาจากสังคาลกสูตร โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือศึกษาความรู้ทั่วไปและหลักจริยธรรมในสังคาลกสูตร และเพื่อศึกษาแนวคิดเพื่อสังคมในสังคาลกสูตร

บทนำเกี่ยวกับสังคาลกสูตร

สังคาลกสูตร (ที.ปา. (ไทย) 11/242-274/199-218.) เป็นพระสูตรสูตรหนึ่งในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค มีรายละเอียดพอจะกำหนดได้ ดังนี้

ที่มาของชื่อ สังคาลกสูตร แปลว่า พระสูตรว่าด้วยสังคาลมานพ ขึ้นนี้ตั้งตามชื่อบุคคลในพระสูตร อนึ่ง ในที่บางแห่งเรียกชื่อพระสูตรต่างออกไป เช่น สังคาลกสูตรก็มี ลีคาโลวาสสูตรก็มี สิง

ศาโลวาทสูตรก็มี ทั้ง 2 ชื่อสุดท้ายนี้ แปลว่า พระสูตรว่าด้วยโอวาทที่ทรงแสดงแก่สีกาลหรือสิงคาลมานพ

ที่มาของพระสูตร พระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแก่มานพชื่อสิงคาลกะ (สีกาละ หรือ สองคาละในบางแห่ง) ขณะเสด็จออกจากพระเวฬุวันเข้าไปบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ เพื่อทรงแนะนำ ให้ให้วิทิศตามแบบของอริยวินัย (แบบพุทธ)

รูปแบบของพระสูตร รูปแบบของสิงคาลกสูตรเป็นแบบบรรยายโวหารแบบถาม-ตอบ และมีคาถาประพันธ์ประกอบ เวยายกรณภาชิตด้วย

ใจความสำคัญของพระสูตร

ภาคอุทเทส พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงทอดพระเนตรเห็นสิงคาลมานพกำลังให้วิทิศอยู่แต่เช้าตรู่มีผมและผ้าเปียกปอน จึงตรัสถามเพื่อชวนสนทนาว่า กำลังทำอะไร เมื่อเขาราบทูลว่า กำลังให้วิทิศตามคำสั่งก่อนบิดาจะตาย จึงตรัสว่า ในอริยวินัยเขาไม่ได้ให้วิทิศกันแบบนี้ เขาทูลถามว่า ในอริยวินัย เขาให้วิทิศกันอย่างไร

ตรัสตอบว่า พระอริยสาวกเว้นจากบาปกรรม 14 ประการ คือ กรรมกิเลส 4 เหตุ 4 ประการ ที่ทำให้บาปกรรม และอบายมุข 6 ประการ ชื่อว่าเป็นผู้ปิดป้องทิศทั้ง 6 ปฏิบัติเพื่อครองโลกทั้งสอง ทำให้เกิดความยินดีทั้งในโลกนี้และโลกหน้า หลังจากตายแล้วย่อมไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์

หลังจากแสดงพระสูตรนี้จบแล้ว สิงคาลมานพมีความเลื่อมใส ได้แสดงตนเป็นอุบาสก นับถือพระรัตนตรัยตลอดชีวิต ส่วนรายละเอียดของภาคอุทเทส จะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

ข้อสังเกต ในพระสูตรนี้ มีข้อที่น่าสังเกตอย่างน้อย 2 ประการคือ

1. ทำไมบิดาของสิงคาลกมานพจึงสั่งกำชับก่อนตายให้ลูกให้วิทิศ
2. ทำไมพระพุทเจ้าจึงแสดงเรื่องนี้

ข้อสังเกตทั้ง 2 ประการนี้ มีกล่าวไว้ในอรรถกถา ทีฆนิกาย ปาฏิการกค มีใจความพอสรุปได้ดังนี้

1. สิงคาลกมานพเป็นบุตรของคหบดีมหาศาลคนหนึ่งของกรุงราชคฤห์ เป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ทั้งคหบดีและภรรยาเป็นพระโสดาบัน แต่บุตรไม่มีศรัทธาในพระศาสนา เมื่อบิดามารดาแนะนำให้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าและพระมหาเถระมีท่านพระสารีบุตร ท่านพระมหาโมคคัลลานะ ท่านพระมหากัสสปะ เป็นต้น ผู้เป็นบุตรมักจะตอบว่า เขาไม่มีกิจที่จะเข้าไปหาสมณะเหล่านั้น การเข้าไปหาสมณะจะต้องไหว้ การน้อมตัวลงไหว้ทำให้เจ็บหลัง การนั่งคุกเข่าทำให้เจ็บเข่า การนั่งบนพื้น ทำให้เสื้อผ้าแปดเปื้อน เศร้าหมอง เก่าเร็ว การเข้าไปนั่งใกล้ทำให้ต้องสนทนาพูดจา กัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสนิทสนม และต้องนิมนต์ให้รับจีวร บิณฑบาต เป็นต้น ซึ่งทำให้สิ้นเปลืองทรัพย์เปล่า ๆ ด้วยเหตุนี้ บิดามารดาจึงเลิกแนะนำ ต่อมา เมื่อบิดาป่วยหนัก นอนชมอยู่บนเตียง ได้สั่งสิงคาลกมานพก่อนตายให้หมั่นให้วิทิศ ทั้งนี้โดยหวังว่า สิงคาลกมานพจะไม่เข้าใจความหมาย และต้องให้วิทิศอย่างที่คนทั่วไปไหว้ ซึ่งจะเป็นเหตุให้พระผู้มีพระภาคหรือพระอริยสาวกเห็นเข้าแล้วจะช่วยแนะนำให้เข้าใจความหมายตามเจตนาของตนได้

2. ตอนเช้าตรู่ของวันที่ทรงแสดงพระสูตรนี้ พระผู้มีพระภาคทรงตรวจดูหมู่สัตว์ที่ควรโปรดตามพุททธิกิจประจำวัน ทรงเห็นอุปนิสัยของสิ่งคาลกมาณพ จึงเสด็จมาเทศน์สอนเรื่องนี้ตามที่ผู้เป็นบิดาประสงค์ และทรงมุ่งหมายให้พระธรรมเทศนานี้เป็น คิหิวินัย คือข้อปฏิบัติสำหรับคฤหัสถ์สืบต่อไปด้วย

หลักจริยธรรมในสังคาลกสูตร

จริยธรรม หมายถึง หลักธรรมที่ควรประพฤติ ควรปฏิบัติ มีความหมายทั้ง 2 ลักษณะคือ ควรประพฤติเพื่อให้เกิดความดีงามหรือเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และเป็นสิ่งที่พึงงดเว้น เพราะถ้าไม่งดเว้นและไปประพฤติเข้าก็จะเกิดความเสียหาย หรือเกิดโทษ จริยธรรมในสังคาลกสูตร แบ่งออกเป็น 2 หมวด ซึ่งการแบ่งเช่นนี้ เป็นการแบ่งตามลักษณะของเนื้อหา คือ

1) หลักจริยธรรมในส่วนที่เป็นข้อห้าม ข้อที่ไม่ควรปฏิบัติ มีอยู่ 18 ประการ แบ่งเป็น 4 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 กรรมกิเลส 4

กรรมกิเลส แปลว่า กรรมเป็นเครื่องเศร้าหมอง หรือเครื่องเศร้าหมองคือกรรม ในอรรถกถาอธิบายไว้ว่า เมื่อบุคคลมีกิเลสในใจ ย่อมจะสามารถทำกรรมได้ คนที่ไม่มีกิเลส ย่อมไม่สามารถทำกรรมได้ อย่างเช่น คนมีกิเลสเท่านั้น ย่อมฆ่าสัตว์ คนไม่มีกิเลสย่อมไม่ฆ่าสัตว์ กรรมกิเลสมี 4 ประการ คือ

1. กรรมกิเลสคือปาณาติบาต
2. กรรมกิเลสคืออทินนาทาน
3. กรรมกิเลสคือกาเมสุมิฉฉาจาร
4. กรรมกิเลสคือมุสาวาท

กรรมกิเลส 4 ประการนี้เป็นหลักปฏิบัติที่ผู้ครองเรือนจะต้องงดเว้นให้ได้ก่อน หากพิจารณาเนื้อหาของกรรมกิเลส 4 แล้ว จะเห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักประกันชีวิตไว้ 4 อย่างคือ ปาณาติบาต เป็นหลักประกันชีวิตของมนุษย์ อทินนาทาน เป็นหลักประกันทรัพย์สิน กาเมสุมิฉฉาจาร เป็นหลักประกันครอบครัว และ มุสาวาท เป็นหลักประกันสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การเว้นกรรมกิเลส 4 ก็คือการงดเว้นจากการละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น ไม่ล่วงละเมิดสิทธิที่คนอื่นครอบครอง ตั้งแต่สิทธิในด้านชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว และสังคม

หมวดที่ 2 เหตุ 4 ประการ (อคติ 4 ประการ)

อคติ แปลว่า ความลำเอียง ความลำเอียงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนทำกรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การทำกรรมของแต่ละคน ย่อมมีอคติข้อใดข้อหนึ่งเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเสมอ ในพระไตรปิฎก เรียกอคติ 4 ว่า ฐานะ คนผู้ครองเรือน จึงไม่ควรทำบาปกรรม เพราะถูกอคติครอบงำ อคติ 4 ประการมีดังนี้

1. มีฉันทาคติ ทำบาปกรรม

2. มีโทษาคติ ทำบาปกรรม

3. มีโมหาคติ ทำบาปกรรม

4. มีโมหาคติ ทำบาปกรรม

หมวดที่ 3 อบายมุข 6 ประการ

อบายมุข แปลว่า ปากทางแห่งความเสื่อม (อบาย แปลว่า เสื่อม มุข ปาก,ทาง) ความเสื่อมในที่นี้ หมายถึงความเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของผู้ครองเรือน ทรัพย์สมบัติที่หามาได้ด้วยหยาดเหงื่อแรงงาน ย่อมนำมาซึ่งความปลาบปลื้มแก่บุคคลอยู่เสมอ แต่ ทรัพย์สินที่ได้มาทั้งหลาย ย่อมจะเสื่อมสูญไป หากบุคคลมัวสุม หรือไปเกี่ยวข้องอบายมุขข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลาย ๆ ข้อ ดังนั้น ท่านจึงกล่าวว่า เป็นปากทางแห่งความเสื่อม (แห่งโภคทรัพย์)

ในสังคาลสูตร พระผู้มีพระภาคได้แสดงประเภทอบายมุข พร้อมทั้งโทษอบายมุขแต่ละข้อ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

อบายมุข 6 ประการ

1. การหมกมุ่นในการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท
2. การหมกมุ่นในการเที่ยวไปตามตรอกซอกซอย ในเวลากลางคืน
3. การเที่ยวดูมหรสพ
4. การหมกมุ่นในการเล่นการพนันอันเป็นเหตุแห่งความประมาท
5. การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร
6. การหมกมุ่นในความเกียจเกียจคร้าน

โทษแห่งสุราและเมรัย 6 ประการ

1. เสียทรัพย์ทันตาเห็น
2. ก่อการทะเลาะวิวาท
3. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
4. เป็นเหตุให้เสียชื่อเสียง
5. เป็นเหตุไม่รู้จักกาย
6. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

โทษแห่งการเที่ยวกลางคืน 6 ประการ

1. เชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทน
2. เชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาบุตรภรรยา
3. เชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
4. เป็นที่สงสัยของคนอื่นด้วยเหตุต่าง ๆ
5. มักถูกใส่ร้ายด้วยเรื่องที่ไม่เป็นจริง
6. ทำให้เกิดความลำบากมากมายหลายอย่าง

โทษแห่งการเที่ยวดูมหรสพ 6 ประการ

1. มีการรำที่ไหน (ไปที่นั่น)
2. มีการขับร้องที่ไหน (ไปที่นั่น)
3. มีการประโคมที่ไหน (ไปที่นั่น)
4. มีเสภาที่ไหน (ไปที่นั่น)
5. มีการบรรเลงที่ไหน (ไปที่นั่น)
6. มีเถิดเทิงที่ไหน (ไปที่นั่น)

โทษแห่งการพนันอันเป็นเหตุแห่งความประมาท 6 ประการ

1. ผู้ชนะย่อมก่อเวร
2. ผู้แพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป
3. เสียทรัพย์ทันตาเห็น
4. ถ้อยคำที่เป็นพยานในศาล ก็เชื่อถือไม่ได้
5. ถูกมิตรอำมาตย์ดูหมิ่น
6. ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย เพราะเห็นว่าชายผู้นี้เป็นนักเลงการพนันไม่สามารถจะ

เลี้ยงดูภรรยาได้

โทษแห่งการคบคนชั่วเป็นมิตร 6 ประการ

1. เขามีนักเลงการพนันเป็นมิตรสหาย
2. เขามีนักเลงเจ้าชู้เป็นมิตรสหาย
3. เขามีนักเลงเหล้าเป็นมิตรสหาย
4. เขามีคนหลอกลวงเป็นมิตรสหาย
5. เขามีคนโกงเป็นมิตรสหาย
6. เขามีโจรเป็นมิตรสหาย

โทษแห่งความเกียจคร้าน 6 ประการ

1. มักอ้างว่า “หนาวเกินไป” แล้วไม่ทำงาน
2. มักอ้างว่า “ร้อนเกินไป” แล้วไม่ทำงาน
3. มักอ้างว่า “เวลาเย็นเกินไป” แล้วไม่ทำงาน
4. มักอ้างว่า “เวลายังเช้าเกินไป” แล้วไม่ทำงาน
5. มักอ้างว่า “หิวเกินไป” แล้วไม่ทำงาน
6. มักอ้างว่า “กระหายเกินไป” แล้วไม่ทำงาน

เมื่อเขามากไปด้วยการอ้างเลศ ผัดเพี้ยนการงานอยู่อย่างนี้ โภคะทั้งหลายที่ยังไม่เกิด ก็ไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็ถึงความเสื่อมสิ้นไป

หมวดที่ 4 มิตรเทียม 4 ประเภท

ในสังคาลสูตร ได้พูดถึงมิตรเทียม (มิตรปฏิรูป) ไว้ 4 ประเภท และแสดงลักษณะมิตรเทียมแต่ละประเภทไว้ประเภทละ 4 ข้อ ดังนี้

มิตรเทียม 4 ประเภท คือ

1. คนที่ถือเอาประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว
2. คนดีแต่พูด
3. คนพูดประจบ
4. คนที่เป็นเพื่อนชักนำในทางเสื่อม

ลักษณะมิตรเทียมแต่ละประเภท

คนผู้ถือเอาประโยชน์แต่ผู้อื่นฝ่ายเดียว

1. เป็นผู้ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นฝ่ายเดียว
2. เสียน้อย ประโยชน์จะได้มาก
3. เมื่อตัวเองมีภัยจึงทำกิจของเพื่อน
4. คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์

คนดีแต่พูด

1. กล่าวต้อนรับด้วยเรื่องที่เป็นอดีตไปแล้ว
2. กล่าวต้อนรับด้วยเรื่องที่ยังไม่มาถึง
3. สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่หาประโยชน์มิได้
4. เมื่อมีกิจเกิดขึ้นเฉพาะหน้าก็แสดงความขัดข้อง

คนพูดประจบ

1. เพื่อนทำชั่ว ก็คล้อยตาม
2. เพื่อนทำดี ก็คล้อยตาม
3. สรรเสริญต่อหน้า
4. นินทาลับหลัง

คนที่เป็นเพื่อนชักนำในทางเสื่อม

1. เป็นเพื่อนที่ชักนำในการเสพของมึนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท
2. เป็นเพื่อนที่ชักนำให้หมกมุ่นในการเที่ยวไปตามตรอกซอกซอย ในเวลากลางคืน
3. เป็นเพื่อนที่ชักนำในการเที่ยวดูมหรสพ
4. เป็นเพื่อนที่ชักนำให้หมกมุ่นในการเล่นการพนันอันเป็นเหตุแห่งความประมาท

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในส่วนของจริยธรรมที่เป็นข้อห้ามจะเห็นได้ว่า แต่ละหมวดจะมีจุดเน้นที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือหมวดกรรมกิเลส 4 กล่าวถึงหลักประทับทางสังคม 4 ประการ อกติ 4 เป็นหลักเพื่อการงดเว้นไม่ทำบาป อบายมุข 6 ไม่ควรปฏิบัติ หากกำลังสร้างเนื้อสร้างตัว เพราะจะนำไปสู่ความฉิบหายด้านทรัพย์สินเงินทอง

2) หลักจริยธรรมในส่วนที่เป็นข้อให้ปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 4 หมวดเช่นเดียวกัน ประกอบด้วย

หมวดที่ 1 มิตรแท้ 4 ประเภท

จะสืบเนื่องมาจากหัวข้อที่แล้ว ที่กล่าวถึงมิตรเทียม 4 ประเภท พร้อมทั้งลักษณะมิตรเทียมแต่ละประเภท เมื่อกล่าวถึงมิตรเทียมแล้ว ก็ต้องกล่าวถึงมิตรแท้ หรือมิตรผู้มีใจดี ซึ่งก็แบ่งประเภทและลักษณะเช่นเดียวกับมิตรเทียม คือ

ประเภทของมิตรผู้มีใจดี

1. มิตรผู้มีอุปการะ
2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
3. มิตรแนะนำประโยชน์
4. มิตรมีความรักใคร่

ลักษณะมิตรผู้มีใจดีแต่ละประเภท

มิตรผู้มีอุปการะ

1. ป้องกันมิตรผู้ประมาทแล้ว
2. ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว
3. เมื่อมีภัยเกิดขึ้นก็เป็นทีที่พึ่งพำนักได้
4. เมื่อมีกิจที่จำเป็นเกิดขึ้น ก็ช่วยโศกทรัพย์ให้ 2 เท่าของทรัพย์ที่ต้องการในกิจนั้น

มิตรผู้ร่วมสุขร่วมทุกข์

1. บอกความลับแก่เพื่อน
2. ปิดความลับของเพื่อน
3. ไม่ละทิ้งในยามอันตราย
4. แม้ชีวิตก็อาจสละเพื่อประโยชน์ของเพื่อนได้

มิตรแนะนำประโยชน์

1. ห้ามมิให้ทำความชั่ว
2. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
3. ให้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
4. บอกทางสวรรค์ให้

มิตรมีความรักใคร่

1. ไม่พอใจความเสื่อมของเพื่อน
2. พอใจความเจริญของเพื่อน
3. ห้ามปรามคนที่ินทาเพื่อน
4. สนับสนุนคนที่สรรเสริญเพื่อน

หมวดที่ 2 หลักการใช้จ่ายทรัพย์ 4 ส่วน

ในหนังสือธรรมานุญชีวิต (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2542 : 431) ของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักการใช้จ่ายทรัพย์ไว้ ดังนี้ เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว รู้จักจัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วนที่เรียกว่า โภควิภาค 4 คือ

- เอเกน โภคะ ฤๅษเษย 1 ส่วน ใช้จ่ายเลี้ยงตน เลี้ยงคนที่ควรบำรุงเลี้ยง และทำประโยชน์
- ทวีทิ กมม บโษเษย 2 ส่วน ใช้เป็นทุนประกอบการงาน
- จตุตถณ นิธาเปยย อีก 1 ส่วน เก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็น

พึงเข้าใจและคำนึงไว้เสมอว่า การที่เพียรพยายามแสวงหา รักษา และครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่า หาความหมายใดๆมิได้ ดังนั้น เมื่อมีทรัพย์หรือหาทรัพย์มาได้แล้ว พึงปฏิบัติต่อทรัพย์หนึ่งส่วนแรกตามหลัก โภคาทียะ (ประโยชน์ที่ควรถือเอาจาก โภคะ หรือ เหตุผลที่อริยสาวกควรยึดถือ ในการที่จะมีหรือครอบครองทรัพย์สมบัติ) 5 ประการ ดังพุทธพจน์ว่า อริยสาวกแสวงหาโภคทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยทางสุจริตชอบธรรมแล้ว

1. เลี้ยงตัว เลี้ยงมารดาบิดา บุตร ภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข
2. บำรุงมิตรสหาย และผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข
3. ใช้ปกป้องรักษาสวัสดิภาพ ทำตนให้มั่นคงปลอดภัยจากภัยอันตราย
4. ทำพลี คือ สละเพื่อบำรุงและบูชา 5 อย่าง

(1) ญาติพลี สงเคราะห์ญาติ

(2) อติถิพลี ต้อนรับแขก

(3) ปุพพเปตพลี ทำบุญหรือสักการะอุทิศผู้ล่วงลับ

(4) ราชพลี บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากร เป็นต้น

(5) เทวตาทพลี ถวายเทวดา คือ ทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพบูชาตามความเชื่อถือ

5. อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ และเหล่าบรรพชิตผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาทมัวเมา

เมื่อได้ใช้โภคทรัพย์ทำประโยชน์อย่างนี้แล้ว ถึงโภคะจะหมดสิ้นไปก็สบายใจได้ว่า ได้ใช้โภคะนั้นให้เป็นประโยชน์ถูกต้องตามเหตุผลแล้ว ถึงโภคะเพิ่มขึ้น ก็สบายใจเช่นเดียวกัน เป็นอันไม่ต้องเดือดร้อนใจในทั้งสองกรณี

หมวดที่ 3 การปิดป้องทิศทั้ง 6

การปิดป้องทิศทั้ง 6 ในที่นี้หมายถึง การปิดช่องว่างระหว่างตนกับผู้ที่เกี่ยวข้อง คือการสร้าง ความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ โดยมีตัวเราเป็นศูนย์กลาง ปกปิดในที่นี้คือการไม่ให้ความบกพร่องนั่นเอง เรียกเป็นภาษาทางพระพุทธศาสนาว่า ทั้ง 6 ทิศ ในสังคาลสูตรได้กล่าวถึงทิศ 6 และบทบาทหน้าที่ของการกระทำร่วมกันของบุคคลที่ปรากฏอยู่ในทิศทั้ง 6 ดังนี้

ประเภทแห่งทิศ 6

ทิศหก บุคคลประเภทต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ดุจทิศที่อยู่รอบตัวจัดเป็น 6 ทิศ ดังนี้

1. ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา
2. ทักขินทิศทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์

3. ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ สามิภรรยา
4. อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย
5. อุปริมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ พระสงฆ์ สมณพราหมณ์
6. เภฏภูมิทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ ลูกจ้างกับนายจ้าง

บทบาทหน้าที่ของบุคคลในแต่ละทิศ

1. บุรตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดา มารดา มารดาบิดาอนุเคราะห์บุตรธิดา ดังนี้
 1. ห้ามปรามจากความชั่ว
 2. ให้ตั้งอยู่ในความดี
 3. ให้ศึกษาศิลปวิทยา
 4. หาคู่ครองที่สมควรให้
 5. มอบทรัพย์สมบัติให้ในโอกาสอันสมควร

บุตรธิดาพึงบำรุงมารดาบิดา ดังนี้

1. ท่านเลี้ยงเรามาแล้วเลี้ยงท่านตอบ
 2. ช่วยทำกิจของท่าน
 3. ดำรงวงศ์สกุล
 4. ประพฤติตนให้เหมาะสมกับความเป็นทายาท
 5. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน
2. ทักขิมทิศ ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์ ครูอาจารย์อนุเคราะห์ศิษย์ ดังนี้
 1. ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี
 2. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
 3. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
 4. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่เพื่อน
 5. สร้างเครื่องค้ำกันภัยในสารทิศ

ศิษย์พึงบำรุงครูอาจารย์ ดังนี้

1. ลูกต้อนรับแสดงความเคารพ
 2. เข้าไปหา
 3. ใฝ่ใจเรียน
 4. ประณินบัติ
 5. เรียนศิลปวิทยาโดยเคารพ
3. ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ สามิภรรยาสามิพึงบำรุงภรรยา ดังนี้
 1. ยกย่องสมฐานะภรรยา
 2. ไม่ดูหมิ่น
 3. ไม่นอกใจ

4. มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้
5. หาเครื่องประดับมาให้เป็นของขวัญ ตามโอกาส

ภรรยาอนุเคราะห์สามี ดังนี้

1. จัดงานบ้านให้เรียบร้อย
2. สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี
3. ไม่นอกใจ
4. รักษาสมบัติที่หามาได้
5. ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวง
4. อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย พึ่งบำรุงมิตรสหาย ดังนี้

1. เผื่อแผ่แบ่งปัน
2. พุดจามีน้ำใจ
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
4. มีตนเสมอร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย
5. ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

มิตรสหายอนุเคราะห์ตอบ ดังนี้

1. เมื่อเพื่อนประมาทช่วยรักษาป้องกัน
2. เมื่อเพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์สมบัติของเพื่อน
3. ในคราวมียก เป็นที่พึ่งได้
4. ไม่ละทิ้งในยามทุกข์ยาก
5. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร
5. อุปริมาทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ พระสงฆ์ สมณพราหมณ์ คฤหัสถ์พึ่งบำรุงพระสงฆ์ ดังนี้
1. จะทำสิ่งใดก็ทำด้วยเมตตา
2. จะพูดสิ่งใดก็พูดด้วยเมตตา
3. จะคิดสิ่งใด ก็คิดด้วยเมตตา
4. ต้อนรับด้วยความเต็มใจ
5. อุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4

พระสงฆ์อนุเคราะห์คฤหัสถ์ ดังนี้

1. ห้ามปรามจากความชั่ว
2. ให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
4. ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
5. ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้แจ่มแจ้ง
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ

หมวดที่ 4 สังคหวัตถุ 4 ประการ

สังคหวัตถุ หมายถึง สิ่งอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์ ในสังคาลกสูตรกล่าวเรื่องสังคหวัตถุสรุปไว้ในคาถาตอนท้ายพระสูตรว่า

ทาน (การให้) เปยยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) ในโลกนี้ และสมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร สังคหธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลกเหมือนลิ่มสลักเพลาคุมรถที่แล่นไปไว้ได้ ฉะนั้น ถ้าสังคหธรรมเหล่านี้ไม่มี มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้ การนับถือหรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุ แต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคหธรรมเหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านี้จึงถึงความเป็นใหญ่และเป็นผู้นำสรสรเสรี

จากพระพุทธรูปนี้ แสดงเรื่องสังคหธรรม (ธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์) เป็นธรรมเครื่องอุ้มชูโลก ให้เป็นไปได้อยู่ เหมือนลิ่มสลักเพลารถ ที่ทำให้ตัวรถแล่นไปได้ สังคหธรรมมี 4 ประการคือ

1. ทาน การให้
2. เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก
3. อตถจริยา การประพฤติประโยชน์
4. สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ

จากที่กล่าวมาในรายละเอียดของหลักจริยธรรมที่ปรากฏในสังคาลกสูตร พอจะมองเห็นภาพได้ว่าหลักจริยธรรมที่ปรากฏในพระสูตรนี้มีอยู่ 2 ลักษณะคือ

1. หลักจริยธรรมในส่วนที่เป็นข้อห้าม เป็นหลักปฏิบัติในแง่การงดเว้น ไม่ควรปฏิบัติ ควรหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล ประกอบไปด้วยเรื่องกรรมกิเลส 4 อคติ 4 อบายมุข 6 และเรื่องมิตรเทียม คนที่ไม่ควรคบอีก 4 ประเภท หลักจริยธรรมเหล่านี้ เป็นหลักที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิต สำหรับผู้เริ่มชีวิต การครองเรือน เป็นข้อเว้น หรือห้าม ซึ่งจะสังเกตว่า พระพุทธรูปนี้ แสดงเอาไว้เป็นลำดับต้น

2. หลักจริยธรรมในส่วนที่เป็นข้อปฏิบัติ เป็นหลักที่ส่งเสริมความมั่นคงแห่งชีวิต และสังคม เมื่อปฏิบัติแล้ว จะมีแต่ความสุข ประกอบไปด้วย มิตรผู้มีใจดี หรือมิตรแท้ 4 ประเภท หลักการใช้จ่ายทรัพย์ ให้เกิดประโยชน์ การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในระดับต่าง ๆ ทางสังคม หรือทิศ 6 รวมไปถึงเรื่องสังคหธรรม

แนวคิดเพื่อสังคมในสังคาลกสูตร

สำหรับตอนนี้จะได้วิเคราะห์แนวคิดเพื่อสังคมในสังคาลกสูตร กล่าวได้ว่าหลักธรรมในสังคาลกสูตร เป็นคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มุ่งประโยชน์โดยตรงสำหรับคฤหัสถ์หรือผู้ครองเรือนหลักธรรมเริ่มต้นด้วยการเตือนสติไม่ให้ประมาท ได้แก่การละกรรมกิเลส 4 การละอคติ 4 การละอบายมุข 6 นอกจากนั้น มุ่งให้สติปัญญาที่บุคคลจะเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยไม่ยากเกินไป ยิ่งกว่านั้นคุณค่าอย่างสำคัญเป็นแนวทางปฏิรูปมนุษย์ทั้งโลกต่อไปอีกด้วย(วราภรณ์ ชัยโอภาส, 2549 : 9) นอกจากนี้ สังคาลกสูตรมีประโยชน์เพื่อสร้างสังคมให้มีความสุขเป็นคำสอนเกี่ยวกับความรัก

และไม่ตรีจิตระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน (Ven.Kandarapanguwe Dhammasiri, 1995 : 17) หากจะกล่าวโดยหลัก ๆ แล้วจะเห็นว่าสังคาลกสูตรมีแนวคิดเพื่อสังคม ดังต่อไปนี้

1. สัมพันธภาพของบุคคลในสังคม

ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงแบ่งความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมไว้ 6 ระดับด้วยกัน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 สถานะที่ต่างกัน เช่น มารดาบิดากับบุตรธิดา ครูบาอาจารย์กับศิษย์ ย่อมจะก่อให้เกิดอำนาจขึ้น คือ บุตรจะต้องเคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของมารดาบิดา ศิษย์ย่อมที่จะเคารพเชื่อฟังครูบาอาจารย์ เป็นต้น ซึ่งการแสดงออกถึงอำนาจในความสัมพันธ์ทางสังคมนี้ อาจจะมองว่าเกิดขึ้นเพราะความไม่เสมอภาคในสังคม คือ บุคคลหนึ่งมีสถานะเหนืออีกบุคคลหนึ่ง

เพลโต (Plato) กล่าวว่า “สังคมที่เป็นอยู่ เป็นสังคมที่ไม่เสมอภาค” แมคเคียวเวลลี (Niccolo Machiavelli) เองก็สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคของบุคคลในสังคม โดยการแสดงออกถึงแนวคิดของเขาว่า “ผู้ปกครองต้องใช้เล่ห์กล ศาสนา และทุก ๆ อย่าง เพื่อความยิ่งใหญ่ของตน” เขามองว่ามนุษย์ในสังคมนั้นมีอำนาจไม่เท่ากัน ผู้ปกครองจึงจำเป็นต้องใช้กลวิธีทุกอย่างเพื่อบรรลุถึงอำนาจ และเขายังชี้ให้เห็นว่าผู้มีอำนาจคือผู้ที่สามารถทำให้ผู้อื่นทำตามได้นั้น จะต้องเป็นผู้ปกครองที่มีความชาญฉลาด เข้าใจยุทธวิธีในการปกครองได้ดี และประชาชนจะต้องปฏิบัติตามผู้ปกครองเสมอ ถ้าไม่ทำตามก็จะมีผลเสียและจะถูกลงโทษ ส่วนเพลโต (Plato) นั้นเขาเห็นว่าความไม่เสมอภาคในการใช้อำนาจนั้นถูกต้องแล้ว เพราะบางคนควรจะเป็นผู้ปกครอง บางคนควรจะทำหน้าที่ปกครอง เพราะมนุษย์แต่ละคนมีลักษณะที่ต่างกัน ทุกคนในสังคมจะร่วมกันใช้อำนาจในการปกครองไม่ได้ เพราะจะทำให้สังคมไม่ตั้งตามทัศนะของเขา ผู้ที่อยู่ใต้ปกครองก็ควรจะทำตามผู้ปกครองเสมอ

ส่วนในทางพระพุทธศาสนาไม่ได้มองว่าความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นความไม่เสมอภาค แต่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อกันโดยสมควรแก่สถานภาพ เพราะคนในสังคมนั้นย่อมมีความแตกต่างกันทั้งในสถานะ เพศ วัย หน้าที่การงาน ดังนั้นจะให้เท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกันทุกอย่างคงเป็นไปได้ พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อกันและกันโดยธรรม ถึงแม้ว่าบุคคลหนึ่งจะมีอำนาจเหนือบุคคลหนึ่งแต่ก็เป็นกรมีอำนาจโดยธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมตามคติทางพระพุทธศาสนา มิได้เป็นความไม่เสมอภาค หากแต่เป็นหน้าที่ที่แต่ละคนมีแตกต่างกัน และแต่ละคนจะต้องปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานะ ตำแหน่งของตน ซึ่งระบบความสัมพันธ์ตรงนี้ในสังคาลกสูตรกล่าวเอาไว้ชัดเจนว่า เมื่อแต่ละคนได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างดีแล้ว ย่อมจะมีแต่ความสุขความเจริญ เป็นที่น่าสังเกตว่าระบบความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมตามนัยสังคาลกสูตรนั้น แบ่งออกเป็น 6 คู่ ที่อยู่ในรูปของทศ 6 มีประเด็นที่น่าสนใจว่าเป็นความสัมพันธ์แบบใด พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร ได้ตั้งข้อสังเกตเป็นเชิงคำถามสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1) คำสอนเรื่องทศ 6 นั้นเป็นระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคม หรือความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับสังคม ?

2) เป็นความสัมพันธ์แบบครบวงจรคือเอาทศใดเป็นตัวตั้งแล้วก็เชื่อมโยงกับทศอื่น ๆ ที่เหลือได้ ?

3) ความสัมพันธ์ตามทศทั้ง 6 เริ่มที่พ่อแม่เป็นตัวตั้ง และเป็นไปได้หรือเปล่าว่าคนคนเดียวอาจมีความสัมพันธ์ครบทั้ง 6 ทศ ? (พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, 2551)

เกี่ยวกับประเด็นคำถามที่อาจารย์พระมหาสมบุรณ์ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ ในความคิดผู้เขียนคิดว่าไม่ว่าจะมองอย่างไรก็แล้วแต่ สิ่งหนึ่งที่ปรากฏชัดในหลักคำสอนเรื่องทศ 6 คือเน้นความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมเท่านั้น แต่ไม่บอกชัดว่าลักษณะความสัมพันธ์เป็นแบบใด ทั้ง 3 คำถามดูเหมือนต้องการจะถามคำถามเดียวกันว่า รูปแบบความสัมพันธ์มีศูนย์กลางหรือไม่ หรือมีจุดเริ่มต้นตรงไหน จุดเริ่มต้นนี้ก็จะไปสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ ที่เหลือ ในทศ 6 แบ่งความสัมพันธ์ออกเป็นคู่ ๆ ได้ 6 คู่ เริ่มจากทศเบื้องหน้า ไปจนถึงทศเบื้องบน ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า การจัดแบ่งเช่นนี้ น่าจะคำนึงถึงพัฒนาการการดำเนินชีวิตของบุคคลเป็นหลัก เกี่ยวเนื่องกับเรื่องสถาบันทางสังคม ซึ่งตามหลักสังคมวิทยาถ้าพูดถึงสถาบันทางสังคมแล้วก็จะเริ่มจากสถาบันครอบครัวไปจนถึงสถาบันทางศาสนา กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จะกล่าวถึงสถาบันที่ตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย ทางด้านสังคม และทางด้านจิตวิญญาณ ไปโดยลำดับ ถ้าใช้เกณฑ์แบ่งเช่นนี้ ความสัมพันธ์ของคนในสังคมจะเริ่มจากสัมพันธ์กับครอบครัวที่ใกล้ชิดที่สุด จากนั้นขยายไปสู่สังคมที่กว้างขึ้น ก็จะเข้าลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกกับสังคม หรือถ้าจะมองในแง่ของสถานภาพและบทบาทแล้ว ดูเหมือนต้องการจะบอกว่าบุคคลเป็นจุดศูนย์กลาง บุคคลคนนั้นจะเป็นอะไรก็ได้ เขาก็สามารถจะแสดงบทบาทที่เกี่ยวกับทศที่เหลือได้เช่นกัน เช่น นาย ก.ตื่นเช้าไปส่งลูกที่โรงเรียน แล้วก็ไปสอนหนังสือ กลางวันไปทานข้าวกับเพื่อน ๆ ตอนเย็นกลับไปรับลูกกลับบ้าน กลับถึงบ้านให้เงินเดือนภรรยา พอมืดหน่อยก็ชวนกันออกไปสวนมนต์ฟังธรรมที่วัด (ใกล้บ้าน) แล้วก็กลับมานอน

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ นาย ก. ถือว่าเป็นจุดศูนย์กลางของความสัมพันธ์ ตอนไปส่งลูกที่โรงเรียนแสดงบทบาทของพ่อ ตอนไปสอนหนังสือแสดงบทบาทของครู ทานอาหารกลางวันกับเพื่อนแสดงบทบาทของมิตรสหาย กลับถึงบ้านให้เงินเดือนภรรยา แสดงบทบาทของสามี ตอนกลางคืนไปฟังธรรม แสดงบทบาทของชาวพุทธ ดังนั้น ผู้เขียนจึงของสรุปตรงนี้ว่า ความสัมพันธ์ของบุคคลตามหลักทศ 6 ถ้าใช้กรอบของสถาบันทางสังคมเป็นตัวหลัก ก็จะเป็นความสัมพันธ์แบบปัจเจกไปหาสังคม (ตรงกับคำถามข้อที่ 1) ถ้าถ้ามองโดยใช้สถานภาพและบทบาทเป็นตัวกำหนดแล้ว ก็จะเป็นความสัมพันธ์แบบครบวงจร (ตรงกับคำถามข้อที่ 2-3) ฉะนั้น ในสังคาลสูตรจึงได้ให้แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของบุคคลไว้ เพื่อให้คนได้รู้ว่า เมื่ออยู่ร่วมกันเป็นสังคมแล้ว จะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง จึงจะมีความสุข เป็นการกำหนดสถานภาพและบทบาทของบุคคลทางสังคมเอาไว้

เรื่องระบบความสัมพันธ์ของคนในสังคม มีลักษณะใดบ้าง ได้กล่าวมาแล้ว ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจคือว่า สังคมจะดีหรือเกิดสันติสุขได้นั้น ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยอะไรเป็นสำคัญระหว่างโครงสร้างทางสังคม กับตัวของบุคคลที่อยู่ในสังคม หากเราจะมองคำสอนเรื่องทศ 6 เป็นการวางโครงสร้างหรือรูปแบบสังคมที่สันติสุขเอาไว้ เราจะเห็นว่าเป็นการรูปแบบสังคมที่สมบูรณ์แบบ สังคมใดก็ตามถ้าทำได้

อย่างทิศ 6 ก็จะมีแต่ความสุข แต่บางที่เราอาจจะเห็นว่า บางสังคมก็ยังมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาครอบครัวแตกร้าง พ่อแม่แยกทางกัน ปัญหาเรื่องลูกไม่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ ปัญหาเรื่องคบชู้สาว ปัญหาเรื่องการทำอนาจารระหว่างครูอาจารย์กับศิษย์ ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นในสังคมไทย ที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ แสดงว่า แม้จะมีหลักคำสอนเรื่องทิศ 6 กล่าวไว้อย่างดี แต่ก็ไม่ได้รับประกันว่าสังคมจะสันติสุข ถ้าคนในสังคมไม่ปฏิบัติตาม

จากประเด็นแตกต่างตรงนี้ ทำให้มองเห็นประเด็นคำถามว่า หลักคำสอนเรื่องทิศ 6 ที่กล่าวถึงโครงสร้างของสังคม สามารถทำให้สังคมมีความสุขได้จริงหรือเปล่า หรือการที่สังคมจะดีหรือไม่ดี ไม่ได้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างทางสังคม แต่ขึ้นอยู่กับการทำงานของแต่ละปัจเจก คนดี ๆ หลายนคนมารวมกัน สังคมก็จะดีเอง โครงสร้างสังคมจะดีแค่ไหน ก็ไม่มีความหมายถ้าคนในสังคมยังไม่เป็นคนดี เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวนี้ ได้มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา แสดงทัศนะไว้แตกต่างกัน ผู้เขียนขอนำมากล่าวดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เสนอแนวคิดเรื่องศีลกับเจตนารมณ์ทางสังคม ท่านเป็นพระสงฆ์อีกท่านหนึ่งที่พยายามจะฟื้นฟูมิติทางสังคมของพระพุทธศาสนาให้กลับคืนมาใหม่ ซึ่งท่านมองว่าเป็นสิ่งที่มียอยู่แล้ว แต่ถูกมองข้ามไปหรือถูกมองในเชิงปัจเจกจนเกินไป เป็นที่ทราบกันดีว่า เรื่องศีลหรือวินัยที่อธิบายตามจารีตประเพณีในสังคมไทย ส่วนใหญ่ก็จะเน้นเรื่องของความดีงามส่วนบุคคลเป็นสำคัญ โดยมองเพียงว่าสังคมที่ดีเกิดจากการมีปัจเจกชนที่ดีหลายคนมารวมกัน

ส่วนมิติของศีลในด้านการจัดวางระบบหรือโครงสร้างทางสังคมเพื่อสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน แทบจะไม่มีใครกล่าวถึงเลยในสังคมไทย พระธรรมปิฎก ได้ให้ความสำคัญต่อเรื่องนี้มาก โดยท่านได้อุทิศพื้นที่ในหนังสือพุทธธรรมถึงหนึ่งบท (20 หน้ากระดาษ) สำหรับอธิบายมิติทางสังคมของศีลหรือวินัยเป็นการเฉพาะ โดยตั้งชื่อบทว่า “ศีลกับเจตนารมณ์ทางสังคม” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 451)

ท่านมองว่า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สะท้อนมิติทางสังคมของพระพุทธศาสนาได้อย่างเด่นชัดที่สุด คือ หลักคำสอนในชั้นของศีลหรือวินัย ดังคำกล่าวของท่านที่ว่า คำสอนและหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม และสะท้อนเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนาในด้านความสัมพันธ์ทางสังคมมากที่สุดก็คือ คำสอนและหลักปฏิบัติในชั้นศีล เพราะศีลเป็นระบบการควบคุมชีวิตด้านนอกเกี่ยวกับการแสดงออกทางกายวาจา เป็นระเบียบว่าด้วยความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน การดำเนินกิจการต่างๆ ของหมู่ชน การจัดสภาพความเป็นอยู่และสิ่งแวดล้อมให้เรียบร้อยและเกื้อกูลแก่การดำรงอยู่ด้วยดีของหมู่นั้น และแก่ความสุขแห่งสมาชิกทั้งปวงของหมู่ชน อันจะเอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถบำเพ็ญกิจกรรมที่ดียิ่งๆ ขึ้นไป

พระพรหมคุณาภรณ์ มองว่า ถ้าเราไม่เข้าใจเจตนารมณ์ของศีลในทางสังคมแล้ว ไม่เพียงเจตนารมณ์นั้นจะไม่ขยายกว้างออกไปสู่การปฏิบัติในสังคมคฤหัสถ์เท่านั้น แม้แต่เจตนารมณ์ส่วนที่มีอยู่แล้วในวินัยของสงฆ์เอง ก็จะเลือนลางเหลืออยู่เพียงในสภาพของพิธีกรรมเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การที่

จะฟื้นฟูศิลปหรือวินัย ไม่ควรเน้นแต่เพียงความเคร่งครัดด้านรูปแบบเพียงอย่างเดียว สิ่งที่เราควรทำเพิ่มเติมคือ การรักษาเจตนารมณ์ทางสังคมของศิลปหรือวินัยของสงฆ์ให้คงอยู่ไม่ให้เลือนลางเหลืออยู่แต่ในรูปของพิธีกรรมอย่างแห้งแล้ง นอกจากนั้น ควรขยายเจตนารมณ์ทางสังคมของศิลปให้กว้างออกไปสู่การปฏิบัติในสังคมทุกชั้นรอบนอกด้วย โดยจัดสรรวินัยที่เป็นระบบชีวิตและระเบียบสังคมแบบพุทธของชาวบ้าน ให้เกิดมีขึ้นอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของกาลสมัย

นายแพทย์ ประเวศ วะสี เสนอแนวคิดสังคมคือโครงสร้างของศีลธรรมว่า ศีลธรรมหรือศาสนาเหมือนกับสถาบันทางสังคมอื่นๆ คือต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนที่เป็นโครงสร้าง และ (2) ส่วนที่เป็นเครื่องตกแต่ง ส่วนที่เป็นโครงสร้างก็คือสถาบันทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน และส่วนที่เป็นเครื่องตกแต่ง ได้แก่ หลักศีลธรรมหรือหลักคำสอนทางศาสนาที่เรานำมา อบรมสั่งสอนกัน ส่วนที่ถือว่าสำคัญที่สุด คือส่วนที่เป็นโครงสร้าง เพราะเป็นหลักคำประกันหรือเป็นฐานรองรับศีลธรรม ถ้าส่วนที่เป็นโครงสร้างนี้ล่มสลายเสียแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะปลูกฝังศีลธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมได้ ศีลธรรมก็เหมือนสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นโครงสร้าง ส่วนที่เป็นสิ่งตกแต่ง เหมือนอาคารซึ่งมีโครงสร้างกับสิ่งตกแต่งให้มันน่าอยู่มากขึ้น สวยงามมากขึ้น มีประโยชน์มากขึ้น สิ่งที่เราจะสอนในสิ่งที่เป็นส่วนตกแต่งแต่ส่วนโครงสร้างมันพังไปแล้ว ถ้าโครงสร้างพังแล้วถึงจะพยายามตกแต่งอย่างไร มันก็ไม่มีอะไรให้ตกแต่ง

นพ. ประเวศ (ศ.น.พ. ประเวศ วะสี, 2552 : 42) ได้ตั้งคำถามว่า “ผมพยายามจับตรงนี้มาหลายปี ก็ตั้งคำถามเหมือนกัน ผมเป็นชาวพุทธ เราก็รักพุทธศาสนา และพุทธศาสนาเป็นของดี และเราเป็นเมืองพุทธ แล้วทำไมมีความเสื่อมมากมาย จะตอบปัญหานี้อย่างไร” นอกจากความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรม นพ.ประเวศยังได้ตั้งคำถามว่าทำไมสังคมไทยไม่ประสบความสำเร็จในการปลูกฝังศีลธรรม ทั้งที่เรามีพระสงฆ์มากมาย มีการสมาทานศีล 5 อยู่เป็นประจำ และมีการสนับสนุนให้พระสงฆ์ไปสอนศีลธรรมในโรงเรียน “ขณะนี้เราพูดเรื่องศีลธรรมแต่มองไม่เห็นความหวังอะไรเลย เพราะเราไปมองแค่การเรียนการสอนจริยธรรมในโรงเรียน และเมื่อเรียนแล้วก็มองไม่เห็น ว่า ศีลธรรมจะดีขึ้นอย่างไร พระก็สอนเยอะ ทุกวันก็มีการให้ศีลห้า แต่คนก็ละเมิดกันมากขึ้นตามไปด้วย” ถามว่าทั้งที่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นของดี แต่ทำไมถึงไม่มีพลังในการเข้าไปแก้ปัญหาสังคม การที่จะตอบปัญหานี้ได้ นพ.ประเวศเสนอให้วิเคราะห์ปัญหาระดับโครงสร้างหรือระดับสังคม แทนที่จะมองว่าเป็นความชั่วหรือความไม่ดีส่วนบุคคล เพราะฉะนั้นตรงนี้ต้องการทำความเข้าใจเรื่องทางสังคม ชาวพุทธจะไม่ค่อยสนใจตรงนี้ ชาวพุทธจะสนใจเป็นเรื่องปัจเจกบุคคล เพราะฉะนั้นทั้ง ๆ ที่พุทธศาสนาเป็นของดี เราจึงคงดูเสมือนไม่มีพลังที่จะใช้พุทธ-ศาสนาเข้าไปแก้ไขปัญหา เพราะไม่ได้สนใจทำความเข้าใจเรื่องมิติทางสังคม เอาเฉพาะตัวของตัวคนเดียวว่าทำอย่างไรจึงจะหมดกิเลส เมื่อสังคมเสื่อมเลยกระทบหมดทุกคน (ศ.น.พ. ประเวศ วะสี, 2552 : 43)

ต่อประเด็นปัญหานี้ นายแพทย์ประเวศได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง” (structural violence) ว่าเป็นรากฐานที่มาของความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและเป็นที่มาของความล้มเหลวในการปลูกฝังศีลธรรม โครงสร้างของความรุนแรง หมายถึง สภาพที่สถาบันทางสังคม เช่น

สถาบันครอบครัว ชุมชน อยู่ในภาวะอ่อนแอหรือล่มสลายจนไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” ได้ นอกจากนั้น โครงสร้างแบบนี้ยังเป็นตัวขับเคลื่อนคนทั้งหลายให้ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องโดยไม่รู้ตัวด้วย เรื่องโครงสร้างของความรุนแรง เป็นเรื่องร้ายแรงมากกว่าเรื่องบุคคลใดบุคคลหนึ่งทำไม่ดี อย่างนั้นอย่างนี้ โครงสร้างทั้งโครงจะขับเคลื่อนทั้งหลายให้เข้าไปทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่รู้ตัวว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เรียกว่าเป็นโครงสร้างของความรุนแรง ขณะนี้เรามีโครงสร้างของความรุนแรง ดำเนินอยู่

ดังนั้น คำตอบสำหรับการฟื้นฟูศีลธรรมในสังคมไทยตามทัศนะของ นพ.ประเวศ จึงไม่ใช่การมุ่งทำให้แต่ละคนเป็นดีแล้วสังคมทั้งหมดจะดีขึ้นเอง หากแต่อยู่ที่ว่าทำอย่างไรจึงจะให้โครงสร้างของสังคมเข้มแข็งจนสามารถเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมได้ บนรากฐานของโครงสร้างสังคมที่เข้มแข็งนี้เองจึงจะสามารถปลูกฝังศีลธรรมได้ง่าย และบางครั้งศีลธรรมก็สามารถเกิดขึ้นได้เอง โดยอาศัยโครงสร้างทางสังคมเป็นตัวหล่อหลอมในรูปแบบของวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต ถ้าเราอยู่ในชุมชน ชุมชนจะเป็นภูมิคุ้มกันให้ความอบอุ่นทางจิตใจ ช่วยเหลือกันทางเศรษฐกิจ ลูกเต้าได้ช่วยกันดูแล มันเป็นความอบอุ่นอันพึงพิงกันได้ ผมจึงเรียกตรงนี้ว่าเป็น “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” เมื่อครอบครัวแตก ชุมชนแตก สังคมหมดภูมิคุ้มกัน หลังจากนั้นเป็นโรคอะไรเข้ามาก็ระบาดรุนแรงเกิด “โรคของวิกฤตการณ์ทางสังคม”

ในสังคาลงสูตร กล่าวถึงรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม ผ่านหลักคำสอนเรื่องทศ 6 ที่กล่าวถึงสถานภาพและบทบาทของคนในสังคม เป็นรูปแบบที่วางไว้เป็นหลักปฏิบัติ

2. วินัยของคฤหัสถ์

สำหรับแนวคิดเพื่อสังคมที่ปรากฏในสังคาลงสูตรอีกประเด็นหนึ่งก็คือเรื่องวินัยหรือศีลของคฤหัสถ์ ที่เรียกว่า คิหิวินัย

คิหิวินัย คือวินัยของคฤหัสถ์ หรือวินัยชาวบ้านนี้ เป็นชุดคำสอนเดิมที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้ในสังคาลงสูตร และพระอรหันตภิกษุได้สรุปไว้ท้ายคำอธิบายว่า “พระสูตรนี้ชื่อว่า คิหิวินัย” บ่งชี้ถึงความสำคัญของพระสูตรนี้ พร้อมกับเป็นหลักฐานบ่งชี้ว่า ชาวพุทธที่เป็นคฤหัสถ์ก็มีข้อปฏิบัติที่เป็นแบบแผนแห่งชีวิตและสังคมของตน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2537 : 2)

พระพรหมคุณาภรณ์ ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของสังคมไทย ความจำเป็นที่ต้องมีเรื่องคิหิวินัยรวมไปประโยชน์ของการมีคิหิวินัยนี้ขึ้นมาว่า เวลาที่สังคมยิ่งเสื่อมถอย ก้าวลึกลงไปในปลักหล่มแห่งอบายมากยิ่งขึ้น ถ้าจะให้สังคมมีอนาคตที่ควรหวัง ก็ถึงเวลาที่จะต้องลุกขึ้นมาเร่งรื้อฟื้นหลัก “คิหิวินัย” ขึ้นมา ให้เป็นแบบแผนแห่งชีวิตและสังคมชาวพุทธ ถ้าคนไทยตั้งตนอยู่ในคิหิวินัย ก็มั่นใจได้ว่าสังคมไทยจะไม่เพียงฟื้นตัวขึ้นจากวิกฤตเท่านั้น แต่จะก้าวหน้าไปในวิวัฒนาการได้อย่างแน่นอน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543 : 10) ในหนังสือวินัยชาวพุทธ พระพรหมคุณาภรณ์ได้วางหลักปฏิบัติไว้ ดังนี้

หมวดหนึ่ง

ชาวพุทธจะต้องดำเนินชีวิตที่ดีงาม และร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เจริญมั่นคง ตามหลัก วินัย ของคฤหัสถ์ (คิหิวินัย) ดังนี้

กฎ 1 : เว้นชั่ว 14 ประการ

ก. เว้นกรรมกิเลส (บาปกรรมที่ทำให้ชีวิตมัวหมอง) 4 คือ

1. ไม่ทำร้ายร่างกายทำลายชีวิต (เว้นปาณาติบาติ)
2. ไม่ลักทรัพย์ละเมิดกรรมสิทธิ์ (เว้นอนินนาทาน)
3. ไม่ประพฤติดิตทางเพศ (เว้นกาเมสุมิฉฉาจาร)
4. ไม่พูดเท็จโกหกหลอกลวง (เว้นมุสาวาท)

ข. เว้นอกคิ (ความลำเอียง/ประพฤติกเลาธรรม) 4 คือ

1. ไม่ลำเอียงเพราะชอบ (เว้นฉันทาคติ)
2. ไม่ลำเอียงเพราะชัง (เว้นโทสาคติ)
3. ไม่ลำเอียงเพราะขลาด (เว้นภยาคติ)
4. ไม่ลำเอียงเพราะเขลา (เว้นโมหาคติ)

ค. เว้นอบายมุข (ช่องทางเสื่อมทรัพย์อัปชีวิต) 6 คือ

1. ไม่เสพติดสุรายาเมา
2. ไม่เอาแต่เที่ยวไม่รู้เวลา
3. ไม่จ้องหาแต่รายการบันเทิง
4. ไม่หลงไปหาการพนัน
5. ไม่พัวพันมั่วสุมมิตรชั่ว
6. ไม่มัวจมอยู่ในความเกียจคร้าน

กฎ 2 : เตรียมทุนชีวิต 2 ด้าน

ก. เลือกสรรคนที่จะเสวนา คบคนที่จะนำชีวิตไปในทางแห่งความเจริญและสร้างสรรค์ โดย หลีกเว้นมิตรเทียม คบหาแต่มิตรแท้ คือ

1. รู้ทันมิตรเทียม คือ ศัตรูผู้มาในร่างมิตร (มิตรปฏิรูปก์) 4 ประเภท คือ 1) คนปกกลอก มี แต่ชนเอาของเพื่อนไป 2) คนดีแต่พูด มี 3) คนหัวประจบ และ 4) คนชวนฉิบหาย
2. รู้ถึงมิตรแท้ หรือ มิตรด้วยใจจริง (สุทรมิตร) 4 ประเภท 1) มิตรอุปการะ 2) มิตรร่วมสุข ร่วมทุกข์ 3) มิตรแนะนำประโยชน์ และ 4) มิตรมีใจรัก

ข. จัดสรรทรัพย์ที่หามาได้ ด้วยสัมมาชีพ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขยันหมั่นทำงานเก็บออมทรัพย์ ดังพึงเก็บรวมน้ำหวานและเกสร

ขั้นที่ 2 เมื่อทรัพย์เก็บก่อกอขึ้นดังจอมปลวก พึงวางแผนใช้จ่าย

- 1 ส่วน เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว ดูแลคนเกี่ยวข้อง ทำความดี
- 2 ส่วน ใช้ทำหน้าที่การงานประกอบกิจการอาชีพ

- 1 ส่วน เกือบไว้เป็นหลักประกันชีวิตและกิจการคราวจำเป็น

กฎ 3 : รักษาความสัมพันธ์ 6 ทิศ

ก. ทำทุกทิศให้เกษมสันต์ ปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่สัมพันธ์กับตนให้ถูกต้องตามฐานะทั้ง 6 คือ
ทิศที่ 1 ในฐานะที่เป็นบุตรธิดา

ทิศที่ 2 ในฐานะที่เป็นศิษย์

ทิศที่ 3 ในฐานะที่เป็นสามี พึงให้เกียรติบำรุงภรรยา

ทิศที่ 4 ในฐานะที่เป็นมิตรสหาย พึงปฏิบัติต่อมิตรสหาย

ทิศที่ 5 ในฐานะที่เป็นนายจ้าง พึงบำรุงคนรับใช้ และคนงานผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องล่าง

ทิศที่ 6 ในฐานะที่เป็นพุทธศาสนิกชน พึงแสดงความเคารพนับถือต่อพระสงฆ์ ผู้เปรียบเสมือน ทิศเบื้องบน

ข. เกื้อกูลกันประสานสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมสร้างสรรค์สังคมให้สงบสุขมั่นคงสามัคคี
มีเอกภาพ ด้วยสังคหวัตถุ 4 คือ

1. ทาน เพื่อแบ่งปัน (ช่วยด้วยเงินด้วยของ)

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน (ช่วยด้วยถ้อยคำ)

3. อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา (ช่วยด้วยกำลังแรงงาน)

4. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน (ช่วยด้วยร่วมสร้างสรรค์และแก้ปัญหา เสมอกันโดยธรรม
และร่วมสุขร่วมทุกข์กัน)

สรุปความ

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า คติวินัยที่ปรากฏอยู่ในสังคหสูตรนั้น ให้แง่คิดในการดำเนินชีวิตแก่เราได้เป็นอย่างดี จะดำเนินชีวิตจึงจะเชื่อว่าเป็นคนดีของสังคม หากสังเกตแล้วจะเห็นว่า คติวินัยนั้น เน้นเรื่องการงดเว้นสิ่งที่ไม่ดีอันได้แก่ กรรมกิเลส 4 อบายมุข 6 เพื่อนที่ไม่ดี 4 ประเภท เพื่อนดี 4 ประเภท รวมไปถึงการรักษาความสัมพันธ์กับบุคคลในระดับต่าง ๆ และสุดท้ายก็คือการช่วยเหลือสังคมตามสติปัญญา ตามกำลังความสามารถ ตามความคิดของผู้เขียนแล้วคิดว่า พระสูตรนี้มีประโยชน์แก่สังคมพอสมควร เพราะวางหลักปฏิบัติเพื่อการอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขไว้อย่างเป็นระบบ และยังได้กล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมว่ามีลักษณะอย่างไร และยังวางหลักปฏิบัติเอาไว้อย่างสอดคล้องกับสภาพภาพและบทบาทของแต่ละคน

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2537). วินัยชาวพุทธ. กรุงเทพฯ : บริษัท เอส.อาร์

พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.

วราภรณ์ ชัยโอภาส. (2549). การนำหลักธรรมในสังคัลกสูตรมาใช้ให้คำปรึกษาจริยธรรม แก่พ่อแม่ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วราภรณ์ ชัยโอภาส. (2549). การนำหลักธรรมในสังคัลกสูตรมาใช้ให้คำปรึกษาจริยธรรม แก่พ่อแม่ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต) บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

George D. Bond. (1996). A.T. Ariyaratne and the Sarvodaya Shramadana Movement.

Engaged Buddhism: Buddhist Liberation Movements in Asia, ed. By

Christopher S. Queen (New York: State University of New York Press).

Damien Keown. (2003). A Dictionary of Buddhism (New York: Oxford

University Press, 2003).

แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา
และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

GUIDELINES FOR THE CONSERVATION OF THAI SONG DAM LOCAL
WISDOM FOR TOURISM PROMOTION IN TALAT CHINDA SUBDISTRICT
AND DON YAI HOM SUBDISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

ชนิษฐา ใจเป็ง

Chanistha Jaipeng

โชติมา ดีพลพันธ์

Chotima Deponpun

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

Christian University of Thailand

E-mail : peeup@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 26 ธันวาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 3 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว และ 3) เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น โดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา เก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 60 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียงและบ้านสะแกราย เป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำกลุ่มหนึ่ง ที่สืบเชื้อสายเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ถูกกวาดต้อนมารวมอาศัยอยู่ที่บริเวณ อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่นิยมทำงานในโรงงาน มีการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทาง

ประเพณีวัฒนธรรม มีการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่รับจากสังคมนอกชุมชนโดยผ่านช่องทางการศึกษา เรียนรู้ และประสบการณ์ 2) กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียงและบ้านสะแกกราย มีศักยภาพในการถ่ายทอดและการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากองค์ความรู้ของชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และ3) แนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ ได้แก่ เพิ่มการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน กระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการบูรณาการประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมเครือข่ายชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำกับชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง และส่งเสริมความรู้และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

คำสำคัญ: การอนุรักษ์, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ไทยทรงดำ

ABSTRACT

This research aims to: Study the context of the Thai Song Dam cultural group in Ban Lam lak, Talat Chinda Subdistrict, and Ban Sakaerai, Don Yai Hom Subdistrict, Nakhon Pathom Province. Study the community's potential in preserving the local wisdom of the Thai Song Dam cultural community of Ban Lam lak and Ban Sakaerai to support tourism management. Identify guidelines for the conservation of Thai Song Dam local wisdom to promote tourism in Talat Chinda Subdistrict and Don Yai Hom Subdistrict, emphasizing the participation process of the community and local organizations. The study will use a qualitative research approach by analyzing data gathered from document reviews and in-depth interviews with 60 key informants.

The findings of the study are as follows: The Thai Song Dam cultural groups of Ban Lam lak and Ban Sakaerai are an ethnic group descended from the same Thai Song Dam ethnic group that was relocated and brought to live in Khao Yoi District, Phetchaburi Province. The majority of the population works in agriculture, while most of the younger generation prefers to work in factories. They use local wisdom as a tool for carrying out traditional cultural activities, blending local culture with modern culture they receive from outside the community through education, learning, and experience.

The Thai Song Dam cultural groups of Ban Lam lak and Ban Sakaerai have the potential to transmit and learn local wisdom, which arises from the community's knowledge and traditions.

Guidelines for the conservation of Thai Song Dam local wisdom include: Increasing the connectivity of community tourist attractions and creating tourist routes in the community. Encouraging people in the community to recognize the value of local wisdom. Integrating local traditions and cultures into the basic education curriculum.

Promoting activities that conserve Thai Song Dam local wisdom through community participation management methods. Strengthening the network of the Thai Song Dam cultural community with other Thai Song Dam cultural communities. Promoting the transfer of knowledge about Thai Song Dam culture to adapt to social changes.

KEYWORDS : Conservation, Local wisdom, Thai song dam

บทนำ

จากแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) มีกรอบแนวคิด ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้ เกิดความยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิต อีกทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 จัดทำขึ้นด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การฟื้นฟูประเทศ โมเดลเศรษฐกิจ BCG และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เพื่อสร้างโอกาสและลดความเสี่ยงจากเทคโนโลยี ลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ขจัดข้อจำกัดที่บั่นทอนขีดความสามารถของประเทศ และเพื่อถ่ายทอดเป้าหมายหลักไปสู่การขับเคลื่อนที่ชัดเจนในลักษณะของวาระการพัฒนาประเทศ (โสภिता ถาวร และ สมทรง บุรุษพัฒน์, 2561). แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จึงกำหนดจุดหมายการพัฒนาจำนวน 13 ประการ ในลักษณะเชิงบูรณาการ สามารถนำไปสู่การพัฒนาพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน โดยมีมิติที่ 1 ภาคการผลิตและบริการเป้าหมายจุดหมายที่ 2 จุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน ปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม ยกกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชนสามารถเชื่อมโยงห่วงโซ่มูลค่าได้ เช่น พัฒนาการท่องเที่ยวตามแนวคิดโมเดลอารมณดีมีความสุข นำเสนออัตลักษณ์เชิงพื้นที่ กระจายเส้นทางท่องเที่ยวที่หลากหลาย ให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน สร้างรายได้จากการอนุรักษ์ระบบนิเวศ รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น พัฒนาระบบข้อมูลการท่องเที่ยวอัจฉริยะ เช่น แอปพลิเคชันที่เป็นแพลตฟอร์มกลางการท่องเที่ยว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2567)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) จึงเป็นเรื่องใกล้ตัวที่อยู่ในวิถีการดำรงชีวิตของคนในชุมชนที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จำเป็นอย่างยิ่งที่คนรุ่นหลังจะต้องช่วยกันอนุรักษ์และสืบสานมรดก

ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ไว้จากผู้รู้ “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นมวลประสบการณ์ องค์ความรู้ที่มนุษย์คิดค้นขึ้นเพื่อการสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในชุมชนกับทรัพยากร เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทย (พนัชกร พิทยะกุล, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์, พรไทย ศิริสาธิตกิจ, 2564) จากการที่ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในสังคมไทยหลากหลายกลุ่ม โดยทุกกลุ่มที่เข้ามาล้วนมีความแตกต่างกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มนำเอารูปแบบการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และภาษาของตนเข้ามารวมอยู่ด้วย เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้เข้ามาอยู่ในสังคมไทยต่างมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรม สังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของสังคมไทยด้วย แต่ทั้งนี้ยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนไว้อย่างเหนียวแน่น อาทิ การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม อาหารพื้นถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ (ณพงศ์ บุญปาสาน, วุทธิพัฒน์ ธนธรรมพานนท์, ณัฏฐา ศรีภูมิมา, นิภาพรรณ นิโครธา, พิมพร ชูชาติ และปรารณา แซ่อึ้ง, 2563)

กลุ่มชาติพันธุ์ไทดำ (Tai Dam) มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น ไททรงดำ ลาวโซ่ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหลายจังหวัดโดยเฉพาะบริเวณภาคกลางด้านตะวันตกแถบจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี ทั้งนี้อัตลักษณ์ที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ พบว่ามีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำและสีกาแฟเข้ม จึงเป็นที่มาของชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และมีภาษาเป็นของตนเองทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน มีการนับถือผีควบคู่การกับนับถือศาสนาพุทธ อีกทั้งมีประเพณีในรูปแบบต่างๆ เช่น การรำแคน (อันก่อนฟ้อนแคน) ฯลฯ ล้วนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์อันเข้มแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ซึ่งสามารถนำมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านชาติพันธุ์ได้ ทั้งนี้ ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย เป็นชุมชนที่ยังคงความเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำไว้ได้เป็นอย่างดี และมีความโดดเด่น พื้นที่ดังกล่าวนี้ประชากรเกือบทั้งหมดล้วนเป็นชาวไทยทรงดำและยังรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

จังหวัดนครปฐมเป็นอีกจังหวัดในพื้นที่ภาคกลางที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในระดับสูง เนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก และมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของประเด็นและโอกาสดังกล่าว จึงได้ทำการวิจัยแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยมีเป้าหมายที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยความร่วมมือของทุกภาคส่วน นำไปสู่การเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถรักษาและต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมให้เข้มแข็งต่อไป รวมถึงยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนด้วย เนื่องด้วยการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและให้ความสำคัญกับทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน เป็นแนวทางที่สำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมให้มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมุ่งเน้นไปที่การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้สามารถยกระดับการดำรงชีพของสมาชิกด้วยการนำเอาทรัพยากรด้านต่าง ๆ ควบคู่กับการอนุรักษ์ อีกทั้งกระตุ้นให้คนในชุมชนสามารถ

ปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคที่ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้ามาได้มาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง หมู่ที่ 3 ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย หมู่ที่ 9 ตำบลอนนวยหอม จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลอนนวยหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลอนนวยหอม จังหวัดนครปฐม
2. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย ผู้บริหารท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 60 คน
3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา 12 เดือน
4. ขอบเขตด้านสถานที่ทำวิจัย พื้นที่บ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา อำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม และพื้นที่บ้านสะแกรายตำบลอนนวยหอม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลอนนวยหอม จังหวัดนครปฐม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยกระบวนการวิธีการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ดำเนินการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และใช้การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้จึงได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยซึ่งประกอบด้วยการศึกษาในครั้งนี้โดยใช้ข้อมูล 2 ชนิด คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลโดยตรง โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชน และการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย ผู้บริหารท้องถิ่น นักพัฒนาชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 60 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัยนี้ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือก กลุ่มตัวอย่างให้ตรงตามหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของผู้วิจัย โดยปราชญ์ท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านลำเอียงและชุมชนบ้านสะแกรายนานกว่า 10 ปีขึ้นไป ในขณะที่ผู้บริหารท้องถิ่นต้องเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในตำบลตลาดจินดาและตำบลดอนยายหอมเช่นกัน และนักพัฒนาชุมชน ต้องเป็นบุคคลที่ทำงานในพื้นที่ตำบลตลาดจินดาและตำบลดอนยายหอมมากกว่า 1 ปีขึ้นไป ในขณะที่เยาวชน และนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนต้องเป็นผู้ที่เกิดและมีภูมิลำเนา อีกทั้งอาศัยในตำบลตลาดจินดาและตำบลดอนยายหอม

2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้ก่อนแล้ว เช่น รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อมูลรายงานของหน่วยราชการในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงและก่อให้เกิดประโยชน์ รวมถึงบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสำรวจ (Survey Guideline) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guideline) แบบบันทึกการสังเกต (Observation Form) และแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Form) ที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured Interviews) มีข้อคำถามกำหนดไว้แน่นอน ซึ่งสร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวคิดการศึกษา เทคนิคการสร้างเครื่องมือตามหลักวิธีวิทยา ทำร่างเครื่องมือให้ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล 2 วิธีการดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์ นำมาแยกแยะเนื้อหาเป็นกลุ่มข้อมูล (Content analysis) ตามโครงสร้างเนื้อหาที่ได้กำหนดไว้ และนำมาพรรณนาความบรรยาย สรุปอย่างเป็นระบบ โดยการนำเนื้อหาที่ได้บันทึกมาทำการถอดความ ทั้งที่เป็นคำพูด อากัปกริยาและท่าทีของผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะทำการสัมภาษณ์ นำมาจัดระบบด้วยการแจกแจง ด้วยการตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูล ให้เป็นหมวดหมู่การนำข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมาบูรณาการและจัดเรียงให้เข้ากลุ่มเพื่อนำไปกำหนดเป็นปัจจัยในด้านต่าง ๆ ตามหลักการและทฤษฎีที่เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. ข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จากการประชุมกลุ่ม การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจ นำมาแยกแยะเนื้อหาสาระเป็นกลุ่มข้อมูล และ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และนำมาบรรยายสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ อีกทั้งมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus

group) เพื่อเสนอแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1.บริบทพื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง หมู่ที่ 3 ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย หมู่ที่ 9 ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ที่อาศัยอยู่บ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา อำเภอเมือง และบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม เป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำกลุ่มหนึ่ง ที่สืบเชื้อสายเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ถูกกวาดต้อนมารวมอาศัยอยู่ที่บริเวณอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้วยเหตุผลทางสงคราม มีการอพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาในประเทศไทย หลังจากการตั้งถิ่นฐานได้ระยะหนึ่งแล้วกลุ่มใดพร้อมก็ออกเดินทางจากเพชรบุรีเพื่อมุ่งกลับบ้านเดิม แต่ในระหว่างทางที่มุ่งกลับภูมิลำเนาได้มีการตั้งถิ่นฐานทำนา สะสมเสบียงเพื่อเตรียมเดินทางต่อ จึงเกิดชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำกระจายไปตามเส้นทาง ทำให้ในปัจจุบันนอกจากจังหวัดเพชรบุรีแล้วยังมีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำกระจายไปบนเส้นทางต่าง ๆ หลายจังหวัด เช่น ราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม พิจิตร พิษณุโลก เลย กำแพงเพชร เป็นต้น นครปฐมเป็นเส้นทางหนึ่งในการอพยพกลับภูมิลำเนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ซึ่งพบว่ามีกลุ่มกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำส่วนหนึ่งแยกตัวเดินทางมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่อาศัยอยู่ในแถบอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีมาตั้งรกรากอยู่ในจังหวัดนครปฐม สาเหตุที่ได้แยกตัวออกมานั้นเป็นเพราะปัจจัยในด้านที่ดินในการเพาะปลูกเพื่ออยู่อาศัยและเลี้ยงชีพมีไม่เพียงพอต่ออัตราประชากรในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความขาดแคลน ซึ่งไทยทรงดำได้ตั้งถิ่นฐานอยู่พื้นที่ต่าง ๆ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอกำแพงแสน อำเภอดอนตูม อำเภอบางเลน และอำเภอสองพี่น้อง ลักษณะทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่อาศัยในบ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม นั้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรที่มุ่งผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ในขณะที่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่นิยมทำงานในโรงงาน ลักษณะทางสังคมโดยทั่วไปนั้นพบว่า ถ้าสังคมภายนอกกับกลุ่มชาติพันธุ์นั้นลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปตามแบบแผนพฤติกรรมของสังคมไทยทั่วไป ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์มีการสร้างองค์กรและกลไกทางสังคมของชุมชนขึ้น อีกทั้งใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทางประเพณีวัฒนธรรม มีการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ได้รับจากสังคมนอกชุมชนโดยผ่านช่องทางการศึกษา เรียนรู้ และประสบการณ์ หรือจากการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง โดยได้มีการจัดตั้งกลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย เพื่ออนุรักษ์ศิลปหัตถกรรม ถ่ายทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำ เครื่องแต่งกายของชาวไทยทรงดำ รวมทั้งส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำให้ยั่งยืนต่อไป

2. ศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม และยังสามารถรักษาลักษณะวัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ไว้ได้หลายประการ ด้วยความผูกพันในระบบสายตระกูลและเครือญาติ และระบบผีบรรพบุรุษ ทำให้แม้การเคลื่อนย้ายแยกออกจากถิ่นฐานดั้งเดิมมายาวนานกว่าสองร้อยปี กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ หรือลาวโซ่ง ยังสามารถรักษาลักษณะทางชาติพันธุ์และลักษณะร่วมในการดำรงชาติพันธุ์ของตนร่วมกับชาวไทดำในภูมิภาคได้ จึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ พื้นฟูและธำรงรักษาลักษณะชาติพันธุ์ที่เข้มแข็งท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

จากการการศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว พบว่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยทรงดำมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับความเชื่อทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ความรู้ภูมิปัญญาถูกเก็บรักษาและถ่ายทอดนั้นเริ่มแรกภายในครอบครัว โดยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยในการถ่ายทอดความรู้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน/กลุ่มทำงานในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน มีการสาธิตความรู้และประชาสัมพันธ์สื่อสารข้อมูลภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการสาธิตโดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และอธิบายให้เห็นทุกขั้นตอน ทำให้ผู้รับการถ่ายทอดเข้าใจก่อน แล้วจึงค่อยให้ปฏิบัติตามโดยการให้ผู้รับการถ่ายทอดได้ลงมือปฏิบัติตามสิ่งที่ได้รับฟัง อธิบาย และสาธิตก่อนหน้า และยังพบว่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาบางส่วนถูกจัดเก็บและบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร มีการนำไปสร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่นโดยครูภูมิปัญญาเป็นผู้ขับเคลื่อนการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาและมีการพัฒนาปรับปรุงต่อยอดองค์ความรู้ให้เหมาะสมกับยุคสมัย

ศักยภาพชุมชนในการจัดตั้งกลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย รวมถึงศูนย์เรียนรู้ภูมิปัญญาไทยปิยะชนก ถือเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวด้านการพัฒนาชุมชนในระดับฐานราก และสร้างความเข้มแข็งชุมชนด้วยการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถแยกสรุปได้ดังนี้ คือ 1) ศักยภาพในการถ่ายทอดและการเรียนรู้ของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกราย เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากองค์ความรู้ของชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวมีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย การดำรงชีวิต การดำรงชีพของชาติพันธุ์ไทยทรงดำให้กับบุตรหลาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยตรง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รวมถึงการเรียนรู้โดยทางอ้อม ผ่านทางพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ ทั้งจากการสังเกตการณ์ และการเข้าร่วมพิธีกรรม และ 2) ศักยภาพในการรวมกลุ่มของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ ในมิติสังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำถือเป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากความผูกพันในระบบสายตระกูลและเครือญาติและระบบผีบรรพบุรุษที่มีอยู่อย่างเข้มข้น แม้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายแยกออกจากถิ่นฐานดั้งเดิมมายาวนาน

กว่าสองร้อยปี แต่ชาวไทยทรงดำยังสามารถรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ร่วมกับชาวไทยทรงดำในภูมิภาคได้ ชาวไทยทรงดำจึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและธำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความเข้มแข็งท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

3. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นจากการที่ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก จึงได้จัดการประชุม (Focus Group) เพื่อร่วมกันหาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา องค์การบริหารส่วนตำบลดอนยายหอม โรงเรียนบ้านตากแดด(ประสานราษฎร์วิทยาการ) ผู้นำชุมชน และชมรมในท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักเกี่ยวกับการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ไทยทรงดำในการประสานงานกับคนในชุมชนในการดำเนินการด้านกิจกรรมต่าง ๆ แนวทางการเข้าร่วมกิจกรรม การระดมคนในชุมชนเข้าร่วม การดำเนินการจัดเตรียมงานและเข้าร่วมงานประเพณี รวมถึงการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ทั้งนี้การท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นชุมชนสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความอยู่ดีกินดี รวมไปถึงการรักษาวิถีชีวิตประเพณี วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่นเกิดการกระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นรูปธรรมของประเทศได้เพื่อให้การท่องเที่ยวชุมชนเกิดความยั่งยืนเป็นรูปธรรมต้องอาศัยการทำงานรูปแบบประชารัฐ เริ่มตั้งแต่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชนในพื้นที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็นไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อยกระดับและเชื่อมโยงให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ทั้งนี้พบว่าแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่น มีดังนี้

1. ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายและบ้านลำเอียงมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกัน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้สู่ชุมชน แต่ทั้งนี้ควรเพิ่มการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำได้รับประโยชน์ได้ในวงกว้างมากขึ้นและนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ยิ่งขึ้น

2. กระตุ้นให้คนในชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอมได้ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำโดยผ่านชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และบ้านสะแกราย

3. โรงเรียนบ้านตากแดด (ประสานราษฎร์วิทยาการ) มีการบูรณาการประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงคนในชุมชน และองค์กรท้องถิ่น

ให้การสนับสนุนการถ่ายทอด การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นไทยทรงดำ ให้แก่เยาวชน นักเรียน และผู้ที่สนใจทั่วไปอย่างต่อเนื่อง

4.ส่งเสริมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำและองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล

5.ส่งเสริมเครือข่ายชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำทั้งระหว่างชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และบ้านสะแกราย รวมถึงกับชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรซึ่งกันและกัน เพื่อให้ภาคประชาชนสามารถขับเคลื่อนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวชุมชนโดยไม่จำเป็นพึ่งพาภาครัฐหรือภาคเอกชน

6.ส่งเสริมความรู้และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ อีกทั้งส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ของคนแต่ละรุ่น (ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม พบข้อค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1.บริบทพื้นที่กลุ่มวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง หมู่ที่ 3 ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย หมู่ที่ 9 ตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม พบว่าเป็นชาติพันธุ์ไทยทรงดำกลุ่มหนึ่ง ที่สืบเชื้อสายเดียวกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่ถูกกวาดต้อนมารวมอาศัยอยู่ที่บริเวณอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ลักษณะทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่อาศัยในบ้านลำเอียง ตำบลตลาดจินดา และบ้านสะแกราย ตำบลดอนยายหอม นั้น ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรที่มุ่งผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ในขณะที่คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่นิยมทำงานในโรงงาน ลักษณะทางสังคมโดยทั่วไปนั้นพบว่า ถ้าสังคมภายนอกกับกลุ่มชาติพันธุ์นั้นลักษณะความสัมพันธ์เป็นไปตามแบบแผนพฤติกรรมของสังคมไทยทั่วไป ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาติพันธุ์มีการสร้างองค์กรและกลไกทางสังคมของชุมชนขึ้น อีกทั้งใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานทางประเพณีวัฒนธรรม มีการผสมผสานวัฒนธรรมพื้นถิ่นและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ได้รับจากสังคมนอกชุมชนโดยผ่านช่องทางการศึกษา เรียนรู้ และประสบการณ์ หรือจากการส่งเสริมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับศุภชัย สรทองหัก (2565) ที่พบว่า ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำส่วนหนึ่งได้อพยพย้ายมาจากจังหวัดเพชรบุรีและปัจจุบันได้มาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านดอนทราย ตำบลสระกระเทียม อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ประชากรส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตการเกษตรมาตั้งแต่ดั้งเดิม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีเชื้อสายไทยทรงดำ จึงมีการนับถือผีบรรพบุรุษตามความเชื่อ กิจกรรมอันแสดงถึง

วัฒนธรรมและประเพณีที่ชาวไทยทรงดำปฏิบัติสืบทอดกันทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาด้านการทอผ้าพื้นเมือง ภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมและความเชื่อ ภูมิปัญญาด้านการจักสาน ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม เช่น พิธีเสนเรือน ทำบุญกลางบ้าน และกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นอัตลักษณ์สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่โดดเด่นอีกด้วย

2. ศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว จากการศึกษาศักยภาพชุมชนด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยว พบว่า ทั้ง 2 ชุมชน มีศักยภาพในการถ่ายทอดและการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากองค์ความรู้ของชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการทำหน้าที่ของสถาบันครอบครัวมีพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ญาติพี่น้อง ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม การแต่งกาย การดำรงชีวิต การดำรงชีพของชาติพันธุ์ไทยทรงดำให้กับบุตรหลาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยตรง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง รวมถึงการเรียนรู้โดยทางอ้อม ผ่านทางพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ ทั้งจากการสังเกตการณ์ และการเข้าร่วมพิธีกรรม และมีศักยภาพในการรวมกลุ่มของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำเพื่อการอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ ในมิติสังคมและวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นจากความผูกพันในระบบสายตระกูลและเครือญาติและระบบผีบรรพบุรุษที่มีอยู่อย่างเข้มข้น แม้ว่าจะมีการเคลื่อนย้ายแยกออกจากถิ่นฐานดั้งเดิมมายาวนาน แต่ชาวไทยทรงดำยังสามารถรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางชาติพันธุ์ร่วมกับชาวไทยทรงดำในภูมิภาคได้ ชาวไทยทรงดำจึงเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการอนุรักษ์ฟื้นฟูและธำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ให้มีความเข้มแข็งท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน สอดคล้องกับนิโรธ เดชะกำแพง, ณัฏฐา กิระสัทธานนท์, ณัฏฐา ชรินทร์พร ชูเลิศ, วัชรพล หยองอนุกุล และอัศรัช กุลกรรณ (2560) ที่พบว่า หมู่บ้านสะแกรายมีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีและมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในหมู่บ้านสะแกรายยังคงให้ความร่วมมือกันในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมภายในหมู่บ้าน และหมู่บ้านสะแกรายมีแนวทางการพัฒนากิจกรรมตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นต้นแบบให้กับหมู่บ้านอื่นได้ในด้านการอนุรักษ์ความเป็นวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมไว้และมีการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นระเบียบรวมถึงคนในหมู่บ้านยังมีความรักความหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง

3. แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำเพื่อการท่องเที่ยวตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอม จังหวัดนครปฐม โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีดังนี้

1) ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านสะแกรายและบ้านลำเอียงควรเพิ่มการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน และจัดทำเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อให้ชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำได้รับประโยชน์ได้ในวงกว้างมากขึ้นและนักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แปลกใหม่ยิ่งขึ้น

2) กระตุ้นให้คนในชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำตำบลตลาดจินดา และตำบลดอนยายหอมได้ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำโดยผ่านชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และบ้านสะแกราย

3) โรงเรียนบ้านตากแดด (ประสานราษฎร์วิทยาคาร) มีการบูรณาการประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงคนในชุมชน และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนการถ่ายทอด การอนุรักษ์ ภูมิปัญญา ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่นไทยทรงดำให้แก่เยาวชน นักเรียน และผู้ที่สนใจทั่วไปอย่างต่อเนื่อง

4) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำและองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรักษาผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการติดตามผล

5) ส่งเสริมเครือข่ายชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำทั้งระหว่างชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านลำเอียง และบ้านสะแกราย รวมถึงกับชุมชนวัฒนธรรมไทยทรงดำอื่น ๆ ให้มีความเข้มแข็ง สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทรัพยากรซึ่งกันและกัน เพื่อให้ภาคประชาชนสามารถขับเคลื่อนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวชุมชนโดยไม่จำเป็นพึ่งพาภาครัฐหรือภาคเอกชน

6) ส่งเสริมความรู้และถ่ายทอดความรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำ อีกทั้งส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ของคนแต่ละรุ่น (ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม) เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำในจังหวัดนครปฐมโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ และกระตุ้นให้พื้นที่อื่นๆ ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยทรงดำ

2.ควรมีการเพิ่มการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยทรงดำในชุมชนมากขึ้นและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.ควรมีการส่งเสริมด้านประเพณีวัฒนธรรม การดำเนินวิถีชีวิต และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำแห่งประเทศไทยมาร่วมกันฟื้นฟู อนุรักษ์ ถ่ายทอด และสืบทอดเพื่อความยั่งยืนต่อไป

2.ควรมีการศึกษาและรวบรวมองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไททรงดำไว้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะข้อมูลปราชญ์ท้องถิ่นหรือผู้รู้ภูมิปัญญาให้เป็นรูปแบบเอกสาร หนังสือ และตำรา อันจะเป็นองค์ความรู้ชุมชนเพื่อความสะดวกต่อการศึกษาต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1.ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนวัฒนธรรมไททรงดำเพื่อการพัฒนา รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ชุมชน การอนุรักษ์และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

2.ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนวัฒนธรรมไททรงดำเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เกิดจิตสำนึกความเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้มีการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

ณพงศ์ บุญปาสาน, วุฒิพัฒน์ ธนธรรมพานนท์, ณัฏชา ศรีภูมิมา, นิภาพรรณ นิโครธา, พิมพร ชูชาติ และปรารธนา แซ่อึ้ง. (2563).แนวทางการอนุรักษ์หัตถ์อาหะหริ่มไต้ะของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ตำบลคลองจินดา จังหวัดนครปฐม. งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม ประเทศไทย วันที่ 9 – 10 กรกฎาคม 2563 หน้า 2577 - 2585

นิโรธ เดชกำแหง, ณภัทรา กิระสัทธานนท์, นภัทรชรินทร์ ชูเลิศ, วัชรพล หยองอนุกุล และอัศรัช กุลกรรณ (2560). การพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน.เอกสารสืบเนื่องงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม วันที่ 28 - 29 กันยายน 2560 หน้า 2635-2648.

นิโรธ เดชกำแหง, ณภัทรา กิระสัทธานนท์, นภัทรชรินทร์ ชูเลิศ, วัชรพล หยองอนุกุล และอัศรัช กุลกรรณ (2560). การพัฒนาหมู่บ้านสะแกรายให้เป็นชุมชนต้นแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืน.เอกสารสืบเนื่องงานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม วันที่ 28 - 29 กันยายน 2560 หน้า 2635-2648

พนัชกร พิทยะกุล, พรพันธุ์ เขมคุณาศัย, ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์, พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2564). การอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอด: “ภูมิปัญญาผ้าทอเกาะยอ” ผ่านหลักสูตรท้องถิ่น. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ 6(9), 193-203.

ศุภชัย สระทองหัก. (2565). กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ชุมชน : กรณีศึกษา
ชุมชนชาติพันธุ์ไทยทรงดำบ้านดอนทราย ตำบลสระกะเทียม อำเภอเมืองนครปฐมจังหวัด
นครปฐม. Journal of Roi Kaensarn Academi 7(9); 75-95

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2567). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติฉบับที่สิบสาม พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐. สืบค้นจาก
https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/Plan13_Final.pdf

โสภิตา ถาวร และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2561). การใช้เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์จัดกลุ่มย่อยภาษาไทยคำ
และข้อสนับสนุนการอพยพย้ายถิ่นฐาน. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 37(2), 61-86.

การแก้ไขความรุนแรงทางสังคมตามหลักขรวาธรรม 4
CORRECTING SOCIAL VIOLENCE ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF
K_ḥHRĀWĀS̄ DHAMMA 4

ฉัฐสุภางค์ สารมาศ

Chatsuphang Saramart*,

มานพ นักการเรียน

Manop Nakkanrian

พระครูสุภัทรวราทร

Phrakhru Suphatwaradhorn

เอกวุฒิ สารมาศ

Eakawud Saramad

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Sirindhorn Rajavidyalaya Campus

E-mail : csaramart@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 26 ธันวาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 12 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขความรุนแรงทางสังคมตามหลักขรวาธรรม 4 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ซึ่งมีความเชื่อมโยง และบูรณาการสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปสู่การตีความและอภิปรายผลที่เป็นเอกภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 8 ท่าน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และมีการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผลการศึกษาพบว่า แนวทางแก้ไขความรุนแรงทางสังคมตามหลักขรวาธรรม 4 ประกอบด้วย การมีสัจจะ จะต้องมีความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน เข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น หลีกเลียงปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรง เช่น การดื่มสุรา การคบชู้ เล่นการพนัน การทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น ทมะ มีการรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจ รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน ให้รักษาระดับอารมณ์ ระมัดระวังการพูดจาของตน พยายามใช้อารมณ์ขันดี การมีความอดทน อดกลั้นต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย พยายามควบคุมความโกรธของตนเองเสมอ และจาคะ การมีความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ช่วย

หาทางออกให้ฝ่ายที่เป็นคู่กรณี พาผู้บาดเจ็บไปรับการรักษาจากแพทย์ และที่สำคัญให้รู้จักการใช้คำขอโทษ และการให้อภัย

คำสำคัญ: แนวทางการแก้ไขความรุนแรง, ความรุนแรงทางสังคม, หลักฆราวาสธรรม 4

ADSTRACT

The objectives of this research to study ways to solve social violence according to the principles of *Kḥrāwāsī* Dhamma 4. It is an analysis of data from interviews. which has a connection and integrate what happened to lead to a unified interpretation and discussion of the results. The Key informants consisted of 8 people. The tools used in the research consisted of an interview form. Received certification for ethical consideration of human research. The results of the research found that Guidelines for Correcting social violence according to the principles of *Kḥrāwāsī* Dhamma 4 were: *Sācca* truth and honesty avoid factors that may cause violence, such as drinking alcohol, having an affair, gambling, arguing, etc. Thma taming and training oneself Know how to control your emotions and restrain yourself. Know how to practice and improve yourself keep your emotions level. Be careful of your speech. Try to use a sense of humor. *Kḥanti* tolerance; having patience Endure all hardships and seriousness. Always try to control your anger. *Cākha* liberality help find a solution for the parties involved. Take the injured person to receive medical treatment. and most importantly, know how to use an apology. and forgiveness.

Keywords : Guidelines for resolving violence, social violence, *Kḥrāwāsī* Dhamma 4

บทนำ

ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมไทยปัจจุบันนับว่ามีขอบข่ายเชิงปรากฏการณ์ที่แผ่กว้าง หลายเรื่องมีแนวโน้มที่รุนแรงและหลากหลายรูปแบบมากขึ้น อันจะนำมาซึ่งการดำเนินงานแก้ไขที่กว้างขวาง ต้องการหน่วยงาน สถาบัน และองค์กรเข้ามาร่วมดำเนินงานอย่างหลากหลายรูปแบบด้วยกัน โดยมีการผสมผสานบทบาทหน้าที่กันอย่างเป็นระบบและจริงจังกล่าวคือความรุนแรงเป็นผลจากความขัดแย้ง โดยปัจจัยด้านทัศนคติและพฤติกรรมระดับบุคคล ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ความรุนแรงจึงปรากฏให้เห็นตั้งแต่ระดับตัวบุคคล เช่น การฆ่าตัวตาย ระดับระหว่างบุคคล เช่น ความรุนแรงในครอบครัว ระดับหว่างกลุ่ม เช่น การยกพวกตีกันของนักเรียนอาชีวะ และการชิงมอเตอร์ไซด์ของกลุ่มวัยรุ่น ระดับกลุ่มการเมือง เช่น การเก็บหัวคะแนน

ในช่วงเลือกตั้ง ระดับกลุ่มทางสังคม เช่น การกระทำรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระดับกลุ่มฝูงชน เช่น ความรุนแรงจากการเดินขบวนเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ไปจนถึงระดับระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การปะทะกันทางทหารบริเวณชายแดนที่มีปัญหา เป็นต้น (วิชัยรูปชาติ, 2554 : 98)

จากสถานการณ์สะท้อนขวัญอีกคดีที่สังคมให้ความสนใจ มีการถกเถียงในข้อกฎหมายว่าเป็นการกระทำเกินกว่าเหตุหรือไม่ เมื่อแก๊งวัยรุ่น 6 คน ยกพวกมาด่าทอและปาของหน้าบ้าน ภายในหมู่บ้านสุขสันต์ 6 ซอย 39 ชุมชนวัดม่วง แขวงหลักสอง เขตบางแค กรุงเทพมหานคร จากปมกระทบกระทั่งในการซื้อมอเตอร์ไซค์ ก่อนเปิดฉากตะลุมบอนจากภาพที่ปรากฏในกล้องวงจรปิด เป็นเหตุให้ฝ่ายที่ถูกมาและมีพวกมากกว่าเสียชีวิต 2 ศพ เพราะถูกมือมืดใช้มีดสปาด้า และมีดปลายแหลมไล่แทงจนในที่สุดตกเป็นผู้ต้องหา ถูกตั้งข้อหาฆ่าคนตาย และพยายามฆ่า แต่ด้วยมือมืดต่อสู้เพียงลำพังคนเดียวกับอีกฝ่ายที่มีถึง 6 คน ได้เกิดเรื่องดราม่าถกเถียงในสังคม โดยบางส่วนแสดงความเห็นอกเห็นใจมือมืด มองว่าเป็นการป้องกันตัว และอีกมุมมองว่าสมครใจทะเลาะวิวาท หรือกระทำเกินกว่าเหตุ เพราะบันดาลโทสะ แต่เมื่อเรื่องราวแพร่กระจายออกไป ซึ่งเห็นว่ามือมืด ถูกหาเรื่องก่อนจากหลักฐานที่ปรากฏชัดเจน เกรงว่าจะไม่ได้รับความเป็นธรรม ได้มีบุคคลยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ พร้อมทิมทนายความ และออกหลักทรัพย์เงินสด 5 แสนบาท ยื่นประกันตัว และในที่สุดศาลอาญาธนบุรี ได้พิจารณานุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ล่าสุดตำรวจได้แจ้งข้อหาผู้กระทำความผิดของมือมืดทั้ง 4 คน ร่วมกันทำร้ายร่างกายผู้อื่น จนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ในแง่ของคดีตำรวจอธิบายว่า การป้องกันตัวเองเป็นภัยที่ใกล้จะถึงตัว แต่กรณีนี้ไม่ได้เข้าถึงรั้วบ้าน จะอ้างป้องกันตัวไม่ได้ แต่ได้วิ่งออกไปเพื่อร่วมก่อเหตุ ซึ่งไม่มีมูลบอกเหตุ และพฤติกรรมของคดียังไม่ใช่ โดยพฤติกรรมมือมืดออกไปจากบ้าน ไม่จำเป็นต้องออกไปไล่แทง ทำให้ในมุมมองตำรวจมองว่าร่วมก่อเหตุด้วย พร้อมย้ำว่าการป้องกันตัวต้องสมควรต่อเหตุด้วย แม้แต่การที่คนร้ายปืนไปลักทรัพย์ในบ้าน โดยเจ้าบ้านใช้ปืนยิงก็เกินกว่าเหตุ การป้องกันตัวต้องสมเหตุสมผล ไม่ใช่เอามือมาแทง และรู้ได้อย่างไรว่าคน 6 คนจะเข้ามาทำร้าย แม้จะบอกว่าโดนรุมทำร้ายก็คือข้ออ้าง ท้ายสุดเป็นอำนาจของศาลในการพิจารณาลงโทษ (<https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2220885>, 2564, 20 มิถุนายน 2566)

สถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นกลไกสำคัญในการควบคุมทางสังคม เพื่อให้เกิดความประพฤติและพฤติกรรมที่ถูกต้อง อันนำไปสู่ความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของคนไทย การนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหาที่มีความรุนแรงให้ลดน้อยลง ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขทั่วไป สำหรับปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในสังคมไทย สามารถที่จะนำหลักธรรมาสรรพ 4 มาประพฤติปฏิบัติเพื่อลดปัญหาในสังคมให้น้อยลงได้ อันประกอบไปด้วย 1. สัจจะ ความซื่อสัตย์จริงใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความร้ายฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม 2. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบุคคลพวกร่วมกัน

และกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนต่อต้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต 3. ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกัน นอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากันแล้วบางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรง แสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไปความร้ายจึงจะระงับลงไป นอกจากนี้ ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่าง ๆ ในการประกอบกิจการงานอาชีพเป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติความตกต่ำคับขัน ไม่ตีโพยตีพาย แต่มีสติอดกลั้นคิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุล่วงไปด้วยดี 4. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ชีวิตบุคคลที่จะมีความสุข จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มีโชคยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียว การให้ในที่นี้มิใช่หมายถึงแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นสิ่งที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่ายเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ (ส.ส. (ไทย) 15/845/316)

สถานการณ์ความรุนแรงทางสังคมจากข่าวที่น่าสลดผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มีมากขึ้นทุกวัน ผลของความรุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างปกติของประชาชนในวงกว้าง ทั้งด้านชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกาย และจิตใจ การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 สามารถที่จะลดความรุนแรงของปัญหาเหล่านี้ให้น้อยลง หรือบรรเทาความรุนแรงลงได้ คือ สัจจะคือความซื่อสัตย์ จริใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่องปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน

ข่าวที่ร้อนแรงในขณะนี้เกี่ยวกับการยกพวกจำนวน 6 คน ไปรุมวัยรุ่นจำนวน 1 คนที่บ้าน จนเกิดการต่อสู้และฆ่ากันตายจำนวน 2 ศพ และมีผู้ได้รับบาดเจ็บด้วย พบว่า จากเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิต และทำให้เยาวชนมีประวัติที่เสื่อมเสีย สร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล และชื่อเสียงของชุมชน และเรื่องราวก็แพร่ขยายออกไปในวงกว้าง จนมีผลกระทบในระดับประเทศ ถ้าหากการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ รัฐศาสตร์ พุทธศาสน์ รัฐประศาสนศาสตร์ และปรัชญา เป็นต้น มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นต้น ดังนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม คือ แนวทางแก้ไขความรุนแรงทางสังคม และการพัฒนาบทบาทของประชาชนกับการแก้ไขความรุนแรงทางสังคมตามหลักฆราวาสธรรม 4 และประโยชน์เชิงนโยบาย คือ สถาบันการศึกษา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานตำรวจ

แห่งชาติ และศาลยุติธรรมสามารถช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้พัฒนาบทบาทของประชาชนกับการแก้ไขปัญหาความรุนแรงทางสังคมให้ลดลงต่อไป

ความรุนแรงเชิงสังคม

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมและการกระทำใดที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งร่างกายจิตใจ ทางเพศโดยการบังคับ ขู่เข็ญ ทุบ ตี เตะ ต่อย ตลอดจนคุกคาม จำกัด และกีดกันสิทธิเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะ และในการดำเนินชีวิตส่วนตัว ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่ผู้ถูกกระทำ (อรอนงค์ อินทรจิตรและ นรินทร์ กรินชัย, 2542 : 3)

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมที่ปลดปล่อยความโกรธ ความกลัว และ ภาวะหวาดหวั่น ไปยังบุคคลอื่น เช่น คนรอบข้าง หรือวัตถุสิ่งของด้วยการยับยั้งชั่งใจ เป็นเหตุให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วยการทำอันตรายผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นอันตรายสาหัสจนถึงแก่ชีวิตได้ (บุญวดี เพชรรัตน์, 2543 : 200)

ความรุนแรง หมายถึง การใช้กำลังคุกคาม หรือทำร้ายเพื่อควบคุมหรือครอบครองบุคคลหรือทรัพย์สิน (อนุช อาภาภิรม, 2543 : 11)

การใช้ความรุนแรงต่อสตรีและเด็กกว่า มีความหมายถึง ทุกกระทำที่ก่อให้เกิด หรือจะทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย แห่งเพศจิตใจ หรือทำให้เกิดความเสียหายต่อสตรี รวมทั้งการกระทำ เช่น การใช้อำนาจบังคับ การกักขังหน่วงเหนี่ยวตามอำเภอใจ ไม่ว่าจะเป็นในที่เปิดเผยหรือไม่ก็ตาม (WHO, 2006)

ความรุนแรง หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่เป็นการใช้กำลังและเจตนาประทุษร้ายทำให้เสียหาย ทำลายหรือข่มขู่ (Stuart, 1981 : 3)

ความรุนแรง หมายถึง การแสดงความเกลียดชัง ความเป็นปรปักษ์และดูด่าว่ากล่าวตลอดจนใช้กำลังทางกายโดยตรงต่อบุคคลหรือทรัพย์สิน พฤติกรรมที่ทำอันตรายต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยปราศจากความเกลียดชังความเป็นปรปักษ์หรือดูด่าว่ากล่าวต่อสิ่งนั้น (Corsini, 1999: 1052)

จากความหมายของความรุนแรงดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความรุนแรงหมายถึงการกระทำใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคลทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ซึ่งเป็นผลหรืออาจจะเป็นผลให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ถูกกระทำ ซึ่งแบ่งออกเป็นความรุนแรงต่อร่างกาย หมายถึงการใช้กำลังแหวะหรืออุปกรณ์ใด ๆ เป็นอาวุธคุกคามหรือทำร้ายขว้างปาทุ้มของใส่ ผลัก กระชาก เขย่า ใช้มือฟาด ตบ ทุบ ตี เตะ ต่อย และใช้มีดหรือปืนเข้าทำร้าย ส่งผลให้ผู้ถูกกระทำได้รับบาดเจ็บต่อร่างกายหรืออาจจะถึงแก่ชีวิต ความรุนแรงต่อจิตใจ หมายถึง การกระทำใด ๆ ซึ่งมีผลทำให้ผู้ถูกกระทำได้รับความเสียใจ หวาดกลัวหรือตกใจ เสียสิทธิและเสรีภาพ เช่น การพูดจาดูถูก ด่าทอ ข่มขู่ ตะคอกใส่ มองด้วยความเหยียดหยามไม่ให้เกียรติตลอดจนจำกัด และกีดกันสิทธิเสรีภาพทั้งในที่สาธารณะและในการดำเนินชีวิตส่วนตัว เป็นต้น แนวความคิดที่แบ่งความรุนแรง ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้คือ

1. ความรุนแรงทางตรง (Direct Violence) เป็นปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดเจนและคนทั่วไปน่าจะเห็นพ้องต้องกันว่าเป็นความรุนแรง เพราะมีร่องรอยปรากฏให้เห็นบนร่างกายของมนุษย์ในรูปแบบของบาดแผล เลือดเนื้อและการสูญเสียชีวิต รวมทั้งความเสียหายต่อวัตถุและทรัพย์สินของผู้คน การทำทารุณกรรมและการทำร้ายร่างกายด้วยวิธีการต่าง ๆ หรือการฆ่าฟันกันของผู้คนจึงเป็นเรื่องของความรุนแรงทางตรงที่เห็นได้ง่ายและชัดเจนที่สุด และการกระทำที่อาจจะไม่ได้ทำให้เกิดการบาดเจ็บทางร่างกาย หรือการสูญเสียชีวิตในทันทีแต่กระทบต่อความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ การปิดล้อมดินแดนหรือการห้ามการติดต่อทางด้านการค้า และการแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในประเทศหรือบริเวณที่ถูกปิดล้อม เพราะการขาดแคลนสินค้าอุปโภคบริโภค ทำให้เกิดสภาพการขาดอาหารและปัญหาด้านสาธารณสุขอื่น ๆ ตามมา การบังคับยึดเยียดกล่อมเกลาลูกปลุกฝังระบบความเชื่อ ความหมายและวิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจงต่อกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมย่อยต่างไปโดยกลุ่มที่เป็นวัฒนธรรมหลักส่งผลต่อความต้องการที่จะดำรงอัตลักษณ์ที่แตกต่างออกไปของคนในกลุ่มวัฒนธรรมย่อยก็นับว่าเป็นความรุนแรงทางตรงเช่นกัน

2. ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (Structural Violence) หมายถึง โครงสร้างที่ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างคนที่มีความแตกต่างกันในโครงสร้างนั้น ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าเอาเปรียบผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าในกระบวนการปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ความไม่เท่าเทียมในการแลกเปลี่ยนกระทบความอยู่รอดและความเป็นอยู่ของผู้ที่เสียเปรียบในโครงสร้าง ทำให้คนเหล่านี้ต้องทนทุกข์ทรมานจากความยากจนแร้นแค้น ความอดอยากขาดแคลน อาหาร ยาโรคและบริการด้านสุขภาพที่จำเป็น ความขาดแคลนเช่นนี้กระทบกับความอยู่ดีมีสุขของผู้ที่เป็นฝ่ายเสียเปรียบในโครงสร้าง ปัญหาเหล่านี้มักจะถูกมองว่าเป็นเรื่องของความยากจนอันเป็นผลมาจากความด้อยพัฒนาที่แก้ไขได้โดยกระบวนการพัฒนาหรือทำให้ทันสมัย ทั้งที่สภาพความอดอยากแร้นแค้นที่เป็นอยู่นั้นเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นอยู่และจะดำรงอยู่ต่อไปถ้าโครงสร้างยังคงมีลักษณะที่เอื้อต่อคนบางกลุ่ม และทำให้คนบางกลุ่มเสียเปรียบอยู่เช่นเดิมนอกจากผลกระทบทางร่างกายแล้ว ความรุนแรงเชิงโครงสร้างยังมีผลต่อจิตใจ และจิตวิญญาณของผู้คนในสังคมผ่านกระบวนการควบคุมการพัฒนาสำนึกร่วม และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มคนที่เป็นฝ่ายเสียเปรียบในโครงสร้างที่เป็นอยู่ กระบวนการดังกล่าวมักจะมีอยู่ในการจำกัดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความเป็นไปในสังคมและการผลักดันกลุ่มที่มีอำนาจน้อยไปอยู่ที่ชายขอบของสังคม ทำให้ปัญหาและเรื่องราวของคนเหล่านี้กลายเป็นเรื่องเล็ก ๆ ที่ไม่มีความสำคัญ ทำให้คนในสังคมมองไม่เห็นสภาพของการกดขี่ เอาเปรียบที่เป็นอยู่กระบวนการเหล่านี้เป็นเครื่องมือหลักในการควบคุมคนในสังคมให้อยู่ในตำแหน่งของตน โดยไม่ต้องคำถามหรือท้าทายโครงสร้างเชิงอำนาจที่มีความไม่เท่าเทียม และการกดขี่ฝังตัวอยู่ ภาพของความรุนแรงเชิงโครงสร้างลักษณะนี้มักจะถูกใช้เพื่ออธิบายทวิลักษณ์ในสังคมไทยที่ปรากฏในความแตกต่างระหว่างคนจนคนรวย หรือระหว่างเมืองกับชนบท และโครงสร้างทางสังคมมิติอื่น ๆ เช่น ศาสนา วัฒนธรรม และเพศสภาพ เป็นต้น การแบ่งสรรบทบาทหน้าที่ของคนในสังคม เช่น ระหว่างชายหญิง ถูกมองว่าเป็นไปโดยสอดคล้องกับ

ลักษณะทางชีวภาพของคน คำอธิบายเช่นนี้ ทำให้คนในสังคมมองไม่เป็นการเอาเปรียบ หรือ ความรุนแรงเชิงโครงสร้างหลายรูปแบบผู้คนในสังคมจะเลือกมองเห็น หรือจัดว่าปรากฏการณ์หรือ การกระทำบางประเภทเป็นความรุนแรงและมองข้ามหรือมองไม่เห็นความรุนแรงอีกหลายประเภท

3. ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (Cultural Violence) คือ ระบบความเชื่อ ความหมายของสังคมมี คำอธิบายที่ทำให้เอาเปรียบ รวมทั้งการทำร้ายร่างกายและจิตใจระหว่างคนในสังคม กลายเป็น เรื่องที่ยอมรับได้หรือต้องยอมรับวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นกรอบความหมายที่คนใช้ในการทำความเข้าใจตนเองและชีวิตทางสังคม มีแง่มุมที่ให้ความชอบธรรมกับความรุนแรงหลายรูปแบบ ทำให้ ปรากฏการณ์ที่เป็นความรุนแรงทางตรงและความรุนแรงเชิงโครงสร้างกลายเป็นเรื่องที่ยอมรับได้หรือ เป็นเรื่องถูกต้อง หลายสิ่งหลายอย่างที่ทำให้เกิดความทุกข์ยากทางกายและทางใจให้กับคนในสังคมจึง ไม่ถูกจัดหรือมองเห็นเป็นความรุนแรง เช่น การชกมวย ในความเข้าใจของคนทั่วไปการที่คนสองคน ต่อสู้กันบนสังเวียนเช่นนี้ไม่นับว่าเป็นความรุนแรง แต่เป็นกีฬาที่เป็นที่ยอมรับและมีผู้สนใจติดตาม มากมายและคนในสังคมก็นั่งดูการต่อสู้ของนักมวยที่บางครั้งก็ทำให้บาดเจ็บสาหัสได้อย่างสนุกสนาน และภาคภูมิใจในหลายกรณีที่นักมวยของประเทศตนได้ชัยชนะ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความรุนแรง ทางตรงถูกหล่อเลี้ยงอยู่ด้วยความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม

ความรุนแรงทางสังคมเป็นการใช้ความรุนแรงในประเด็นปัญหาทางสังคม ได้แก่ การกระทำ อาชญากรรมการใช้ความรุนแรงที่เกิดจากความเกลียดชัง เหยียดผิว หรือเหยียดเชื้อชาติกลุ่มชน การ กระทำของผู้ก่อการร้าย หรือการใช้ความรุนแรงโดยกลุ่มประท้วง ความรุนแรงเป็นการจงใจใช้กำลัง หรืออำนาจทางกายเพื่อข่มขู่หรือกระทำต่อตนเองต่อผู้อื่นต่อกลุ่มบุคคลหรือชุมชนซึ่งมีผลทำให้เกิด หรือมีแนวโน้มที่จะมีผลให้เกิดการบาดเจ็บ ตาย หรือเป็นอันตรายต่อจิตใจ หรือเป็นการยับยั้งการ เจริญงอกงามหรือการกีดกันทำให้สูญเสียสิทธิบางประการและขาดการได้รับในสิ่งที่สมควรจะได้รับ จากคำนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความรุนแรงในความหมายที่บัญญัติโดยองค์การอนามัยโลกนั้นจะ เกี่ยวข้องกับคำว่าความตั้งใจหรือจงใจของผู้กระทำความรุนแรง ซึ่งผลที่เกิดขึ้นอาจไม่สัมพันธ์กันกับ เหตุ ดังนั้นความรุนแรงในที่นี้จึงไม่ได้หมายรวมถึงการบาดเจ็บหรืออันตรายที่เกิดขึ้นจากอุบัติเหตุหรือ ความไม่ตั้งใจนอกจากนี้ คำนิยามยังเกี่ยวข้องกับคำว่า การใช้อำนาจ นอกเหนือไปจากการใช้กำลัง ทางกาย เพื่อกระทำต่อผู้อื่น ทำให้ความหมายของคำว่าความรุนแรงมีขอบเขตกว้างขึ้น และเห็นภาพ การกระทำที่ชัดเจนขึ้น ครอบคลุมถึงผลของการกระทำที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจรวมทั้งการ คุกคามหรือการข่มขู่ด้วยการใช้อำนาจยังรวมถึงการละเว้นไม่ปฏิบัติหรือการปล่อยปละละเลยไม่ ปฏิบัติ ยังผลทำให้เกิดความรุนแรงอย่างเห็นได้ชัดจากการกระทำนั้น ดังนั้น การใช้อำนาจหรือการใช้ กำลังทางกาย จึงควรรวมถึงการละเว้นไม่กระทำ หรือการกระทำทุกประเภทที่ก่อให้เกิดผลเสีย ทั้งต่อ ร่างกายจิตใจและเพศของผู้อื่น รวมทั้งการฆ่าตัวตายและการทำร้ายตนเองในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับ ผลที่เกิดจากความรุนแรงที่ระบุไว้ในคำนิยามนี้ได้ครอบคลุมทั้งอันตรายต่อจิตใจและทำให้เกิดการ พัฒนาไปในทางที่ไม่ดีการบาดเจ็บและการตาย สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจในผลต่อสุขภาพและ

สวัสดิภาพของบุคคล ครอบครัวและชุมชน ที่เกิดจากความรุนแรงในรูปแบบที่กว้างขึ้น (ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2545 : 144-148)

กล่าวคือ ไม่ใช่ผลเฉพาะที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือตายเท่านั้น แต่รวมทั้งภาระทางด้านสุขภาพอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นทันทีหรือเกิดขึ้นภายหลังและคงอยู่ไปเป็นเวลานานนับปี หลังจากการถูกระทำความรุนแรงครั้งแรก การวัดความรุนแรงของปัญหาสังคมสังเกตได้จากการที่ประชาชนส่วนหนึ่งได้รับความกระทบกระเทือนโดยตรงมากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นผลจากการที่บุคคลไม่ปฏิบัติตามค่านิยมต่าง ๆ ที่สังคมวางไว้ และละเลยต่อกฎระเบียบต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งเป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์สังคมนั่นเอง

ความรุนแรงเชิงสุขภาพะ

ทัศนะที่มองความรุนแรงด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจได้จำแนกความรุนแรง เพื่อหาข้อสรุปที่มีผลต่อร่างกายและจิตใจ ตั้งแต่ระดับน้อยไปจนถึงทำให้มนุษย์ถึงแก่ความตาย เป็นการมองที่ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ องค์การอนามัยโลกให้ความหมายไว้อย่างครอบคลุมว่าคือ “การใช้กำลังหรืออำนาจ ที่บุคคลลงใจกระทำต่อตนเอง ต่อผู้อื่น หรือต่อกลุ่มคนหรือชุมชน และการกระทำเช่นนั้นได้ก่อให้เกิด หรือน่าจะก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย ชีวิต จิตใจ หรือทำให้เกิดการพัฒนาที่ผิดเพี้ยน หรือเป็นการลิดรอนสิทธิอันพึงมีของผู้ถูกกระทำ การใช้กำลังนี้ ไม่ว่าจะลงมือทำจริง ๆ หรือเพียงแค่คุก ก็ถือเป็นความรุนแรง” ตามความหมายนี้ความรุนแรงไม่จำเป็นต้องมาจากการกระทำที่เป็น “กายกรรม” หรือการลงมือทำจริง ๆ แม้ด้วย “วจีกรรม” คือการพูดข่มขู่ว่าจะทำร้าย การเปิดเผยเรื่องส่วนตัว หรือป้ายสีด้วยเรื่องอันเป็นเท็จ ซึ่งก่อให้เกิดความหวาดหวั่น เครียด วิตกกังวล หรือเจ็บปวดทางจิตใจ ในระดับใดระดับหนึ่ง ก็เป็นความรุนแรงเช่นกัน นอกจากนี้แม้การไม่ทำอะไรเลย ก็อาจเป็นความรุนแรงอย่างหนึ่ง เช่น การละเลย ไม่ใส่ใจความต้องการที่จำเป็นของเด็ก ผู้สูงอายุ หรือสมาชิกอื่น ๆ ในบ้าน ที่ควรได้รับการเอาใจใส่ เป็นต้น ผลของความรุนแรงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการทำให้บาดเจ็บ หรือเป็นอันตรายทางร่างกายโดยตรงเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลกระทบทางจิตใจด้วย เช่น การทำให้อับอายขายหน้า ถูกดูหมิ่นเหยียดหยามลิดรอนสิทธิ จนทำให้สภาพจิตใจแย่งลง หรือทำให้การดำรงชีวิต ผิดไปจากปกติ เหล่านี้ล้วนอยู่ในข่ายของความรุนแรงไม่เฉพาะการใช้กำลังหรืออำนาจต่อผู้อื่นเท่านั้นที่เป็นความรุนแรง แม้การกระทำต่อตนเอง เช่น การฆ่าตัวตาย (ไม่ว่าจะสำเร็จและไม่สำเร็จก็ตาม) หรือการทำร้ายตัวเองให้ได้รับบาดเจ็บทางใดทางหนึ่ง ก็เป็นความรุนแรงด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ ความรุนแรงอาจเป็นการกระทำระหว่างคน ๆ เดียวต่อคนเป็นกลุ่ม หรือระหว่างกลุ่มคนหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่งก็ได้ เช่น การที่คน ๆ เดียวลอบวางระเบิดในที่สาธารณะ การยกพวกตีกันของวัยรุ่น เหตุการณ์จลาจลของผู้ชุมนุมประท้วง ที่ทำให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บ หรือทำให้ประชาชนผู้ไม่เกี่ยวข้องได้รับความเดือดร้อน (เช่น ปิดถนน) เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อาวุธปราบปรามฝูงชนที่ชุมนุมกันโดยสงบ หรือสงครามระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นอยู่ในบางภูมิภาคของโลกปัจจุบัน เป็นต้น สุดท้าย

ความรุนแรงเป็นการกระทำที่ผู้ทำมีความตั้งใจและมีเป้าหมาย แต่ไม่รวมถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นเพราะความประมาท หรือที่เป็นอุบัติเหตุ (วิชัย รูปขำดี, 2554 : 93)

หลักฆราวาสธรรม 4

แนวคิดฆราวาสธรรม 4 แนวคิดฆราวาสธรรมหรือธรรมสำหรับชีวิตครองเรือน 4 ประการ

1. สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกันขาดสัจจะเมื่อใดย่อมเป็นเหตุให้เกิดความหวาดระแวงแคลงใจกันเป็นจุดเริ่มต้นแห่งความริ้วฉาน ซึ่งยากนักที่จะประสานให้คืนดีได้ดังเดิม

2. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ไม่เป็นคนดื้อด้านเอาแต่ใจและอารมณ์ของตน คนที่ขาดธรรมข้อนี้ ย่อมปล่อยให้ข้อแตกต่างปลีกย่อยทางอุปนิสัยและการอบรม กลายเป็นเหตุแตกแยกสามัคคีใหญ่โต และถ้าไม่สามารถปรับตนเข้าหากันได้ก็เป็นอันต้องทำลายชีวิตคู่ครองแยกทางขาดจากกัน

3. ขันติความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ชีวิตของผู้อยู่ร่วมกันนอกจากมีข้อแตกต่างขัดแย้งทางอุปนิสัย การอบรม และความต้องการบางอย่าง ซึ่งจะต้องหาทางปรับปรุงเข้าหากันแล้วบางรายอาจจะมีเหตุล่วงเกินรุนแรง แสดงออกจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นถ้อยคำหรือกิริยาอาการ จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เมื่อเกิดเหตุเช่นนี้อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องรู้จักอดกลั้นระงับใจ ไม่ก่อเหตุให้เรื่องลุกลามกว้างขยายต่อไปความร้ายจึงจะระงับลงไปนอกจากนี้ ยังจะต้องมีความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ และเรื่องหนักใจต่าง ๆ ในการประกอบกิจการอาชีพเป็นต้น โดยเฉพาะเมื่อเกิดภัยพิบัติ ความตกต่ำคับขัน ไม่ตีโพยตีพาย แต่มีสติอดกลั้นคิดอุบายใช้ปัญญาหาทางแก้ไขเหตุการณ์ให้ลุกล่วงไปด้วยดีชีวิตของคู่ครองที่ขาดความอดทน ย่อมไม่อาจประคับประคองพากันให้รอดพ้นเหตุร้ายต่าง ๆ อันเป็นประจุมรสแห่งชีวิตไปได้

4. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ชีวิตบุคคลที่จะมีความสุข จะต้องรู้จักความเป็นผู้ให้ด้วย มิใช่คอยจ้องแต่จะเป็นผู้รับเอาฝ่ายเดียว การให้ในที่นี้มีให้หมายแต่เพียงการเผื่อแผ่แบ่งปันสิ่งของอันเป็นสิ่งที่มองเห็นและเข้าใจได้ง่าย ๆ เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการให้น้ำใจแก่กัน การแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและความสุขส่วนตนได้ เช่น ในคราวที่คู่ครองประสบความทุกข์ความเจ็บไข้หรือมีธุระกิจใหญ่เป็นต้น ก็เสียสละความสุขความพอใจของตน ขวนขวายช่วยเหลือ เอาใจใส่ดูแล เป็นที่พึ่งอาศัย เป็นกำลังส่งเสริม หรือช่วยให้กำลังใจได้โดยประการใดประการหนึ่ง ตามความเหมาะสมสมควรความว่า เป็นผู้จิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ ไม่คับแคบเห็นแก่ตัวชีวิตครอบครัวที่ขาดจาคะ ก็คล้ายการลงทุนที่ปราศจากผลกำไรมาเพิ่มเติม ส่วนที่มีมาแต่เดิมก็คงที่หรือค่อยร่อยหรอพร่องไป หรือเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รับการบำรุง ก็มีแต่อัับเฉา ร่วงโรย ไม่มีความสดชื่นงอกงาม

ฆราวาสธรรม 4 ประการคือ สัจจะคือความซื่อสัตย์ จริใจต่อกันเป็นหลักสำคัญที่จะให้เกิดความไว้วางใจและไม่ตรีจิตสนิทต่อกัน ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน แก้ไขข้อบกพร่องปรับนิสัยและอัธยาศัยให้กลมกลืนประสานเข้าหากันได้ ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน จากที่ได้ศึกษามาข้างต้นนี้มีใช้ประสงค์เป็นข้อปฏิบัติจำกัดเฉพาะในระหว่างคู่ครองเพียง 2 คนเท่านั้น แต่มุ่งหมายให้ใช้ทั่วไปในชีวิตการครองเรือนทั้งหมดโดยยึดถือเป็นคุณธรรมพื้นฐานของจิตใจ ในการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับคนทั้งหลายที่จะอยู่ร่วมหรือติดต่อกันให้เหมาะสมตามฐานะนั้น ๆ เพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ชีวิตของตนเอง และแก่ชีวิตของคนอื่น ๆ ในสังคม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงตามหลักฆราวาสธรรม 4

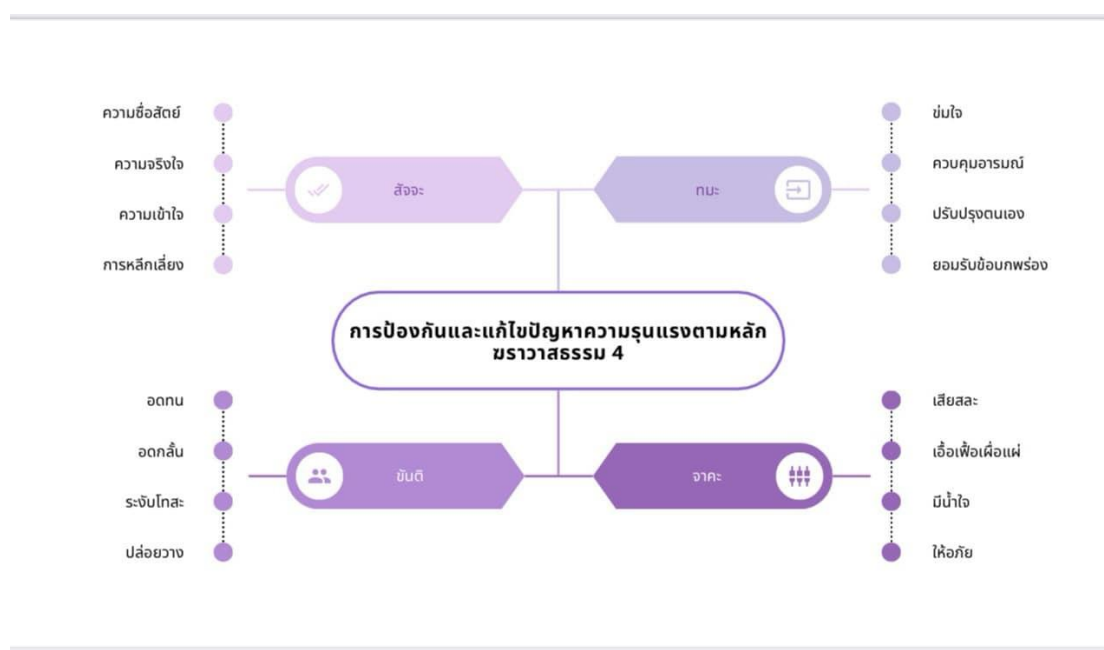
การป้องกันความรุนแรง การแก้ปัญหาเรื่องที่พบเห็น และได้ยินได้ฟังอย่างสม่ำเสมอในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นจากสื่อวิทยุ โทรทัศน์ ข่าวหนังสือพิมพ์ หรือแม้แต่พบเห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง ความรุนแรงที่แสดงออกเป็นไปได้ ตั้งแต่การทะเลาะเบาะแว้ง ใช้กำลังทำร้าย หรืออาชญากรรมถึงขั้นฆ่าผู้อื่นตาย ข่าวคราวเกี่ยวกับความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถนำมาใช้เป็นอุทาหรณ์ หรือ บทเรียนได้ โดยที่เราอาจจัดประยุกต์ใช้ที่เหมาะสม เพื่อให้ตระหนักถึงบทบาทของตนเอง ในการป้องกันความรุนแรง ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความรุนแรง และมีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ควรตระหนักว่าการใช้ความรุนแรงแก้ปัญหาไม่ใช่หนทาง ที่ควรนำมาใช้จัดการกับความรู้สึกโกรธของตนเอง ซึ่งในที่นี้การใช้ความรุนแรงหมายถึงความพยายามที่จะใช้กำลังเพื่อทำร้ายผู้อื่น ซึ่งความรุนแรงดังกล่าว อาจนำไปสู่การฆ่าผู้อื่นและถือว่าเป็นอาชญากรรมที่ร้ายแรง แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันความรุนแรง การกระทำที่ใช้ความรุนแรงซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาอันสั้นโดยไม่ได้คาดคิด โดยมากมักจะเป็นผลจากความโกรธ ที่บุคคลไม่สามารถควบคุมได้ จนกลายเป็นเรื่องที่ทำลายอนาคต คนที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ห้อยย้อยลงได้ในพริบตา การแก้ปัญหาความรู้สึกโกรธ หรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นนั้นควรใช้การสื่อสาร และหาทางออกถึงความรู้สึกโกรธอย่างเหมาะสม และฝึกทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เมื่อมีความขัดแย้ง หรือมีความรู้สึกโกรธเกิดขึ้น การจัดหลักสูตรการป้องกันความรุนแรง สำหรับวัยรุ่นที่เน้นการสอน และฝึกทักษะให้แก่เด็ก โดยเฉพาะการป้องกันการก่อเหตุฆ่าผู้อื่น โดยมีสมมุติฐานว่ามีปัจจัยเบื้องต้น 3 ประการที่มักนำไปสู่การก่อการเหตุรุนแรงนั้นคือความโกรธเคือง หรือการทะเลาะเบาะแว้งกัน เหล้าหรือยาเสพติด และการมีอาวุธในครอบครอง ดังนั้น หลักสูตรนี้มุ่งเน้นการสอนเพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยแวดล้อม และพฤติกรรมของตนเองที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิด การก่อเหตุส่งเสริมให้เกิดการก่อเหตุรุนแรง หรือ ช่วยลดความรุนแรงของเหตุการณ์ลงได้ ในหลักสูตรจะใช้การสอนด้วยกิจกรรมกลุ่ม ที่เน้นหลักการพื้นฐานของการแก้ปัญหาความขัดแย้งใด ๆ ด้วย ท่าทีอันสงบซึ่งประกอบด้วยหลักปฏิบัติสำคัญ ๆ ในขณะเกิดปัญหา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก สามารถวิเคราะห์ผลดังนี้

1. สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริงใจต่อกัน ให้พยายามเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจฝ่ายที่เป็นคู่กรณี หลีกเลี่ยงปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรง เช่น การดื่มสุรา การคบชู้ เล่นการพนัน การทะเลาะเบาะแว้ง เป็นต้น

2. ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน ให้รักษาระดับอารมณ์ พยายามรักษาระดับเสียงให้ราบเรียบ และสงบ ระมัดระวังการพูดจาของตน พยายามให้เรื่องที่พูดกันนั้นเป็นเรื่องเบา ๆ หรือพยายามใช้อารมณ์ขัน เข้าช่วย

3. ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ให้พยายามอยู่ในภาวะควบคุมความโกรธของตนเองเสมอ

4. จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันตลอดถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน ช่วยหาทางออกให้ฝ่ายที่เป็นคู่กรณี พาผู้บาดเจ็บไปรับการรักษาจากแพทย์ ควรมีการไกล่เกลี่ยประนีประนอมกัน และที่สำคัญให้รู้จักการใช้คำขอโทษ และการให้อภัย

บทสรุป

การพัฒนาบทบาทของประชาชนกับการแก้ไขความรุนแรงทางสังคม ตามหลักฆราวาสธรรม 4 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความรุนแรงทางสังคมจากข่าวที่น่าเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ผลของความรุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างปกติของประชาชนในวงกว้าง ทั้งด้านชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกาย และจิตใจ การประยุกต์ใช้หลักฆราวาสธรรม 4 ทางด้านความรุนแรงเชิงสังคม และด้านความรุนแรงเชิงสุขภาพ สามารถที่จะลดความรุนแรงของปัญหาเหล่านี้ให้น้อยลง หรือบรรเทาความรุนแรงลงได้ ด้วยการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ รัฐศาสตร์ พุทธศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์และปรัชญา ระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ

ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคม คือ การพัฒนาบทบาทของประชาชนกับการแก้ไขความรุนแรงทางสังคมตามหลักฆราวาสธรรม 4 ประกอบด้วยหลักปฏิบัติสำคัญ ๆ ในขณะเกิดปัญหาดังนี้ สัจจะ ความซื่อสัตย์ จริใจต่อกัน พยายามเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจฝ่ายที่เป็นคู่กรณี หลีกเลี่ยงปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดความรุนแรง ทมะ การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ข่มใจระงับความรู้สึกต่อเหตุบกพร่องของกันและกัน รู้จักฝึกฝนปรับปรุงตน ให้รักษาระดับอารมณ์ ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ให้พยายามอยู่ในภาวะควบคุมความโกรธของตนเองเสมอ จาคะ ความเสียสละ ความเผื่อแผ่ แบ่งปันมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อกัน และที่สำคัญให้รู้จักการใช้คำขอโทษ และการให้อภัย

การนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหามีความรุนแรงให้ลดน้อยลง ทำให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขทั่วไป สำหรับปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ในสังคมไทย สามารถที่จะนำหลักฆราวาสธรรม 4 มาประพฤติดุติปฏิบัติเพื่อลดปัญหาในสังคมให้น้อยลงได้

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539.

ชลิตาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2545). เรื่องราวของความรุนแรงในสังคมไทย : กรณีฆ่าหั่นศพ พ่อฆ่าลูกและอีกมากมาย. รัฐศาสตร์สาร. 23(2) : 144-148.

บุญวดี เพชรรัตน์. (2543). การพยาบาลผู้ป่วยพฤติกรรมรุนแรง การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช. ภาควิชาการจิตเวช คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. PSU Knowledge Bank. 6(2) : 200-202.

ไทยรัฐ. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2566. เข้าถึงได้จาก

<https://www.thairath.co.th/scoop/theissue/2220885>, 2564.

วิชัย รูปขำดี. (2554). บทบาทของท้องถิ่นกับการแก้ไขความรุนแรงทางสังคม. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 9(1) : 89-100.

อนุช อาภาภิรม. (2543). ฉากความรุนแรงในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง

อรอนงค์ อินทรจิตร และนรินทร์ กรินชัย. (2542). ผู้หญิงและเด็ก: เหตุของความรุนแรงในครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ปกเกล้าการพิมพ์.

Corsini. (1999). เรียนรู้พฤติกรรมต่อความรุนแรง. [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 20 มิถุนายน 2566. เข้าถึงได้จาก <http://nnan.myreadyweb.com/article/topic-52375.html>

Stuart, R.B. (1981). Violent behavior: Social learning approaches to prediction, Management and treatment. Violence in perspective. New York:

Brunner/Mazel.

World Health Organization. (2006). World report on violence and health. Geneva :

World Health Organization.

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
ในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัย
PROMOTING HEALTH TOURISM IN CULTURAL TOURISM AREAS IN
KAMPHAENG PHET, LAMPANG AND SUKHOTHAI PROVINCES

บงกชกร ทองสุก

BongkotchakonThongsuk

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุโขทัย

Thailand National Sports University Sukhothai Campus

E-mail : mod_bk@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 9 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 3 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 12 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดประสงค์เพื่อนำทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ผลการวิจัยพบดังนี้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงปริมาณพบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 คน แยกผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 จังหวัด ดังนี้

จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยผลรวม 4.40 ค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อ คือ ภายในจังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ค่าเฉลี่ย 4.76 ในส่วนของจังหวัดลำปาง ค่าเฉลี่ยผลรวม 4.22 ค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อ คือ ควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด ค่าเฉลี่ย 4.60และในจังหวัดสุโขทัยผลการวิเคราะห์ คือ มีค่าเฉลี่ยผลรวม 4.23 ค่าเฉลี่ยสูงสุดรายข้อ คือ ภายในจังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้พบมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.70

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างถึงแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ใน 3 จังหวัด ประกอบด้วย

นักท่องเที่ยว หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงจังหวัดกำแพงเพชร น้ำพุร้อนแจ้ซ้อนจังหวัดลำปางและอุทยานแห่งชาติเขาลงจังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนและคนในชุมชน โดยสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภายในพื้นที่กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพและโอกาสเชิงพื้นที่พบแนวทางในการพัฒนาการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 3 ด้าน คือ ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว และด้านการพัฒนาการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวซึ่งทั้ง 3 ด้านนี้จะก่อให้เกิดการพัฒนาต่อยอดแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่สู่ความยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การส่งเสริมต้นทุนทางวัฒนธรรม

ADSTRACT

This research aimed to use cultural capital to promote health tourism in Kamphaeng Phet, Lampang, and Sukhothai provinces and to explore the guidelines for developing connection between health tourism to connect cultural tourism in Kamphaeng Phet, Lampang, and Sukhothai provinces. It was integrated by both quantitative and qualitative method. The questionnaires and interview were used to collect data. The results were as follows.

From the general information data of 400 respondents, the results were analyzed separately into three provinces as follows. Firstly, in Kamphaeng Phet Province, the average score of all respondents was 4.40. Considering each item, the opinion that there was cultural capital in the province that can be connected to health tourism was the highest average at 4.76. Secondly, as for Lampang Province, the average score of all respondents was 4.22. Considering each item, the opinion that there should be the promotion of activities connecting health tourism and cultural tourism in the province was the highest average with a score of 4.60. Finally, for Sukhothai Province, the average of all respondents was 4.23. Considering each item, the opinion that there was cultural capital in the province that can be connected to health tourism was the highest average at 4.70.

The qualitative data analysis was explored from the interview of sample groups about guidelines for developing health tourism destinations connected to cultural tourism in three provinces consisting of nine people including tourists, headers, and managers of health tourism attractions in Phra Ruang Hot Springs in Kamphaeng Phet, Chae Son Hot Springs in Lampang Province, and Khao Luang

National Park in Sukhothai Province. It was found that with the participation of community scholars and community members, health tourism can be connected to cultural tourism because of the potential and area strengths of these three provinces. In addition, it was found that there were guidelines for the development of connecting health tourism with cultural tourism sties in three aspects: tourism promotion, tourism community development and tourism attractions, and tourism marketing and public relations development. These guidelines will lead to the sustainable development of tourist attractions in the area.

Keywords : health tourism, cultural tourism, promoting cultural capital

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งประเทศไทยนั้นมียุทธศาสตร์ภาพในพื้นที่การท่องเที่ยวอยู่ทุกจังหวัด ภาครัฐบาลจึงมีนโยบายและกลไกในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวภายในประเทศทั้งเมืองหลักและเมืองรองเพื่อสร้างรายได้จากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้กระจายไปสู่ชุมชน ดังที่รัฐบาลได้กำหนดการท่องเที่ยวเป็นแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, (2565: 5-6) โดยกำหนดแผนแม่บทด้านการท่องเที่ยวประกอบด้วย 6 แผนย่อย คือ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำและการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาคและการพัฒนาระบบนิเวศการท่องเที่ยว ซึ่งจากแผนย่อยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการที่จะพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวนั้นแผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมและแผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทยเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกันได้ ซึ่งการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือฟื้นฟูสุขภาพทางวัฒนธรรมนั้นสอดคล้องกับที่ปฎิมาศ เสริฐเลิศ (2562: 14) กล่าวว่าช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวให้แก่ประเทศต่อการที่นักท่องเที่ยวจะพำนักค้างคืนในแต่ละจังหวัดมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วกระแสการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกำลังเป็นที่นิยมเนื่องจากกระแสการดูแลสุขภาพของคนในสังคมกำลังมีมากขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมจึงเป็นอีกการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่สร้างรายได้อันมหาศาลให้แก่ประเทศ และสอดคล้องกับที่กุลแก้ว คล้ายแก้ว (2566: 16) กล่าวว่าประเทศไทยต้องเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก (Tourism Destination of the World) หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวชั้นนำ ของภูมิภาคอาเซียน โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ผลักดันให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่าน การพัฒนาสินค้าและบริการด้วยอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น อยู่บนพื้นฐานความเป็นไทย

สำหรับประเทศไทยนั้นในปัจจุบันมีประชากรซึ่งเป็นผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและก้าวเข้าสู่สังคมของผู้สูงอายุ โดยในปี 2565 สัดส่วนผู้สูงอายุของในประเทศไทยได้เพิ่มเป็นประมาณร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ทำให้สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์และในปี 2583 ผู้สูงอายุไทยเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 31.4 ของประชากรทั้งหมด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2565: 45) ดังนั้นจากจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้สูงอายุจึงกลายเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มสำคัญที่มีโอกาสและมีศักยภาพในการใช้จ่ายระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวอีกทั้งยังเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปพร้อมกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

จากปัจจัยดังกล่าวการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยจะเป็นการต่อยอดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีต้นทุนทางสังคมเชิงมรดกทางวัฒนธรรมอยู่แล้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวในประเทศไทย พร้อมทั้งเกิดศักยภาพในพื้นที่ต่อการนำเรื่องราวทางวัฒนธรรมเผยแพร่ผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพก่อให้เกิดการต่อยอดพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในพื้นที่ให้มีความยั่งยืนตลอดจนสามารถธำรงสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจในชุมชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการนำทุนทางวัฒนธรรมมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเชิงพื้นที่ของเขตพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพใน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย อุทยานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดกำแพงเพชร บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดลำปาง อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

2. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

- 2.1 ศึกษาข้อมูล เอกสาร หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 2.2 ศึกษาข้อมูลภาคสนามจากลงพื้นที่โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

2.3 ศึกษาข้อมูลภาคสนามจากแหล่งพื้นที่โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างศึกษาเพื่อทราบแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย

2.4 วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาทางเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่าง

2.5 สรุป อภิปรายผลงานวิจัยโดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและพรรณนาวิเคราะห์

2.6 เผยแพร่ผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ต่อไป

3. ขั้นตอนในการเก็บข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดกำแพงเพชร ลำปางและสุโขทัย ซึ่งมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัดกำแพงเพชร ลำปางและสุโขทัย แต่เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นจึงใช้สูตรการคำนวณจากสูตรมาทราบขนาดกลุ่มตัวอย่าง W.G Cochran (1953) โดยกำหนดระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2559) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาด ไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน ใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามความคิดเห็น

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจาก การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และนำผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพมาทำวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนเรียบเรียงเชิงพรรณนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่เดินทางยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและได้รับประโยชน์ ของบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงจังหวัดกำแพงเพชร อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนจังหวัดลำปางและอุทยานแห่งชาติรามคำแหงจังหวัดสุโขทัย โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive selection) จำนวน 3 กลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จังหวัดละ 3 คน รวมเป็น 9 คน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมา ในบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง จังหวัดกำแพงเพชร รวมทั้งสิ้น 3 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหาร หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง รวมทั้งสิ้น 3 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้บริหาร หัวหน้าและผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในอุทยานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย รวมทั้งสิ้น 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลการวิจัยจากความ คิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ มีการนัดหมายและเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาคิดวิเคราะห์ ในลำดับต่อไปได้ องค์ประกอบของแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยจากการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ พบผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่พบมากที่สุดเป็นเพศชาย จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.25 รองลงมาเป็น เพศหญิง จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.75 และน้อยที่สุดคือ LGBT Q จำนวน 35 คน เป็นร้อยละ 9

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุพบมากที่สุด คือ อายุ 46–55 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25 รองลงมาคืออายุ 56-65 ปี จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.75 อายุ 25-45 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 อายุ 19-25 ปี จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.75 อายุ 66 ปีขึ้นไป จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16.25 และพบน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็น ร้อยละ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการนำทุนทางวัฒนธรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในจังหวัด กำแพงเพชร ลำปางและสุโขทัย แยกผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 จังหวัด ดังนี้

จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลรวม คือ 4.40 พิจารณารายข้อพบว่า ภายใน จังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ พบมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.76 รองลงมาตามลำดับคือ ควรมีการสร้างเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด ค่าเฉลี่ย 4.68 ประโยชน์ทางองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.66 มีแหล่งท่องเที่ยว มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพค่าเฉลี่ย 4.64 มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆชัดเจน ค่าเฉลี่ย 4.58 และ น้อยที่สุด การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนและผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ค่าเฉลี่ย 2.94

จังหวัดลำปาง ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลรวม คือ 4.22 พิจารณารายข้อพบว่าควรมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด พบมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.60 รองลงมาตามลำดับคือควรมีการพัฒนารูปแบบกิจกรรมจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว เช่น การนวดแผนไทย การฝึกทำอาหารสุขภาพ ค่าเฉลี่ย 4.56 ประโยชน์ทางด้านสุขภาพที่ได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.52

แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมีสิ่งอำนวยความสะดวกภายในแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบเท่ากันคือ ค่าเฉลี่ย 4.48 มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 4.40 และน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนและผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ค่าเฉลี่ย 2.78

จังหวัดสุโขทัยผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยผลรวม คือ มีค่าเฉลี่ย 4.23 พิจารณารายข้อพบว่าภายในจังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ พบมากที่สุดค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมาตามลำดับคือประโยชน์ทางองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.62 มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ชัดเจน ค่าเฉลี่ย 4.54 ควรมีการสร้างเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัด ค่าเฉลี่ย 4.53 แหล่งท่องเที่ยวมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ย 4.48 และน้อยที่สุด คือ มีการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนและผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.24

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้บริหารจัดการจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง พบว่ามีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและพัฒนาผลิตภัณฑ์บริการประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พบว่าแนวคิดสำคัญในการบริหารจัดการ บ่อน้ำพุร้อนพระร่วง คือ การให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการพักผ่อนหย่อนใจในแก่ประชาชนโดยส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จากการสัมภาษณ์พบว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชร มีเป้าหมายการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมของจังหวัดกำแพงเพชร ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวและประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น มีการจัดโครงการต่างๆ ในบริเวณบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง เช่น กิจกรรม ส่งเสริมการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับคนในชุมชน อีกทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนและผู้สูงอายุในชุมชนได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานและมีอาชีพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว บ่อน้ำพุร้อนพระร่วงโดยบุคลากรที่ดูแลภายในบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง อีกทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนเปิดธุรกิจเชิงสุขภาพบริการนวดแผนไทยโดยผู้สูงอายุ อีกทั้งมีแผนการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ความรู้ที่มีอยู่ของของผู้สูงอายุในชุมชนให้เป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวมรดกภูมิปัญญาทางประวัติศาสตร์และตำนานพระร่วงผ่านการท่องเที่ยวภายในบ่อน้ำพุร้อนพระร่วง นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มีแนวคิดที่จะการพัฒนาบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงในเชิงธุรกิจมากขึ้นโดยมีการพัฒนาขยายพื้นที่บริการจากเดิมมีการซ่อมแซมปรับปรุงบ้านพักให้มีสวยงามและซ่อมแซมปรับปรุงใหม่ทุกหลังเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบพักค้างคืนมากขึ้น

สำหรับบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดและรอบพื้นที่หลายแห่งโดยมีวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กำลังพัฒนาโดยเป็นวัดป่ามีสถานที่ปฏิบัติธรรมอันเป็นศูนย์รวมใจของ คนในชุมชนมีเสาศีรษะที่มีลักษณะคล้ายเสาศิลาแลงพระเจ้าอโศก ณ ประเทศอินเดีย ตั้งอยู่ภายในวัดนั้นก็คือ วัดป่าชัยรังสี ส่วนภายในตัวเมืองกำแพงเพชรมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองมรดกของโลก ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร วัดพระธาตุและวัดพระแก้ว เป็นต้น

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้บริหารจัดการบ่อน้ำพุร้อนแจ้ซ้อน(อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนจังหวัดลำปางเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบและดูแลบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำพุร้อนพระร่วงถึงแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลจากการสัมภาษณ์พบว่าน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่มีทั้งน้ำร้อนและน้ำเย็น ทั้งหมด 9 บ่อตามธรรมชาติ มีน้ำแร่จากธรรมชาติ ห้องอาบน้ำ 40 ห้อง แช่น้ำแร่รวม 2 สระ บ่อแช่เท้า มีความโดดเด่นโดยมีอุณหภูมิ 38-39 องศาเซลเซียสเหมาะกับการแช่น้ำเพื่อบำบัดร่างกายกิจกรรมนวดแผนไทยให้แก่นักท่องเที่ยวบริเวณ ใกล้บ่อน้ำพุร้อน นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใช้น้ำแร่เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างผลิตภัณฑ์ เช่น ข้าวไรซ์ เบอรี่น้ำตกแจ้ซ้อน สมุนไพรน้ำแร่แจ้ซ้อน สบู่ น้ำแร่แจ้ซ้อน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผ้าทอมือน้ำแร่แจ้ซ้อนโดยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์อีกทั้งจัดอบรมพัฒนาทักษะอาชีพให้แก่คนในชุมชนและผู้สูงอายุได้พัฒนาทักษะความรู้ในการให้บริการและพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและต่อยอดการนำต้นทุนทางธรรมชาติภายในชุมชนตลอดจนภายในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนได้

บ่อน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้หลายแห่งอีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวชื่อดังทางวัฒนธรรม ได้แก่ วัดเฉลิมพระเกียรติ(ผาปู่แดง) ที่อยู่ใกล้บ่อน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนตั้งอยู่บนภูเขาใหญ่ในอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง หน้าผาสองชั้นมีเจดีย์อยู่บนยอดเขาเพื่อขึ้นไปสักการะบูชารอยพระพุทธบาทที่มีความงดงามเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในหมู่บ้านแม่แจ่มได้แก่วัดเวียงหวาย มืองค์พระปางมารวิชัย สีขาวขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่ ณ หมู่บ้านพร้อมกันนี้ยังเป็นหมู่บ้านที่มีวิถีทางวัฒนธรรมของชนเผ่าที่โดดเด่นเป็นแหล่งปลูกกาแฟอาราบิก้าที่มีคุณภาพดีชาวบ้านปลูกกันมากกว่า 20 ปี โดยการสนับสนุนจากโครงการหลวง อีกทั้งเป็นทางผ่านของจุดชมวิวกิ่วผันอันเป็นจุดชมความงามของทิวทัศน์ พร้อมทั้งจัดประชุมออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียงรวมทั้งชุมชนต่างๆ ที่มีแหล่งท่องเที่ยวปรากฏอยู่

จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาหลวงพบว่าอุทยานแห่งชาติรามคำแหงมีภารกิจ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านป้องกันสาธารณภัย ด้านบริหารจัดการพื้นที่ ด้านวิชาการและด้านการท่องเที่ยว โดยสถานที่แห่งนี้มีเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและผจญภัยที่มีทัศนียภาพอันสวยงามนักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้มีโอกาสชมความงามของธรรมชาติตลอดจนเรียนรู้วิถีของสัตว์ป่ารายข้างทาง โดยมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนให้แหล่งท่องเที่ยว

ภายในพื้นที่เป็นที่รู้จักในรายการวิทยุคลื่น FM 95.75 ของจังหวัดสุโขทัย นอกจากนี้ยังมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านสื่อโซเชียลมีเดียในรูปแบบต่างๆ อุทยานแห่งชาติมีความโดดเด่นในด้านสภาพอากาศ มีกิจกรรมในการท่องเที่ยวแนวผจญภัยในการเดินขึ้นเขาหลวงผสมผสานกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยนักท่องเที่ยวต้องมีการเตรียมสุขภาพร่างกายของผู้เดินขึ้นเขาหลวงมาเป็นอย่างดี มีสรรพสมุนไพร ประมาณ 100 กว่าชนิดที่สามารถให้คนในชุมชนพัฒนาต่อยอดได้อีกทั้งในอนาคตจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสมุนไพรเป็นแหล่งความรู้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเทศกาลพิชิตยอดเขาหลวงที่มีนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกสารทิศที่เดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

อุทยานแห่งชาติรามคำแหงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมได้หลายแหล่งบริเวณพื้นที่โดยรอบ ได้แก่ ถ้ำบนยอดเขาพระแม่ย่า ยอดเจดีย์สีทอง อีกทั้งสามารถชมบรรยากาศพระอาทิตย์ขึ้นยามเช้า ณ ยอดเขาพระนารายณ์ ปิดท้ายยามเย็นชมบรรยากาศพระอาทิตย์ตกดิน ณ ยอดเขาพระแม่ย่า ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเชื่อมโยงภายในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการปั่นจักรยานเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในอุทยานรามคำแหงไปยังอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย พร้อมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้นักท่องเที่ยวเชื่อมโยงการท่องเที่ยวภายในอุทยานคำแหงแล้วเหมารถไปท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้แก่อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย วัดศรีชุมและวัดช้างล้อมภายในตัวจังหวัดสุโขทัยอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 จังหวัดสรุปได้ว่าแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนชุมชนหรือผู้สูงอายุรอบชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและถ่ายทอดองค์ความรู้ในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ มีดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนในอนาคต คือ การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และตำนานพระร่วงได้ถ่ายทอดมุขปาฐะบอกเล่าเรื่องราวผ่านการท่องเที่ยวได้
2. จัดอบรมพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึกร่วมกับผู้มีความรู้ คนคนในชุมชนและประชาชนผู้สูงอายุร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำแพงเพชรเพื่อให้สามารถนำไปสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจพร้อมทั้งต่อยอด องค์ความรู้ภายในชุมชน
3. พัฒนาให้คนในชุมชนและผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรงซึ่งมีองค์ความรู้ด้านสมุนไพรสรรพยาของอุทยานประวัติศาสตร์เขาหลวงให้สามารถเป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่นถ่ายทอดองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ตำนานของอุทยานแห่งชาติรามคำแหงได้
4. ส่งเสริมให้คนในชุมชนและผู้สูงอายุในหมู่บ้านนาเชิงคีรีซึ่งปัจจุบันจะเข้ามานวดแผนไทยมาให้บริการนวดผ่อนคลายแก่ในช่วยที่มีเทศกาลพิชิตเขาหลวงแม้ปัจจุบันจะมีการให้บริการช่วงเทศกาลอยู่แล้วแต่เป็นระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งควรมีการส่งเสริมให้มีการนวดแผนไทยในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติรามคำแหงเพื่อรองรับการให้บริการผ่อนคลายภายหลังจากการเหน็ดเหนื่อยหลังการเดินทางจากเขาหรือการปั่นจักรยานมายังบริเวณ เขาหลวงของนักท่องเที่ยว

5. ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ผลิตเครื่องจักรสานภาชนะสำหรับใส่ไข่เพื่อนำมาต้มในบ่อน้ำพุร้อนโดยจัดจำหน่ายในชุมชนและสหกรณ์ของอุทยานแห่งชาติเขาหลวง ตลอดจนให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์และนำมาจัดจำหน่ายในบริเวณที่อุทยานกำหนดให้ช่วงเทศกาลและวันหยุดเสาร์อาทิตย์

6. พัฒนาทักษะทางอาชีพโดยการจัดอบรมสอนการทำเครื่องจักรสานและการนวดแผนไทยให้แก่ปราชญ์ชุมชนและผู้สูงอายุให้สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และมีทักษะในการนวดให้แก่นักท่องเที่ยวและเป็นผู้ນวดให้โรจนวดแผนไทยของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

7. พัฒนาปราชญ์และผู้สูงอายุภายในชุมชนให้สามารถเป็นนักบอกเล่าเรื่องราวและสื่อความหมายองค์ความรู้ต่าง ๆ ภายในสถานที่ท่องเที่ยวเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยได้

8. มีการประชุมวางแผนการทำงานและส่งเสริมการท่องเที่ยวกับคนในชุมชนโดยมีปราชญ์ชาวบ้านและผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและวางรูปแบบทิศทางการดำเนินงานร่วมกันของระหว่างภาคชุมชนและภาครัฐพร้อมกันนี้ขับเคลื่อนจากระดับจังหวัดสู่การวางแผนพัฒนาเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดใกล้เคียงต่อไป

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 จังหวัดสรุปได้ว่าแนวการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเพื่อให้เชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภายใน 3 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย แยกเป็นประเด็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. เสริมสร้างศักยภาพการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพพร้อมกันนี้ส่งเสริมให้มีการจัดการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือเมืองรองทั้ง 3 จังหวัด โดยเน้นสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้มีกิจกรรมที่น่าประทับใจตั้งแต่บนรถในขณะเดินทางอันจะส่งผลให้สถานที่ภาคเหนือเมืองรองเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

2. จัดศูนย์การเรียนรู้ทางด้านมรดกทางวัฒนธรรมตลอดจนมรดกทางวรรณกรรมตำนานต่างๆของจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยให้มีความเชื่อมโยงกัน

3. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในประเพณีลอยกระทงเผาเทียนเล่นไฟซึ่งเป็นงานใหญ่ของจังหวัดสุโขทัย งานประเพณีสำคัญของทางจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดลำปางให้มีการสอดแทรกเข้าไปด้วย เช่น กิจกรรมขายผลิตภัณฑ์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของที่ระลึกที่มีรูปแบบจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ กิจกรรมนวดแผนไทยและอาบน้ำแร่ เป็นต้น

4. สร้างโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวตามรอยวรรณกรรมพระร่วงเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ภายในจังหวัดสุโขทัยนอกจากนี้จัดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชื่อมโยง

5. จัดกิจกรรมภาพถ่ายวิถีชีวิตในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อบอกเล่าเรื่องราวภายในสถานที่ท่องเที่ยว

6. จัดทำแผนที่เส้นทางบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหรือบอกเล่าเรื่องราวองค์ความรู้ทางเชิงสุขภาพภายในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ในบริบทพื้นที่ใกล้เคียงกันสามารถเดินทางเชื่อมโยงกันได้พร้อมทั้งประสานความร่วมมือจากหลายๆภาคส่วนเพื่อจัดปราชญ์ท้องถิ่น ผู้สูงอายุในท้องถิ่นและคนในชุมชนให้ความรู้และจัดรถรับส่งดูแลนักท่องเที่ยวตลอดเส้นทางท่องเที่ยว

7. ส่งเสริมการจัดสร้างวัดมุงคลที่มีนามของพระร่วงและโด่งดังเป็นทุนเดิม เช่น วัดมุงคลพระเครื่อง รางปืนพระร่วงรุ่นต่างๆ วัดมุงคลข้าวตอกพระร่วง เป็นต้น โดยทำการประชาสัมพันธ์วัดมุงคลให้โด่งดังยิ่งขึ้นหรือจัดสร้างวัดมุงคลในรูปแบบใหม่ ๆ เนื่องจากเป็นวัดมุงคลทางวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของทั้งจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดสุโขทัยได้

8. เสริมสร้างการเรียนรู้ทางการศึกษาให้นักเรียนในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยให้ได้สัมผัสกับสถานที่จริงของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประจำจังหวัดเพื่อให้นักเรียนได้ร่วมฝึกเป็นมัคคุเทศน์น้อยตลอดจนมีทักษะความรู้ได้ดียิ่งขึ้นและเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการแสดงต่าง ๆ ที่มีการนำเสนอเรื่องราวองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ร่วมในการเรียนการสอน เช่นการเสริมสร้างวิชาเรียนเชื่อมโยงกับหลักสูตรประถมและมัธยมศึกษาในบางรายวิชา

9. ภาครัฐส่งเสริมการจัดทำผลิตภัณฑ์ OTOP ของคนในชุมชนและผู้สูงอายุโดยนำต้นทุนทางวัฒนธรรมและต้นทุนทางธรรมชาติที่อยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดมาพัฒนาและต่อยอดเพื่อสร้างให้เป็นที่รู้จักและสร้างความนิยมในกลุ่มผู้สนใจและนักท่องเที่ยว

10. พัฒนาการบริหารจัดการระบบขนส่งที่ดีเพื่อให้มีรถขนส่งสาธารณะสามารถจัดโปรแกรมรูปการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงและพัฒนาจากเส้นทางเพียงหนึ่งจังหวัดไปสู่การเชื่อมโยงเป็นสองจังหวัดและสามจังหวัดได้ (แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชร-แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัย-แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง)

11. พัฒนาการบริหารจัดการระบบรถรางภายในจังหวัดที่สามารถจัดโปรแกรมรูปการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงและพัฒนาจากภายในจังหวัดได้

12. พัฒนาการบริหารจัดการรถรางหรือรถคอกหมู (รถโดยสารประจำทางและรถนำเที่ยวโดยตัวถังทำจากไม้และมีโครงสร้างคล้ายคอกหมู) ซึ่งใช้เป็นรถนำเที่ยวประจำจังหวัดสุโขทัยและมีมัคคุเทศน์เยาวชนหรือมัคคุเทศน์ผู้สูงอายุหรือคนที่มีความรู้ในสถานที่ท่องเที่ยวภายในจังหวัดบอกเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และสุขภาพ นอกจากนี้ควรมีการวางโปรแกรมกิจกรรมทัวร์ภายในจังหวัด

2. ด้านการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

1. การพัฒนาความพร้อมของชุมชน สร้างความเข้าใจในทุนทางสังคม เศรษฐกิจและการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและระดมความคิดระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวภายในภาคเหนือเมืองรองที่เชื่อมโยงกัน

2. การพัฒนาความพร้อมแหล่งท่องเที่ยวในด้านความสะดวกของเส้นทางการเดินทางสู่แหล่งท่องเที่ยวความสะดวกของพื้นที่ในสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามแห่งเพื่อสร้างความดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวพร้อมกันนี้ สร้างวิธีการ กลไก และมาตรการรวมไปถึงนำเสนอแนวทางในเชิงนโยบายโดยยึดวัตถุประสงค์หลัก คือการปรับปรุง ดูแลรักษา และพัฒนาความยั่งยืนให้กับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

3. ดำเนินโครงการการปรับปรุงและเพิ่มเติมสิ่งบริการที่อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น ที่พัก สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ทางลาดเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว คำนึงถึงความปลอดภัยในการพื้นที่ทั้งความปลอดภัยโดยรวมและเส้นทางสู่แหล่งท่องเที่ยวรวมถึงคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวพิการและผู้สูงอายุที่เดินทางมาเยือน

4. ดำเนินการการดูแลบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพดีปรับปรุงป้ายสื่อความหมายปรับปรุงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเรื่องป้ายบอกทาง พื้นผิวทาง สภาพภูมิทัศน์ริมเส้นทางพร้อมทั้งปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เพิ่มกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับความสนุกสนานและสามารถใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวให้นานยิ่งขึ้น

3. ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ดังนี้

1. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์และป้ายประชาสัมพันธ์พร้อมทั้งปรับปรุงด้านข้อมูลและการจัดทำสื่อที่เหมาะสมที่บอกข้อมูลและสื่อความหมายในการแนะนำการให้บริการด้านการท่องเที่ยวได้ชัดเจน ตลอดจนสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีความเหมาะสมเข้าถึงง่ายและหลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ ป้ายสื่อความหมายและสื่อออนไลน์มีเดีย เป็นต้น

2. ส่งเสริมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล โดยเฉพาะในโอกาสพิเศษต่าง ๆ เช่น กิจกรรมไหว้พระ 9 วัด 3 จังหวัด ทัวร์เพื่อเสริมสร้างสุขภาพตลอดจนการจัดโปรโมชั่นการท่องเที่ยวพร้อมทั้งจัดเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวพิการและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ

3. ใช้การบอกต่อและการสร้างความประทับใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยว

4. การจัดรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุนำร่องเพื่อเป็นจุดเริ่มต้น โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องทำงานร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะจัดเป็นรายการนำเที่ยวแบบพิเศษ เช่น การรับ-ส่งที่สนามบิน การนำเที่ยวเพื่อสุขภาพ การนำเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัด กำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการภายในจังหวัดมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้โดนเป็นข้อที่พบค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีของบูฮาลิส (Buhalis, 2000) ที่ได้กล่าวถึงกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวต้องมีการพัฒนาปัจจัย 6 ประการ (6As) ซึ่งประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว (Attraction) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) โปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Packages) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) และบริการเสริม (Ancillary Services) ซึ่งการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเชิงสุขภาพและเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยเป็นการนำศักยภาพทางพื้นที่ของทั้ง 3 จังหวัดซึ่งเป็นต้นทุนที่ล้ำค่ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้ง 2 รูปแบบให้นักท่องเที่ยวอันเป็นการสร้างความคุ้มค่าในการเดินทางมาเยือน อีกทั้งทั้ง 3 จังหวัดนอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงผจญภัยแล้วยังมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่อันยาวนาน มีทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ จารึก ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ก่อให้เกิดมรดกทางรูปธรรมและนามธรรมนับเป็นสิ่งที่สร้างแรงดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่สามารถเชื่อมโยงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัยได้จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่พื้นที่และคนในชุมชน

ดังนั้น การสร้างความประทับใจและสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวจากการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงการเดินทางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการนำการจัดรถรางนำเที่ยว การแข่งขันวิ่งมินิมาราธอนเก็บ RC บอกเล่าเรื่องราวทางวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือจัดไหว้พระเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การจัดกิจกรรมการปั่นจักรยานเชื่อมโยงการท่องเที่ยวผ่านเส้นทางธรรมชาติที่ร่มรื่นให้อยากกลับมาเที่ยวซ้ำในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย ดังนั้นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นนอกจากนี้ การขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้ความน่าสนใจและให้มีความเชื่อมโยงกันตลอดจนการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวภายในพื้นที่ให้มีมาตรฐาน รวมถึงการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการระบบขนส่งที่ดีเพื่อให้มีรถขนส่งสาธารณะสามารถจัดโปรแกรมรถท่องเที่ยวเชิงสุขภาพไปยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงและพัฒนาจากเส้นทางเพียงหนึ่งจังหวัดไปสู่การเชื่อมโยงเป็นสองจังหวัดและสามจังหวัดได้ (แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดกำแพงเพชรแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสุโขทัยแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง) จะช่วยขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดความเชื่อมโยงได้ อีกทั้งเกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักท่องเที่ยวที่มาเยือน

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปางและจังหวัดสุโขทัย มีระบบการดูแลความปลอดภัย มีความเหมาะสมกับการขึ้น-ลงของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มในการเติบโตทางการตลาด อย่างมีศักยภาพและเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ แต่เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมด้านอาคาร สถานที่ ยานพาหนะ และบริการสาธารณะต่าง ๆ ในปัจจุบัน ไม่เอื้อต่อคนพิการและผู้สูงอายุ ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ประสบความยากลำบาก ที่จะเดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ รวมถึงการเข้าบริการท่องเที่ยว ได้แก่ ที่พัก ร้านอาหาร/ภัตตาคาร ห้องน้ำสาธารณะ ศูนย์ให้บริการข้อมูล ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น นอกจากนี้สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ภาคเหนือเมืองรอง แม้จะมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเพียงพอแต่บางแห่งต้องพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ได้แก่อุทยานแห่งชาติรามคำแหงมีปัญหาระบบสาธารณูปโภค น้ำ ไฟ ไม่เพียงพอเมื่อมีคนเดินทางจำนวนมากในช่วงเทศกาล อีกทั้งสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังไม่ได้นำต้นทุนทางศักยภาพที่ตนเองมีมาพัฒนาและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มกำลัง ได้แก่ บ่อน้ำพุร้อนพระร่วงจังหวัดกำแพงเพชร ยังไม่ได้นำน้ำพุร้อนที่มีมาพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์พร้อมกันนี้ยังไม่ได้ใช้ศักยภาพของรกรากที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่างๆ โดยรอบและภายในจังหวัด

การจัดรูปแบบกิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรมีการสร้างการมีส่วนร่วมของปราชญ์ชุมชนและผู้สูงอายุในการถ่ายทอดองค์ความรู้ หรือควรมีภาคีเครือข่ายท้องถิ่นในการบรรยายให้ ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในขณะเดินทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล รัตนไพจิตรและคณะ (2561: 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ จังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่าความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนั้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราชสนใจเป็นเรื่องของการ นวดแผนไทย การนวดแผนโบราณ การประคบสมุนไพร และการใช้น้ำมันหอมระเหย หากเป็นการ เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นการเดินทางเพื่อการไปเยี่ยมญาติเยี่ยมเพื่อน และเพื่อการพักผ่อน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเวหา เกษมสุข (2564: 20) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผาน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่าการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อาจให้ผู้สูงอายุในชุมชนรวมกลุ่มกัน แล้วแบ่งปันการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำเที่ยว ผู้บอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ในชุมชนที่สัมพันธ์กับ การส่งเสริมสุขภาพจากประสบการณ์ของตนเอง รวมทั้งเป็นผู้สอน แนะนำ สาธิตกิจกรรมการสร้างเสริม สุขภาพโดยใช้การแพทย์พื้นบ้านที่ผ่านการพัฒนา จากผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็นระบบ

ดังนั้นในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสู่ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในพื้นที่ หากหลายๆภาคส่วนในจังหวัด รวมถึงคนในชุมชนและปราชญ์ชุมชนให้แก่ส่งเสริมและเร่งพัฒนาศักยภาพต้นทุนทางวัฒนธรรมภายในพื้นที่ที่มีอยู่มาเสริมสร้างประสิทธิภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพภายในจังหวัด จะสามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวให้ก่อเกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้แก่คนในจังหวัดต่อไปตลอดจนเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวและคนในจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัยได้เกิดคลังข้อมูลทางวัฒนธรรมของจังหวัดอีกทั้งใช้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในการบำบัดร่างกายตลอดจนผ่อนคลายความตึงเครียดให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน

องค์ความรู้จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าการพัฒนาต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัยมีแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในจังหวัดผ่านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอันจะช่วย เพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมและสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม เช่น บ่อน้ำพุร้อนพระร่วงในจังหวัดกำแพงเพชรสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร บ่อน้ำพุร้อนแจ้ซ้อนในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดเฉลิมพระเกียรติพระจอมเกล้า ราชานุสรณ์ ลำปาง หรือวัดพระบาทปู่ผาแดง เขาหลวงในอุทยานแห่งชาติรามคำแหงจังหวัดสุโขทัยสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยได้อีกทั้งการท่องเที่ยวทั้ง 3 จังหวัด ยังสามารถสร้างความยั่งยืนทางอาชีพให้แก่คนในชุมชนได้โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุและปราชญ์ชุมชนที่ถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการดึงศักยภาพของคนในชุมชนเข้ามาสร้างอาชีพ เช่น การพัฒนาคนในชุมชนโดยเฉพาะปราชญ์ผู้สูงอายุให้เป็นมัคคุเทศน์และผู้เล่าเรื่อง การนวดแผนไทย การอบสมุนไพร และการทำอาหารพื้นบ้าน การสร้างผลิตภัณฑ์มูลค่าเพิ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากน้ำแร่และผ้าทอพื้นเมืองโดยออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นลวดลายทางวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่พัฒนาณ พูลธรรม และคณะ (2563) กล่าวว่า ผู้สูงอายุเป็นวัยที่ยังคงสร้างคุณค่า เปี่ยมด้วยความสามารถและศักยภาพที่สร้างคุณูปการต่อคนในชุมชนท้องถิ่นอย่างมหาศาลสังเกตได้จากการสั่งสมองค์ความรู้ จนกระทั่งการปฏิบัติจนเกิดความชำนาญกลั่นกรองออกมาจนกลายเป็นภูมิปัญญา จึงกล่าวได้ว่าภูมิปัญญาปราชญ์ชาวบ้านส่วนตัวกลายเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นซึ่งจะช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงความรู้ทางวัฒนธรรมเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพช่วยสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่า แก่นักท่องเที่ยวตลอดจนเกิดการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาที่มีอยู่ให้คงอยู่ต่อไปในชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มจะได้ผลดีสูงสุดคือมีกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ รวมถึงสอดคล้องกับบริบทสถานที่ท่องเที่ยวและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม
2. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในภาคเหนือเมืองรองควรมีหน่วยงานที่ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมและได้รับการต่อยอด
3. ควรมีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง
4. ควรมีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดลำปาง และจังหวัดสุโขทัย เพื่อความยั่งยืนและการพัฒนารูปแบบของการท่องเที่ยวภาคเหนือเมืองรองให้เกิดสัมฤทธิ์ในด้านการบริหารจัดการต่อไป
5. ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยสร้างเป็นการเชื่อมโยงเส้นทาง
6. ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในแหล่งบ่อน้ำพุร้อน
7. ควรมีการจัดมัคคุเทศก์ปราชญ์และผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อถ่ายทอดสอดแทรกเรื่องราวทางตำนาน ประเพณี สมุนไพรท้องถิ่น ตลอดจนองค์ความรู้ในขณะนั้นนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดลำปาง
8. ควรมีการจัดทำสื่อแอปพลิเคชันเพื่อนำเข้ามามีในการให้ความรู้และแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดลำปางที่มีความเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและเชิงวัฒนธรรม
9. สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยไปเผยแพร่และจัดทำเป็นแนวทางเชิงนโยบายเพื่อขยายผลสู่กว้างและเกิดประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวได้

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). แผนปฏิบัติราชการรายปี 2565 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2559). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับบริหารและวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กุลแก้ว คล้ายแก้ว. (2566). เมืองมรดกโลกกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลเมืองเก่า จังหวัดสุโขทัย. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 5(2), 45-60.
- จงจิตต์ ฤทธิรงค์ และคณะ. (2565). โครงการจัดทำรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565 (รายงานการวิจัย). นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นฤมล รัตนไพจิตรและคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ จังหวัดนครศรีธรรมราช (รายงานวิจัย). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ปฐิมาศ เสริฐเลิศ. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม บ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เวหา เกษมสุข. (2564). แนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมผ่านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย: กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารพยาบาลตำรวจ, 13(1), 1-15.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2565). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2564. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Buhalis, D. (Ed.). (2000). Tourism management. Elsevier.
- Cochran, W.G. (1953). Sampling techniques. John Wiley & Sons.

การประยุกต์ใช้เมทริกซ์การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจของ
บริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมนเนจเม้นท์ จำกัด
APPLYING QUANTITATIVE STRATEGIC PLANNING MATRIX TO
FORMULATE BUSINESS STRATEGY FOR SEW CATERING MANAGEMENT
COMPANY LIMITED

Zhou Beijia

สำราญ วานนท์

Samran Wanon

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Arts and Science, Chaiphaphum Rajabhat University

E-Mail : samran@cpru.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 13 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 23 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 24 มีนาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดและผลการดำเนินงาน และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดกับผลดำเนินการของบริษัทเอสอี ดับบลิวเคเทอริงแมนเนจเม้นท์ จำกัด โดยใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสานเก็บรวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร สอบถามข้อมูลจากพนักงานและลูกค้าจำนวน 387 คนด้วยแบบสอบถาม และสนทนากลุ่มจากพนักงานจำนวน 10 คน แบ่งออกเป็นผู้บริหาร พนักงานหลายระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วย SWOT, IFE & EFE matrix และ QSPM matrix นำเสนอข้อมูลสถิติเชิงพรรณนาบรรยายผลการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์ “การสร้างความแตกต่างให้กับผลิตภัณฑ์” เป็นกลยุทธ์การพัฒนาที่สำคัญที่จะสร้างความแตกต่างด้านการตลาด การดำเนินการจำเป็นต้องปรับโครงสร้างองค์กร ปรับปรุงกระบวนการระบบการจัดการภายใน รักษาเสถียรภาพของผลิตภัณฑ์ที่ได้เปรียบไว้ พร้อมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่อย่างจริงจัง สร้างการโปรโมตแบรนด์ใหม่ ใช้กลไกการคัดเลือกความสามารถ และการฝึกอบรม ยกย่องการบริการลูกค้าให้อยู่ในระดับความสามารถในการแข่งขันหลักของบริษัท เสริมสร้างการตลาดใหม่และส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมองค์กร

คำสำคัญ: อุตสาหกรรมอาหาร, กลยุทธ์การตลาดองค์กร, เมทริกซ์ QSPM

ADSTRACT

This research aims to: 1) study marketing strategies and operational performance, and 2) examine the relationship between marketing strategies and operational results of SEW Catering Management Co., Ltd. Using a mixed-methods research approach, data was collected through document research, questionnaires from 387 employees and customers, and focus group discussions with 10 employees, including executives and staff from various levels. The data was analyzed using SWOT analysis, IFE & EFE matrix, and QSPM matrix. Descriptive statistics were used to present the research findings.

The research found that the "product differentiation" strategy is a crucial development strategy for creating market differentiation. Implementation requires organizational restructuring, improvement of internal management systems, maintaining the stability of advantageous products while seriously developing new products, creating new brand promotions, utilizing capability selection and training mechanisms, elevating customer service to be among the company's core competitive capabilities, strengthening new marketing initiatives, and promoting organizational culture development.

Keywords : Catering industry, Enterprise marketing strategy, QSPM matrix

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ผู้คนจึงลดการรับประทานอาหารนอกบ้าน ส่งผลให้รายได้ของอุตสาหกรรมการจัดเลี้ยงลดลงอย่างรุนแรง จากความเสี่ยงด้านสุขภาพกลายเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อรายได้ของอุตสาหกรรมอาหารทั้งขนาดกลางและขนาดเล็ก (Wu et al., 2024) ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์เริ่มมีแนวโน้มฟื้นตัว แต่ตลาดยังมีความผันผวนอย่างมากและบางบริษัทก็ฟื้นตัวอย่างช้า ๆ การแข่งขันในตลาดรุนแรงขึ้นและอัตราห่วงโซ่อุปทานเพิ่มขึ้น บริษัทจัดเลี้ยงขนาดเล็กและขนาดกลางกำลังเผชิญกับความท้าทายในการสร้างแบรนด์และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้กลายเป็นเทรนด์ และบริษัทจัดเลี้ยงขนาดเล็กและขนาดกลางใช้เทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตและข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและปรับปรุงคุณภาพการบริการและประสบการณ์ของลูกค้า ต้นทุนวัตถุดิบ แรงงาน ฯลฯ ที่เพิ่มขึ้น ได้สร้างแรงกดดันในการดำเนินงานให้กับบริษัทจัดเลี้ยงอาหารขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งจำเป็นต้องเสริมสร้างการควบคุมต้นทุนและการจัดการห่วงโซ่อุปทานภายใต้ภาวะวิถีชีวิตใหม่ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับประสบการณ์การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้น บริษัทจัดเลี้ยงขนาดเล็กและขนาดกลางจำเป็นต้องให้

ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงนี้ ปรับโครงสร้างผลิตภัณฑ์และวิธีการให้บริการของตน บริษัทต่างๆ ต้องพัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจเพื่อความอยู่รอดในตลาดจัดเลี้ยงเหนือคู่แข่ง

บริษัท เอสอี ดับบลิวเคเทอร์ริงเมเนจเม้นท์ จำกัด (SEW) ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ.2008 ในเมือง หลิวโจว กวางสี ประเทศจีน เป็นหนึ่งในบริษัทจัดเลี้ยงในท้องถิ่น โดยเชี่ยวชาญด้านอาหารฟิวชั่นที่ผสมผสานอาหารหลิวโจวและอาหารกวางตุ้งเข้าด้วยกัน ในช่วงแรกๆ มีทุนจดทะเบียนเพียง 1 ล้าน หยวน และอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาที่ค่อนข้างต่ำ หลังจากที่มีงานทำงานหนักกว่าสิบปี บริษัทจะมีร้านค้าทั้งหมด 3 แห่งภายในปี ค.ศ. 2024 ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ส่งผลให้รายได้จากการดำเนินงานของบริษัทมีแนวโน้มการเติบโตที่ค่อนข้างช้า ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานะกำไรของบริษัทเอสอีดับบลิวเคเทอร์ริงเมเนจเม้นท์ จำกัด ปี ค.ศ. 2019 ถึง ค.ศ.

ตัวชี้วัดทางธุรกิจ	2019	2020	2021	2022	2023
รายได้จากการดำเนินงาน (10,000 หยวน)	3,200	1,543	2,049	2,134	2,390
กำไรสุทธิ (10,000 หยวน)	1,295	447.47	635.19	704.22	836.5

2023

ที่มา: สรุปและรวบรวมงบการเงินของบริษัท SEW (SEW Catering Management Co.,Ltd.,2023)

จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์ทางธุรกิจของบริษัท เอสอี ดับบลิวเคเทอร์ริงเมเนจเม้นท์ จำกัด ด้วยการใช้เครื่องมือ IFE, EFE, SWOT และ QSPM (Arbainah & Widiarto, 2023) ที่จะช่วยให้บริษัทกำหนดทิศทางการพัฒนาที่รับประกันความยั่งยืนในระยะยาวของบริษัท และทำให้แนวทางการพัฒนาในอนาคตชัดเจนขึ้น ด้วยความหวังว่า บริษัทจัดเลี้ยงที่คล้ายคลึงกันจะมีแนวคิดในการต้านทานความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อส่งเสริมการจ้างงานที่มั่นคงและรายได้ที่มั่นคงของพนักงานองค์กรจัดเลี้ยงมากกว่า 10 ล้านคนในประเทศจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดและผลการดำเนินงานของบริษัทเอสอีดับบลิวเคเทอร์ริงเมเนจเม้นท์ จำกัด
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ทางการตลาดกับผลดำเนินการของบริษัทเอสอีดับบลิวเคเทอร์ริงเมเนจเม้นท์ จำกัด

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหางานวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้เมทริกซ์การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจของ บริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมนเนจเม้นท์ จำกัด” ซึ่งประกอบไปด้วย แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ (Preble, J. F., 1997) กรอบการทำงานของ McKinsey 7-S Framework (Baishya, B., 2015) SWOT (Valentin, E. K., 2001) เมทริกซ์ QSPM (Zulkarnain, A., Wahyuningtias, D., & Putranto, T. S., 2018)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาวิจัยเฉพาะใน บริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมนเนจเม้นท์ จำกัด เมืองหลิวโจว กวางสี ประเทศจีน

3. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงสำรวจครั้งนี้แบ่งเป็นระยะตามการดำเนินการวิจัย คือ ระยะที่ 1 เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการและลูกค้าของบริษัท SEW ระยะที่ 2 เป็นพนักงานของบริษัทตั้งแต่ระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติการ

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่เดือน มกราคม ค.ศ. 2024 ถึงธันวาคม ค.ศ.2024

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือ จากการทบทวนวรรณกรรม มาปรับข้อความบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ศึกษาในครั้งนี้ ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ระดับการเรียนรู้ ปัจจัยด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค ของบริษัท

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ระยะที่ 1 เป็นพนักงานระดับปฏิบัติการ จำนวน 143 คน และลูกค้า จำนวน 625 คนระยะที่ 2 เป็นพนักงานของบริษัท ของบริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมนเนจเม้นท์ จำกัด

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ บริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมนเนจเม้นท์ จำกัด ในระยะที่ 1 จำนวน 387 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แบ่งเป็นพนักงานของบริษัทเลือกมาทั้งหมด 143 คนและเลือกจากลูกค้าจำนวน 244 คน จากการคำนวณสูตรของ Yamane (1967)

ระยะที่ 2 จำนวน 10 คน วิเคราะห์เมทริกซ์ QSPM ประกอบด้วยสมาชิกหลักของบริษัท SEW จำนวน 3 คน ได้แก่ ประธาน รองประธานฝ่ายปฏิบัติการ และผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน ผู้จัดการระดับกลาง 3 คน พนักงานระดับปฏิบัติการ 2 คน และ คนในวงการตลาด 2 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ของการวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และใช้ซอฟต์แวร์โปรแกรมประยุกต์ ในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน

1) การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคภายนอก จุดแข็งและจุดอ่อนภายในของบริษัท ด้วยข้อมูลที่ได้จาก EFE Matrix และ IFE Matrix

2) กำหนดกลยุทธ์ทางเลือกหลายแบบโดยอาศัยเครื่องมือการวิเคราะห์ SWOT จาก EFE Matrix และ IFE Matrix

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์การสัมภาษณ์ คือการสร้าง QSPM Matrix

1. การระบุปัจจัยสำคัญ : ใน QSPM Matrix ระบุปัจจัยสำคัญภายนอกและภายในที่ได้จาก EFE และ IFE Matrix โดยจะระบุอย่างน้อย 5 ปัจจัยในแต่ละประเภท รวมทั้งหมดต้องมีอย่างน้อย 10 ปัจจัยภายนอกและ 10 ปัจจัยภายใน

2. การกำหนดน้ำหนัก : ให้คะแนนน้ำหนักกับปัจจัยสำคัญภายนอกและภายในแต่ละตัวโดยน้ำหนักเหล่านี้สอดคล้องกับที่ระบุใน EFE และ IFE Matrix

3. การระบุกลยุทธ์ทางเลือก : ที่ด้านบนของ QSPM Matrix จะระบุกลยุทธ์ทางเลือกที่ได้จากเครื่องมือการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่สอง

4. การให้คะแนนและการคำนวณ : การกำหนดคะแนนความน่าสนใจ (AS) ตามระดับการใช้และพัฒนาของแต่ละกลยุทธ์ต่อปัจจัยภายนอกและภายใน โดยการอภิปรายจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนกลยุทธ์แต่ละตัว คะแนนอยู่ระหว่าง 1 (ไม่น่าสนใจ) ถึง 5 (น่าสนใจมาก) หากปัจจัยนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ทางเลือกก็จะไม่ให้คะแนน

การคำนวณคะแนนรวมความน่าสนใจ (TAS) : คะแนนรวมความน่าสนใจเท่ากับน้ำหนักของแต่ละปัจจัยสำคัญที่คูณด้วยคะแนนความน่าสนใจ

การคำนวณผลรวมคะแนนรวมความน่าสนใจ (STAS) : การนำคะแนน TAS ของแต่ละปัจจัยใน QSPM Matrix ของกลยุทธ์ทางเลือกแต่ละตัวมารวมกันได้คะแนนรวมความน่าสนใจ หากคะแนนสูงขึ้น หมายความว่ากลยุทธ์นั้นมีความน่าสนใจมากขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะโดยมีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธีการสำรวจแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 387 คน ในช่วง มกราคม – พฤษภาคม ค.ศ. 2024 โดยผ่านซอฟต์แวร์ Questionnaire Star, QQ และ WeChat

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 10 คน วิเคราะห์เมทริกซ์ QSPM การใช้โอกาสภายนอกและข้อได้เปรียบภายในโดยการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้เมทริกซ์การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจของ บริษัท เอสอี ดับบลิวเคทีเอเอ็มเนจเม้นท์ จำกัด” ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บริบทของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 51.68 รองลงมา เป็นเพศชาย 187 คน คิดเป็นร้อยละ 48.32 อายุส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 19 ถึง 25 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 32.56 รองลงมาคืออายุระหว่าง 26 ถึง 35 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.93 อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.76 อายุระหว่าง 36 ถึง 45 ปี จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.92 อายุ 46-55 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.08 และอายุมากกว่า 56 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 7.75 วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่พบว่าอยู่ในระดับปริญญาตรี 190 คน คิดเป็น ร้อยละ 49.1 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลายทั่วไป/วิทยาลัยอาชีวศึกษา/โรงเรียนเทคนิค/โรงเรียนมัธยมสายอาชีพ จำนวน 95 คน คิดเป็น ร้อยละ 24.55 ระดับปริญญาวิทยาลัย จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 19.12 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 5.43 คน และระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่าจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.18 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก

ในระยะที่ 1 นำเสนอจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคนำไปสู่การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกด้วยการประเมินปัจจัยที่สำคัญ โดยใช้ IFE matrix และ EFE matrix เพื่อประเมินค่า ถ่วงน้ำหนักของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงาน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายในด้านจุดแข็งและ จุดอ่อนของบริษัท ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกด้านโอกาสและอุปสรรคของบริษัทจากข้อมูล จำนวน 387 ชุด แสดงดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยปัจจัยภายใน (IFE) ด้านจุดแข็งและจุดอ่อนของบริษัท SEW

ปัจจัยสำคัญภายใน		$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
จุดแข็ง	1. แแบรนด์เป็นที่รู้จักสูง	3.26	0.91	ปานกลาง
	2. ความผูกพันของพนักงานสูง	3.28	0.91	ปานกลาง
	3. บุคลากรด้านเทคโนโลยีที่สำคัญมีความมั่นคงใน	3.42	0.92	ปานกลาง
	การทำงาน			
	4. มีฐานลูกค้าที่มั่นคง	3.33	1.02	ปานกลาง
	5. ผลกำไรอยู่ในระดับดี และมีสภาพคล่องทาง	3.15	0.95	ปานกลาง
	การเงินที่ดี			
	6. คุณภาพของผลิตภัณฑ์หลักมีความคงที่	3.30	0.99	ปานกลาง
	1. โครงสร้างขององค์กรของบริษัทจำเป็นต้อง	3.24	1.00	ปานกลาง
ปรับปรุง				

ปัจจัยสำคัญภายใน		$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
จุดอ่อน	1. แบรินด์เป็นที่รู้จักสูง	3.26	0.91	ปานกลาง
	2. ความผูกพันของพนักงานสูง	3.28	0.91	ปานกลาง
	2. พนักงานขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กรและคุณค่าขององค์กร	2.73	1.12	ปานกลาง
	3. รูปแบบการตลาดค่อนข้างเป็นแบบดั้งเดิม	3.19	1.06	ปานกลาง
	4. แนวคิดของผู้บริหารล้าหลัง ส่งผลให้การขยายฐานลูกค้าไม่สามารถทะลุผ่านกลุ่มเป้าหมายได้	2.88	0.97	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวมของ IFE		3.18	0.99	ปานกลาง

พบว่า ระดับปัจจัยภายในด้านจุดแข็งและจุดอ่อน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.18, S.D.=0.99) จำแนกเป็นด้านจุดแข็งโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้บุคลากรด้านเทคโนโลยีที่สำคัญมีความมั่นคงในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.42, S.D.=0.92) รองลงมาคือมีฐานลูกค้าที่มั่นคง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.33, S.D.=1.02) คุณภาพของผลิตภัณฑ์หลักมีความคงที่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.30, S.D.=0.99) ความผูกพันของพนักงานสูง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.28, S.D.=0.91) แบรินด์เป็นที่รู้จักสูง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.26, S.D.=0.91) และผลกำไรอยู่ในระดับดี และมีสภาพคล่องทางการเงินที่ดี อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.15, S.D.=0.95) จำแนกเป็นด้านจุดอ่อนโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ โครงสร้างขององค์กรของบริษัทจำเป็นต้องปรับปรุง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.24, S.D.=1.00) รองลงมาคือ รูปแบบการตลาดค่อนข้างเป็นแบบดั้งเดิม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.19, S.D.=1.06) แนวคิดของผู้บริหารล้าหลังส่งผลให้การขยายฐานลูกค้าไม่สามารถทะลุผ่านกลุ่มเป้าหมายได้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.88, S.D.=0.97) และพนักงานขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กรและคุณค่าขององค์กร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.73, S.D.=1.12) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยปัจจัยภายนอก (EFE) ด้านโอกาสและอุปสรรคของบริษัท SEW

ปัจจัยภายนอกที่สำคัญ		$\bar{X}$	S.D.	แปลความ
โอกาส	1. ความต้องการในตลาดบริการจัดเลี้ยงมีจำนวนมาก	3.49	0.97	ปานกลาง
	2. การสนับสนุนด้านนโยบาย	2.95	1.06	ปานกลาง
	3. หลังจากวิกฤตการณ์โรคระบาดมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว	3.52	1.02	มาก
อุปสรรค	1. การแข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกันรุนแรงมาก	3.44	1.03	ปานกลาง
	2. รายได้เฉลี่ยที่ใช้ได้ต่อหัวลดลง	2.90	1.11	ปานกลาง
	3. ต้นทุนการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น	3.24	0.95	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวมของ EFE		3.26	1.02	ปานกลาง

พบว่า ระดับปัจจัยภายนอกด้านโอกาสและอุปสรรค โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.26, S.D.=0.96) จำแนกเป็นด้านโอกาสโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้หลังจากวิกฤตการณ์โรคระบาดมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D.=1.02) รองลงมาคือความต้องการในตลาดบริการจัดเลี้ยงมีจำนวนมาก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.49, S.D.=0.97) และการสนับสนุนด้านนโยบาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.95, S.D.=1.06) จำแนกเป็นด้านอุปสรรคโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การแข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกันรุนแรงมาก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.44, S.D.=1.03) รองลงมาคือ ต้นทุนการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.24, S.D.=0.95) และรายได้เฉลี่ยที่ใช้ได้ต่อหัวลดลง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.90, S.D.=1.11) ตามลำดับ

3. ผลการกำหนดกลยุทธ์จากการวิเคราะห์ SWOT Matrix

จากกลยุทธ์บน SWOT matrix กลยุทธ์การพัฒนาของบริษัทจึงสามารถเลือกได้ 3 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การเติบโตแบบมุ่งเน้น 2) การขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และ 3) การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์

1) กลยุทธ์การเติบโตแบบมุ่งเน้น เนื่องจากบริษัทมีความสามารถในการต้านทานความเสี่ยงและมีฐานลูกค้าที่มั่นคง การใช้กลยุทธ์การเติบโตแบบมุ่งเน้นจะช่วยเสริมสร้างความภักดีจากลูกค้า เพิ่มอัตราการซื้อซ้ำ และเสริมสร้างภาพลักษณ์ของแบรนด์

2) กลยุทธ์การขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาและขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้องจะช่วยเสริมสร้างฐานธุรกิจที่มั่นคงในด้านอื่นๆ

3) กลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ เพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่และรักษาลูกค้าเดิม การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ SWOT Matrix ของบริษัท SEW

	จุดแข็ง (S)	จุดอ่อน (W)
	1.แบรนด์เป็นที่รู้จักสูง 2.ความผูกพันของพนักงานสูง 3.บุคลากรด้านเทคโนโลยีที่สำคัญมีความมั่นคงในการทำงาน 4.มีฐานลูกค้าที่มั่นคง 5.ผลกำไรอยู่ในระดับดีและมีสภาพคล่องทางการเงินที่ดี 6.คุณภาพของผลิตภัณฑ์หลักมีความคงที่	1. โครงสร้างองค์กรยังต้องได้รับการปรับปรุงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 2. รูปแบบการตลาดค่อนข้างดั้งเดิม
โอกาส (O)	กลยุทธ์ SO - จุดแข็งและโอกาส	กลยุทธ์ WO- จุดอ่อนและโอกาส
1. หลังจากวิกฤตการณ์โรคระบาดมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว 2. บริษัทมีโอกาสสูงที่จะได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐบาล 3. ตลาดของบริษัทมีขนาดใหญ่และมีความต้องการด้านอาหารและเครื่องดื่มสูง ความต้องการในตลาดบริการจัดเลี้ยงมีจำนวนมาก	1. กลยุทธ์การเติบโตแบบมุ่งเน้นมีความมั่นคง 2. กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์	1. กลยุทธ์การขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
อุปสรรค (T)	กลยุทธ์ ST - จุดแข็งและโอกาส	กลยุทธ์ WT - จุดแข็งและโอกาส
1. การแข่งขันในอุตสาหกรรมเดียวกันรุนแรงมาก 2. รายได้เฉลี่ยที่ใช้ได้ต่อหัวลดลง 3. ต้นทุนการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น	1. กลยุทธ์การขยายธุรกิจที่ไม่เกี่ยวข้อง	1. กลยุทธ์ชะลอการดำเนินการ

4. ผลการประเมินค่าความพึงพอใจต่อกลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์วางแผนกลยุทธ์ในเชิงปริมาณ (QSPM) จากการให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ 10 คน การประเมินค่าคะแนนความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ที่ได้ซึ่งจะช่วยให้สามารถตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่เป็นไปได้และมีความสอดคล้องกับความต้องการของบริษัทมากที่สุด ที่จะนำไปสู่การประยุกต์ปฏิบัติใช้ได้แท้จริง ผลแสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การวางแผนกลยุทธ์เชิงปริมาณ (QSPM) ของบริษัท SEW

ปัจจัยสำคัญต่างๆ	น้ำหนัก	กลยุทธ์การเติบโตแบบมุ่งเน้น		กลยุทธ์การขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง		กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์	
		AS		AS		AS	
		TAS	TAS	TAS	TAS	TAS	TAS
1. แปรนด์เป็นที่รู้จักสูง	0.066	3.1	0.2	3.2	0.21	3.4	0.22
2. ความผูกพันของพนักงานสูง	0.066	3.3	0.22	2.6	0.17	3.5	0.23
3. บุคลากรทางเทคนิคที่สำคัญมีความมั่นคงในการทำงาน	0.066	3.4	0.22	3.7	0.24	3.3	0.22
จุดแข็ง 4. มีฐานลูกค้าที่มั่นคง	0.074	3.5	0.26	3.6	0.27	3.4	0.25
5. ผลกำไรอยู่ในระดับดีและมีสภาพคล่องทางการเงินที่ดี	0.069	3.3	0.23	2.6	0.18	3.4	0.23
6. บริษัทมีความสามารถด้านการวิจัยและพัฒนาและความสามารถในการควบคุมคุณภาพที่ยอดเยี่ยม	0.072	3.5	0.25	3.7	0.27	3.1	0.22
จุดอ่อน 1. โครงสร้างขององค์กรของบริษัทจำเป็นต้องปรับปรุง	0.073	2.4	0.18	2.5	0.18	2	0.15
2. บริษัทยังคงใช้กลยุทธ์การตลาดแบบเดิมๆ	0.07	2.5	0.18	3	0.21	3.5	0.25
โอกาส 1. หลังจากวิกฤตการณ์โรคระบาดมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว	0.074	2.8	0.21	2.3	0.17	3.1	0.23
2. รายได้ต่อหัวลดลง (ต้นทุนการจ้างงานเพิ่มขึ้น)	0.077	1.5	0.12	1.7	0.13	2.2	0.17
3. บริษัทมีโอกาสสูงที่จะได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของรัฐบาล	0.07	2.9	0.20	3	0.21	3	0.21
1. การแข่งขันในอุตสาหกรรม	0.074	3.1	0.23	3.1	0.23	2.5	0.19

อุปสรรคเดียวกันนั้นรุนแรงมาก

2. รายได้ต่อหัวลดลง (ต้นทุนการจ้างงานเพิ่มขึ้น)	0.081	2.5	0.20	2.8	0.23	2.4	0.19
3. ต้นทุนการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น	0.069	2.7	0.17	2.8	0.19	3.3	0.23
STAS	1	2.87	2.89	2.99			

หมายเหตุ Attractiveness Score (AS) :ค่าความดึงดูด 1 = ไม่ดึงดูด 2 = ค่อนข้างดึงดูด 3 = ดึงดูด สมเหตุสมผล และ 4 = ดึงดูดสูง Total Attractiveness Score (TAS): คะแนนความดึงดูด

จากผลการวิเคราะห์ด้วยเมทริกซ์ QSPM พบว่ากลยุทธ์ทางเลือกของบริษัททั้ง 3 กลยุทธ์มีคะแนนความน่าสนใจดังนี้ กลยุทธ์การเติบโตแบบมุ่งเน้น มีคะแนน 2.87 กลยุทธ์การขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง มีคะแนน 2.89 และกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์มีคะแนน 2.99 โดยเรียงลำดับคะแนนความน่าสนใจจากมากไปน้อยคือ กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ > กลยุทธ์การขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง > กลยุทธ์การเติบโตแบบมุ่งเน้น ซึ่งกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์มีคะแนนสูงสุด ดังนั้นจึงสรุปผลการวิจัยว่ากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมที่สุดคือกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ โดยบริษัท ควรมุ่งหาเอกลักษณ์ที่เป็นจุดแข็งในการแข่งขันในตลาด เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ภาพลักษณ์และแบรนด์ และการบริการที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังนั้นจึงกำหนดว่ากลยุทธ์การตลาดขั้นสุดท้ายคือกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ บริษัทควรค้นหาข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองในตลาดและสร้างข้อได้เปรียบด้านผลิตภัณฑ์ ภาพลักษณ์ แบรนด์ และบริการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้เมทริกซ์การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจของบริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมเนจเม้นท์ จำกัด มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ด้วย IFE Matrix พบว่าปัจจัยที่ดึงดูดใจมากที่สุดคือการมีบุคลากรทางเทคนิคที่มีความมั่นคงต่อการทำงาน อันดับรองลงมาคือการมีฐานลูกค้าที่มั่นคง และคุณภาพของผลิตภัณฑ์หลักที่มีความเสถียร สาเหตุคือบริษัทมีบุคลากรทางเทคนิคที่สำคัญอย่างมั่นคงมาหลายปี ทำให้สามารถรักษาความเสถียรของเทคโนโลยีหลัก ส่งผลให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์คงที่ และสร้างฐานลูกค้าที่มีความภักดีสูงปัจจัยที่ดึงดูดใจน้อยที่สุดคือ พนักงานขาดความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์กรและคุณค่าขององค์กร อันดับรองลงมาคือ ทักษะคิดของผู้บริหารที่ล่าช้าทำให้การขยายฐานลูกค้าประสบความสำเร็จยากลำบาก สาเหตุอาจจะมาจากบริษัทอยู่ในอุตสาหกรรมบริการ พนักงานส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาที่ไม่สูงนัก เกณฑ์การรับสมัครงานต่ำ และขาดคุณภาพ ทำให้ยากต่อการพัฒนานวัตกรรมขององค์กรใหม่ ๆ

2) การวิเคราะห์ด้วย EFE Matrix พบว่าปัจจัยที่ดึงดูดใจมากที่สุดคือ หลังจากวิกฤตการณ์โรคระบาดมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว รองลงมาคือความต้องการในตลาดร้านอาหารที่กว้างขวางและมี

ปริมาณมาก สาเหตุคือหลังจากการสิ้นสุดของสถานการณ์โรคระบาด ความต้องการบริโภคของผู้คนกลับมาสูงขึ้น และตลาดก็ยังคงมีโอกาสมากขึ้น ปัจจัยที่ดึงดูดใจน้อยที่สุดคือ รายได้ที่ใช้จ่ายได้ต่อหัวลดลง รองลงมาคือต้นทุนการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้น สาเหตุอาจจะมาจากเศรษฐกิจได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงหลังโรคระบาด รายได้เฉลี่ยต่อหัวลดลง และต้นทุนการดำเนินงานของบริษัทก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน

3) การวิเคราะห์ด้วย SWOT และ QSPM Matrix จากผลการวิเคราะห์พบว่า มีกลยุทธ์ทางเลือก 3 ประการคือ 1) กลยุทธ์การเติบโตแบบมุ่งเน้น 2) กลยุทธ์การขยายธุรกิจที่เกี่ยวข้อง และ 3) ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ เมื่อพิจารณาจากค่าคะแนนและตำแหน่งกลยุทธ์ที่ SO แล้วกลยุทธ์การสร้าง ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์ที่บริษัทสามารถนำไปกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการและดำเนินงาน เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ ภาพลักษณ์ของแบรนด์ และการบริการที่โดดเด่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่จะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพศาล กะกุลพิมพ์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันเชิงกลยุทธ์ระดับกลุ่มผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย” ผลการศึกษาพบว่า ตำแหน่งกลยุทธ์การเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันและการเจริญเติบโตที่กลยุทธ์ SO ซึ่งมีกลยุทธ์ที่น่าสนใจและควรนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาประกอบการตัดสินใจในการบริหารจัดการของกลุ่ม คือการขยายเพิ่มพื้นที่การผลิต รองลงมา คือการยกระดับมาตรฐานการผลิต GAP และการเจาะตลาดเป้าหมายและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตผลิต

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยการประยุกต์ใช้เมทริกซ์การวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจของบริษัท เอสอีดับบลิวเคเทอริงแมเนจเม้นท์ จำกัด ผู้วิจัยนำเสนอข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้และการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และบริการ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต และสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์

1) ปรับเมนูอาหารตามผลการวิจัยตลาด โดยเพิ่มเมนูที่สอดคล้องกับความชอบใหม่ของผู้บริโภค เช่น อาหารสุขภาพหรืออาหารท้องถิ่น

2) ยกระดับคุณภาพการบริการฝึกอบรมพนักงานเพื่อพัฒนาทัศนคติและทักษะบริการเพิ่มประสบการณ์การรับประทานอาหาร เช่น การอธิบายแหล่งที่มาของวัตถุดิบ และวิธีการบริโภคอาหาร เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า

3) การใช้บริการดิจิทัล พัฒนาแพลตฟอร์มการสั่งอาหาร การจอง และการชำระเงินแบบออนไลน์ ใช้ข้อมูลจากระบบดิจิทัลเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้าและปรับกลยุทธ์สินค้าและบริการให้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การปรับเปลี่ยนสู่เทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กและกลาง การวิจัยในอนาคตควรเน้นไปที่การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านการตลาดร้านอาหาร เช่น การตลาดผ่านโซเชียลมีเดีย การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และระบบชำระเงินผ่านมือถือ พร้อมศึกษาผลกระทบของเทคโนโลยีเหล่านี้ต่อการยกระดับประสบการณ์ของลูกค้าและเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน
- 2) การสร้างแบรนด์และการกระจายชื่อเสียงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กและกลางในการเพิ่มการรับรู้ของลูกค้าและดึงดูดกลุ่มเป้าหมาย
- 3) การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคส่งผลโดยตรงต่อกลยุทธ์การตลาดของธุรกิจร้านอาหารขนาดเล็กและกลาง การวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้นไปที่การทำความเข้าใจความต้องการ พฤติกรรมการบริโภค และความชื่นชอบของลูกค้า

บรรณานุกรม

- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ไพศาล กะกุลพิมพ์. (2561). การเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันเชิงกลยุทธ์ระดับกลุ่มผู้ผลิตวิสาหกิจชุมชนกล้วยหอมทองวังหลวง อำเภอเฝ้าไร่จังหวัดหนองคาย. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 16(2), 17-28.
- Ansoff, H. I. (2018). A profile of intellectual growth. In Management Laureates (pp. 1-40).
- Routledge. Arbainah, S., & Widiarto, A. (2023). Strategi pengembangan usaha jasa boga di kecamatan tembalang kota semarang dengan metode swot dan qsp. Jurnal Aktual Akuntansi Keuangan Bisnis Terapan, 6(1), 35. <https://doi.org/10.32497/akunbisnis.v6i1.4576>
- Baishya, B. (2015). McKinsey 7S framework in corporate planning and policy. International Journal of Interdisciplinary Research in Science Society and Culture (IJIRSSC), 1(1), 165-168.
- David, F. R. (2011). Strategic management concepts and cases. Prentice hall.
- Leigh, D. (2009). SWOT analysis. Handbook of Improving Performance in the Workplace:

Volumes 13, 115-140.

Peters, T., & Waterman Jr, R. H. (2011). McKinsey 7-S model. *Leadership Excellence*, 28(10), 2011.

Preble, J. F. (1997). Integrating the crisis management perspective into the strategic management process. *Journal of management studies*, 34(5), 769-791.

SEW Catering Management Co.,Ltd.(2019) a non-public report (internal documents).

Valentin, E. K. (2001). SWOT analysis from a resource-based view. *Journal of marketing theory*

and practice, 9(2), 54-69.

Wu, H.-C., Chen, T.-C. T., & Wang, S. Y. (2024). Impact of the COVID-19 Pandemic on the

Revenue of the Catering Industry: Taiwan as an Example. *SAGE Open*.

<https://doi.org/10.1177/21582440241241410>

Yamane. Taro. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

Zulkarnain, A., Wahyuningtias, D., & Putranto, T. S. (2018, March). Analysis of IFE, EFE and

QSPM matrix on business development strategy. In *IOP Conference Series: Earth and*

Environmental Science (Vol. 126, No. 1, p. 012062). IOP Publishing.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
FACTORS AFFECTING ADMINISTRATIVE SUCCESS OF
MORAL SCHOOL UNDER NAKHON RATCHASIMA
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 5

หนึ่งฤทัย พาณิชศิริไพบูรณ์

Nuengruethai Panichsiripaiboon

เพียงแข ภูผายาง

Piangkae Poophayang

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University

E-mail : Panichsiripaiboon@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 6 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 16 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 2) ศึกษาระดับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 4) สร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 479 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ นิยามศัพท์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.340 – 0.522 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ของตัวแปรพยากรณ์ เท่ากับ 0.899 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของตัวแปรเกณฑ์ เท่ากับ 0.939 สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด 2) ความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 ภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน โรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 มีความสัมพันธ์ กันทางบวกอยู่ในระดับมากถึงระดับมากที่สุด .753-.868 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอย พหุคูณเท่ากับ .871 อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านนโยบายและการปฏิบัติ (X_3) ($B = .768$) รองลงมา คือ ด้านบุคคล (X_1) ($B = .441$) ด้านสภาพแวดล้อม (X_2) ($B = 0.183$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .813, .451 และ.185 ตามลำดับ

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.364 + 0.768X_3 + 0.441X_1 + 0.183X_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .813X_3 + .451X_1 + .185X_2$$

คำสำคัญ : ปัจจัยความสำเร็จ , โรงเรียนคุณธรรม, การบริหารโรงเรียนคุณธรรม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study The management factors of the administration under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5; 2) to Study of success in the management of Moral School under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5 ; 3) to Study the relationship of success factors in the management of the Moral School under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5 and 4) to build the prediction of factors that affecting to the successful management of the Moral School under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5. The sample used in the research were 479 administrators and teachers, formulating by the sample size table of Taro Yamane were collected by the stratified and simple random sampling techniques. The instrument utilized for data collection was 5 - rating scale

questionnaire with the IOC 0.60-1.00, discrimination between 0.340-0.522, and the reliability of the predictor variable is 0.899 and the reliability of the criterion variable is 0.939. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation. Hypothesis testing by using Pearson Correlation and Multiple Linear Regression. The results showed that 1) The Moral school management factor under the Nakhon Ratchasima Educational Service Area Office 5, overall, is the highest. 2) The Success in the management of the school and morality of the school administrator. of executives under the Office of Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5, overall, is at the highest level. 3) There was a positive correlation between factors that affect the success of moral school management. of executives under the Office of Ratchasima Primary Educational Service Area Office 5 at the highest level, statistically significant at .01 level. 4) Management factors that affect the success of moral school management of school administrators under the Nakhon Ratchasima Primary Education Service Area Office, District 5, bring all 3 variables: (X₁) a person's factor (X₂) Environmental factors (X₃) Policy and Practice Factors. Enter the regression equation and get a value. The multiple regression correlation coefficient is equal to .871. The most regression coefficient is policy and practice (X₃) (B = .768), followed by people factor (X₁) (B = .441), Environmental factors (X₂) (B = .183), which is statistically significant at the level of .05. The correlation coefficient of regression in the form of a standard score (β) is equal to .813, .451 and .185.

Raw score equation

$$\hat{Y} = 0.364 + 0.768(X_3) + 0.441(X_1) + 0.183(X_2)$$

Standardized score equation

$$\hat{Z} = 0.813(X_3) + 0.451(X_1) + 0.185(X_2)$$

Keywords ; Success Factors, Moral school, Moral school administration.

บทนำ

บริบทของสังคมโลกกับความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมถึงระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมในยุคแห่งการแข่งขันที่มุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อสร้างความแข็งแกร่ง

ทางการเงินประเทศ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด เพราะการพัฒนาประเทศ จึงมีความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เน้นเรื่องวัตถุอุปกรณ์อย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนให้มีคุณธรรมจริยธรรมมีค่านิยมที่ดีได้ (อมรรัตน์ วงศ์ศรียา, 2562) ผลของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจเหล่านี้ เป็นที่มาของปัญหาสังคมที่มีความรุนแรงขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของประเทศชาติ กำลังประสบปัญหาสังคมหลายด้านทำให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัย ละทิ้งค่านิยมความเป็นไทยและขาดคุณธรรม เป็นปัญหาสังคมที่ควรแก้ไขเป็นการเร่งด่วน (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช, 2534 อ้างถึงใน ธนายุทธ ช่อมะลิ, 2563) ปัญหาทางด้านสังคมดังกล่าว จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ถูกละเลยทำให้เกิดความล้มเหลวด้านการจัดการศึกษา เสี่ยงสะท้อนจากองค์กรต่าง ๆ ในสังคมที่มีต่อการแก้ไขปัญหา อันเนื่องมาจากบุคคลขาดคุณธรรม จริยธรรมต่างมีความเห็นสอดคล้องต้องกันว่า ภาระหน้าที่ในการสร้างสมดุลทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่บุคคลและสังคมกระทำได้โดยกระบวนการทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2555)

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560–2579) ได้สรุปถึงแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุล พอดี รู้จักประมาณ อย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อมุ่งให้เกิด “การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” ยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อให้คนไทยมีความสุขพึ่งตนเองและก้าวหน้าโลก ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม และพฤติกรรมความซื่อสัตย์สุจริต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยมีแนวนโยบายข้อที่ 3 ว่า “ปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อให้สามารถดำเนินการตามโครงการได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560,) ตลอดจนแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ในสถานศึกษาที่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ชุมชนรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในกระบวนการขับเคลื่อน กิจกรรมส่งเสริมความดี ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (กันตลภัส อชิรปัญญานันท์, 2564) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทครูผู้ทำหน้าที่โดยตรงในการพัฒนานักเรียน ต้องพัฒนาเป็นส่วนรวม ดังนั้นกระบวนการพัฒนานักเรียนจึงจำเป็นต้องสร้างโอกาสให้นักเรียนในการฝึกพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดความหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง (สุวัฒน์ กอไพศาล, 2562) คุณภาพของการบริหาร ดัง (Thomas, 1991) ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารมีผลต่อการสร้างคุณภาพของสถานศึกษา (Baskett & Miklos, 1992) การบริหารโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม จริยธรรมในการแก้ไขปัญหา มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับประสิทธิผลของ

สถานศึกษา ความสำคัญของโรงเรียนคุณธรรมการศึกษาในปัจจุบันยังขาดมิติทางด้านคุณธรรมอยู่มาก ซึ่งถ้าหากสังคมเน้นแต่คนเก่งก็จะได้คนเก่ง แต่หากคนเก่งเหล่านั้นขาดคุณธรรม จริยธรรม คนเก่งเหล่านั้นก็กลายเป็นคนที่เห็นแก่ตัว โดยไม่คำนึงถึงเรื่องคุณธรรมก็จะเป็นการสร้างปัญหาให้กับสังคมที่เห็นอยู่เช่นทุกวันนี้ (อรอุมา ไมยวงศ์, 2564) การศึกษาไม่ใช่แค่สอนผู้เรียนให้มีความสามารถในการทำหาเลี้ยงชีพเท่านั้นแต่ควรให้ผู้เรียนสามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์ ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม คนดีจะเป็นคนเก่งได้โดยอัตโนมัติเพราะเขามีความขยันมีความตั้งใจเรียน ปราศจากอบายมุข คนดีจึงไม่เสียเวลาชีวิตไปโดยเปล่าประโยชน์ (อมรรัตน์ วงศ์ศรียา, 2562.)

การจัดการศึกษาที่ผ่านมาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า สถานศึกษาบางแห่ง ในสังกัดได้รับผลกระทบจากนักเรียน ผู้ปกครองหรือชุมชนที่ขาดคุณธรรม จริยธรรม เช่น นักเรียนไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตนเอง ผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่บุตรหลาน ดัง (Hoy and Miskel, 1991) กล่าวไว้ว่า การขาดคุณธรรม จะส่งกระทบต่อการเรียนการสอน และมาตรฐานผู้เรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เมื่อเทียบกับปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา ทำให้การพัฒนาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ขับเคลื่อนไปได้ช้า ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพคุณธรรม จริยธรรมทางการศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (พวงจินดา แดนพิมาย, 2566) ปัญหาการบริหารงานสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของภาพลักษณ์สถานศึกษา และพฤติกรรมของนักเรียน จึงส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษา เป็นแนวทางให้ผู้บริหารวางแผนปรับปรุงและพัฒนาการบริหารสถานศึกษา หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณา ปรับปรุงและกำหนดนโยบาย เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาในสังกัดดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
2. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 264 คน ครูผู้สอน จำนวน 2,051 รวมทั้งสิ้น จำนวน 2,315 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร และครูผู้สอน โรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 138 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหาร 144 คน และครูผู้สอน 335 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 479 คน ผู้วิจัยมีขั้นตอนการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมคำนวณตามแนวทางของ Taro Yamane (1973, p. 1088)

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ ดังนี้

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมและข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 5

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of Congruence: IOC) ค่าอำนาจจำแนก (discrimination) ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามลำดับ ใช้สถิติการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยรวมและรายด้าน การวิเคราะห์หาระดับความสัมพันธ์ของปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการบริหาร งานโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อนำไปอธิบายข้อมูลในรูปแบบตารางต่อไป

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จต่อการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม มี 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยด้านบุคคล 2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม 3) ปัจจัยด้านนโยบายและการปฏิบัติ

ความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม มี 3 ด้าน คือ 1) ด้านระบบการบริหารสถานศึกษา 2) ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 3) ด้านการมีส่วนร่วม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเป็นครูผู้สอน จำนวน 335 คน เป็นร้อยละ 69.94 และผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 144 คนคิดเป็นร้อยละ 30.06

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับปัจจัยการบริหารโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 5

ด้าน ที่	ปัจจัยการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนคุณธรรม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D	
1	ปัจจัยด้านบุคคล	4.64	0.25	มากที่สุด
2	ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม	4.61	0.24	มากที่สุด
3	ปัจจัยด้านนโยบายและการปฏิบัติ	4.61	0.26	มากที่สุด
รวม		4.62	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัจจัยการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.23) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านบุคคล ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.25) รองลงมาได้แก่ ด้านนโยบายและการปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.26) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.24)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 โดยภาพรวม

ด้านที่	ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน คุณธรรม	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D	
1	กระบวนการบริหารสถานศึกษา	4.61	0.27	มากที่สุด
2	พฤติกรรมที่พึงประสงค์	4.62	0.25	มากที่สุด
3	การมีส่วนร่วม	4.60	0.28	มากที่สุด
รวม		4.61	0.27	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียน คุณธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.27) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้าน พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.25) รองลงมาคือ ด้านการบริหารสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.27) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.28)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5

ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จโรงเรียน คุณธรรม (X) (n = 479)	ความสำเร็จในการบริหารงาน	
	โรงเรียนคุณธรรม (Y)	แปลผล
	(n = 479)	
	Y	
	R	
X_1	.808**	สูงมาก
X_2	.753**	สูง
X_3	.813**	สูงมาก
X	.868**	สูงมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน โรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 (สุภมาส อังศุโชติ, 2556) ค่า ประสิทธิภาพสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .753 - .868 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารงาน โรงเรียนคุณธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r = .868$) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม รายด้านพบว่า ปัจจัยด้านนโยบายและการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารงาน โรงเรียนคุณธรรมอยู่ในระดับสูงมาก ($r_{x3y} = .813$) ปัจจัยด้านบุคคลมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จใน การบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมอยู่ในระดับสูงมาก ($r_{x1y} = .808$) ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมี ความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมอยู่ในระดับสูง ($r_{x2y} = .753$) ตัวแปรมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าตั้งแต่ .753 - .813

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จในการบริหารงาน
โรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5
โดยการทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเมื่อเพิ่มตัวแปรทีละตัว

ตัวแปร	R	R ²	Adjusted R ²	S.E.est	F	p-Value
X ₃	0.813	0.661	0.660	0.14430	928.865	0.000
X ₃ X ₁	0.864	0.747	0.746	0.12484	701.141	0.000
X ₃ X ₁ X ₂	0.871	0.759	0.758	0.12180	499.428	0.000

จากตารางที่ 4 พบว่า เมื่อเพิ่มค่าด้านนโยบายการปฏิบัติ X₃ เข้าไปในสมการค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจะมีค่าเท่ากับ .813 มีอำนาจพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ได้ร้อยละ 66.1 (R² = .661) เมื่อเพิ่มค่าด้านบุคคล X₁ เข้าไปในสมการ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจะมีค่าเท่ากับ 0.864 มีอำนาจพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ได้ร้อยละ 74.7 (R² = 0.747) เมื่อเพิ่มค่าด้านสภาพแวดล้อม X₂ เข้าไปในสมการ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณจะมีค่าเท่ากับ 0.871 มีอำนาจพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ได้ร้อยละ 75.9 (R² = 0.759) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยการบริหารทั้ง 3 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ได้ร้อยละ 75.9

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β)

ตัวแปรพยากรณ์	คะแนนดิบ		คะแนนมาตรฐาน	T	P-Value
	b	S.E _B	β		
ค่าคงที่	0.364	0.111		3.268	0.001**
ด้านนโยบายและการปฏิบัติ (X ₃)	0.768	0.025	0.813	30.477	0.000**
ด้านบุคคล (X ₁)	0.441	0.035	0.451	12.700	0.000**
ด้านสภาพแวดล้อม (X ₂)	0.183	0.037	0.185	5.008	0.000**

R = 0.871 , R² = 0.759 , Adjusted R² = 0.858 , S.E.est = 0.12180 , F = 499.428

จากตารางที่ 5 พบว่า เมื่อนำตัวแปรทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบุคคล X₁ ด้านสภาพแวดล้อม X₂ ด้านนโยบายและการปฏิบัติ X₃ เข้าสมการถดถอยแล้วจะได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณเท่ากับ 0.871 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน

โรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มากที่สุด คือ ด้านนโยบายและการปฏิบัติ (X_3) ($b = .768$) รองลงมา คือ ด้านบุคคล (X_1) ($b = 0.441$) ด้านสภาพแวดล้อม (X_2) ($b = 0.183$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตามลำดับ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การถดถอยในรูปของคะแนนมาตรฐาน (β) = 0.813, 0.451 , และ 0.185 ตามลำดับ สามารถสร้างสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.364 + 0.768(X_3) + 0.441(X_1) + 0.183(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.813(X_3) + 0.451(X_1) + 0.185(X_2)$$

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางในการจัดการวางแผนนโยบายการปฏิบัติงาน การพัฒนาสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเพิ่มปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม เพื่อให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.ระดับปัจจัยการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 จากการวิจัยพบว่า ด้านนโยบายและการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเห็นความสำคัญในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ช่วยในการแก้ไขปัญหา รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างขององค์กร ปลุกฝังและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติงานขององค์กร ขับเคลื่อนการบริหารงานและการเรียนรู้ ย่อมส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ที่ดีและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับดีมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดมาต่ำสุด ดังนี้ ด้านนโยบายและการปฏิบัติ ด้านบุคคล และด้านสภาพแวดล้อม สอดคล้องกับ (ณัฐพร ส่งศรี, 2561) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงลำดับค่ามัธยฐานจากมากไปหาน้อยได้ 1) การบริหารบุคคล 2) การวางแผนงานคุณธรรม สร้างกลไกการลงมือปฏิบัติงาน กำหนดการติดตามนิเทศ

งาน และการประเมินผลการปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับ (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2563) ที่ได้ศึกษางานวิจัย เรื่อง รูปแบบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การบริหารด้านบุคคล 2) การวางแผน นำไปใช้ปฏิบัติ และการประเมินผล รวมทั้งการยอมรับ ร่วมกันของคนในองค์กร 3) บรรยากาศโรงเรียน ได้สอดคล้องกับ (ทองสุข วันแสน, 2563) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงาน โรงเรียนคุณธรรม สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาตัวแบบ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม ผลภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย คือ ด้านการงานบุคคล ด้านการ บริหารโรงเรียน ด้านการจัดหลักสูตร ด้านการประเมินผล และด้านบริบทของสถานศึกษา ทุกด้านอยู่ ในระดับมาก

2. ระดับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 จากการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมที่พึงประสงค์ รองลงมาได้แก่ ด้านกระบวนการบริหารสถานศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาเข้าใจหน้าที่และบทบาทของตนเองเป็นอย่างดี มีความขยันหมั่นเพียร ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมทางด้านการงานในหน้าที่อยู่เสมอ ดังที่ (ชุดิมา สุทธิวาริ 2560, น. 74) ได้กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของ ครูอำเภอแก่งหางแมว นั้นต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านบุคลิกภาพ ด้าน มนุษยสัมพันธ์ ด้านความเป็นผู้นำและด้านความรู้ความสามารถ เช่นเดียวกับ (ศรีธัญญา โนนคู่เขตโขง , 2563, บทคัดย่อ) ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า พฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะส่วนตัวหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาของ บุคคลแต่ละคน ใน ลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงาน ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ (Witziers B, Bosker RJ, 2003, p.398-425) ที่ได้ให้ความหมาย ความเป็นผู้นำทางการศึกษาและความสำเร็จของการบริหารนักเรียนไว้ว่า การ ส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และการพัฒนาครู ต้องอาศัยนโยบายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องของแต่ละบุคคลมีการกำหนดเป้าหมายและการวางแผน การประสานงานที่ชัดเจน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียน คุณธรรม ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 พบว่า ปัจจัยทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสำเร็จการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งมี

ความสัมพันธ์อยู่ใน ระดับสูง ถึงระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้าน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยกับความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมอยู่ระหว่าง .753 – .813 โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายและการปฏิบัติ (X_3) ปัจจัยด้านบุคคล (X_1) และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (X_2) ต่างมีความสำคัญที่ส่งผลให้มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธนายุทธ ช่อมะลิ, 2563, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมพบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับปานกลาง ถึงระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อนุสรณ์ อุดคุณ 2564, น.108) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยรวมพบว่า ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัยด้านบริบท ปัจจัยด้านนำเข้า และปัจจัยด้านกระบวนการ ตามลำดับ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางถึงระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิรวัดน์ อำมฤค 2566, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 โดยรวมพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ด้านผู้บริหารโรงเรียน ด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านกระบวนการ ตามลำดับ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากถึงระดับมากที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์สมการพหุคูณระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5 พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล (X_1) ปัจจัยด้านนโยบายและการปฏิบัติ (X_3) และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (X_2) สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .871 มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายหรืออำนาจพยากรณ์ร้อยละ 75.9 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ และมีค่าคงที่ของสมการพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบเท่ากับ .364 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วันวิสาข์ หอมขจร, 2561, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มศรีธรรม 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน และปัจจัยด้านนโยบายและการปฏิบัติงานในหน้าที่ของครู สอดคล้องกับแนวคิดของ (Herbert A. Simon, 1966) พบว่าปัจจัยการบริหารเป็นเครื่องมือสนับสนุนทำให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ 7 M's ประกอบด้วย บุคลากร (Man) เงิน (Money) การบริหารทั่วไป (Management) การบริหารประชาชน (Market) คุณธรรม (Moral) ข้อมูลข่าวสาร (Massage) และการวัดผล (Measurement) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

(Steers , 1987) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน ซึ่งมีปัจจัยการบริหารที่เอื้อต่อการดำเนินการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน 1) ด้านลักษณะขององค์การ 2) ด้านลักษณะของสภาพแวดล้อม 3) ด้านลักษณะบุคคลและ 4) ด้านนโยบายการบริหารและการปฏิบัติ โดยมีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะโดยการนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ดังนี้ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาความสำเร็จในการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรม โดยเฉพาะด้านสภาพแวดล้อมที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย ดังนั้น ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งด้านอาคารสถานที่ ความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กรให้มีในทางบวก

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลในการพัฒนาปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะหัวข้อย่อย ผู้บริหาร ครูผู้สอนให้ความสำคัญในด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มากที่สุด ที่มีค่าเฉลี่ยในลำดับสุดท้าย ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกเต็มใจ ร่วมใจและภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงาน

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลในการพัฒนาปัจจัยด้านการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะหัวข้อย่อย มีการอนุมัติใช้แผนโรงเรียนคุณธรรม เป็นไปตามลำดับขั้นตอน พัฒนาผู้บริหาร ครูผู้สอนให้ความสำคัญในด้านการจัดการระบบการบริหาร การกำหนดเนื้อหาสาระสามารถปรับให้สอดคล้อง เหมาะสมกับท้องถิ่น และผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ

4. ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนคุณธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินงานบริหารโครงการโรงเรียนคุณธรรม เพื่อให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนินงานและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนคุณธรรม ในรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานโรงเรียนคุณธรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

บรรณานุกรม

- กันต์ลภัส อชิรปัญญนันท์. (2564). การบริหารโรงเรียนคุณธรรมสังกัดกรุงเทพมหานคร.วิทยานิพนธ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิรวัดน์ อำมฤคคะ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณัฐพร ส่งศรี. (2561). การบริหารจัดการโรงเรียนคุณธรรม ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายบ้านโป่งที่ 3.
หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุตินา สุทธิวารี. (2560). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู
โรงเรียนในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี
เขต 1.วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2563). รูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ธนายุทธ ช่อมะลิ. (2563). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของครูใน
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3.วิทยานิพนธ์ ค.ม.
สกลนครมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พวงจินดา แดนพิมาย, (2566). การศึกษาสมรรถนะของครูในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1.วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง.
- ทองสุข วันแสน. (2563). บทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นคุณธรรมจริยธรรมใน
โรงเรียนกลุ่มศรีรัตนะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. อุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- วันวิสาข์ หอมขจร. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในกลุ่มศิษรภูมิ 3 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรัญญา โนนคู่เขตโขง. (2563). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอุบลราชธานี. วารสาร
สมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). การขับเคลื่อนการศึกษามัธยมศึกษาไทย 4.0

- เพื่อการมีงานทำแห่งศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). บทวิเคราะห์สถานภาพการพัฒนาคูรู้ทั้งระบบ และ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคูรู้เพื่อคุณภาพผู้เรียน.
- อนุสรณ์ อุปคุณ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในเขตอำเภอ เมือง จังหวัดสกลนคร รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสน ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อมรรัตน์ วงศ์ศรียา. (2562). “การพัฒนาคูณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมสพฐ. กรณี โรงเรียนบ้านนาแมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- อรอุมา ไมยวงศ์. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- Baskett S., and Miklos E. (1992). Perspectives of Effective Principals, The Canadian Administrator, 32(1): 1–10.
- Herbert A. Simon. (1966). Administrative Behavior. (7rd ed). New York: The free Press.
- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (2001). Educational administration: Theory research and Practices. 6th ed. New York: McGraw-Hill.
- Steers, Richard M. and Lyman W.Porter. (1983). Motivation and work Behavior, (New York.Mc.Graw-Hill
- Witziers B, Bosker R, Krüger M (2003) Educational leadership and student achievement: The elusive search for an association. Educational Administration Quarterly 39(3): 398–425.
- Yamane, Taro. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

FACTORS AFFECTING INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL
INSTITUTION ADMINISTRATORS UNDER THE JURISDICTION FO
CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สิริกร เขตกิจ

Sirikorn Jeraja

เพ็ญแข ภูผายาง

Piangkae Poopayang

เกษกนก วรรณวัลย์

Ketkanok Wannawan

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University

E-mail : PangSirikornJeraja@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 15 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 20 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 2) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 4) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 324 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Yamane เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น

แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
 นิยามศัพท์ที่มีค่าตั้งแต่ 0.60-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.515-0.938 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้ง
 ฉบับ เท่ากับ 0.994 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ
 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ใน
 ระดับมาก

2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร
 สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .05

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
 การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ 5 ด้าน คือ X5 ด้านการบริหาร
 หลักสูตร X3 ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา X6 ด้านการนิเทศการสอน X4 ด้านการกำหนด
 วิสัยทัศน์และนโยบาย X2 ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร สามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของ
 ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ได้ร้อยละ 89.9
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน คือ

$$\hat{Y} = .275 + .858(X5) + .190(X3) + .320(X6) + .129(X4) + .084(X2)$$

$$\hat{Z} = .907(X5) + .252(X3) + .344(X6) + .142(X4) + .099(X2)$$

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารวิชาการ

ABSTRACT

This research article has the objective 1) to study the level of administration of
 educational institution administrators under the jurisdiction of Chaiphaphum Primary
 Educational Service Area Office 3 (CPM PESAO 3), 2) to study the level of instructional
 leadership of educational institution administrators under the jurisdiction of CPM
 PESAO 3, 3) to study the relationship between the factors affecting the instructional
 leadership of educational institution administrators under the jurisdiction of CPM
 PESAO 3, and 4) to create a predictive equation of factors affecting the instructional
 leadership of educational institution administrators under the jurisdiction of CPM

PESAO 3. The samples included educational institution administrators and teachers under the jurisdiction of CPM PESAO 3, totaling 324 people. The sample size was determined by using a Yamane ready-made table. The research instrument comprised a 5-rating scale questionnaire with the IOC 0.60-1.00, discrimination between 0.515-0.938, and reliability of 0.994. Statistics used in data analysis included mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis.

The results showed that;

1. Educational institution administrators and teachers had opinions on the factors affecting the instructional leadership of educational institution administrators under the jurisdiction of CPM PESAO 3 overall, at a high level.

2. Educational institution administrators and teachers had opinions on the instructional leadership of educational institution administrators under the jurisdiction of CPM PESAO 3, overall, at a high level.

3. Factors affecting the instructional leadership of educational institution administrators under the jurisdiction of CPM PESAO 3 had a positive relationship at a very high level with statistical significance at the 0.5 level.

4. Factors affecting the instructional leadership of educational institution administrators under the jurisdiction of CPM PESAO 3 were found to be five predictive variables: X_5 Curriculum administration X_3 Environment within the educational institution X_6 Teaching supervision X_4 Vision and policy setting X_2 Teacher and personnel development, which could predict the instructional administration, 89.9 percent statistically significant at the .05 level.

The predictable equation in raw scores and standard scores were:

$$\hat{Y} = .275 + .858(X_5) + .190(X_3) + .320(X_6) + .129(X_4) + .084(X_2)$$

$$\hat{Z} = .907(X_5) + .252(X_3) + .344(X_6) + .142(X_4) + .099(X_2)$$

Keywords: Factors Affecting Instructional Leadership of Educational , Educational institution administrators , Academic administration

บทนำ

การจัดการศึกษาถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนากำลังคนในประเทศโดยประเทศที่จะเจริญแล้วต้องอาศัยการพัฒนาที่ คน เนื่องจากคนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าและมีความสามารถมากกว่าทรัพยากรใด ๆ แต่การที่จะพัฒนาคนให้เกิดความรู้ ความสามารถ ทักษะในการใช้ชีวิตโดย

อาศัยการพัฒนาด้วยการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยภาครัฐได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาไว้ตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พุทธศักราช 2566-2570) ที่กำหนดทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่างๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การพัฒนาทุนมนุษย์ด้วยปรับปรุงคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ยกเว้นมาตรฐานการศึกษา พัฒนาระบบการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง 8 ประการ ให้ผู้เรียนสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก การพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้นั้นจำเป็นต้องอาศัยการบริหารและการจัดการที่ดีจากทุกฝ่ายงาน อันได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา สถานศึกษา ครูผู้สอน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และรวมถึงชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) ดังนั้น สถานศึกษาจึงมีหน้าที่หลักที่ต้องจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพทัดเทียมนานาประเทศ โดยเน้นหลักไปที่การบริหารงานฝ่ายวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถออกแบบพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินผล การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่สถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จในงานวิชาการนั้น ส่วนหนึ่งก็มาจากการบริหารงานผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมปฏิบัติงานของครูผู้สอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ของสถานศึกษา (สุชิน ประสานพันธ์, 2563) มีส่วนผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาและส่งเสริมงานวิชาการของสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นบุคคลที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการประกอบกับเป็นผู้นำที่มีความรู้คู่ คุณธรรม จริยธรรม และความมีจิตอาสา มีความพร้อมที่จะผลักดันการศึกษาสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น (สถาบันความก้าวหน้า, 2553) การมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีลักษณะหลายประการที่จะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินงานที่ส่งผลต่อพัฒนาการของผู้เรียนในทุกระดับ โดยเริ่มจากการกำหนดทิศทางการบริหารงานวิชาการ การแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ที่เข้าใจและตระหนักในจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพื่อให้งานวิชาการบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (ไชยา ภาวะบุตร, 2560) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีหลายประการทั้งที่มาจากปัจจัยภายในสถานศึกษาและปัจจัยที่มาจากนอกสถานศึกษา ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มาจากภูมิหลังของตัวผู้บริหารและสิ่งแวดล้อมในการบริหารงานภายในสถานศึกษา รวมถึงผู้ใต้บังคับบัญชา (ณัฐจิตา ชุมประมาณ, 2555)

สำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับชั้นเด็กเล็กถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งในปีการศึกษา 2564-2565 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในการสอบ O-NET (Ordinary National Educational Test) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในคณิตศาสตร์จากค่าคะแนนร้อยละ 32.84 ลดลง เหลือ ร้อยละ 26.31 รายวิชาภาษาอังกฤษลดลง จากร้อยละ 31.12 ลดลงเหลือ ร้อยละ 29.92 ทำให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าคะแนนลดลงใน 2 รายวิชา (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3, 2567) ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการที่ดี มีบทบาทที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนาบริบทและคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนและแผนการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทักษะการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรโดยการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีการวางแผนบริหารจัดการงานวิชาการด้วยการกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์รวมถึงการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยส่งเสริมสนับสนุนการสอนของครูทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาแนวทางในการพัฒนาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารวมถึงผลสำเร็จที่ปรากฏขึ้นในการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการรวมทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะและภาวะผู้นำทางวิชาการให้มีระดับสูงขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 ปีการศึกษา 2566 โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 163 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,523 คน รวมทั้งสิ้น 1,686 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 3 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 324 คน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 31 คน และครูผู้สอน จำนวน 293 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และใช้ตารางของ Yamane เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 58 ข้อ

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 48 ข้อ

ในการสร้างเครื่องมือได้มีการศึกษาหลักการ ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือ และสร้างแบบสอบถามฉบับร่างโดยนํานิยามศัพท์เฉพาะตามตัวแปรในการวิจัย และนํแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Consistency : IOC) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามเพื่อนำไปทดลองใช้ (try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 30 คน และนํแบบสอบถามที่ทดลองไปหาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Corrected Item Total Correlation : rxy) หาค่าเกณฑ์การคัดเลือกข้อคำถามโดยการเปิดตารางค่าวิกฤตของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน โดยพิจารณา $df = n-2 = 30-2 = 28$ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ได้ค่าวิกฤต เท่ากับ 0.361 โดยคัดเลือกข้อคำถามตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.515-0.938 มีค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) กำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับตั้งแต่ 0.70-1.00 ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.994 หลังจากนั้นนํแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปเก็บข้อมูลต่อไป

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำวิชาการมี 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) การทักษะของผู้บริหาร 2) การพัฒนาครูและบุคลากร 3) สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา 4) การกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย 5) การบริหารหลักสูตร 6) การนิเทศการสอน

ภาวะทางวิชาการ จึงมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และการวางแผน 2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 4) ด้านการจัดการเรียนการสอน 5) ด้านการนิเทศการศึกษา 6) ด้านการประเมินคุณภาพ 7) ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา รองลงมาได้แก่ ด้านการนิเทศการสอน (ด้านทักษะผู้บริหาร ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ดังตารางที่ 1 ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวม

ด้าน ที่	ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อ ภาวะผู้นำทางวิชาการ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านทักษะผู้บริหาร	4.51	0.44	มากที่สุด
2	ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร	4.46	0.53	มาก
3	ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา	4.51	0.60	มากที่สุด
4	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย	4.49	0.49	มาก
5	ด้านการบริหารหลักสูตร	4.50	0.48	มาก
6	ด้านการนิเทศการสอน	4.51	0.48	มากที่สุด
รวม		4.50	0.45	มาก

2. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษา รองลงมาได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวม

ด้าน ที่	ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ	ระดับความคิดเห็น		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และการวางแผน	4.50	0.48	มาก
2	การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.47	0.52	มาก
3	การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	4.50	0.60	มาก
4	ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.50	0.50	มาก
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.53	0.46	มากที่สุด
6	ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา	4.50	0.50	มาก
7	ด้านการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนการสอน	4.50	0.52	มาก
รวม		4.50	0.45	มาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับสูงมาก ($r_{5y} = .907^{**}$) รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านการกำกับการติดตาม มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับสูงมาก ($r_{6y} = .877^{**}$) ปัจจัยด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายมี

ความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับสูงมาก ($rx4y = .862^{**}$) ปัจจัยด้านทักษะผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับสูงมาก ($rx1y = .844^{**}$) ปัจจัยด้านการพัฒนาครูและบุคลากรมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับสูงมาก ($rx2y = .840^{**}$) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับปานกลาง ($rx3y = .724^{**}$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะ ผู้นำทางวิชาการ (X) (n = 324)	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา (Y) (n = 324)	แปลผล
	Y	
	R	
X ₁	.844 ^{**}	สูงมาก
X ₂	.840 ^{**}	สูงมาก
X ₃	.724 ^{**}	สูง
X ₄	.862 ^{**}	สูงมาก
X ₅	.907 ^{**}	สูงมาก
X ₆	.877 ^{**}	สูงมาก
X	.940 ^{**}	สูงมาก

4. การวิเคราะห์หาอำนาจพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3

การวิเคราะห์หาอำนาจพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า มีตัวแปรพยากรณ์ 5 ด้าน คือ คือ X₅ ด้านการบริหารหลักสูตร X₃ ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา X₆ ด้านการนิเทศการสอน X₄ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย X₂ ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร สามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ได้ร้อยละ 89.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสามารถเขียนสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังต่อไปนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .275 + .858(X_5) + .190(X_3) + .320(X_6) + .129(X_4) + .084(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = .907(X_5) + .252(X_3) + .344(X_6) + .142(X_4) + .099(X_2)$$

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวทางในการวางแผน การจัดสรรและพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการเพิ่มปัจจัยที่ส่งผลทำให้การดำเนินงานบริหารวิชาการเกิดภาวะผู้นำทางวิชาการมากยิ่งขึ้น โดยประกอบไปด้วยการเพิ่มด้านทักษะการบริหารหลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษารวมถึงวัฒนธรรมภายในองค์กร การพัฒนาด้านการนิเทศการสอน การวางแผนและการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ มีทักษะมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องพัฒนาตนเองไปด้วย โดยผู้บริหารจะต้องพัฒนาทักษะผู้บริหารขั้นพื้นฐาน ทั้งการสื่อสาร คุณลักษณะทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารงาน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานในสถานศึกษาให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการ ให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งพบว่าด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา เป็นปัจจัยแรกที่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D.= 0.60) อันประกอบไปด้วยขนบทำเนียม ค่านิยมและความเชื่อภายในองค์กรที่ถ่ายทอดให้แก่บุคลากร ส่งผลให้การปฏิบัติงานภายในองค์กรมีระเบียบแบบแผนมากยิ่งขึ้น การที่ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในที่ดี เอื้อต่อการทำงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูจะส่งผลให้การบริหารงานวิชาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น และมีความอบอุ่น มีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง เกิดความรักในสังกัดงานและเกิดความสามัคคีกันภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับ ณัฐดนัย วงษ์เนาว์ (2564, น. 21) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษานั้นรวมถึงด้านบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งสภาพแวดล้อมและความสัมพันธ์โดยทั่วไปจะส่งผลให้ตัวบุคคล องค์กร มีการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงาน ทักษะคติ ความพึงพอใจ และการมีปฏิสัมพันธ์กันในการ องค์กร สอดคล้องกับกรณีการ สุขสม และคณะ (2558, น. 73-86) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการและด้านบรรยากาศโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนระดับปทุมวัยในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านบรรยากาศโรงเรียนมีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู สอดคล้องกับ สุदारัตน์ เพชรปานวงศ์ และคณะ (2558, น. 228-249) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดภาวะผู้นำทางวิชาการมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา อันส่งผลต่อสุขภาพจิตในการทำงาน สอดคล้องกับ Likert (1969, p. 12) กล่าวถึง การมีปฏิสัมพันธ์และการมีอิทธิพลต่อกันภายในองค์กร เช่น ความรักใคร่ สามัคคีเหนียวแน่นกันภายในสถานศึกษาจนส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Steers (1997, p. 12) ที่กล่าวถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการประสบความสำเร็จ

2. ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการเกิดภาวะผู้นำทางวิชาการ คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.46) การนิเทศการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกระบวนการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและสะท้อนผลเพื่อเกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู รวมถึงเป็นการรับรู้จัดแจง จุดอ่อนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อนำมาซึ่งการแก้ไขปัญหาพร้อมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอน โดยมุ่งเน้นไปที่การนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธราภรณ์ จันทพล (2559, น. 27-32) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก ผลวิจัยพบว่า การที่ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการต่อเนื่องจากการบริหารหลักสูตรและการสอน โดยร่วมกับครูในการวางแผนการนิเทศการเรียนการสอนตามหลักการนิเทศแบบสอนและการนิเทศแบบเพิ่มพูนศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนของครู สอดคล้องกับ เพ็ญภา พลับนิม (2559, น. 23) ได้ศึกษาเรื่อง ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลวิจัยพบว่า การนิเทศเป็นความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการให้คำแนะนำ การสนับสนุนช่วยเหลือ ติดตาม ประเมินผล พัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียน สอดคล้องกับ เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ (2560, น. 7-8) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาพญา ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทในการนิเทศการสอน การดำเนินการวางแผนการนิเทศ และการประเมินการสอนของครูอย่างเป็นระบบให้โอกาสครูได้พัฒนาวิชาชีพทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ด้วยเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพในตัวของครูแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้ผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้ สนับสนุน ปรับปรุง และประเมินผลการสอนของครู โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ

พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน อันจะส่งผลอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดกับตัวนักเรียนตามเป้าหมายของโรงเรียน

3. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก ($r_{xy} = .940^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านการบริหารหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับสูงมาก เนื่องจากการบริหารงานวิชาการอันเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งหนึ่งในงานวิชาการนั้นจะมีหน้าที่หลักคือ การบริหารหลักสูตร ที่ถือเป็นทางเสือในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา โดยกระบวนการบริหารหลักสูตรจะประกอบด้วยการพัฒนาหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลการใช้หลักสูตรและรวมถึงการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีความสอดคล้องตามแผนการจัดการศึกษาและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ถือได้ว่าการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการบริหารหลักสูตรก็จะส่งผลให้ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่สูงขึ้นสอดคล้องกับไชยา กรมแสง (2555, น. 115) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกันคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2 พบว่าภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทางบวก สอดคล้องกับ กฤษฎา กุลวงษ์ และคณะ (2566, น. บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง สอดคล้องกับ เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ (2560, น. 7-8) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตรและการสอนมีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการให้ประสบผลสำเร็จ

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 มีจำนวน 5 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตร (X_5) ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา (X_3) ด้านการนิเทศการสอน (X_6) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบาย (X_4) และด้านการพัฒนาครูและบุคลากร (X_2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถร่วมกันพยากรณ์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ได้ร้อยละ 89.9 เป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะการบริหารหลักสูตรที่ดีจะส่งผลให้สถานศึกษามีการพัฒนางานวิชาการ หลักสูตร และการสอนที่เป็นระบบ มีการปรับปรุงจุดอ่อนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดีขึ้น จนเกิดภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งนอกเหนือจากการบริหารหลักสูตรแล้ว การจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่ดี มีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง ส่งผลให้การดำเนินงานระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับ

ครูผู้สอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนิเทศการสอนอย่างกัลยาณมิตร และร่วมกันวางแผน กำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายในการบริหารงานวิชาการร่วมกัน ก่อให้เกิดการรับฟังและนำไปพัฒนา ครูแลพบบุคลากรให้เป็นครูมืออาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิพรัตน์ บรรจงงาม (2557, น. บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอหนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการนิเทศ และประเมินผลการสอน ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน และด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีภาวะผู้นำทางวิชาการสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก และสอดคล้องกับ เกตุสุตา ถึงการจร (2560, น. 151) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 สระบุรี พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้

ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะโดยการนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 6 ด้าน เรียงลำดับตามด้านที่มีระดับปัจจัยการบริหารน้อยไปมาก ดังนี้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมบุคลากรในสังกัดให้มีการเข้าร่วมอบรม เพื่อพัฒนาตนเอง รวมถึงการศึกษาต่อในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสายงานอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ผู้บริหารควรใช้หลักเหตุผล มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาทันต่อการเปลี่ยนแปลง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากทั้งบุคลากรในองค์กร และในภาคีเครือข่าย และเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางด้านการปฏิบัติงานและปฏิบัติตน
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ทักษะการสื่อสารที่ดี และวางตัวให้เหมาะสม มีภูมิความรู้ ความสามารถในการบริหารงานที่หลากหลาย เข้าถึงงานทั้ง 4 ฝ่ายงาน
- 5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนิเทศการสอนครูผู้สอนอย่างกัลยาณมิตร โดยมีการนิเทศภาคเรียนละ 2 ครั้ง เพื่อเป็นการกำกับติดตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู
- 6) ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งด้านอาคารสถานที่อย่างเป็นระเบียบ มีการจัดแสดงส่วางที่เพียงพอ อาคารถ่ายเทสะดวก รวมถึงการตระหนักถึงความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กรให้มีในทางบวก มีวัฒนธรรมธรรมองค์ก่อนที่เข้มแข็ง จงรักภักดีต่อองค์กรก่อน และดูแลบุคลากรดุษฎาติมิตร

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยการบริหารงานวิชาการในเชิงคุณภาพ จากหลักฐานที่ปรากฏชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพจริง ที่มีความเที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้มากยิ่งขึ้น
- 2) ควรศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
- 3) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดอื่น ๆ

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สุขสม และคณะ. กรกฎาคม-ธันวาคม 2558. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการและด้านบรรยากาศโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพโรงเรียนระดับปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร .วารสารวารการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ. ปีที่ 5 (9) : 73-88
- กฤษฎา กุลวงษ์ ชาญวิทย์ และคณะ. พฤษภาคม-มิถุนายน 2566. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนยุคชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. วารสารรัชต์ภาคย์. ปีที่ 17 (52) : 200-206
- กฤษฎา กุลวงษ์ และคณะ (2566). ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1. คณะครุศาสตร์ สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม.
- เกตุสุตา ถึงการจร (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ไชยา กรมแสง. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับการประกัน คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการในสถานศึกษา.. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
- ณัฐธิดา ชุมประมาณ . (พฤษภาคม-สิงหาคม 2562). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะพื้นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์. ปีที่ 11 (2) : 473-488.

- ณัฐดนัย วงษาเนาว์. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พัชรภรณ์ จันทพล. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในอำเภองครักษ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี.
- พิรัตน์ บรรจงงาม (2557). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอนองบัวระเหว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตแขนงวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เพ็ญภา พลับฉิม. (2559). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2565). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. เล่ม 134 ตอนพิเศษ 258 ง. 1 พฤศจิกายน 2565.
- สถาบันความก้าวหน้า. (2553). ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักเกณฑ์ใหม่. กรุงเทพฯ : เอส.พี.เอ็น. การพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. 2 สิงหาคม 2542. บริษัท พรักหวานกราฟฟิค.
- _____. (2557). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- สุชิน ประสานพันธ์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สุดารัตน์ เพชรปานวงศ์. (2558). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ตอนบน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- เสาวภาพันธ์ ศรีประเสริฐ . (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาพญา. ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- Likert, R. (1967). The human organization : Its management and value. New York : McGraw-Hill.
- Steers, R.M. (1977). Ozganizational Effectiveness : A Behavioral View. Santa Monica California : Goodyear Pubilshing Compang Inc.

การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่น
 เกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง

THE DEVELOPMENT OF SOCIAL BEHAVIOR OF EARLY CHILDHOOD CHILDREN WHO
 RECEIVED ACTIVITIES TO PLAY MISCELLANEOUS GAMES WITH SIMULATION
 SITUATIONS

สาธนี การะเกตุ

Sathanee Karaked

ดาร์รัตน์ อุทัยพยัคฆ์

Dararat UthaiPAYAK

ปิยะดา จุลวรรณา

Piyada Junwanna

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

Phranakhon Rajabhat University Master of Education (Early Childhood Education)

E-mail : sathanee.k@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 23 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง และ 2) เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่น เกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ประชากรได้แก่เด็กปฐมวัยชาย - หญิง อายุระหว่าง 4 - 5 ปี ศึกษาในชั้นอนุบาล ปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่โรงเรียนวัดถนนแค อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี จำนวน 16 คน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนและ หลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ด ประกอบสถานการณ์จำลอง จำนวน 24 แผน และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม และด้านการรับผิดชอบต่อ เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 40 นาที ในช่วงกิจกรรมกลางแจ้ง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ) และสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าสถิติไค - สแควร์ และค่าความแตกต่าง

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบเปิดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองมีความสัมพันธ์กันทั้งโดยภาพรวมและจำแนกรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบเปิดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งโดยภาพรวมและจำแนกรายด้าน

คำสำคัญ: การเล่นเกมแบบเปิดเตล็ด, สถานการณ์จำลอง, พฤติกรรมทางสังคม, เด็กปฐมวัย

ADSTRACT

The purposes of this research were to: 1) study the relationship of preschool children's social behaviors before and after implementation through plays in miscellaneous game activities with simulation situations; and 2) compare preschool children's social behaviors before and after implementation through plays in miscellaneous game activities with simulation situations. The population consisted of 16 preschool children, boys and girls, aged between 4-5 years, studied in Kindergarten year 2 in the 2nd semester of the academic year 2023 at Wat Thanon Khae School, Mueang Lop Buri District, Lop Buri Province. This was a quasi-experimental research with a one-group pretest-posttest design. The instruments were 24 plays in miscellaneous game activities with simulation situations lesson plans and preschool children's social behaviors observation form, which covered 3 aspects: self-discipline, being a good member of society, and having responsibility. The experiment took 8 weeks, 3 days a week, Tuesday, Wednesday, and Thursday, with 40 minutes each during outdoor activities. The statistics used to analyze data were mean, standard deviation, and statistics used for testing hypotheses were Chi-square test, and difference value.

The research results revealed that: 1) preschool children's social behaviors before and after implementation through plays in miscellaneous activities with simulation situations, relationships exist in overall and in each aspect at the statistical significance level of .05; and 2) preschool children's social behaviors after implementation through plays in miscellaneous activities with simulation situations was higher than before the experiment in overall and each aspect.

Keywords Plays, Miscellaneous Activities, Simulation Situations, Social Behaviors, Preschool Children

บทนำ

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3 - 6 ปี คือ มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ การจัดการการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 - 6 ปี เพื่อให้มีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี มีสุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม จิตใจที่ดีงาม มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีทักษะการคิด การใช้ภาษา สื่อสาร การแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย และมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไป กระทรวงศึกษาธิการ (Ministry of Education, (2017) ซึ่งเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่สำคัญหลายด้าน เป็นพื้นฐานต่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิตในอนาคต พัฒนาการด้านสังคมเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กปรับตัวและพร้อมอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข พัฒนาการด้านสังคมเกิดขึ้นตั้งแต่วัยทารกทารกได้รับการตอบสนองอย่างเหมาะสม จะมีความไว้วางใจผู้เลี้ยงดู ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการด้านสังคมที่สำคัญ เมื่อเข้าสู่ช่วงปฐมวัย เด็กจะมีการพัฒนาที่ซับซ้อนมากขึ้น เริ่มมีความต้องการที่จะปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีกลุ่มเพื่อนสนิท ได้เล่น ได้แสดงความรู้สึกรัก ได้เรียนรู้ ได้ฝึกปฏิบัติตามข้อตกลง เพื่อเตรียมความพร้อมในการปรับตัวตามกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม อันเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานของการศึกษา

พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นการแสดงออกของเด็กเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น ซึ่ง สิริมา ภิญโญนันท์พงศ์ (Sirima Pinyonananpong, (2014) กล่าวว่า พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นความสามารถของเด็กในการช่วยเหลือตนเองและสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน ปรับตัวในการเล่น หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำหน้าที่ตามเวลา มีความรับผิดชอบ รู้จักกาลเทศะ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ วัฒนะ ปัญญาฤทธิ์ (Wattana Panyarit, (2017) ยังได้กล่าวถึงแนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านพฤติกรรมทางสังคม ประกอบด้วย 1. การจัดประสบการณ์ผ่านการทำกิจกรรมประจำวัน และ 2. การจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนการเรียนรู้เรื่อง การรักธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย ดังนั้น การเล่น จึงเป็นสื่อกลางที่ดีที่จะสอนให้เด็กได้เรียนรู้พฤติกรรมทางสังคม เพราะการเล่นสามารถช่วยให้เด็กกระทำการสิ่งต่าง ๆ ได้ และการเล่นเป็น การพัฒนาขั้นสูงสุดของเด็กและพัฒนาการตามธรรมชาติจะเกิดขึ้นโดยการเล่น การเล่นถือเป็นกิจกรรมส่วนใหญ่ในชีวิตเด็ก

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันพบว่า เด็กปฐมวัยโรงเรียนวัดถนนแคมีปัญหากับพัฒนาการทางสังคม ด้านการมีวินัยในตนเอง การเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมและการรับผิดชอบ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการ ปฏิบัติกิจกรรมและอยู่ร่วมกันในโรงเรียน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาพบว่า สาเหตุหลักมา

จากสภาพสังคมที่เป็นสังคมเมือง เด็กปฐมวัยไม่มีโอกาสได้เล่นหรือปฏิบัติกิจกรรมกับเพื่อนวัยเดียวกัน หรือบางครั้งครอบครัวมีลูกเพียงคนเดียว ทำให้เด็กขาดประสบการณ์ในการปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งการเลี้ยงดูของผู้ดูแลที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งมักจะตามใจ ทำให้เด็กไม่พยายามช่วยเหลือตนเอง ไม่สามารถรอคอยได้ ไม่ยอมรับกฎกติกา ทั้งนี้ สอดคล้องกับการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และ การประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียน วัดถนนแค (ปีการศึกษา 2565) ผลการประเมินระดับพัฒนาการด้านร่างกาย ร้อยละ 90.00 พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ ร้อยละ 90.10 พัฒนาการด้านสังคม ร้อยละ 65 พัฒนาการด้านสติปัญญา ร้อยละ 81.70 จากผลการประเมินพัฒนาการ พบว่าพัฒนาการด้านสังคมอยู่ต่ำกว่าระดับค่าเป้าหมาย ที่ตั้งไว้ (ระดับดี มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80) ซึ่งผู้วิจัย มีความสนใจและมองเห็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ควรส่งเสริมให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุขตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560

การจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง เป็นกิจกรรมกลางแจ้งที่ ให้เด็กได้เล่นเกมต่าง ๆ มีความสนุกสนานท้าทายในสถานการณ์จำลอง มีบทบาท มีกติกาการเล่น และมีการกำหนดเวลา โดยเด็กจะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครู และสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์จำลองนั้น เป็นกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคม อาทิ การมีวินัยในตนเอง การเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมและการรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น อันเกิดจากการเรียนรู้จากการเล่นในสถานการณ์จำลองสู่การปฏิบัติจนเกิดเป็นวิถีปฏิบัติในชีวิตจริงได้ โดยการเล่นเกมเบ็ดเตล็ด เป็นเกมที่ใช้ทักษะง่าย ๆ ในการเคลื่อนไหวและหาอุปกรณ์การเล่นได้ไม่ยากอาจมีการผสมผสานการร้องเพลงการเต้นรำ เน้นความสนุกสนาน และพัฒนาอารมณ์ สังคม สติปัญญามากกว่าสมรรถภาพทาง ซึ่ง ดิษณะ คำนณี (Thitsana Khammani ,(2020) ยังกล่าวว่า วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง คือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนลงไปเล่นในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกาการเล่น ที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์นั้น จากความข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเหตุผลที่กล่าวมา ถึงการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง และนำกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ไปปรับเป็นแผนการจัดกิจกรรมเพื่อมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม ด้านการมีวินัยในตนเอง การเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมและการรับผิดชอบต่อเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง
- 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคม

อัลเบิร์ต แบนดูรา (อ้างถึงใน Sirima Pinyonananpong, (2014) กล่าวว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลนั้นมีกับบุคคล กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทฤษฎีเน้นบุคคล เกิดจากการเรียนรู้โดยการให้ตัวแบบปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างกัน (Learning Theory Modeling) โดยผู้เรียนจะเลียนแบบจากตัวแบบ และการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยจึงเกิดขึ้นได้ ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ของการเลียนแบบของเด็ก ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการดึงดูดความสนใจ (Attentional Process) คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เด็กสังเกตตัวแบบ และตัวแบบนั้นดึงดูดให้เด็กสนใจที่จะเลียนแบบ ควรเป็นพฤติกรรมที่ง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน ง่ายต่อการเอาใจใส่ของเด็กที่เกิดการเลียนแบบ และเกิดการเรียนรู้

2. กระบวนการคงไว้ (Retention Process) คือ กระบวนการบันทึกที่รหัส เกิดจากการที่เด็กจะต้องมีความแม่นยำในการบันทึกสิ่งที่เห็น หรือได้ยินเก็บเป็นประจำ ทั้งนี้ เด็กดึงข้อมูลที่ได้จากตัวแบบออกมาใช้กระทำ ตามโอกาสที่เหมาะสม เด็กที่มีอายุมากกว่าจะเรียนรู้การสังเกตการกระทำที่ฉลาดของบุคคลอื่น ๆ ได้มากกว่า โดยประมวลไว้ในลักษณะของภาพพจน์ (Imaginative Coding) และลักษณะของภาษา (Verbal Coding) และเด็กโตขึ้นนำประสบการณ์และสัญลักษณ์ต่าง ๆ มาเชื่อมโยง ซึ่งจะช่วยทำให้เขาได้เก็บสะสมความรู้ไว้ในระดับ ซึ่งความสามารถนำมาใช้ได้เมื่อต้องการ

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction) คือ การแสดงผลการเรียนรู้โดยการกระทำ คือ การที่ผลสำเร็จในการเรียนรู้จากตัวแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความแม่นยำเด็กจะต้องแสดงพฤติกรรมได้จากการเรียนรู้ ด้วยการเคลื่อนไหวออกมาเป็นการกระทำในรูปของการใช้กล้ามเนื้อ ความรู้สึกด้วยการกระทำครั้งแรกไม่สมบูรณ์ ดังนั้น เด็กจำเป็นต้องลองทำหลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้ได้ลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการเพื่อนำมา แก่พฤติกรรมที่ยังไม่เข้ารอย สิ่งนี้จะทำให้เกิดพัฒนาการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

4. กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) คือ กระบวนการเสริมแรงให้กับเด็ก เพื่อแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้ถูกต้อง โดยเด็กเกิดจากการเรียนรู้จากการเลียนแบบตัวแบบที่มาจากบุคคล ที่มีชื่อเสียงมากกว่าบุคคลที่ไม่มีชื่อเสียง บุคคลที่มีเพศเดียวกับเด็ก

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เกิดจากการเรียนรู้ประสบการณ์รอบ ๆ ตัวการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็ก โดยมีการพัฒนาไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการ ถ้าจัดสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กได้อย่างเหมาะสมก็จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านสังคมและความสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

แนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

พฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม โดยมีการพัฒนาไปตามลำดับขั้น มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงแนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ดังนี้

วัณนะ ปัญญาฤทธิ์ (Wattana Panyarit ,(2017) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านพฤติกรรมทางสังคม ประกอบด้วย การจัดประสบการณ์ผ่านการทำกิจกรรมประจำวัน และการจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกัน ดังนี้

1. การจัดประสบการณ์ผ่านการทำกิจกรรมประจำวัน การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านสังคมจะจัดผ่านการทำกิจกรรมประจำวัน ซึ่งเป็นการกำหนดตารางเวลาและกิจกรรมต่างๆ ที่สัมพันธ์กันใน 1 วัน กิจกรรมประจำวันที่เด็กทำจะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้กำหนดการของกิจกรรมประจำวันจะทำเหมือนกันทุกวัน จัดเสมือนเป็นแบบแผนที่กำหนดในการดำรงชีวิตของเด็กในการเรียนรู้ทางสังคม ประกอบด้วย กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมกลุ่มย่อย กิจกรรมกลุ่มใหญ่ และกิจกรรม การเล่นการแฉ่ง

2. การจัดสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกัน ตลอดจนการเรียนรู้เรื่อง การรักษารักษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและความเป็นไทย

ขอบข่ายของการประเมินพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย

จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (Jittinan Dechakup ,(2012) กล่าวถึงขอบข่ายของการประเมินพฤติกรรมด้านสังคมของเด็กปฐมวัย จะเริ่มจากการปฏิสัมพันธ์แรกเริ่มระหว่างแม่กับทารกและจะค่อย ๆ พัฒนาจากการพึ่งพาผู้เลี้ยงดูมาสู่การพึ่งพาตนเอง และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นรอบข้าง และเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคม ลักษณะพัฒนาการทางสังคมของเด็กแต่ละคนจะเกี่ยวข้องกับ

1) ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นภายในตนเอง ประกอบด้วย การรู้จักตนเอง การสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และ 2) ความแตกต่างทางสังคมระหว่างบุคคล ประกอบด้วย ลักษณะทางเพศ ซึ่งเกี่ยวข้องการรับรู้เพศของตน และการยอมรับบทบาททางเพศ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ทำให้เด็กเชื่อมั่นในตนเอง และพื้นฐานทางอารมณ์ที่มีผลต่อการปรับตัว การอยู่ร่วมกับผู้อื่น จำนวนสมาชิกในครอบครัวกับการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก และการอบรมขัดเกลาทางสังคม

ระเบียบวิธีวิจัย/วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่น เกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยใช้กลุ่มเดียว ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองกับกลุ่มประชากรประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัย ชายและหญิงที่กำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 4 – 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนวัดถนนแค ตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัด

ลพบุรี จำนวน 16 คน ประกอบด้วย ชาย 9 คน หญิง 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือสำหรับการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้ 1. แผนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง 2. แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสังเกตและเก็บข้อมูลพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นเวลา 1 สัปดาห์ และดำเนินการทดลองการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสร้างสถานการณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งทำการทดลองเป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ อังคาร พุธ พฤหัสบดี วันละ 40 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เมื่อดำเนินการทดลองครบ 8 สัปดาห์ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยของประชากร (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประชากร (σ) แผนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ค่าความสอดคล้อง สถิติไค-สแควร์ (Chi – square Test) และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนหลังการสังเกตกับก่อนการสังเกต (D)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง

ค่าความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง โดยภาพรวม จากการวิเคราะห์ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi – square Test) ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย พบว่า คะแนนที่ได้จากการคำนวณมีค่า 8.36 ซึ่งน้อยกว่าค่าวิกฤติที่ได้คือ 25.00 ที่ได้ตั้งไว้ อยู่ในบริเวณยอมรับได้ จึงสรุปได้ว่าการเพิ่มขึ้นของคะแนนหลังจากการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เมื่อเทียบกับคะแนนก่อนการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย แต่ละคนสัมพันธ์กัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง

เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง โดยภาพรวม เด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้นหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง โดยก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.56 ($\mu = 8.56$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.82 ($\sigma = 1.82$) หลังการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.19 ($\mu = 16.19$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.32 ($\sigma = 2.32$) ค่าคะแนนความแตกต่าง 7.63 (D =

7.63) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.49 ($\sigma = 0.49$) จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง โดยมีความแตกต่าง (D = 7.63) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีวินัยในตนเอง 2) ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม และ 3) ด้านการรับผิดชอบ พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ดังนี้

1. ด้านการมีวินัยในตนเอง เด็กปฐมวัยได้คะแนนการทดสอบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 ($\mu = 2.63$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 ($\sigma = 0.72$) หลังการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.38 ($\mu = 5.38$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.96 ($\sigma = 0.96$) ค่าคะแนนความแตกต่าง 2.75 (D = 2.75)

2. ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม เด็กปฐมวัยได้คะแนนการทดสอบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88 ($\mu = 2.88$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.96 ($\sigma = 0.96$) หลังการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.25 ($\mu = 5.25$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.00 ($\sigma = 1.00$) ค่าคะแนนความแตกต่าง 2.38 (D = 2.38)

3. ด้านการรับผิดชอบ เด็กปฐมวัยได้คะแนนการทดสอบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 ($\mu = 3.06$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.93 ($\sigma = 0.93$) หลังการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.56 ($\mu = 5.56$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 ($\sigma = 0.81$) ค่าคะแนนความแตกต่าง 2.50 (D = 2.50)

จากผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง มีความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังการทดลอง โดยจำแนกเป็นรายด้าน ด้านการมีวินัยในตนเอง เท่ากับ 2.75 (D = 2.75) ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม เท่ากับ 2.38 (D = 2.38) และด้านการรับผิดชอบ เท่ากับ 2.50 (D = 2.50) คะแนนของการทดสอบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยทุกด้านเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า การจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองส่งผลต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยโรงเรียนวัดถนนแค

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ของคะแนนพฤติกรรมทางสังคม ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบเปิดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ได้แก่ ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และด้านการรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ เมื่อพิจารณาก่อนและหลังการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย พบว่า มีค่าคะแนนเด็กปฐมวัยไม่แตกต่างกัน แสดงว่าคะแนนที่เพิ่มขึ้นมานั้น เป็นผลมาจากการกิจกรรมการเล่นแบบเปิดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยต้องใช้เวลาในการพัฒนาต่อเนื่องและสม่ำเสมอ สังเกตได้จากที่เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบเปิดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ครบ 8 หน่วยการเรียนรู้ และได้ทำการสังเกตพฤติกรรมทางสังคม เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 3 ด้านดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร ทรงนวล (Supaporn Songnuan), (2008) ศึกษาเรื่อง กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมสำคัญที่สามารถส่งเสริมพฤติกรรมทางด้านสังคมในทางที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวเด็ก ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านมีทักษะทางสังคม ทั้ง 6 ด้าน หลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้น และมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนเรียน และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระพงศ์ บุญประจักษ์ (Wirapong Boonprajak), (2010) ศึกษาเรื่อง ความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า คะแนนพฤติกรรมทางสังคมเฉลี่ยรวม มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา 8 สัปดาห์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชยาพร อ่อนปุย (Wichayaporn Onpui), (2014) ศึกษาเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานเทพนิยายกับการเล่นนิทานที่มีเนื้อเรื่องใกล้ตัวเด็กที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมเชิงบวกของเด็กปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า ปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลหนองไผ่ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานประเภทเทพนิยาย มีพฤติกรรมทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2. พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย หลังจากการจัดกิจกรรมการเล่นแบบเปิดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเล่นแบบเปิดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ช่วยให้เกิดพฤติกรรมทางสังคมสูงขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเล่นแบบเปิดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ครูผู้สอนมีการศึกษาจุดประสงค์สาระการเรียนรู้ตลอดจนเข้าใจเนื้อหา มีการเตรียมการสอนล่วงหน้า พร้อมทั้งจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมให้พร้อม ส่งเสริมให้เด็กปฏิบัติกิจกรรม คอยชี้แนะและให้คำแนะนำเมื่อได้เด็กๆ เกิดปัญหาหรือข้อสงสัย โดยเด็กๆ จะทำกิจกรรมผ่านกระบวนการจัดกิจกรรม 4 ขั้น ดังนี้ ขั้นเตรียมเล่นเกมแบบเปิดเตล็ด ขั้นอธิบายเล่นเกมแบบเปิดเตล็ด ขั้นลงเล่นเกมแบบเปิดเตล็ด ขั้นสรุปผลเล่นเกมแบบเปิดเตล็ด เพื่อให้เด็กมีวินัยในตนเอง การเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม และการรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉันทนา ศรีภักดี (Chanthana Sripakdee), (2012) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เรื่อง การศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การละเล่นพื้นบ้านของไทย ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อน ระหว่าง และหลังการทดลอง มี

พฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง โดยรวมและรายด้านเฉลี่ยสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบ ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการยอมรับผู้อื่น และด้านการตรงต่อเวลา เพิ่มขึ้น ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า พฤติกรรมทางสังคมก่อนในแต่ ละด้านมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นโดยด้านการมีวินัยในตนเองอยู่ลำดับแรก โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการจัด กิจกรรม 5.38 รองลงมาคือ ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรม 5.25 และด้านการรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรม 3.06 ตามลำดับ สามารถอภิปรายตามรายด้าน ดังนี้

ด้านการมีวินัยในตนเอง มีค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมก้าวหน้าขึ้น 5.38 สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งพฤติกรรมทางสังคมด้านการมีวินัย จะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ของ อัลเบิร์ต บันดูรา (Albert Bandura, 2003) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของ เด็กเกิดจากการสังเกตและลอกเลียนแบบจากตัวแบบ และการเลียนแบบเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว การเรียนรู้ของเด็กจะเกิดขึ้นจากการสังเกตและ การเลียนแบบพฤติกรรมทำให้การแสดงพฤติกรรมของเด็กแตกต่างกัน และการจัดกิจกรรมการเล่น เกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองทำให้เด็กมีพฤติกรรมทางสังคม เนื่องจากเด็กๆ ต้องมีวินัยใน ตนเอง โดยตรงต่อเวลา และรู้จักการรอคอยตามลำดับก่อนหลัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อูรพี สัมหิรัญ (Urapee Samhira, (2018) เปรียบเทียบจำนวนเด็กปฐมวัยที่มีพฤติกรรมความมีวินัยใน ตนเอง ก่อนการจัดกิจกรรมกลางแจ้งโดยการเล่นเกมและระหว่างการจัดกิจกรรมกลางแจ้งโดยการ เล่นเกม มีความแตกต่างกัน คือ ก่อนการจัดกิจกรรมกลางแจ้งโดยการเล่นเกม มีเด็กปฐมวัยที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง จำนวน 0 คน คิดเป็นร้อยละ 0 และระหว่าง การจัด กิจกรรมกลางแจ้งโดยการเล่นเกมในแต่ละสัปดาห์ มีเด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมความมีวินัยในตนเอง แสดงว่าระหว่างการจัดกิจกรรมกลางแจ้งโดยการเล่นเกมมีจำนวนเด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมความมี วินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมกลางแจ้งโดยการเล่นเกม

ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรมก้าวหน้าขึ้น 5.25 สอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ซึ่งพฤติกรรมทางสังคมด้านการ เป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคมจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดู บุคลิกภาพ และ ประสบการณ์เดิมของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัวและโรงเรียน สามารถกำกับตนเอง เล่นและทำสิ่งต่างๆด้วยตนเองตามลำพังหรือกับผู้อื่น สามารถปฏิบัติได้และร่วมทำกิจกรรมจนสำเร็จ ทำให้การเล่นกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและ สนุกสนาน สามารถดำเนินการได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งสอดคล้อง กับแนวคิดของ วิชัย ประมูลจักโก (Wichai Pramuljakko, (2018) กล่าวว่า เกมมีประโยชน์ด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านร่างกาย ส่งเสริมทักษะการเคลื่อนไหว สุขภาพแข็งแรง มีความคล่องแคล่วว่องไวและมี

บุคลิกภาพดี ด้านอารมณ์ เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ควบคุมอารมณ์ตนเองได้ ผ่อนคลาย ความเครียด ด้านสังคม ช่วยให้ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น เข้าใจคนอื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เอกศักดิ์ เฮงสุโข (Eksak Hengsucho, (2016) กล่าวถึง เกมกีฬาสำหรับเด็กปฐมวัยว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อการฝึกทักษะและช่วยให้เด็กเกิด ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน การเล่นเกมเป็นวิธีการหนึ่งที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้และ ช่วยพัฒนาทักษะต่างๆ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมกระบวนการทำงานและอยู่ร่วมกัน ฝึกการเป็นผู้นำและ ผู้ตาม เกมทางพลศึกษามีหลายชนิด ซึ่งรวมทั้งการฝึกบริหารร่างกายประจำวัน แต่นำมาฝึกทักษะ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะเช่น ฝึกจับพัง ฝึกทำตามทิศทาง ฝึกการมีส่วนร่วมสำหรับเด็กเล็กๆ จะ เห็นได้ว่าการเล่นเกมสำหรับเด็กเล็กๆ กฎ กติกา ต่างๆ กำหนด ว่าง่ายไม่ยุ่งยากซับซ้อน

ด้านการรับผิดชอบ พฤติกรรมทางสังคมด้านการรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ยหลังการจัดกิจกรรม ก้าวหน้าขึ้น 3.06 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยซึ่ง พฤติกรรมทางสังคมด้านการรับผิดชอบจะแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับการเลี้ยงดูของ ผู้ดูแลของเด็กและประสบการณ์เดิมของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถกำกับตนเอง จัดเตรียมและเก็บสิ่งของที่เป็นส่วนรวม สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ทำให้การเล่น กิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นและสนุกสนาน สามารถดำเนินการได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้อง นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2560) เด็กปฐมวัยควรพัฒนาทุกด้าน อย่างเป็นองค์รวม สำหรับประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมเป็นการสนับสนุนให้เด็ก ได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ผ่านการ เรียนรู้ทางสังคม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทิพวรรณ อุทา (Thipawan Utha, (2018) ผลการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านของไทยเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับเด็ก ปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4-5 ปี 1) ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ เกมการเล่นพื้นบ้านของไทย เพื่อพัฒนาทักษะ ทางสังคมสำหรับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4-5 ปี มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.74/87.59 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมการเล่นพื้นบ้านของไทย เพื่อพัฒนา ทักษะทาง สังคมสำหรับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 อายุระหว่าง 4-5 ปี เท่ากับ 0.6902 หมายความว่า เด็กมีความก้าวหน้าของทักษะทางสังคม เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 69.02 3) ผลการเปรียบเทียบการ มีทักษะทางสังคมก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผลการวัดหลังการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ได้คะแนนสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม สนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและ สิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม การพัฒนาสังคมนิสัย ของเด็กปฐมวัย เป็นการพัฒนาให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

สรุปองค์ความรู้

การจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองส่งผลให้พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยมีการพัฒนาที่ดีขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีต่อสังคม และด้านความรับผิดชอบ ผลลัพธ์ที่ได้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมที่มีการจำลองสถานการณ์สามารถกระตุ้นและพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยนี้จึงสนับสนุนการใช้กิจกรรมเกมจำลองสถานการณ์ในกระบวนการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยในโรงเรียน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ครูผู้สอนสามารถนำผลการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองไปปรับใช้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยต่อไป

1.2 ครูผู้สอนควรสังเกตและดูแลเด็กในระหว่างการจัดกิจกรรม ให้คำแนะนำ ให้เด็กเล่นตามกติกาให้ถูกต้องและดูแลด้านเหตุการณ์อันอาจเกิดอุบัติเหตุอย่างใกล้ชิด

1.3 บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถปรับเปลี่ยนสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรมจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองนำมาสร้างกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายและได้รับการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการร่วมมือ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน

2.2 จากที่ผู้วิจัยทำการศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลองที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอื่นๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น พัฒนาการทางสติปัญญา ด้านการตัดสินใจ การแก้ปัญหา

2.3 จากที่ผู้วิจัยทำการศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ด้วยการจัดกิจกรรมการเล่นเกมเบ็ดเตล็ดประกอบสถานการณ์จำลอง ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมอื่นๆประกอบสถานการณ์จำลองที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัย เช่น กิจกรรมเสริมประกอบสถานการณ์จำลอง การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ประกอบสถานการณ์จำลอง

บรรณานุกรม

- Chanthana Sripakdee. (2012). A study of self-discipline of early childhood children who received experiences in Thai folk games. (Unpublished master's thesis). Srinakharinwirot University, Bangkok.
- Ekasak Hengsukho. (2016). Potential of communities in promoting health through exercise for the elderly. SDU Research Journal Science and Technology, 10(3), 129-142
- Jittinan Dechakup. (2012). Introduction to Service Psychology. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Ministry of Education. (2017). Early Childhood Curriculum B.E. 2560 (2017). Bangkok: Cooperative Printing of National Agricultural Cooperatives Limited.
- Sirima Pinyonananpong. (2014). From Concepts to Practices: Guidelines for Early Childhood Experience Management (Early Childhood Curriculum). Bangkok: Duang Kamol Printing Center.
- Supaporn Songnuan. (2008). A Comparison of Social Skills in Early Childhood between Learning through Traditional Folk Games and Normal Activity-Based Learning. Master's Thesis, M.Ed., Mahasarakham University, Maha Sarakham
- Thipawan Utha. (2018). The results of organizing learning experiences using Thai traditional games to develop social skills for early childhood children, Kindergarten 1, aged 4-5 years. Journal of Educational Technology and Communication, Faculty of Education, Mahasarakham University, 2(4), 61 – 73.
- Thitsana Khammani. (2020). The Science of Teaching: Knowledge for Effective Learning Management (9th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Urapee Samhiran. (2018). Development of self-discipline behavior of early childhood children who received outdoor activities by playing games at Ban Bueng Municipality Child Development Center (Chet Noi), Chonburi Province. Thesis (Master of Education) Phranakhon Rajabhat University.
- Wattana Panyarit. (2017). A study of the status of research in early childhood education. Bangkok: Phranakhon Rajabhat University.
- Wichai Pramuljakko. (2018). Development of a teacher development program in physical education learning management using games for educational institutions under the Office of the Primary Educational Service Area, Maha

Sarakham Area 2. Master of Education Program in Educational Administration and Development, Maha Sarakham University.

Wichayaporn Onpui. (2014). Activity Design Based on Contemplative Education to Improve Learning Achievement of Fourth-Year Students Studying Early Childhood Education Seminar Course. Research Report. Bangkok: National Research Council of Thailand.

Wirapong Boonprajuk. (2010). The Impact of Thai Traditional Folk Games on Social Behaviors of Early Childhood Children. Master's Thesis, M.Ed. (Early Childhood Education), Graduate School, Srinakharinwirot University, Bangkok.

การปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดเพื่อรักษฐานลูกค้าและเพิ่มการซื้อซ้ำ

กรณีศึกษา : ห้างค้าปลีกท้องถิ่นแห่งหนึ่งในจังหวัดสิงห์บุรี

IMPROVING MARKETING PROMOTION TO RETAIN CUSTOMER BASE AND INCREASE REPEAT PURCHASES: A CASE STUDY: A LOCAL RETAIL STORE IN SINGBURI PROVINCE

สายฝน แซ่จู

Saifon Saejoo

เดชา โลจนสิริศิลป์

Deja Lojnsirisilp

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Master of Business Administration, Siam Technology College

E-mail : 62008243002@siamtechno.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 22 มกราคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 27 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 27 กุมภาพันธ์ 2568

บทคัดย่อ

ธุรกิจค้าปลีกในปัจจุบันเผชิญกับหลายสภาพปัญหาที่มีผลต่อการดำเนินงานและความสามารถในการเติบโต ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค การแข่งขันในตลาดค้าปลีกโดยเฉพาะการเข้ามาเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น อีคอมเมิร์ซ, แอปพลิเคชันซื้อของออนไลน์ หรือแพลตฟอร์มต่างๆ ที่ให้บริการสะดวกสบายและรวดเร็ว โดยบทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีกกรณีศึกษา และ 2) เสนอข้อเสนอแนะการปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดให้กับฝ่ายบริหาร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ลูกค้าของห้างค้าปลีกฐานข้อมูลในทะเบียนจำนวน 75,000 ราย กลุ่มตัวอย่าง 385 ราย (Krejcie & Morgan) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารธุรกิจค้าปลีก 2 ราย เครื่องมือที่ใช้การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา สถิติอนุมาน และสถิติไพบารามิเตอร์ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1.การจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีก การจัดการกิจกรรมการสะสมคะแนนของลูกค้าเพื่อชิงโชคลุ้นรางวัล การจัดรายการสินค้าราคาพิเศษ การแจกผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการตลาดโดยรวม

สรุปผลการวิจัย กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่มีความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และต้องการมาซื้อซ้ำ โดยกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเมื่อสินค้ามีคุณภาพและความหลากหลายสินค้า มีการสะสมคะแนนของลูกค้าเพื่อชิงโชคลุ้นรางวัล การจัดรายการสินค้าราคาพิเศษ เพื่อดึงดูดให้กลับมาซื้อซ้ำ

2.ข้อเสนอแนะ สินค้ามีความหลากหลายครบครัน มีราคาพิเศษ รางวัลชิงโชคควรมีความหลากหลาย

คำสำคัญ: การส่งเสริมการตลาด; การรักษฐานลูกค้า; การซื้อซ้ำ; ธุรกิจค้าปลีก

ADSTRACT

Today's retail business is facing many issues that affect its operations and growth potential, including changes in consumer behavior, competition in the retail market, especially the introduction of various technologies such as e-commerce, online shopping applications or platforms that provide convenient and fast services. This research article purposes were 1) to study the marketing promotion management of a retail business case study; and 2) to present the recommendations for improving marketing promotion to the executives. This research was a mixed-methods research. For the quantitative research, the population was the 75,000 customers of retail stores in the database; the sample group was the 385 customers (Krejcie & Morgan). And the qualitative research, key informants were the two retail business executives. The research instruments were the questionnaire and the structured interviews form. The data analysis statistics were the descriptive statistics, inferential statistics, non-parametric statistics, and content analysis.

The research findings were:

1.The retail business promotions management, customer loyalty activities for lucky draws, special price product promotions, and new product trial giveaways had the positive relationship and impact on overall marketing performance.

Conclusion of the research results: the most customer groups intend to be customers of the department store and want to make repeat purchases, the most customer groups were satisfied with their decision to buy products when the

products had quality and variety, customers collected points to win prizes, and special price products were organized to attract repeat purchases.

2.The recommendations: the products should be diverse, have special prices, and the prizes should be diverse.

Keywords : marketing promotion; customer base retention; repurchase; retail business

บทนำ

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy) ซึ่งเป็นการหลอมรวมเทคโนโลยีดิจิทัลให้เข้ากับวิถีชีวิตของผู้คน ทำให้เกิดการใช้งานในวงกว้าง ปัจจุบันร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแต่ละแบบมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ตั้งแต่เงินทุน หลักการแนวคิด โครงสร้าง รวมไปถึงการตกแต่งพื้นที่ใช้สอยหรือพื้นที่ที่จัดวางสินค้า ทำให้ที่ตั้ง มีกลุ่มลูกค้าเป้าหมายที่ต่างกัน มีสินค้าที่หลากหลายประเภท ที่จัดให้มีภายในสถานประกอบการนั่นเอง และมีทั้งร้านค้าปลีกระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ด้วยพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ในสังคมที่เปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก จึงส่งผลให้ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก (สิริภัทร พุดติ, 2562)

ธุรกิจค้าปลีกเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของคนไทยจำนวนมาก ธุรกิจค้าปลีกสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ธุรกิจค้าปลีกดั้งเดิมหรือที่รู้จักกันคือ ร้านโชห่วย และธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ซึ่งมีการลงทุนสูง มีการจัดเก็บและจำหน่ายสินค้าอย่างเป็นระบบ มีอำนาจต่อรองสูง สามารถขายสินค้าในปริมาณมากได้ ธุรกิจค้าปลีกมีแนวโน้มเติบโตขึ้นต่อเนื่องโดยในปี 2567 คาดว่ามูลค่าตลาดจะเติบโต 3% จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นและการฟื้นตัวของการบริโภค โดยคาดว่าจะมีมูลค่าตลาดอยู่ที่ 4.1 ล้านล้านบาท โดยกลุ่ม Store-base retailing จะกลับมามีมูลค่าเท่าก่อนช่วงโรคระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ COVID-19 ส่วน Non-store retailing ยังคงเติบโตต่อเนื่องและยังคงมีแรงหนุนมาจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยธุรกิจค้าปลีกหมายถึงการค้าปลีกแบบดั้งเดิมและการค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) ครอบคลุม 5 กลุ่มธุรกิจหลักประกอบด้วยธุรกิจค้าปลีกสินค้าอุปโภคบริโภค (Food consumers store and market) ธุรกิจค้าปลีกสินค้าไลฟ์สไตล์และความงาม (Softline store) ธุรกิจค้าปลีกสินค้าก่อสร้างซ่อมบำรุงตกแต่งบ้าน (Hardline store) ธุรกิจค้าปลีกบริการภัตตาคารร้านอาหาร (Restaurant and beverage retail store) และธุรกิจค้าปลีกออนไลน์ (e-business: e-retailing, e-commerce, social commerce) ดังนั้น ธุรกิจค้าปลีกจึงมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรงเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม และเป็นปัจจัยในการพัฒนามาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงและกระจายสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค (วัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ และคณะ, 2567:82)

การดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องด้วยมีการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งมีผลทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริโภคมีพฤติกรรม การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (internet) เกือบจะตลอดเวลา ทำให้โลกของเราก้าวเข้าสู่ยุคที่เราสามารถซื้อขายสินค้า ผ่านช่องทางออนไลน์ได้อย่างง่ายดายสะดวกและรวดเร็ว จากที่ผ่านมาการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล ได้สร้างความท้าทายให้กับทุกภาคธุรกิจ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือ ธุรกิจค้าปลีกได้รับผลกระทบอย่างมากจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ดังนั้น จึงต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับการตลาดในยุคใหม่นี้ ผู้ประกอบการต้องหาทางปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้ (ธีรวุฒิ แสงมณีเดช และคณะ, 2566:131)

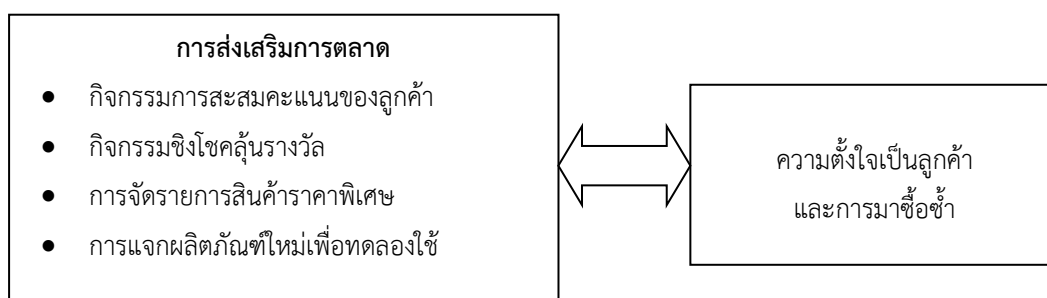
ธุรกิจค้าปลีกในปัจจุบันเผชิญกับหลายสภาพปัญหาที่มีผลต่อการดำเนินงานและความสามารถในการเติบโต ปัญหาหลักๆ ที่พบเห็นได้บ่อยๆ ได้แก่ (1) การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค: พฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งทำให้ร้านค้าปลีกที่เน้นช่องทางแบบดั้งเดิม (ออฟไลน์) ต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและการซื้อขายผ่านออนไลน์ (2) การแข่งขันที่สูง: การแข่งขันในตลาดค้าปลีกมีความเข้มข้นมากขึ้น โดยเฉพาะกับการเข้ามาของผู้เล่นใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น อีคอมเมิร์ซ, แอปพลิเคชันซื้อของออนไลน์ หรือแพลตฟอร์มต่างๆ ที่ให้บริการสะดวกสบายและรวดเร็ว (3) ต้นทุนที่สูงขึ้น: ธุรกิจค้าปลีกต้องเผชิญกับต้นทุนที่สูงขึ้น ทั้งในส่วนของค่าเช่าพื้นที่, ค่าแรง, และต้นทุนการขนส่ง รวมถึงค่าใช้จ่ายในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่อรองรับการขายออนไลน์ (4) การบริหารจัดการสต็อก: การบริหารสินค้าคงคลังเป็นเรื่องท้าทาย เนื่องจากต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดที่อาจเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการที่มีสินค้าล้นสต็อกหรือขาดแคลนอาจทำให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจ (5) ความคาดหวังของลูกค้าที่สูงขึ้น: ผู้บริโภคในปัจจุบันคาดหวังประสบการณ์ที่ดีในการซื้อสินค้า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการบริการลูกค้า, การจัดส่งที่รวดเร็ว, หรือราคาที่คุ้มค่า การตอบสนองความต้องการเหล่านี้จึงเป็นความท้าทายสำคัญ และ (6) ผลกระทบจากสถานการณ์โลก: การแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการค้าปลีกออฟไลน์ที่ต้องปิดตัวหรือปรับรูปแบบการขาย เพื่อรองรับความต้องการซื้อสินค้าออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น การปรับตัวและการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคจึงเป็นสิ่งสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน จากความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการการส่งเสริมการตลาดของห้างสรรพสินค้ากรณีศึกษาและนำเสนอแนวทางการปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดให้กับฝ่ายบริหารเพื่อรักษากลุ่มลูกค้าและเพิ่มการซื้อซ้ำได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีกกรณีศึกษา
2. เพื่อเสนอข้อแนะนำการปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดให้กับฝ่ายบริหาร

ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent

ที่มา : ตัวแปรในการวิจัยได้มาจากการสังเคราะห์ กลยุทธ์ส่งเสริมการขายมุ่งสู่ผู้บริโภค (Consumer Promotion Strategy) สรเดช สมธากวิวัฒน์ (2560) และงานวิจัยของ อุไร ไชยเสน (2564)

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย รูปแบบการวิจัย ขอบเขตของ การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (mixed methods research) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจการตลาด เพื่อศึกษาการจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีกเป็นการนำข้อดีของการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเก็บข้อมูลจำนวนมาก และการสัมภาษณ์เป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่สนใจทั้งทางกว้างและทางลึกของลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย ตัวแปรในการวิจัยได้มาจากการสังเคราะห์ กลยุทธ์ส่งเสริมการขายมุ่งสู่ผู้บริโภค (Consumer Promotion strategy) สรุเตช สุเมธาภิวัฒน์ (2560) และงานวิจัยของ อุไร ไชยเสน (2564) ได้แก่ 1) การสะสมคะแนนของลูกค้า 2) การชิงโชคลุ้นรางวัล 3) การจัดรายการสินค้าราคาพิเศษ และ 4) การแจกผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้

2.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรการวิจัย ได้แก่ ลูกค้าซึ่งเป็นสมาชิกของธุรกิจ มีข้อมูลอยู่ในฐานข้อมูล ณ เดือน ธันวาคม 2566 จำนวน 75,000 ราย กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้โดยการเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970) ภายใต้ค่าความคาดเคลื่อน 0.5 และค่าความเชื่อมั่น 95 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 ราย เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยที่เที่ยงตรงยิ่งขึ้นผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 385 ราย

2.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ประกอบด้วยเจ้าของธุรกิจกรณีศึกษา และผู้จัดการการตลาด จำนวน 2 ราย

2.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ทำการศึกษาในพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี

2.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา ช่วงเวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูล กรกฎาคม 2567 - พฤศจิกายน 2567

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งแบบสอบถามได้มีการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.66 - 1.00 แล้วนำแบบสอบถามไปทดสอบกับลูกค้าของไชยแสง ซูเปอร์สโตร์ จำนวน 30 ราย นำผลที่ได้หาค่าความเชื่อมั่น ค่าความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach เท่ากับ 0.86 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ (Cronbach's alpha coefficient) มีทั้งหมด 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของลูกค้าต่อการจัดการทางการตลาดและความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการมาซื้อซ้ำ ได้แก่ 1) การสะสมคะแนนของลูกค้า 2) การชิงโชคลุ้นรางวัล 3) การจัดรายการสินค้าราคาพิเศษ และ 4) การแจกผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Structured Interview)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตัวเอง จำนวน 385 ชุด และนำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความเรียบร้อย และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 2 คน โดยนัดสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งแบบ onsite และ online โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Structured Questionnaire) เป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยคำถามคำถามอย่างเป็นระบบเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา สถิติอนุมาน และสถิติไคร้พาร์เมเตอร์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบกับทบทวนเนื้อหาจากเอกสารและใช้เทคนิควิเคราะห์ห้วงค์ประกอบ

(Component Analysis) ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้โดยตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่สามารถสังเกตได้จากการเก็บข้อมูล เพื่อนำมาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดเพื่อรักษาสถานลูกค้าและเพิ่มการซื้อซ้ำ กรณีศึกษาห้างค้าปลีกท้องถิ่นแห่งหนึ่งในจังหวัดสิงห์บุรี โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 200 คน (ร้อยละ 52) เพศชาย จำนวน 185 คน (ร้อยละ 48) ส่วนใหญ่มีอายุ 21-40 ปี จำนวน 132 คน (ร้อยละ 34) ส่วนใหญ่สำเร็จศึกษาปริญญาตรี จำนวน 180 คน (ร้อยละ 47) ส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเป็นลูกค้าน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 160 คน (ร้อยละ 42) ส่วนใหญ่มีการซื้อสินค้ากับทางห้างฯ ต่อเดือน จำนวนน้อยกว่า 5 ครั้ง ต่อเดือน จำนวน 185 คน (ร้อยละ 48)

2. ผลการศึกษาการจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีก สามารถวิเคราะห์ผลการวิจัย ดังนี้

ผลการศึกษาธุรกิจค้าปลีกหรือดีพาร์ทเมนต์สโตร์ เป็นธุรกิจครอบครัว เริ่มทำธุรกิจตั้งแต่ปี 2508 เมื่อ 3 ปีก่อนผู้บริหารรุ่นใหม่เข้ามารับช่วงการบริหารต่อและได้นำระบบสารสนเทศมาใช้เพื่อจัดเก็บข้อมูลลูกค้าและมีการให้ลูกค้าสมัครเป็นสมาชิกเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อของลูกค้า และจากการนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทำให้ทราบว่าลูกค้ารายเก่ามีการกลับมาซื้อสินค้าน้อยลง จึงมีดำริให้มีการปรับปรุงการส่งเสริมการตลาด โดยผู้จัดการการตลาดอธิบายว่า การส่งเสริมการตลาดใหม่ประกอบด้วย การจัดให้มีการสะสมคะแนนของลูกค้าเพื่อใช้สิทธิพิเศษต่างๆ มีการจัดรายการชิงโชคเพื่อรับรางวัลพิเศษ มีการขอความร่วมมือจากผู้ค้าให้นำสินค้าขึ้นดีมาจำหน่ายในราคาพิเศษเป็นบางโอกาส และมีการตกลงกับผู้ค้าให้นำสินค้ามาแจกเพื่อให้ลูกค้าของทางห้างได้ทดลองใช้

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของลูกค้าการจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีก ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการซื้อซ้ำ ในภาพรวมแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละของลูกค้าต่อการจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีก ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการซื้อซ้ำ

การจัดการการส่งเสริมการตลาด	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการซื้อซ้ำ	115	180	65	25	385
	30%	47%	17%	6%	100%
การสะสมคะแนนของลูกค้า	122	100	105	58	385
	32%	26%	27%	15%	100%

การจัดการการส่งเสริมการตลาด	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	รวม
การชิงโชคลุ้นรางวัล	95	125	102	63	385
	25%	32%	26%	16%	100%
การจัดรายการสินค้าราคาพิเศษ	115.0	108.0	84.0	77.0	385
	30%	28%	22%	20%	100%
การแจกผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้	98.0	111.0	109.0	67.0	385
	25%	29%	28%	17%	100%

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่าภาพรวมร้อยละ 77 เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯและการมาซื้อซ้ำ ร้อยละ 58 ตอบเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการสะสมคะแนน ร้อยละ 57 ตอบเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการชิงโชคลุ้นรางวัล ร้อยละ 58 ตอบเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการจัดรายการสินค้าราคาพิเศษ และร้อยละ 54 ตอบเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการแจกผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่มีความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และต้องการมาซื้อซ้ำ โดยกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าเมื่อสินค้ามีคุณภาพและความหลากหลายสินค้า ความครบครันของสินค้าให้ตรงกับความต้องการให้เลือกซื้อ มีการสะสมคะแนนของลูกค้าเพื่อชิงโชคลุ้นรางวัล พร้อมทั้งมีการจัดรายการสินค้าราคาพิเศษเพื่อดึงดูดให้กลับมาซื้อสินค้าซ้ำ

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด กับ ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการมาซื้อซ้ำ

สรุปผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในงานวิจัย ดังนี้

1.ความสัมพันธ์ระหว่าง การสะสมคะแนนของลูกค้า กับ ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการมาซื้อซ้ำ พบว่า $X^2=(3,n=385)= 45.596, p<.0001$ ค่า P น้อยกว่า 0.05 อนุมานได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่าง กิจกรรมการสะสมคะแนนของลูกค้า กับ ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการมาซื้อซ้ำ พบว่า $X^2=(3,n=385)= 45.596, p<.0001$ ค่า P น้อยกว่า 0.05 อนุมานได้ว่าการจัดกิจกรรมการสะสมคะแนนของลูกค้าเป็นที่ยอมรับของลูกค้า

2.ความสัมพันธ์ระหว่าง การชิงโชคลุ้นรางวัล กับ ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการมาซื้อซ้ำ พบว่า $X^2=(3,n=385)= 36.429, p<.0001$ ค่า P น้อยกว่า 0.05 อนุมานได้ว่าการจัดกิจกรรมชิงโชคลุ้นรางวัลเป็นที่ยอมรับของลูกค้า

3.ความสัมพันธ์ระหว่าง การจัดรายการสินค้าราคาพิเศษ กับ ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการมาซื้อซ้ำ พบว่า $X^2=(3,n=385)= 46.931, p<.0001$ ค่า P น้อยกว่า 0.05 อนุมานได้ว่า การจัดรายการสินค้าราคาพิเศษเป็นที่ยอมรับของลูกค้า

4.ความสัมพันธ์ระหว่าง การแจกผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้ กับ ความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ และการมาซื้อซ้ำ พบว่า $X^2=(3,n=385)= 48.018, p<.0001$ ค่า P น้อยกว่า 0.05 อนุมานได้ว่าการแจกผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้เป็นที่ยอมรับของลูกค้า

4.ข้อเสนอแนะการปรับปรุงการส่งเสริมการตลาด ได้แก่ ควรมีสินค้าที่มาขายในราคาพิเศษ สินค้ามีความหลากหลาย การให้รางวัลของรายการชิงโชคมีความหลากหลาย เช่น รางวัลท่องเที่ยวต่างประเทศ ควรให้มีมูลค่าอาหารราคาประหยัดสำหรับลูกค้าของทางห้าง ควรให้มีการจัดการแสดงในห้างเพื่อให้ลูกค้าได้มาแสดงความสามารถ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การปรับปรุงการส่งเสริมการตลาดเพื่อรักษาลูกค้าและเพิ่มการซื้อซ้ำ กรณีศึกษาห้างค้าปลีกท้องถิ่นแห่งหนึ่งในจังหวัดสิงห์บุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.การจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีก พบว่า การใช้ระบบสารสนเทศเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการเพื่อจัดเก็บข้อมูลลูกค้าและมีการให้ลูกค้าสมัครเป็นสมาชิกเพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์พฤติกรรมการซื้อของลูกค้า มีการปรับปรุงการส่งเสริมการตลาด ประกอบด้วย การจัดให้มีการสะสมคะแนนของลูกค้าเพื่อใช้สิทธิ์พิเศษต่างๆ มีการจัดรายการชิงโชคเพื่อรับรางวัลพิเศษ มีการขอความร่วมมือจากผู้ค้าให้นำสินค้าขึ้นตีมาจำหน่ายในราคาพิเศษเป็นบางโอกาส และมีการตกลงกับผู้ค้าให้นำสินค้ามาแจกเพื่อให้ลูกค้าของทางห้างได้ทดลองใช้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปภาวี อวยสวัสดิ์ และสิริพันธ์ วงศ์อินหวัง (2567:501) พบว่า การเลือกซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีก GP Mart พบว่าลูกค้าส่วนใหญ่ตอบคำถามไปในแนวทางเดียวกัน มากที่สุดในด้านของทำเลที่ตั้งที่มีที่จอดรถสะดวกและอยู่ใกล้ที่พักอาศัย และในด้านของการตั้งราคา สินค้ามีราคาถูก และในด้านของความหลากหลายของประเภทสินค้าที่มีสินค้าให้เลือกหลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี CRM หรือ Customer Relationship Management ชื่นจิตต์ แจ้งเจนกิจ (2546:44-46) การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ธุรกิจหรือเจ้าของแบรนด์สินค้านำมาใช้ในการทำการตลาดเพื่อหาลูกค้าใหม่ๆ รักษาลูกค้าเก่าเพิ่มยอดขายสินค้าและสร้างความภักดีต่อแบรนด์ (Brand loyalty) การทำ CRM จะต้องเข้าใจ customer journey หรือเส้นทางของผู้บริโภคตั้งแต่ก่อนจะเป็นลูกค้าจนตัดสินใจซื้อสินค้าหรือใช้บริการรวมถึงกลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการนั้นซ้ำจะต้องมีการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้าสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ตรงจุดและมั่นใจได้ว่าสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระยะยาวกับลูกค้าและตรงกับ Insight ของลูกค้าอย่างแท้จริง

2.ความคิดเห็นของลูกค้าพบว่าความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯและการมาซื้อซ้ำ โดยลูกค้ามีความตั้งใจเป็นลูกค้าของห้างฯ นานๆ ลูกค้ายินดีชวนเพื่อนๆ มาเป็นลูกค้าของห้างฯ และยินดีแนะนำญาติๆ ให้เป็นลูกค้าของห้างฯ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปภาวี อวยสวัสดิ์ และสิริพันธ์ วงศ์อินหวัง (2567:506) พบว่า ท่านจะแนะนำให้คนอื่นหลังจากท่านได้ใช้บริการร้าน GP Mart และความ

นำเชื่อถือและชื่อเสียงของร้าน GP Mart มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า และการบริการของพนักงานภายในร้านมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อินทร์ อินอุ่นโชติ และแคทลียาชาปะวัง (2566:20) พบว่า การตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหา ด้านความสัมพันธ์ ด้านคุณค่า ด้านเอกลักษณ์ ด้านอารมณ์ และด้านเนื้อหาอัจฉริยะ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการตลาดโดยรวม ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการตลาดดิจิทัลเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อถือได้ เนื้อหาอัจฉริยะ การให้ข้อมูล ความสัมพันธ์ คุณค่า เอกลักษณ์ และอารมณ์มากขึ้น เพื่อรับรู้ถึงแนวทางการความต้องการของลูกค้า การจัดการฐานข้อมูลของลูกค้าอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อให้ได้รับความไว้วางใจและความจงรักภักดีจากลูกค้าอย่างต่อเนื่อง และชักชวนให้ซื้อผลิตภัณฑ์และบริการในระยะยาว

ในด้านกิจกรรมการส่งเสริมการตลาด ด้านการจัดกิจกรรมสะสมคะแนน ลูกค้าเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อกิจกรรมสะสมคะแนน โดยพบว่าลูกค้าชอบการสะสมคะแนน มีความตั้งใจจะใช้คะแนนที่สะสมได้และนิยมซื้อสินค้าที่มีได้คะแนนสะสม โดยมองว่าการสะสมคะแนนเป็นการคืนกำไรให้กับลูกค้า ด้านการจัดกิจกรรมชิงโชคลุ้นรางวัล ลูกค้าเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมชิงโชคลุ้นรางวัล โดยพบว่าลูกค้าเป็นคนชอบการชิงโชค การชิงโชคลุ้นรางวัลทำให้น่าสนใจ การชิงโชคลุ้นรางวัลทำให้น่าติดตาม และการชิงโชคลุ้นรางวัลทำให้อยากจับจ่ายใช้สอย ด้านการจัดกิจกรรมรายการสินค้าราคาพิเศษ ลูกค้าเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการจัดกิจกรรมรายการสินค้าราคาพิเศษ โดยพบว่าลูกค้าชอบติดตามซื้อสินค้าราคาพิเศษ สินค้าราคาพิเศษยังมีคุณภาพดีปกติ การได้ซื้อสินค้าราคาพิเศษทำให้รู้สึกดี และเป็นลูกค้าประจำสำหรับสินค้าราคาพิเศษ ด้านการแจกอผลิภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้ ลูกค้าเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการแจกอผลิภัณฑ์ใหม่เพื่อทดลองใช้ โดยพบว่าลูกค้าชอบทดลองสินค้าใหม่ ลูกค้ายินดีทดลองใช้สินค้าใหม่ สินค้าใหม่ควรมีการแจกให้ทดลองใช้ และหากได้ทดลองใช้จะช่วยให้ตัดสินใจซื้อง่ายขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปภาวี อวยสวัสดิ์ และสิริพันธ์ วงศ์อินทวัง (2567:507) พบว่า การพัฒนาสินค้า การนำเสนอสินค้าหรือบริการใหม่ๆ ซึ่งอาจเป็นการแจกอผลิภัณฑ์ตัวอย่างของแบรนด์ที่กำลังจะออกใหม่ หรือสินค้าเก่าแพ็คเกจเล็กๆ เป็นการกระตุ้นการซื้อของลูกค้า เมื่อเรามีกลุ่มลูกค้าเก่าอยู่กับเราจำนวนมาก เราก็สามารถขายสินค้าหรือบริการให้กับกลุ่มลูกค้าเก่านี้ได้อย่างต่อเนื่อง โดยการทำกิจกรรมการตลาดที่เหมาะสม เช่น การเสนอโปรโมชั่นพิเศษให้ตรงกับลูกค้าแต่ละกลุ่มหรือแต่ละราย การนำเสนอสินค้าเกรดดีขึ้น การนำเสนอสินค้าอื่นๆ ที่ลูกค้าจำเป็นต้องใช้ควบคู่กับสินค้าในแบรนด์ของเรา การให้ส่วนลดแก่ลูกค้าเก่าที่แนะนำลูกค้าใหม่การคอยติดตามและนำเสนอสินค้าเมื่อคาดว่าสินค้าที่ซื้อไปใกล้หมดแล้ว โดยอาจพ่วงโปรโมชั่นพิเศษ เพื่อไม่ให้ลูกค้าหันไปใช้แบรนด์อื่น ป้องกันไม่ให้คู่แข่งแทรกเข้ามาได้ หรือการให้ส่วนลดพิเศษแก่ลูกค้าเก่า การสะสมแต้มเพื่อแลกซื้อสินค้า เป็นต้น ก็จะทำให้ตลาดเติบโตขึ้นอย่างมั่นคง และยังสามารถขยายโอกาสการขายสินค้าใหม่ๆ ได้อีก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กขวรรณ เวชพิทักษ์ (2564) พบว่าการตัดสินใจคือการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้บริโภคโดยใช้เหตุและผลประกอบการพิจารณานำไปสู่การตัดสินใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและได้รับสิ่งที่ต้องการด้วยความพึงพอใจ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยการจัดการการส่งเสริมการตลาดของธุรกิจค้าปลีก การสะสมคะแนนของลูกค้าเพื่อชิงโชคลุ้นรางวัล การจัดรายการสินค้าราคาพิเศษเพื่อดึงดูดให้กลับมาซื้อสินค้าซ้ำมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับผลการดำเนินงานทางการตลาดโดยรวม ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับ การนำกลยุทธ์ระบบ CRM ไปยังลูกค้า การบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้าเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ธุรกิจหรือเจ้าของแบรนด์สินค้านำมาใช้ในการทำการตลาดเพื่อหาลูกค้าใหม่ ๆ รักษาลูกค้าเก่าเพิ่มยอดขายสินค้าร่วมกับลูกค้า (Customer Relations Management - CRM) การใช้สินค้าเพื่อสร้างข้อเสนอที่เหมาะสมกับลูกค้าแต่ละรายผ่านสมาชิกโปรแกรม โดยการจัดโปรโมชั่นและข้อเสนอพิเศษ (Promotions & Special Offers) รวมถึงด้านความหลากหลายของสินค้า การที่ร้านค้านำสินค้าหลายชนิดมานำเสนอให้ลูกค้า จะทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจได้ง่ายขึ้น เพื่อให้ตรงกับความต้องการซื้อของผู้บริโภคอย่างครบวงจร เพื่อที่ลูกค้าจะได้ไม่ต้องไปหาซื้อจากที่อื่นอีก และยังเป็นการรักษามาตรฐานของร้านให้ดีตลอดไปด้านการให้บริการลูกค้า

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ธุรกิจค้าส่งควรเพิ่มความหลากหลายของสินค้าที่นำมาจัดรายการพิเศษ และควรเพิ่มความหลากหลายของรางวัลสำหรับกิจกรรมการชิงโชคลุ้นรางวัล ทั้งนี้สามารถทำได้โดยการขอความร่วมมือจากผู้ค้า และควรพิจารณาใช้สถานที่ของทางห้างในการจัดกิจกรรมงานแสดงเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกทางศิลปวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาตัวแปรด้านความถี่และเนื้อหาของการสื่อสารการตลาดที่สามารถดึงดูดความสนใจของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นลูกค้าด้วย

บรรณานุกรม

- กขวรรณ เวชพิทักษ์, อัญญา บุญปาลิต และเกริกฤทธิ์ อัมพะวัต. (2564). กลยุทธ์การตลาด 5A และการตัดสินใจซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ของผู้บริโภค. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 7(3), 282-290
- ชื่นจิตต์ แจ่มเจนกิจ. (2546). การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ : Customer relationship management. กรุงเทพฯ : ทิปปิงพอยท์.
- ธีรวุฒิ แสงมณีเดช, กาญจนา พันธุ์เอี่ยม และชัชวาล แสงทองล้วน. (2566). การตลาดยุคใหม่ของธุรกิจค้าปลีกขนมขบเคี้ยว. Journal of Administrative and Management Innovation.

11(3). 130-141.

ปภาวิ อวยสวัสดิ์ และสิริพันธ์ วงศ์อินหวัง. (2567:501). การศึกษาปัจจัยส่วนประสมการค้าปลีกและการรักษาลูกค้าสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าในร้านค้าปลีก GP Mart. วารสารมจร อุบลปริทรรศน์. 9(2). 495-508.

วัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ และคณะ. (2567). กลยุทธ์การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายสุราพื้นบ้านสู่ตลาดค้าปลีกสมัยใหม่เพื่อยกระดับความยั่งยืนทางเศรษฐกิจวิสาหกิจชุมชน. วารสารกลยุทธ์และความสามารถทางการแข่งขันองค์กร. 3(8).81-101.

สิริภัทร พุดติ. (2562). การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บริการร้านค้าปลีกสมัยใหม่ของประชาชนในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุรเดช สุขเมธาวัฒน์. (2560). ประสิทธิภาพในการส่งเสริมการขายมุ่งสู่ผู้บริโภคของสถานบริการน้ำมันประเภท (ก) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คุชฎีนิพนธ์บริหารธุรกิจคุชฎีบัณฑิตมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

อินทร์ อินอุ้นโชติ และแคลิยาชาปะวัง. (2566). ความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างการตลาดดิจิทัลเชิงเนื้อหากับผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจค้าปลีกและบริการในประเทศไทย. Journal of Modern Management Science 16(1). 20-33.

อุไร ไชยเสน. (2564). นวัตกรรมการตลาดออนไลน์เพื่อสร้างรายได้ของกลุ่มสตรีแม่บ้านตำบลแม่สา. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. 10(2), 281-295.

Krejcie, R.V. Morgan, D.W. (1970). Determining Sample size for Research Activities in Educational and Psychological Measurement. 30(3). pp 608-610.

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารชัยภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติ

ตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์ ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารชัยภูมิปริทรรศน์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารชัยภูมิปริทรรศน์กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารจิตวิทยาปริชาตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

1. ขนาดของต้นฉบับ

พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะระหว่างขอบกระดาษด้านบน 3.81 ซม. ด้านขวากับด้านล่าง 2.54 ซม.

2. รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

ใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาดและชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการวางตำแหน่งดังนี้

2.1 ขนาดกระดาษ จัดพิมพ์บทความด้วยกระดาษ ขนาด A4 พร้อมระบุเลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวาและซ้ายตามรูปแบบการจัดหนังสือทั่วไป

2.2 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ) ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

2.4 ชื่อผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ใต้ชื่อเรื่อง โดยให้ใส่ทั้งชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุอีเมลด้วย

2.5 ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านขวา ใต้ชื่อผู้เขียน โดยให้ใส่ที่อยู่หรือหน่วยงานทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.6 หัวข้อบทคัดย่อไทยและอังกฤษ ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ใต้ที่อยู่หรือหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน โดยหัวข้อบทคัดย่อไทยและหัวข้อบทคัดย่ออังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตัวพิมพ์ใหญ่

2.7 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์ไม่ควรงเกิน 3 ย่อหน้า บรรทัดแรกเว้น 1 แท็บ (Tab) จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

2.8 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาไทย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ใต้บทคัดย่อภาษาไทย และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.9 หัวข้อของคำสำคัญ ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดซ้ายหน้ากระดาษ ใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ และคำสำคัญนี้ไม่ควรเกิน 3 ศัพท์ ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา

2.10 หัวข้อเรื่อง ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งขีดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุหมายเลขข้อ

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิตตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ชัดเจนทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 13 หน้า กระดาษ ขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่งถึง กองบรรณาธิการวารสารชัยภูมิปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ เลขที่ 97 หมู่ที่ 14 บ้านโนนเหลียม ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ 36000 โทรศัพท์ 082-134-1049, 082-443-9987

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ phayalae@mcu.ac.th

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน

จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย พัฒนาจิตใจและสังคม

Published by

Graduate School, Chaiyaphum Buddhist College,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

<https://cyp.mcu.ac.th/>